

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Mgr. Eva Zorková

Uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva
Disertační práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma „*Uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva*“ vypracovala samostatně. Veškeré prameny a informační zdroje, které jsem použila při psaní této práce, jsou citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů.

V Opavě, dne 31. července 2020

.....

Mgr. Eva Zorková

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. JUDr. Václavovi Stehlíkovi, LL.M., Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a odborné vedení mé disertační práce a rovněž doc. JUDr. Michalovi Petrovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	7
1. Úvod.....	1
1.1 Účel a cíle práce.....	2
1.2 Dosavadní stav poznání v České republice	5
1.3 Metodologie	6
2. Snaha o harmonizaci	7
2.1 Cesta od soft law k sekundárnímu právu.....	9
2.1.1 Zelená kniha Komise	10
2.1.2 Bílá kniha Komise	12
2.1.3 Další soft law.....	13
2.2 Shrnutí	14
3. Judikatura Soudního dvora	16
3.1 Před rozhodnutím ve věci <i>Courage</i>	17
3.2 Rozhodnutí ve věci <i>Courage</i>	20
3.3 Rozhodnutí ve věci <i>Manfredi</i>	21
3.4 Rozhodnutí ve věci <i>Pfleiderer</i>	22
3.5 Rozhodnutí ve věci <i>Otis</i>	23
3.6 Rozhodnutí ve věci <i>Donau Chemie</i>	25
3.7 Rozhodnutí ve věci <i>Kone</i>	26
3.8 Rozhodnutí ve věci <i>Cogeco</i>	28
3.9 Rozhodnutí ve věci <i>Skanska</i>	32
3.10 Shrnutí	35
4. Vývoj sekundárního práva.....	37
4.1 Návrh směrnice o soukromém prosazování.....	37
4.2 Směrnice o soukromém prosazování.....	41
4.3 Implementace směrnice do právního řádu.....	49
4.4 Shrnutí	54
5. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže.....	56

5.1	Stručně k právní úpravě před přijetím ZNŠHS.....	56
5.2	Absence relevantní debaty před přijetím ZNŠHS.....	57
5.3	Způsob přijetí ZNŠHS.....	59
5.4	Možné problematické aspekty ZNŠHS	60
5.4.1	Terminologie ZNŠHS.....	61
5.4.2	Provázání žalob na náhradu škody a dalších nároků z porušení soutěžního práva.....	62
5.4.3	Souběh s právem nekalé soutěže.....	65
5.4.4	Kolektivní žaloby	66
5.5	Hmotněprávní a procesněprávní aspekty ZNŠHS	68
5.5.1	Promlčení.....	69
5.5.2	Solidární odpovědnost.....	70
5.5.3	Škoda.....	72
5.5.4	Přenesení navýšení ceny.....	73
5.5.5	Zpřístupnění důkazního prostředku.....	75
5.5.6	Smírné vyrovnaní	76
5.6	Úvahy z praxe.....	78
5.7	Shrnutí	82
6.	Úvodem k výzkumu	84
6.1	Způsob získávání dat.....	85
6.2	Problematická evidence soudních rozhodnutí	87
6.3	Statistické výsledky.....	91
6.4	Problematická místa v judikatuře civilních soudů	97
6.4.1	Spory o kompetenci soudů.....	98
6.4.2	Koncept soutěžitele	109
6.4.3	Další základní koncepty.....	115
6.5	Další překážky pro uplatnění práv poškozených osob	130
6.5.1	Náhrada škody.....	130
6.5.2	Kauzální nexus	140
6.5.3	Zpřístupnění důkazního prostředku.....	144

6.5.4 Promlčení	145
6.5.5 Nepřímí žalobci	148
6.6 Zkušenosti soudů.....	148
6.6.1 Délka soudních řízení	149
6.6.2 Koncept soutěžitele v <i>private enforcementu</i> soutěžního práva.....	150
6.6.3 Náklady řízení	151
6.6.4 Možnost zvláštní místní příslušnosti soudu	154
6.7 Shrnutí	156
7. Závěr	158
Seznam použitých zdrojů	164
1. Monografie a komentáře zákona.....	164
2. Odborné články	165
3. Příspěvky ve sborníku	166
4. Česká soudní a jiná rozhodnutí	166
5. Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie	171
6. České právní předpisy	172
7. Unijní právní předpisy	173
8. Internetové zdroje.....	174
Abstrakt: Uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva	177
Abstract: Claiming damages for violation of competition law	182

Seznam použitých zkratk

EK, Komise	Evropská komise
EU	Evropská unie
GA	generální advokát
KS	Krajský soud
MS	Městský Soud
NS	Nejvyšší soud
NSS	Nejvyšší správní soud
OS	Okresní soud
SD EU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
ÚS	Ústavní soud
ZNŠHS	Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže
ZOHS	Zákon o ochraně hospodářské soutěže (143/2001 Sb.)
ZOHS 1991	Zákon o ochraně hospodářské soutěže (63/1991 Sb.)

1. Úvod

Vymáhání soutěžního práva, na národní i na unijní úrovni, stojí v zásadě na třech pilířích. V Evropské unii doposud představuje hlavní pilíř vymáhání soutěžního práva specializovanými soutěžními úřady čili veřejné prosazování neboli tzv. *public enforcement*, v české terminologii tedy cesta správního trestání. Druhý pilíř představuje využití trestněprávní cesty, tzv. trestní prosazování neboli tzv. *criminal enforcement*, která je však s ohledem na charakter trestního řízení jako *ultima ratio* spíše omezená. Konečně třetím pilířem je soukromoprávní vymáhání soutěžního práva, tzv. soukromé prosazování soutěžního práva neboli tzv. *private enforcement*.

V případě soukromoprávního uplatňování náhrady škody z porušení soutěžního práva, má poškozený možnost podat žalobu na náhradu škody, na náhradu nemajetkové újmy, na určení platnosti či neplatnosti smlouvy, na vydání bezdůvodného obohacení, popřípadě se může bránit pomocí negatorních žalob, tedy povinnosti zdržet se určitého jednání a odstranit závadný stav.

V České republice, stejně jako i ve většině dalších členských státech EU, je soukromoprávní vymáhání soutěžního práva zcela zanedbatelné, v žádném případě nelze počet případů soukromoprávního vymáhání soutěžního práva srovnávat s počtem podaných žalob ve Spojených státech amerických, kde tento typ prosazování představuje více než 90 % všech případů. Přitom je však efektivní uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva zcela nezbytné k náležité ochraně práv osob, poškozených protisoutěžním jednáním, kterou jim veřejné prosazování samo poskytnout nemůže; např. skutečnost, že národní soutěžní úřad rozhodne o tom, že určité jednání porušuje soutěžní právo, a případně za ně udělí pokutu, nijak „nepomůže“ poškozenému, který se musí náhrady škody domáhat v soudním řízení.

Důvodem, proč byl (a stále je) v některých členských státech Evropské unie větší počet podaných žalob a v některých menší, byla převážně právní úprava. Některé právní řády byly pro poškozené výhodnější. I z tohoto důvodu v Evropě docházelo, a stále dochází, k tzv. *forum shopping*, tedy k výběru „výhodnější“ jurisdikce s příznivější právní úpravou.

Co se týká České republiky, náš právní řád donedávna neobsahoval žádná zvláštní ustanovení usnadňující soukromé prosazování a například přístup k důkazům nacházejících se u protistrany byl velmi složitý. Soutěžní případy zpravidla představovaly bitvu znaleckých posudků, které si mohou dovolit pouze větší a movitější společnosti.

Vymáhání soutěžního práva u civilních soudů je obecně dosti nákladné, vyplatí se pouze v omezeném množství případů a neexistuje zde žádný systém financování nebo úlev pro spotřebitele nebo menší poškozené podniky. Žalovat si mohou dovolit zpravidla velké podniky.

Málo rozvinuté soukromé prosazování ve členských státech Evropské unie je současně i problémem unijního práva. Již v rozsudku *Courage*¹ Soudní dvůr uvedl, že unijní právo samo zakládá osobám poškozeným porušením soutěžního práva oprávnění na plnou kompenzaci, postup při uplatňování tohoto oprávnění se nicméně řídí národním právem členského státu. Komise v minulé dekádě iniciovala řadu studií a veřejných debat týkajících se uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva, které vyústily v přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži. Směrnice by měla být transponovaná do práva členských států do 27. prosince 2016 a měla ambici celkově zlepšit situaci a možnosti uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva, ačkoliv bylo velmi těžké odhadnout, do jaké míry to v České republice povede k nárůstu počtu případů soukromoprávního vymáhání soutěžního práva.

Jak již bylo uvedeno, směrnice měla být ve členských státech implementována ke konci roku 2016, implementační legislativa však byla včas přijata jen v desíti členských státech. Co se týká České republiky, návrh zákona, jenž požadavky směrnice transponuje do českého právního řádu byl schválen v červenci 2017 Senátem a v srpnu 2017 jej podepsal prezident republiky. Tento zákon má nezpochybnitelné dopady na právní praxi v oblasti uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva, významným způsobem totiž modifikuje soukromé vymáhání, jež doplňuje veřejné vymáhání soutěžního práva, k němuž v českém kontextu dochází nejčastěji před Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže.

1.1 Účel a cíle práce

Při rozmluvách o nové směrnici v roce 2015, jsme si uvědomili, že otázka reálných zkušeností s uplatňováním nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva, jakož

¹ C-453/99 *Courage and Crehan*, ECLI:EU:C:2001:465.

i analýza dnešní právní regulace a jejich problematických aspektů, je v současné době v České republice nejen mimořádně aktuální, ale především jsou naše znalosti, o které by se dalo opřít, téměř nulové, neboť téma nebylo v českém prostředí doposud komplexně zpracováno.

Uvědomili jsme si, že jen na základě relevantního přehledu o tom, co se u civilních soudů skutečně děje, je možno přijít se smysluplnými návrhy, které by mohly úroveň uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice zvýšit. Rovněž ve chvíli, kdy směrnice i zákon budou již několik let účinné, bude možné vyhodnotit, na kolik jsou v dosahování svých cílů úspěšné. Naším záměrem bude tedy přinést zejména české odborné právní veřejnosti výklad této nové právní normy se zaměřením na možné problematické aspekty, které se v praxi objevují či pravděpodobně budou objevovat. Tím současně chceme přispět k tomu, aby soudní praxe, která se bude s daným zákonem potýkat, tak mohla činit s patřičnou znalostní výbavou. Naší snahou je, aby práce nebyla pouhým historickým exkurzem, ale aby se věnovala aktuálním problémům judikatury a praxe, a současně byla obohacena v oblasti teorie (unijního) soutěžního práva. Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně ambiciózní plán, bylo jasné, že nebude možné jeho postupné naplnění uspíšit, neboť výsledky naší práce budou závislé nejen na činnosti soudů a jejich spolupráci s námi, ve smyslu vydávání nových rozsudků a jejich poskytování, ale přímo úměrně také vůli či ochotě žalobců do soudního sporu v těchto věcech jít, a dále pak bude záležet na „rychlosti“ soudů, s jakou ve věci budou rozhodovat, ale také na „rychlosti“ českého zákonodárce ve smyslu přijetí nového zákona, respektive transpozice požadavků směrnice o soukromém prosazování do našeho právního řádu.

Práce tedy vychází z hypotézy, že k uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva dochází v České republice pomálu, a že žalobce má velmi malou šanci na úspěch ve věci. České soudy navíc v těchto věcech rozhodují až desítky let, proto se v průběhu řízení mnohdy žalobce rozhodne pro zpětvzetí žaloby, popřípadě vyhodnotí jako vhodnější uzavřít s žalovaným smír.

Prvním cílem naší práce bude tedy kvantifikace a vyhodnocení praktických zkušeností se soukromým prosazováním v České republice, a to při zohlednění několika následujících **dílčích cílů**. Především bude potřebné identifikovat, jaké žalobní nároky žalobci před soudy uplatňují, tedy jaká je četnost jednotlivých druhů žalob. Poté bude vhodné zjistit, jaká je průměrná délka trvání řízení v těchto věcech. Pro zodpovězení stanovené hypotézy bude rovněž nezbytné posoudit, jaká je úspěšnost žalobců z hlediska podaného odvolání, popřípadě

i dovolání. Protože budeme mít přehled o tom, které soudy v těchto věcech nejčastěji rozhodují, můžeme zhodnotit zkušenosti jednotlivých krajských soudů, popřípadě se pokusíme navrhnout specializaci soudů ve věcech soukromého prosazování ve smyslu zřízení jednoho soudu se zvláštní místní příslušností. Hodnocena bude rovněž spolupráce soudů s Komisí, Soudním dvorem a s domácími soutěžními úřady. Shromážděná data budou vyhodnocena nejen ve smyslu kvantitativním, ale také ve smyslu kvalitativním, tedy zaměříme se na obsah relevantních získaných rozhodnutí a budeme se snažit o vyhodnocení jejich kvalitativní úrovně, respektive zjistit a vyhodnotit překážky efektivního uplatnění práv poškozených osob a vyhledat problematická místa v judikatuře civilních soudů.

Druhým cílem naší práce tedy bude v souvislosti s přijetím nového zákona popsat a vyhodnotit kroky, které byly na národní úrovni provedeny za účelem transpozice směrnice, pro jehož naplnění bude třeba analyzovat zejména následující **dílčí cíle**. V prvotním kroku považujeme za smysluplné zjistit, jaký byl vývoj *private enforcementu* na unijní úrovni před účinností směrnice. Dále bude nutné zhodnotit, jaké požadavky ze směrnice pro členské státy vyplývají, abychom mohli vyhodnotit, jaký je soulad českého práva s těmito požadavky. Budou tedy popsány a vyhodnoceny kroky, které byly podniknuty za účelem transpozice směrnice do našeho právního řádu, například ve smyslu způsobu přijetí nového zákona. Plánujeme rovněž zhodnotit úspěšnost transpozice směrnice do českého právního řádu a zjistit, jaké je provázání mezi unijní a českou právní úpravou, tedy do jaké míry česká právní úprava a praxe naplňuje požadavky unijního práva, či zda v některých ohledech jde česká právní úprava dokonce nad rámec unijních požadavků. A konečně se také pokusíme zodpovědět otázku, zda, nový zákon skutečně představuje „revoluci“ v oblasti uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva tak, jak Komise zamýšlela. Popřípadě, co by se mělo udělat, aby uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva fungovalo lépe, k čemuž bude využito i postřehů advokátů, již se ve své praxi zaměřují na soutěžní právo, a které plánujeme v této věci oslovit.

Vzhledem k tomu, že zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže vychází z unijní směrnice, bude nezbytné zasadit daný zákon do kontextu související unijní úpravy a přiblížit nejen některá pravidla unijního práva, ale rovněž související unijní *soft law* a především vývoj přístupu Soudního dvora, ve smyslu shrnutí dosavadního vývoje uplatňování soukromoprávních nároků vzniklých z porušení soutěžního práva na evropské úrovni,

tedy zhodnocení nejzásadnějších případů, jež byly před Soudním dvorem v těchto věcech řešeny.

1.2 Dosavadní stav poznání v České republice

Komplexní právní výzkum v této oblasti doposud v podstatě neexistoval. Neexistuje především žádný statistický přehled, který by kvantifikoval skutečné uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v praxi. V odborné literatuře jsou toliko v zásadě náhodně anotována některá rozhodnutí civilních soudů, skutečně ucelený přehled však neexistoval.

Co se odborné literatury týče, problematice se věnuje jen malé množství tuzemských autorů.² V publikacích věnovaných soutěžnímu právu je problematika soukromého prosazování zpravidla jen obecně nastíněna.³ Domácí odbornou literaturu týkající se problematiky výzkumu lze tedy považovat za spíše nedostatečnou. Cizojazyčná odborná literatura je v dané problematice dramaticky obsáhlejší. Zahraniční autoři pojímají problematiku předmětu výzkumu často jako součást obsáhlých monografií věnující se komplexně evropskému soutěžnímu právu,⁴ existují však i monografie věnované specificky soukromému prosazování.⁵ Rovněž množství odborných zahraničních článků je značné, ačkoliv právní úpravy a zakotvení předmětu výzkumu se liší v jednotlivých státech.

Problematický aspekt nedostatku zdrojů bude překonán zejména pravidelnou účastí na (mezinárodních) konferencích a letních školách, kde budou diskutovány nejnovější

² NERUDA, Robert. *Soukromoprávní vymáhání škody způsobené protisoutěžním jednáním: nová pravidla* [online].

In www.havelholasek.cz, [cit.2014-12-29]. Dostupné na

<http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/competition_flash_cz_5_2014.pdf>, dále také DEJL, Pavel. *Porušení pravidel hospodářské soutěže se lze bránit i u obecných soudů*. [online]. In www.patria.cz, [cit. 2014-12-29]. Dostupné na <<https://www.patria.cz/pravo/1920358/poruseni-pravidel-hospodarske-souteze-se-lze-branit-i-u-obecnych-soudu.html>>, dále PETR, Michal. *Soukromé prosazování soutěžního práva a přístup Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže*. In TICHÝ, Luboš (ed.). *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2009, s. 19 a násl. PETROV, Anton. *Bulgaria*

³ Např. ELIÁŠ, Karel, BEJČEK, Josef, HAJN, Petr, JEŽEK, Jiří. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 652 s. ISBN 978-80-7179-583-4, dále také PETR, Michal. *Modernizace komunitárního soutěžního práva*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 220 s. ISBN 978-80-7400-077-5, dále také RAUS, David. NERUDA, Robert.: *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. Brno: CP Books, 2005. 362 s. ISBN 80-251-0394-3.

⁴ Např. FAULL, Jonathan, NIKPAY, Ali. *The EC Law of Competition*. 2. Vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007. 2016 s. ISBN 978-0-19-9269-29-7, dále také JONES, Alison., SUFRIN, Brenda. 2014. *EU Competition Law: Text, Cases and Materials*. 5. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2014. 1331 s. ISBN 978-0-19-966032-2.

⁵ např. BLANKE, Gordon, NAZZINI, Renato. *International Competition Law. A Multi-jurisdictional Handbook*. Alphen aan den Rijn: Kluwer law International, 2012. 990 s. ISBN 978-90-411-2712-9.

zkušenosti z oblasti uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Klíčovou součástí zdrojů pak bude zpracování a vyhodnocení poměrně velkého objemu rozhodnutí civilních soudů ČR. Rovněž budou zapracovány postoje a názory odborníků, kteří se soutěžním právem v České republice aktivně zabývají.

1.3 Metodologie

Při zpracovávání projektu bude použit empiricko-analytický přístup a synchronní komparace. Z hlediska způsobu naplnění cílů projektu se nepředpokládá systematický primární výzkum, například ve formě dotazníků, počítá se ale s oslovením některých soudů a osob se zkušeností se soukromým prosazováním za účelem sběru statistických dat.

Hlavní metodou bude deskriptivní analýza dostupných zdrojů. Vedlejší metodou, v případě aspektů vhodných ke komparaci, bude právní komparace. Bude provedena komparace vybraných aspektů české právní úpravy s právní úpravou států střední a jihovýchodní Evropy, a to především z důvodu relativně podobné novodobé historie, ve smyslu ekonomických transformací a přechodu k tržnímu hospodářství v devadesátých letech minulého století, dále pak z důvodu relativně podobné délce členství v Evropské unii.

Jak již bylo zmíněno výše, jde o téma v odborné obci poměrně nezpracované, proto je objem sekundární literatury poměrně omezený. Způsob zpracování a využívání zdrojů však bude standardní, v právních otázkách budou aplikovány výše uvedené výkladové metody. Výzkum zůstává v tomto směru metodologicky otevřený, přičemž hlavním cílem zůstává naplnění výzkumného rámce, jenž je dán stanovenými výzkumnými cíli a představenými hypotézami.

2. Snaha o harmonizaci

V České republice, ale i ve většině dalších členských státech EU, je uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva, alespoň prozatím, spíše zanedbatelné. V žádném případě nelze počet případů soukromoprávního vymáhání soutěžního práva srovnávat s počtem podaných žalob ve Spojených státech amerických, kde tento typ prosazování představuje více než 90 % všech případů a lze jej považovat za prakticky jedinou jurisdikci, kde je soukromé prosazování soutěžního práva úspěšně užíváno.⁶ Komise se proto zejména v posledních třiceti letech snaží o vyšší míru aplikace evropského soutěžního práva národními soudy členských států ve smyslu uplatňování nároků na náhradu škody, ačkoliv nepříliš úspěšně.

Obecně bylo posílení role soukromého prosazování soutěžního práva rovněž jedním ze základních cílů modernizace soutěžního práva.⁷ Pod pojmem modernizace soutěžního práva máme na mysli zásadní změnu pravidel aplikace unijního soutěžního práva, ke které došlo v roce 2004 v souvislosti s přistoupením (tzv. *big enlargement*) desítky nových členských států. Modernizace soutěžního práva je založena především na nařízení č. 1/2013.⁸ Rozšířením EU došlo ke změně pravidel aplikace unijního soutěžního práva. Změna aplikačních pravidel unijního soutěžního práva znamenala začátek debat o dalším vývoji v několika oblastech soutěžního práva, například v oblasti *programu leniency*, ale především také v oblasti usnadnění uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. V roce 2004 byl vydán soubor oznámení, tzv. modernizační balíček (*modernisation package*) a původní nařízení č. 17, přijaté již v roce 1962, bylo nahrazeno nařízením č. 1/2003 s účinností od 1. května 2004. Jádrem modernizace se stala decentralizace aplikace soutěžního práva, kdy národní soutěžní orgány začaly být oprávněny a povinny aplikovat soutěžní právo v plném rozsahu, systém autorizace byl nahrazen systémem přímo použitelných, tzv. zákonných výjimek. Druhým podstatným znakem modernizace soutěžního práva pak bylo posílení role národních soudů při prosazování soutěžního práva, čímž došlo ke snaze o posílení role *private enforcement*

⁶ PETR, Michal. *Modernizace komunitárního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 34.

⁷ Tamtéž.

⁸ Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002, o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82. Úř. věst. L 1, 4. 1. 2003, s. 1 a násl.

soutěžního práva.⁹ Samotný vztah mezi veřejným a soukromým prosazováním soutěžního práva vymezuje také preambule nařízení č. 1/2003, která v bodu 7 uvádí, že:

„Vnitrostátní soudy hrají při používání pravidel hospodářské soutěže Společenství důležitou úlohu. Při rozhodování sporů mezi soukromými osobami chrání subjektivní práva vyplývající z práva Společenství, například tím, že přiznávají náhradu škody obětem protiprávního jednání. Úloha vnitrostátních soudů zde doplňuje úlohu orgánů pro hospodářskou soutěž členských států. Vnitrostátním soudům by proto mělo být umožněno, aby používaly články 81 a 82 Smlouvy v plném rozsahu.“¹⁰

Dále například článek čl. 3 výše zmíněného nařízení upravuje situace paralelní aplikace českého a unijního soutěžního práva, tedy vztah mezi články 101 a 102 SFEU s vnitrostátními právními předpisy o hospodářské soutěži, stanovením, že pokud vnitrostátní soutěžní úřad nebo vnitrostátní soud aplikují na dohody podniků, usnesení sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, popř. na zneužití dominantního postavení své vnitrostátní právo, musí rovněž aplikovat předmětné články. Podmínkou jejich aplikace je, aby jimi byl podstatně ovlivněn obchod mezi členskými státy, resp. se stejnou intenzitou byla narušena soutěž na vnitřním trhu nebo jeho podstatné části. Rozhodnutí vnitrostátních orgánů, ať jsou jimi soutěžní úřad nebo příslušné vnitrostátní soudy, nesmí vést k zákazu dohod a jiných jednání, která nejsou zakázána unijními předpisy, s výjimkou možného přísnějšího vnitrostátního postihu u jednostranných jednání.

Pokud bychom o (ne)oddělenosti soukromoprávního a veřejnoprávního vymáhání soutěžního práva uvažovali v nejšířších souvislostech, lze již ve druhé větě § 1 Občanského zákoníku nalézt, že *„uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.“* Z komentáře k § 1 občanského zákoníku však jasně vyplývá, že nelze zcela nezávisle interpretovat a aplikovat soukromé a veřejné právo, protože se vzájemně ovlivňují, doplňují a vzájemně na sebe „reagují“ s ohledem na jednotnost a vnitřní souladnost právního řádu jako celku.¹¹

⁹ PETR, Michal. *Modernizace komunitárního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 34 a násl.

¹⁰ Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy, Úř. věst. L 1, 4.1.2003, s. 1 a násl., rovněž PETR, Michal. *Modernizace komunitárního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 130.

¹¹ HULMÁK, Milan a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 13.

Každoročně vydává Evropské komise Zprávy o politice hospodářské soutěže. V této podkapitole se pokusíme zhodnotit jen období před přijetím směrnice o soukromém prosazování. Na základě statistik, které Komise pravidelně zveřejňuje, bylo možné pozorovat mírnou vzrůstající tendenci v počtech rozsudků přijatých národními civilními soudy na základě soutěžních žalob již před přijetím směrnice o soukromém prosazování. V roce 2004 byla Komise informována jen o 29 rozsudcích, v roce 2005 byla Komise informována o 43 rozsudcích, v roce 2006 se jednalo o 30 případů.¹²

Dle Zprávy z roku 2006: „komise obdržela kopie přibližně 30 rozsudků vynesných v roce 2006, které byly zveřejněny na internetových stránkách GŘ pro hospodářskou soutěž, pokud je předávající orgán neoznačil za důvěrné.“¹³ V roce 2007 pak Komise obdržela kopie přibližně 50 rozsudků.¹⁴ Co se týká celkové nerovnosti uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva na vnitřním trhu Unie, pak v období mezi lety 2006 a 2012 byla situace taková, že ve dvou třetinách členských států nebyla ve sledovaném období oznámena žádná žaloba na náhradu škody, jež by následovala rozhodnutí Komise. V největší míře pak národní soudy členských států aplikovaly primární unijní právo v oblasti hospodářské soutěže ve Velké Británii a v Německu.¹⁵

2.1 Cesta od soft law k sekundárnímu právu

Pramenem pro výklad unijního práva může být rovněž tzv. *soft law*, vydávané Evropskou komisí, jehož obsah není přímo závazný a vynutitelný, ale aplikační orgány mají povinnost přihlížet k jejich textu. Jedná se tedy o jakési vodítko pro výklad závazných ustanovení primárního práva a jejich prostřednictvím instituce EU nabízí řešení určitých situací a vyjadřují své postoje k dané problematice. Pro korektní výklad soutěžního práva je tedy nutné přihlídnout jak k judikatuře Soudního dvora, tak k výkladovým *guidelines* Evropské komise.

¹² PETR, Michal. *Modernizace komunitárního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 130.

¹³ *Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2006*, bod 71 [online]. In ec.europa.eu. [cit.2020-07-07]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2006/cs.pdf>.

¹⁴ *Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2007*, bod 91 [online]. In ec.europa.eu. [cit.2020-07-07]. Dostupné na <<https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/d1d2f760-117d-404b-bc7d-71a6740d729b/language-cs>>

¹⁵ *Competition policy brief. The Damages Directive – Towards more effective enforcement of the EU competition rules* [online]. In ec.europa.eu, leden 2015 [cit.2020-07-07]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/competition/publications/cpb/2015/001_en.pdf>.

Mezi nejznámější akty *soft law* patří tzv. Zelené knihy přijímané za účelem nastartování veřejné diskuse o chystaných aktivitách Unie a Bílé knihy obsahující detailnější návrhy budoucích aktivit Unie vydávané Komisí. Bílé a Zelené knihy Evropské komise jsou považovány za jakési prameny *sui generis*, jež celkově vyjasňují pojetí někdy vágních formulací jednotlivých ustanovení primárního práva, ale rovněž přibližují vývoj a pojmání soukromého prosazování soutěžního práva na úrovni Evropské komise. *Soft law* má také sloužit k vyvolání široké diskuze všech zúčastněných stran a k podávání připomínek, včetně následných veřejných konzultací.¹⁶

2.1.1 Zelená kniha Komise

Při neexistenci harmonizovaných pravidel byla celá procesní úprava v této oblasti ponechána na procesních pravidlech jednotlivých členských států za předpokladu dodržení zásady rovnocennosti a efektivity. Z důvodu slabé rozvinutosti a značným rozdílem v uplatňování nároků na náhradu škody v rámci jednotlivých členských států, jak bylo popsáno v předchozí kapitole, vydala na konci roku 2005 Evropská komise tzv. Zelenou knihu o žalobách na náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES (dále jen „Zelená kniha“). V dokumentu jsou zmíněny právní a procesní překážky v efektivním soukromoprávním vymáhání soutěžního práva:

„V případě neexistence pravidel Společenství týkajících se dané záležitosti, je na právních systémech členských států, aby stanovily prováděcí pravidla pro podávání žalob o náhradu škody. Jelikož soudy Společenství nemají pravomoc v dané věci rozhodnout (kromě řízení o předběžných otázkách), budou tyto případy projednávat většinou soudy členských států. V různých členských státech existují významné překážky, které brání účinnému postupu v případě žalob o náhradu škody způsobené porušením antimonopolního práva.“¹⁷

Byl tedy vznesen požadavek na vytvoření efektivního právního rámce, který by umožnil, aby se vymáhání práva na náhradu škody stalo reálnou možností. Cílem tzv. Zelené knihy se stalo určit překážky a otevřít diskuzi v oblasti soukromého prosazování soutěžního práva, přičemž Komise v dokumentu předkládá i různé varianty řešení některých problematických

¹⁶ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, s. 70.

¹⁷ Zelená kniha – Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES ze dne 19. 12. 2005. KOM (2005) 672 v konečném znění, s. 4 a násl.

aspektů úspěšného vymáhání soutěžního práva cestou soukromoprávní. Mezi diskutované otázky patřila zejména problematika efektivního přístupu k důkazům v souvislosti s důkazním břemenem. V souvislosti s touto problematikou předložila Komise vícero otázek k diskuzi, například, zda by neměla být zavedena povinnost poskytnout dokumentaci či jinak zajistit přístup k důkazům, zda by měla být žalovaná strana povinna zveřejnit dokumenty, které předložila orgánu pro ochranu hospodářské soutěže, či zda je možné zavést sankce za zničení důkazů, popřípadě jak nakládat s informacemi, jež byly dobrovolně poskytnuty v rámci *programu leniency*.

Další překážkou zmíněnou v Zelené knize bylo prokázání zavinění. Zatímco v některých členských státech se vina presumovala, pokud jde o jednání v rozporu se soutěžním právem, v jiných členských státech takový předpoklad neexistoval. Proto Komise předložila otázku, zda by měly být stanoveny jednotné požadavky na prokázání viny ve všech členských státech. Komise rovněž kladla důraz na náhradu škody, zejména s ohledem na různé definice používané v členských státech, bylo možné výši náhrady škody vymezip rozdílně. Nastíněna byla také otázka, zda má být výše náhrady škody úročena.

Bylo nutné nalézt také shodu v tom, jaká ekonomická metoda má být použita pro vyčíslení škod. Vzhledem k malé pravděpodobnosti, že by spotřebitelé, kterým byla způsobena pouze malá škoda, podávali zvlášť žaloby na její náhradu, měly být diskutovány hromadné žaloby, včetně existence zvláštních řízení pro jejich podávání. Protože pravidla pro určení nákladů řízení hrají rovněž významnou roli pro podání či nepodání žaloby, bylo diskutováno zavedení zvláštních pravidel, jež by chránila neúspěšného, popřípadě jen částečně úspěšného žalobce.¹⁸

¹⁸ Zelená kniha – Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES ze dne 19. 12. 2005. KOM (2005) 672 v konečném znění, s. 4-12.

2.1.2 Bílá kniha Komise

O tři roky později, v roce 2008, vydává Evropské komise tzv. Bílou knihu o žalobách na náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES (dále jen „Bílá kniha“). Evropský parlament, stejně jako další zúčastněné strany, souhlasil se závěry Zelené knihy a vyzval Komisi, aby vypracovala tzv. Bílou knihu s podrobnými návrhy na odstranění překážek, které brání efektivnímu uplatnění žalob na náhradu škody, aby byla odstraněna právní nejistota.

Uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva se mělo týkat všech kategorií poškozených osob, všech typů porušení primárního práva a také všech hospodářských odvětví. Bílá kniha se přiklání k přijetí kombinace opatření na úrovni Společenství a na úrovni členských států, která by ve všech členských státech zajistila účinnou minimální ochranu práva poškozených na náhradu škody a přispěla by ke zvýšení rovnosti podmínek a právní jistoty v celé Unii, včetně zlepšení kompenzačních mechanismů tak, aby bylo dosaženo i jakéhosi „odrazujícího“ efektu. Prvořadou zásadou bylo dosažení plného odškodnění, včetně důsledného prosazování primárního práva v rámci *public enforcement*.¹⁹

Navrhovaná opatření se týkala zejména kolektivního vymáhání a nepřímých odběratelů, tedy především žalob podaných v zastoupení, které předkládají kvalifikované subjekty, například sdružení spotřebitelů, státní orgány nebo oborová sdružení, jménem identifikovaných poškozených osob. Komise rovněž navrhla „soudní kontrolu“ pro zajištění minimální úrovně zpřístupňování důkazů mezi stranami – soudy měly mít pravomoc nařídít stranám sporu, aby zpřístupnily přesně vymezené kategorie relevantních důkazů, avšak za současné ochrany *programu leniency* a řízení, jež jsou prováděna před orgány ochrany hospodářské soutěže.

Neposkytnutí součinnosti (ničení relevantních důkazů nebo odmítnutí splnit příkaz ke zpřístupnění důkazů) mělo být trestáno odstrašujícími sankcemi. V souladu s judikaturou Soudního dvora (případem *Manfredi*) poškození měli nárok na plné odškodnění nejen *damnum emergens*, ale také *lucrum cessans*, včetně práva na úroky. Co se týká tzv. *passing on*, Komise v souladu s judikaturou Soudního dvora kladla důraz na zásadu kompenzace a vycházela z toho, že by náhradu škody měla obdržet každá poškozená osoba, která dostatečně prokáže *kausální nexus* s protiprávním jednáním. Komise v této souvislosti navrhla, aby se nepřímí odběratelé

¹⁹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. března 2009 o bílé knize o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. Úř. věst. C 117 E/161, 6. 5. 2010, s. 2-3.

mohli opřít o vyvratitelnou právní domněnku, že na ně bylo nezákonné navýšení ceny přeneseno v plné výši.²⁰ Návrhy obsažené v Bílé knize byly následně promítnuty do textu směrnice o soukromém prosazování.

2.1.3 Další soft law

Kromě výše uvedených pramenů *soft law*, byly v průběhu let přijaty i další *guidelines* z dílny Komise. Ambicí této podkapitoly jistě není jejich detailní popis, nicméně považujeme za vhodné je alespoň zmínit. Dalším doplňujícím opatřením je například Sdělení Komise (a praktická příručka) o vyčíslení škod způsobených porušením soutěžních pravidel v žalobách na náhradu škody. Jejich cílem je pomoci vnitrostátním soudům a účastníkům řízení vyčíslit náhradu škody. Praktický průvodce poskytuje přehled hlavních ekonomických metod, technik a empirických poznatků, které jsou k dispozici pro vyčíslení škod v praxi.²¹

Komise rovněž poskytla pokyny pro kvantifikaci škod ve formě pokynů pro vnitrostátní soudy o přenesení přebývajících poplatků. Studie se opírá o relevantní ekonomickou teorii a kvantitativní metody, stejně jako o příslušnou právní praxi a pravidla, a poskytuje soudcům, právníkům a účastníkům řízení praktický rámec pro posuzování a kvantifikaci účinků, které na sebe navazují.²² Komise se rovněž zavázala poskytovat pomoc vnitrostátním soudům při uplatňování článků 101 a 102 SFEU. To zahrnuje program financování vzdělávání vnitrostátních soudců v oblasti práva hospodářské soutěže EU a soudní spolupráci mezi vnitrostátními soudci.

Za zmínku stojí například i doplňující opatření směrnice o soukromém prosazování ve formě doporučení Komise o kolektivním odškodnění, které vyzvalo členské státy, aby do 26. července 2015 zavedly mechanismy kolektivního odškodnění, včetně žalob o náhradu škody. Pokud bychom měli zmínit *soft law* vztahující se ke směrnici o soukromém prosazování „z poslední doby“, pak například článek 16 směrnice stanoví Komisi za úkol vypracovat

²⁰ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. března 2009 o bílé knize o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. Úř. věst. C 117 E/161, 6. 5. 2010, s. 4-11.

²¹ Sdělení Komise o určení výše škody v žalobách o náhradu škody při porušení článku 101 nebo 102 Smlouvy o fungování Evropské unie. Úř. věst. C 167/19, 13. 6. 2013.

²² Sdělení Komise – Pokyny pro vnitrostátní soudy, jak stanovit odhadem část navýšení ceny, která byla přenesena na nepřímého odběratele. Úř. věst. C 267/4, 9. 8. 2019.

pokyny k tomu, jak mají vnitrostátní soudy stanovit odhadem část navýšení ceny, která byla přenesena na nepřímého odběratele. V srpnu 2019 Komise tyto *guidelines* publikovala.²³

Pokyny jsou určeny národním soudům, a ačkoliv nejsou právně závazné, od národních soudů je očekáváno, že je budou považovat za jakési „*best practices*“ jak odhadnout podíl na navýšení ceny (*overcharged*), těm, kteří navýšenou cenu zaplatili (přímí kupující), až k jejím zákazníkům (nepřímí kupující) prostřednictvím odpovídajícího zvýšení cen. Tyto *guidelines* by měly být užitečné zejména pro porušovatele, jenž použije tzv. *defenzivní passing on* a tvrdí, že jeho přímí odběratelé neutrpěli škodu, protože přenesli navýšení ceny na další úroveň řetězce, například na své vlastní zákazníky (tzv. *shield function*) nebo v situaci, kdy nepřímí zákazníci tvrdí, že utrpěli škodu, protože na ně jejich přímí zákazníci přenesli navýšení ceny (tzv. *sword function*).²⁴

Klíčovým bodem *guidelines* je v právním kontextu zejména skutečnost, že nahrazena má být skutečná škoda, ušlý zisk, ale i platba úroku v souvislosti s plynutím času. Avšak nejedná se o úrok z prodlení, který je vázán na prodlení dlužníka, tak, jak jej zná český právní řád. *Guidelines* dále počítá s tím, že soudy mnohdy při stanovení výše škody budou vycházet z předpokladu, jelikož stanovení srovnávacího scénáře (*counterfactual scenario*) bude vždy více či méně hypotetická otázka a soudy tak většinou nebudou moci určit výši škody přesně.²⁵ *Guidelines* rovněž stanoví, že v případě vznesení souběžných nároků by soudy měly zamezit jejich uplatnění, jež by vedlo k nadměrné náhradě (*overcompensation*) nebo naopak k nedostatečné náhradě (*under compensation*).²⁶

2.2 Shrnutí

Je jisté, že zdravá a efektivní hospodářská soutěž je nezbytným předpokladem růstu a prosperity společnosti, nejen ve smyslu spotřebitelského blahobytu, ale také ve smyslu technického rozvoje, zvýšení produktivity a inovačního potenciálu evropských podniků. *Private enforcement* soutěžního práva byl v Unii dlouhou dobu považován ze málo využívaný, avšak významný prostředek k uplatňování soutěžněprávní politiky.

²³ Sdělení Komise – Pokyny pro vnitrostátní soudy, jak stanovit odhadem část navýšení ceny, která byla přenesena na nepřímého odběratele. Úř. věst. C 267/4, 9. 8. 2019.

²⁴ Tamtéž, bod 15-25.

²⁵ Tamtéž, bod 15-25.

²⁶ Tamtéž, bod 25-45.

Na unijní úrovni bylo „pro dobro“ efektivního rozvoje *private enforcementu* soutěžního práva uděláno mnohé. Na jeho rozvoji se podílely také členské státy, které sdělovaly své názory a připomínky Komisi prostřednictvím národních soutěžních úřadů nebo prostřednictvím příslušného ministerstva. O připomínky byly požádány různé organizace, např. nadnárodní advokátní kanceláře a podniky, svazy spotřebitelů, Max Planck-Institut pro právo duševního vlastnictví a soutěžní právo v Mnichově nebo také organizace ze Spojených států amerických.

Soudní dvůr, ale i další unijní orgány se snaží aplikaci nároků na náhradu škody způsobenou porušením soutěžního práva zpopularizovat a jejich užívání rozšířit. Posílení role soukromého prosazování soutěžního práva bylo rovněž jedním ze základních cílů modernizace soutěžního práva.

V České republice, ale i ve většině dalších členských států Evropské unie, je soukromoprávní vymáhání soutěžního práva (alespoň prozatím) spíše zanedbatelné a v žádném případě nelze počet případů soukromoprávního vymáhání soutěžního práva srovnávat s počtem podaných žalob ve Spojených státech amerických, kde tento typ prosazování představuje více než 90 % všech případů a lze je považovat za prakticky jedinou jurisdikci, kde je uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva úspěšně užíváno.

Důvodem, proč je v některých členských státech Evropské unie větší počet podaných žalob a v některých menší, byla převážně právní úprava. Některé právní řády jsou pro poškozené výhodnější, a to například z důvodu procesněprávní úpravy týkající se přístupu k důkazům, existence specializovaných soudů. Nebo z důvodu hmotněprávní úpravy. I z tohoto důvodu v Evropě stále dochází k tzv. *forum shopping*, tedy k výběru „výhodnější“ jurisdikce s příznivější právní úpravou, jak lze pozorovat nejčastěji v Německu nebo ve Velké Británii.

Dalším důvodem pak může být právní kultura. V některých zemích jsou lidé zvyklí spíše bránit svá práva sami, zatímco jinde jsou lidé spíše zvyklí, že je to povinností státu, a proto přenechávají vymáhání národním soutěžním úřadům.

V České republice může být důvodem obojí. Soutěžní případy u nás zpravidla představují bitvu znaleckých posudků, které si mohou dovolit pouze větší a movitější společnosti. Vymáhání soutěžního práva u civilních soudů je obecně dosti nákladné a vyplatí se pouze v omezeném množství případů, přičemž uplatňovat nároky na náhradu škody z porušení soutěžního práva si mohou dovolit zpravidla jen velké podniky.

3. Judikatura Soudního dvora

V následující části práce bude podle časové posloupnosti nastíněn vývoj judikatury v oblasti uplatňování nároků na náhradu škody v případě porušení soutěžního práva na unijní úrovni. Soutěžní právo, jak na úrovni národní, tak na úrovni unijní, je významně rozvíjeno judikaturou, která doplňuje, zpřesňuje, ale často také podává výklad mnohdy vágní legislativní úpravy. Soutěžní právo jako takové je tedy vždy nutné vykládat ve světle (nejen recentní) unijní judikatury. Evropská doktrína soukromého prosazování soutěžního práva přirozeně prochází neustálým vývojem, což poskytuje (nejen) odborné veřejnosti neustálý prostor pro diskusi. Právě upřesnění a zlepšení výkladu norem soutěžního práva civilními soudy může v konečném důsledku ulevit od zátěže (národním) soutěžním úřadům, které se pak mohou věnovat opravdu významným porušením soutěžního práva, například takovým, které mají za důsledek ovlivnění národního hospodářství.

Významnou roli v rozvoji soutěžního práva jako takového hrají rovněž generální advokáti, k jejichž stanoviskům je nutno přihlížet. Úkolem generálních advokátů je předkládat veřejně, zcela nestranně a nezávisle odůvodněné návrhy rozhodnutí ve věcech, jež vyžadují jejich účast.²⁷ Důvodem vzniku funkce generálního advokáta byla zejména původní jednoinstančnost řízení u Soudního dvora a potřeba „nezávislého“ posouzení věci, tedy jakási „první instance“ předtím, než rozhodne Soudní dvůr. Své návrhy rozhodnutí vydávají generální advokáti obvykle ve formě „stanoviska“. Obecně lze hodnotit funkci generálních advokátů spíše pozitivně, jelikož jejich stanoviska v řadě případů bývají inovativní a předznamenávají další vývoj unijního práva, popřípadě poukazují na jeho defekty. Taktéž jsou cenným zdrojem informací o unijním právu, jelikož často podávají retrospektivní přehled vývoje unijního práva a judikatury Soudního dvora k dané problematice; stanoviska bývají též podrobnější než samotná rozhodnutí, a pomáhají tak k lepšímu pochopení problematiky projednávaného případu. Konečně stanoviska mnohdy předznamenávají rozhodnutí samotného Soudního dvora, jelikož ten je ve svých rozhodnutích následuje v cca 80 % případů.²⁸

Je nutné vzít v úvahu, že judikatura Soudního dvora zastává v rámci práva Unie specifické místo. Podle SEU Soudní dvůr zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění Smluv. Relevance judikatury Soudního dvora souvisí hlavně s jeho dvojitým monopolem, Soudní dvůr

²⁷ srovnej článek 252 SFEU

²⁸ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, s. 54.

je jediným orgánem, který má pravomoc rozhodovat o platnosti²⁹ unijních norem, a to jak v rámci řízení o žalobě na neplatnost (čl. 263 SFEU), tak v rámci řízení o předběžných otázkách (čl. 267 SFEU). Jeho rozhodnutí o platnosti jsou v obou případech závazné *erga omnes* Soudní dvůr rovněž je jediným orgánem, který má pravomoc k podání výkladu unijních norem.³⁰

Především v řízení o předběžných otázkách platí, že jako orgán, který má monopol na výklad práva Evropské unie, logicky toto právo svojí judikaturou doplňuje a obohacuje. Nejasné vymezení povahy rozhodnutí Soudního dvora v primárním právu z hlediska problematiky pramenů práva je možné považovat za důsledek různých právních tradic a kultur, které reprezentují jednotlivé členské státy (kontinentální systém Civil Law, ve kterém převažují právní předpisy i anglo-americký systém Common Law akceptující precedenty). Význam judikatury Soudního dvora pro účinnost a pochopení práva EU je však beze sporu nepostradatelný. I proto se vyvinula teorie závaznosti judikatury *de facto*, nebo určitého quasi-precedenčního charakteru určitých rozhodnutí Soudního dvora. Toto chápání podpořil i sám Soudní dvůr. Ten akceptoval, že v případě nejasností s výkladem unijního práva nebude vždy nezbytné, aby se národní soudy obracely na Soudní dvůr s předběžnými otázkami, a to za předpokladu, že k rozhodnutí věci použijí již ustálenou unijní judikaturu.³¹

Jen pro úplnost uvádíme, že tato podkapitola si neklade za cíl podrobný popis skutkových okolností jednotlivých případů týkajících se soukromého prosazování soutěžního práva na unijní úrovni, ačkoliv alespoň okrajové skutkové vymezení každého případu je vždy nezbytné.

3.1 Před rozhodnutím ve věci *Courage*

V roce 1974 Soudní dvůr v případě *BRT v Sabam*³² rozhodoval v rámci řízení o předběžné otázce týkající se výkladu článku 86 a 90 (2) Smlouvy o založení evropského hospodářského společenství. Soudní dvůr se v tomto případě zabýval sporem mezi žalobci Belgische Radio et Televisie (BRT) a SABAM (Belgická asociace autorů) proti žalovaným SV SABAM a NV Fonior. Soudní dvůr v řízení odpověděl na několik předběžných otázek, avšak za klíčové pro naši problematiku lze považovat konstatování, že ustanovení Smlouvy v oblasti hospodářské soutěže, tedy myšleno především dnešní články 101 a 102 SFEU, mají přímý

²⁹ 314/85 *Foto-Frost*, ECLI:EU:C:1987:452.

³⁰ 74/69 *Krohn*, ECLI:EU:C:1970:58.

³¹ 283/81 *CILFIT v. Ministero della Sanità*, ECLI:EU:C:1982:335.

³² 127/73 *BRT v Sabam*, ECLI:EU:C:1974:25.

účinek.³³ Jednotlivci mohou tedy odvodit svá práva přímo z těchto ustanovení, a mohou se jich dovolávat před vnitrostátními soudy zemí EU, které těmto individuálním právům poskytují ochranu. Přímá použitelnost je logickým důsledkem autonomie unijního práva, kdy unijní právo samostatně určuje své účinky na území členských států. S odkazem na rozhodnutí ve věci *Van Gend en Loos*³⁴ a stanovení podmínek přímé použitelnosti a přímého účinku unijního práva, byla další judikaturou tato vlastnost unijního práva dále precizována.

Mezi předpoklady přímé účinnosti unijního práva je zahrnuto splnění tzv. *Van Gen en Loos testu*, tedy, že ustanovení unijního práva musí být jasné a precizní tím, že z něj plyne určité pravidlo chování, buď tím, že definuje práva a povinnosti konkrétních subjektů, nebo tím, že obsahuje určitou obecnou zásadu práva EU. Dále pak ustanovení unijního práva musí být nepodmíněné, čili práva či povinnosti z něj plynoucí jsou jednoznačná, nejsou závislá na vytvoření určitých podmínek nebo předpokladů, nutně nevyžadují žádné prováděcí opatření a neopouštějí vnitrostátním orgánům širokou možnost volného uvážení. Posledním požadavkem je, aby ustanovení unijního práva bylo řádně publikováno v úředním jazyce členského/členských států, v němž má být dané norma aplikována. Soudní dvůr vyslovil nemožnost vymáhat po jednotlivcích povinnosti obsažené v právních aktech Unie, které nebyly publikovány v Úředním věstníku v jazyce členského státu.³⁵ Když ale norma práva EU přiznává jednotlivci právo, kterého se chce domoci proti státním orgánům, podmínka publikování v jazyce členského státu se neuplatní.

Rozhodnutím ve věci *RTB v Sabam*³⁶ byla rovněž potvrzena významná úloha národních soudů při ochraně individuálních práv, což předpřipravilo „vhodnou půdu“ k soukromoprávnímu prosazování unijního soutěžního práva. V souvislosti s přímým účinkem lze tedy právní základ pro soukromé prosazování soutěžního práva najít v již výše zmíněném rozsudku *Van Gend en Loos*,³⁷ ve kterém bylo stanoveno, že Společenství představuje nový právní řád mezinárodního práva, v jehož prospěch členské státy omezily, byť ve vybraných oblastech, pod které však hospodářská soutěž jednoznačně spadá, svá suverénní práva, a jehož subjekty nejsou pouze členské státy, ale rovněž jeho příslušníci, tedy jednotlivci ve smyslu fyzických a právnických osob.³⁸ V souvislosti s porušením tehdejšího článku 86

³³ 127/73 *BRT v Sabam*, odst. 16, ECLI:EU:C:1974:25.

³⁴ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, s. 99

³⁵ C-161/06 *Skoma-Lux, s.r.o. v Celní ředitelství Olomouc*, ECLI:EU:C:2007:773.

³⁶ 127/73 *BRT v Sabam*, ECLI:EU:C:1974:25.

³⁷ 26/62 *Van Gend en Loos v. Administratie der Belastingen*, ECLI:EU:C:1963:1.

³⁸ 26/62 *Van Gend en Loos v. Administratie der Belastingen*, odst. 10, ECLI:EU:C:1963:1.

SEHS, zmínil Soudní dvůr poprvé možnost dovolávat se nároku na náhradu škody u vnitrostátních soudů v případě *Automec*,³⁹ kdy Komise uvedla jako důvod ne zahájení řízení, tedy nepřijetí žádných opatření, ve věci stížnosti společnosti, která se dovolávala porušení pravidel Společenství v oblasti hospodářské soutěže, skutečnost, že stěžovatel může uplatnit svá práva před vnitrostátními soudy.

Další základní kámen pro budoucí uplatňování nároků na náhradu škody v rámci soutěžního práva byl položen generálním advokátem v případě *Banks*⁴⁰, který ve svém stanovisku odkazuje na případ *Francovich*⁴¹, který (ačkoliv se skutkově netýkal hospodářské soutěže), tvoří rovněž základ práva odpovědnosti za škodu dle unijního práva. Dle stanoviska generálního advokáta:

*“V případě Banks lze vycházet z rozsudku Francovich, kde bylo zejména tvrzeno, že žaloba na náhradu škody je ve skutečnosti založena na právu Společenství. V případě porušení ustanovení Smlouvy s přímým účinkem musí být před vnitrostátním soudem k dispozici vhodný opravný prostředek, kdy přiznání náhrady škody je zejména nezbytné pro výkon pravidel hospodářské soutěže Společenství, zejména proto, že působí jako odrazující prostředek proti protiprávnímu jednání podniků. Komise rovněž odkazuje na rozsudek Francovich, z něhož vyvozuje, že vnitrostátní soud je povinen přiznat náhradu škody podle článku 5 Smlouvy o EHS a článku 86 Smlouvy o ESUO; vzhledem k tomu, že Soudní dvůr v tomto rozsudku uznal existenci povinnosti přiznat náhradu škody v případě směrnice, jejíž ustanovení nemají přímý účinek, měla by tato povinnost a fortiori platit v případě porušení ustanovení Smlouvy, které má přímý účinek.“*⁴²

Zásada odpovědnosti za škodu způsobenou porušením unijního práva, judikována Soudním dvorem poprvé v případě *Francovich* a dále pak unijní judikaturou precizována,⁴³ představuje doplnění ostatních vlastností unijního práva, kdy subsidiární následek odpovědnosti zde sloužící především k ochraně jednotlivce v případě, že stát poruší povinnosti vyplývající pro něj z členských závazků. Zároveň se jedná o sankční a preventivní nástroj

³⁹ T-24/90 *Automec Srl v Commission*, ECLI:EU:T:1992:97.

⁴⁰ C-128/92 *Banks v British Coal*, ECLI:EU:C:1994:130.

⁴¹ C-6/90 a C-9/90 *Francovich and Bonifaci v Italy*, ECLI:EU:C:1991:428.

⁴² Stanovisko GA Mischo ke spojeným věcem C-6/90 a C-9/90, bod 37, ECLI:EU:C:1991:221.

⁴³ C-46/93 a C-48/93 *Bresserie Du Pecher*, ECLI:EU:C:1996:79.

prosazování unijního práva ve vztahu k členským státům, který dále podtrhuje dominanci unijního práva.⁴⁴

3.2 Rozhodnutí ve věci *Courage*

Po dlouholetém vývoji dospěl Soudní dvůr v roce 2001 k zásadnímu milníku v rozvoji unijního soutěžního práva a *private enforcementu* jako takovému, když rozhodl ve věci *Courage Crehan*,⁴⁵ a to v rámci řízení o předběžné otázce týkající se uplatňování nároku na náhradu škody vzniklé z porušení tehdejšího článku 81 SES. Předběžná otázka byla podána britským Odvolacím soudem (*Court of Appeal*).

Spor probíhal mezi účastníky *Courage Ltd* (pivovar) a panem Bernardem Crehanem, provozovatelem dvou londýnských restaurací. Bernard Crehan byl pivovarem zažalován pro nezaplacení dlužné částky za odebrané pivo, avšak pan Bernard Crehan měl za to, že smlouva uzavřená s pivovarem *Courage Ltd* je neplatná pro rozpor s evropským právem. Proto kromě vyslovení neplatnosti pan Crehan požadoval po pivovaru *Courage Ltd* i náhradu škody za to, že smlouvu, jež byla v rozporu s evropským soutěžním právem, musel dodržovat. Právě díky tomu, že již v sedmdesátých letech byl Soudním dvorem judikován přímý účinek článku 81 SES, mohl se pan Bernard Crehan v této věci obrátit na soud a domáhat se náhrady škody, jež mu byla způsobena protisoutěžním jednáním. Soudní dvůr rozhodl, že unijní právo samo zakládá osobám poškozeným porušením soutěžního práva oprávnění na plnou kompenzaci, postup při uplatňování tohoto oprávnění se nicméně řídí národním právem. I přesto, že britské právo neumožňuje smluvní straně v případě neplatné smlouvy, aby se domáhala náhrady škody vzniklé v souvislosti s plněním takovéto neplatné smlouvy, Soudní dvůr zdůraznil, že absolutní nemožnost domáhat se náhrady škody, způsobené dohodou, jež je v rozporu s unijním právem, je nepřípustné, s tím, že národní soudy musí v každém individuálním případě posoudit míru účasti na kartelu, neboť nikdo nemůže mít prospěch ze svého protiprávního jednání a rovněž není přípustné se na úkor jiného bezdůvodně obohatit.⁴⁶

V případě, že je podíl účastníka na kartelové dohodě významný, lze zcela vyloučit jeho nárok na náhradu škody, to však neplatí v případech slabších smluvních stran (pro zachování

⁴⁴ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, s. 125 a násl.

⁴⁵ C-453/99 *Courage and Crehan*, ECLI:EU:C:2001:465.

⁴⁶ Tamtéž, odst. 28.

principu ochrany slabší smluvní strany), například u síťových distribučních dohody, kdy nelze obsah smlouvy ovlivnit.⁴⁷

3.3 Rozhodnutí ve věci *Manfredi*

Následně bylo, v roce 2006, z Itálie Soudnímu dvoru předloženo několik předběžných otázek na výklad článku 81 SES, jež vyplynuly ze sporu v rámci žalob na náhradu škody týkajících se uložení povinnosti pojišťovacími společnostmi vrátit navýšení pojistného v rámci povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti⁴⁸. Mezi některými pojišťovacími společnostmi existovaly kartelové dohody, které byly italským soutěžním úřadem prohlášeny za protiprávní. Jednalo se o kartelovou dohodu o výměně informací mezi konkurenčními podniky, která umožňovala navýšení pojistného v rámci pojištění občanskoprávní odpovědnosti, jež nebylo odůvodněno podmínkami trhu.

Poté, co Soudní dvůr shledal přípustnost položení předběžných otázek, v souladu se svou již ustálenou judikaturou připomenul, že čl. 81 a 82 ES mají přímé účinky ve vztazích mezi jednotlivci a zakládají práva jednotlivců jako procesních subjektů, která musí vnitrostátní soudy chránit, a že přednost práva Společenství vyžaduje, aby jakékoli ustanovení vnitrostátního zákona, které není v souladu s pravidlem Společenství, bylo ponecháno nepoužito, ať již bylo přijato dříve, nebo později než toto pravidlo. Konkrétní kartelová dohoda musí být způsobilá ovlivnit (přímo, nepřímo, skutečně nebo i potenciálně) obchod mezi členskými státy EU a její vliv nesmí být zanedbatelný.⁴⁹

Mezi účastníky vnitrostátní kartelové dohody se nacházely rovněž subjekty z jiných členských států, čímž byl dán přeshraniční prvek. Ohledně náhrady škody Soudní dvůr judikoval, že jakákoliv osoba je oprávněna uplatňovat neplatnost kartelové dohody nebo jednání zakázaných SFEU, a pokud existuje příčinná souvislost mezi takovou dohodou nebo jednáním, které mohlo omezit nebo narušit hospodářskou soutěž a utrpěnou újmu, může jakákoliv osoba požadovat náhradu této škody.⁵⁰

Zároveň však musí být zachována zásada efektivity a zásada rovnocennosti tak, aby národními právními řády nebylo v praxi znemožněno nebo nadměrně ztíženo vykonávat práva přiznaná právním řádem Společenství.⁵¹ Jsou-li tyto zásady dodrženy, přísluší vnitrostátnímu

⁴⁷ C-453/99 *Courage and Crehan*, odst. 33-36, ECLI:EU:C:2001:465.

⁴⁸ C-295/04 *Manfredi*, ECLI:EU:C:2006:461.

⁴⁹ Tamtéž, odst. 39-40.

⁵⁰ Tamtéž, odst. 53.

⁵¹ Tamtéž, odst. 62.

právnímu řádu každého členského státu, aby upravil procesní podmínky výkonu tohoto práva, včetně podmínek použití pojmu příčinná souvislost. Rovněž přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv (například délky promlčecí lhůty), která procesním subjektům vyplývají z přímého účinku práva Společenství, to vše za dodržení zásady rovnocennosti a efektivity.⁵²

Co se týče přiznání náhrady škody, vydání bezdůvodného obohacení a případné možnosti přiznat náhradu škody s povahou sankce, v nepřítomnosti ustanovení práva Společenství, prohlásil Soudní dvůr, že v této oblasti přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu určit kritéria umožňující vymezit rozsah této náhrady, opět za předpokladu, že jsou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity.⁵³ Zásada efektivity zde spočívá také v možnosti domáhat se náhrady nejen skutečné škody (*damnum emergens*), ale i ušlého zisku (*lucrum cessans*), jakož i zaplacení úroků.⁵⁴

3.4 Rozhodnutí ve věci *Pfleiderer*

V srpnu 2009 pak Soudní dvůr rozhodoval v případě *Pfleiderer*⁵⁵ předběžnou otázku ve sporu mezi společností *Pfleiderer AG* proti *Bundeskartellamt* (německý orgán pro ochranu hospodářské soutěže). Předběžná otázka se týkala výkladu článků 11 a 12 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 SES. Skutkově se jednalo o uložení pokuty ve výši 62 milionů eur dle článku 81 ES (ze strany německého soutěžního úřadu) třem evropským výrobcům dekorativních papírů a pěti osobně zodpovědným fyzickým osobám z důvodu uzavření dohod o cenách a o uzavření výrobních kapacit. Později, v roce 2008, poškozená společnost *Pfleiderer* německý soutěžní úřad požádala, aby jí za účelem přípravy občanskoprávních žalob na náhradu škody zpřístupnil celý spis týkající se řízení o uložení pokuty v odvětví dekorativních papírů.

Společnost *Pfleiderer* je jedním ze tří největších celosvětových výrobců dřevěných materiálů, povrchových úprav a laminátových podlah. Společnost uvedla, že od výrobců dekorativního papíru, kteří byli sankcionováni německým úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, za poslední tři roky odebrala zboží v hodnotě přesahující 60 milionů eur. V důsledku

⁵² C-295/04 *Manfredi*, odst. 64, ECLI:EU:C:2006:461.

⁵³ Tamtéž, odst. 92.

⁵⁴ Tamtéž, odst. 95-100.

⁵⁵ C-360/09 *Pfleiderer*, ECLI:EU:C:2011:389.

uzavřených kartelových dohod tedy platila nadměrné ceny za zboží, které nakupovala od členů kartelu.⁵⁶ Německý úřad anonymizoval a poskytl pouze tři svá rozhodnutí o uložení pokut, nikoliv však celý obsah spisu. Později byl poškozené společnosti *Pfleiderer* zpřístupněn spis, z něhož byly odstraněny důvěrné obchodní informace, interní dokumenty, žádosti o shovívavost (*leniency program*) a dokumenty, které žadatelé o shovívavost dobrovolně poskytli. Přístup k úředně zajištěným důkazním prostředkům byl úřadem odepřen. Společnost *Pfleiderer* se od rozhodnutí o odmítnutí odvolala a úřad se rozhodl položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, týkající se určení rozsahu práva na informace ze spisu, které se omezují na dokumenty nezbytné k prokázání nároku na náhradu škody. Konkrétně šlo o právo na zpřístupnění dokumentům týkajících se řízení o shovívavosti, jež byly účastníky kartelu dobrovolně předloženy vnitrostátnímu soutěžnímu orgánu na základě vnitrostátního programu shovívavosti. Zde lze pozorovat možnou kolizi mezi zachováním účinnosti programů shovívavosti a ochranou práv ve smyslu nároku na náhradu škody.

Podle již ustálené unijní judikatury má každá osoba právo uplatnit svůj nárok na náhradu škody, jež jí byla způsobena jednáním, které by mohlo omezit nebo narušit hospodářskou soutěž. Proto Soudní dvůr na položenou předběžnou otázku odpověděl tak, že ustanovení práva Unie v oblasti kartelových dohod, a zvláště nařízení č. 1/2003, musí být vykládána v tom smyslu, aby nebránila osobě, která byla poškozena porušením unijního práva v oblasti hospodářské soutěže a domáhá se náhrady škody, a aby byly zpřístupněny dokumenty týkající se řízení o shovívavosti vedeného s osobou, která se tohoto porušení dopustila. Soudům členských států však na základě jejich vnitrostátního práva přísluší, aby stanovily podmínky, za kterých musí být takový přístup povolen nebo odepřen, a musí přitom zvážit zájmy chráněné právem Unie.⁵⁷

3.5 Rozhodnutí ve věci *Otis*

V roce 2011 řešil Soudní dvůr předběžnou otázku podanou z Itálie, jež vyplynula z žaloby na náhradu škody, která samotné Evropské unii vznikla v důsledku porušení článku 101 SFEU.⁵⁸ Jednalo se o spor mezi *Europese Gemeenschap (Evropské společenství)*, které bylo zastoupeno Evropskou komisí, na straně jedné a čtyřmi předními evropskými výrobci výtahů a eskalátorů (skupinami *Otis*, *Kone*, *Schindler* a *Thyssen Krupp*), na straně druhé,

⁵⁶ Tamtéž, odst. 9-10.

⁵⁷ C-360/09 *Pfleiderer*, odst. 32, ECLI:EU:C:2011:389.

⁵⁸ C-199/11 *Otis and others*, ECLI:EU:C:2012:684.

ve věci žaloby na náhradu škody způsobené těmito společnostmi. Jak je patrné, sama Komise se stala obětí kartelu a již skutečnost, že se domáhala nároku na náhradu škody, měla evropským podnikům přinejmenším naznačit, že i oni sami se mohou domáhat nároků z porušení soutěžního práva před civilními soudy členských států. Již od roku 2004 prošetřovala Evropská komise existenci kartelové dohody, přičemž v roce 2007 Komise dospěla k závěru, že kartel mezi výše uvedenými výrobci spočíval v rozdělování veřejných zakázek a dalších smluv v Belgii, Německu, Lucembursku a Nizozemsku za účelem rozdělení trhů a stanovení cen.

Dále pak kartel spočíval v dohodách na kompenzačním mechanismu, na vyměňování informací o objemech prodeje a o cenách, na pravidelných schůzkách a na navazování dalších kontaktů s cílem nastolení výše uvedených omezení a jejich provádění. Komise uložila za tato protiprávní jednání pokuty v celkové výši přesahující 992 miliónů eur. Sankcionované společnosti podaly žaloby na zrušení tohoto rozhodnutí, jež však byly většinou zamítnuty, stejně jako později podané kasační opravné prostředky. V červnu 2008 podalo Evropské společenství, zastoupené Komisí, žalobu k předkládajícímu soudu, kterou se domáhalo, aby žalované strany v původním řízení zaplatily Evropské unii předběžnou částku 7 061 688 eur z titulu náhrady škody, která EU vznikla z důvodu protisoutěžních praktik, jejichž existence byla konstatována v rozhodnutí Komise v roce 2007. Evropská unie totiž zadala žalovaným v původním řízení řadu zakázek na instalaci, údržbu a obnovu výtahů a eskalátorů v několika budovách Rady Evropské unie, Evropského parlamentu, Komise, Evropského hospodářského a sociálního výboru, Výboru regionů Evropské unie a Úřadu pro publikace Evropské unie, jež mají sídlo v Belgii a Lucembursku. Podpůrně se Unie domáhala, aby byl jmenován znalec, který určí výši celkové škody.⁵⁹

V této souvislosti však vyvstala předběžná otázka položená Soudnímu dvoru, totiž, zda je vůbec Evropská komise oprávněna zastupovat Evropskou unii před vnitrostátním soudem v rámci občanskoprávní žaloby na náhradu škody způsobené Unii kartelovou dohodou nebo praktikou zakázanou v primárním právu. Tuto předběžnou otázku rozhodl Soudní dvůr tak, že unijní právo musí být vykládáno v tom smyslu, že za takových okolností, jaké nastaly ve věci v původním řízení, nic nebrání tomu, aby Evropská komise zastupovala Evropskou unii před vnitrostátním soudem rozhodujícím o občanskoprávní žalobě na náhradu škody způsobené Unii kartelovou dohodou nebo praktikou zakázanou článkem 101 SFEU, pokud tyto praktiky

⁵⁹ C-199/11 *Otis and others*, odst. 23, ECLI:EU:C:2012:684.

mohly ovlivnit některé veřejné zakázky zadané různými orgány a institucemi Unie, aniž by bylo nezbytné, aby k tomu Komise měla zmocnění od uvedených orgánů a institucí.

Ani článek 47 Listiny základních práv Evropské unie (zakotvující právo na spravedlivý proces, zásadu účinné soudní ochrany, která je tvořena různými prvky, mezi něž patří zejména právo na obhajobu, zásada „rovnosti zbraní“, právo na přístup k soudům a právo poradit se, být obhajován a být zastupován⁶⁰) nebrání tomu, aby Evropská komise podala jménem Evropské unie k vnitrostátnímu soudu žalobu na náhradu škody vzniklé Unii v důsledku kartelové dohody nebo praktiky, jejichž rozpor s článkem 101 SFEU byl konstatován rozhodnutím Komise. Rovněž panovala obava, že Komise se v tomto případě stala soudcem a stranou ve vlastní věci, což by bylo v rozporu se zásadou *nemo iudex in sua causa*.⁶¹ Avšak Soudní dvůr znovu judikoval, že každá osoba je oprávněna domáhat se náhrady vzniklé újmy, je-li dána příčinná souvislost mezi uvedenou újmou a kartelovou dohodou nebo praktikou zakázanou primárním právem. Toto právo tedy přísluší i Evropské unii.⁶²

3.6 Rozhodnutí ve věci *Donau Chemie*

V roce 2011 byla Soudnímu dvoru předložena další žádost o rozhodnutí o předběžné otázce,⁶³ která se týkala výkladu zásad efektivity a rovnocennosti s ohledem na pravidla platná v rakouském právním řádu pro žaloby na náhradu škody v případě porušení unijního práva. Předběžná otázka byla podána vídeňským kartelovým soudem, který se zabýval žalobou podanou sdružením podniků VDMT (toto sdružení bylo založeno za účelem ochrany zájmů svých členů, mezi něž patří zejména podniky tiskařského odvětví). Žaloba sdružení směřovala k získání přístupu do spisu, jenž se týkal soudního řízení zahájeného rakouským soutěžním úřadem proti společnostem *Donau Chemie* a dalším společnostem, kterým byla v rámci správního řízení uložena pokuta 1,5 milionů eur pro jejich účast na kartelové dohodě na velkoobchodním trhu tiskařských chemikálií. Spor se týkal zamítnutí žádosti VDMT o nahlédnutí do spisu týkajícího se soudního řízení mezi rakouským soutěžním úřadem a společnostmi *Donau Chemie* a další.

Cílem této žádosti bylo získat informace, jež by umožnily přezkoumat zejména povahu a výši škody případně utrpěné členy sdružení VDMT z důvodu protiprávních jednání, kterých

⁶⁰ C-199/11 *Otis and others*, odst. 48, ECLI:EU:C:2012:684.

⁶¹ Tamtéž, odst. 39.

⁶² Tamtéž, odst. 43-44.

⁶³ C-536/11, *Donau Chemie and others*, ECLI:EU:C:2013:366.

se dopustily společnosti *Donau Chemie* a další, protože VDMT, jako sdružení podniků, zvažovalo možnost podat vůči *Donau Chemie* a dalším podnikům žalobu na náhradu škody. Avšak všichni účastníci soudního řízení v zásadě odmítli udělit souhlas k tomu, aby sdružení VDMT mohlo nahlédnout do uvedeného spisu.

Dle rakouského právního řádu, i kdyby pouze jeden z účastníků řízení nedal svůj souhlas, pak národní soudce, který není oprávněn zvážit kolidující zájmy, je zpravidla povinen odepřít nahlédnutí do spisu třetím osobám, v tomto případě sdružení VDMT, což je ovšem v rozporu s unijním právem, zejména pak s judikaturou Soudního dvora (případem *Pfleiderer*). V něm Soudní dvůr judikoval, že v zájmu dodržení zásady efektivit je nezbytné zajistit, aby platná vnitrostátní pravidla nebyla upravena tak, aby v praxi znemožňovala nebo nadměrně ztěžovala získání takové náhrady, a zvážit zájmy odůvodňující na straně jedné sdělení informací dobrovolně poskytnutých žadatelem o shovívavost a na straně druhé jejich ochranu.

Takové zvážení může být provedeno vnitrostátními soudy pouze případ od případu v rámci vnitrostátního práva a se zohledněním všech relevantních okolností věci. Absolutního odepření nahlížet do dotčených dokumentů je tak (ve smyslu obecného přístupu k těmto dokumentům) nejen způsobilé narušit účinné uplatnění zejména článku 101 SFEU a práv, která toto ustanovení přiznává jednotlivcům, ale také poškodit veřejné zájmy, jako je zejména účinnost politiky stíhání porušení práva hospodářské soutěže. Dále mají vnitrostátní soudy, které jsou v rámci své příslušnosti pověřeny uplatňováním ustanovení unijního práva zajišťovat nejen plný účinek těchto norem, ale rovněž chránit práva, která tyto normy poskytují jednotlivcům.

Již v rozsudku *Crehan* v roce 2001 SD EU vyložil zásadu rovnocennosti a efektivit: pravidla, která se uplatní na žaloby určené k zajištění ochrany práv, jež jednotlivci vyvozují z přímého účinku unijního práva, nesmějí být méně příznivá než ta, která se týkají obdobných žalob vnitrostátní povahy (zásada rovnocennosti), a nesmějí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právním řádem (zásada efektivit).

3.7 Rozhodnutí ve věci *Kone*

Ve věci *Kone*⁶⁴ se žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkala výkladu článku 101 SFEU, konkrétně pak náhrady škody způsobené kartelovou dohodou zakázanou tímto článkem, respektive škody vyplývající z vyšší ceny, kterou uplatňuje podnik/podniky

⁶⁴ C-577/12 *Kone and others*, ECLI:EU:C:2014:1317.

v důsledku zakázané kartelové dohody, které se však sám podnik neúčastní, tzv. *umbrella pricing* (cenový deštník). Žádost byla podána v rámci sporu mezi podniky, které se účastnily kartelových dohod o montáži a údržbě výtahů a eskalátorů v řadě členských států Evropské unie na straně jedné a na straně druhé společností *ÖBB-Infrastruktur*, což je dceřiná společnost rakouských železnic. Přinejmenším od 80. let uplatňovaly některé společnosti (*Kone, Otis, Schindler Aufzüge und Fahrtreppen, Schindler Liegenschaftsverwaltung a Thyssen Krupp Aufzüge*) v několika členských státech Evropské unie v širokém rozsahu dohodu o rozdělení trhu s výtahy a eskalátory. Evropská komise uložila v únoru 2007 těmto společnostem pokutu v celkové výši 992 milionů eur z důvodu jejich účasti na kartelových dohodách o montáži a údržbě výtahů a eskalátorů v Belgii, Německu, Lucembursku a Nizozemsku. Společnost *Thyssen Krupp Aufzüge* se rozhodla svědčit, aby se na ni vztahoval program shovívavosti. Pro tento případ je typický tzv. *fenomén cenového deštníku*, který se za určitých okolností uznává jako jeden z možných důsledků kartelové dohody a spočívá v tom, že škoda způsobena kartelovou dohodou, která umožnila zachování tržních cen na tak vysoké úrovni, že i konkurenti, kteří nebyli účastníky této kartelové dohody, mohli sami vyvodit výhodu z těchto vyšších tržních cen v porovnání s cenami v případě neexistence uvedené kartelové dohody.⁶⁵

Soudní dvůr měl tedy za úkol posoudit, zda lze vykládat unijní právo v tom smyslu, že připouští žádosti o náhradu škody založené na existenci tzv. „*umbrella claims*“. Jestliže kartelová dohoda vede k zachování uměle zvýšené ceny za určité výrobky a nelze vyloučit, že se konkurenční podniky stojící mimo kartelové dohody rozhodnou stanovit vyšší cenu nabídky než jakou by uplatňovaly za běžných podmínek hospodářské soutěže, pak ačkoliv je určení ceny nabídky považováno za čistě samostatné rozhodnutí přijaté podnikem, je třeba konstatovat, že toto rozhodnutí mohlo být přijato s ohledem na tržní cenu zkreslenou kartelovou dohodou, a v důsledku toho v rozporu s pravidly hospodářské soutěže.⁶⁶

Rakouské právo kategoricky vylučuje nárok na náhradu škody v takové situaci, z důvodu, že *causalní nexus* je přerušen, pokud neexistuje smluvní vztah s účastníkem kartelové dohody. Avšak dle názoru Soudního dvora by plná účinnost článku 101 SFEU byla ohrožena, pokud by právo každé osoby domáhat se náhrady vzniklé škody bylo vnitrostátním právem kategoricky a bez ohledu na zvláštní okolnosti projednávaného případu podmíněno existencí přímé příčinné souvislosti a vyloučeno z důvodu, že dotčená osoba nebyla v smluvním vztahu s účastníkem kartelové dohody, ale s podnikem, který se jí neúčastnil, ale

⁶⁵ C-577/12 *Kone and others*, odst. 28, ECLI:EU:C:2014:1317.

⁶⁶ Tamtéž, odst. 29.

jehož cenová politika je důsledkem kartelové dohody, která přispěla k narušení mechanismů tvorby cen na konkurenčních trzích.⁶⁷

Je však nutno prokázat, že kartelová dohoda mohla vzhledem k okolnostem projednávaného případu, a zejména zvláštnostem dotčeného trhu mít za následek použití cenového deštníku třetími osobami jednajícími samostatně, a že o těchto okolnostech a zvláštnostech museli účastníci uvedené kartelové dohody vědět.⁶⁸ Článek 101 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že brání výkladu a použití vnitrostátního práva členského státu, podle kterého je z právních důvodů kategoricky vyloučeno, aby byly podniky, které jsou účastníky kartelové dohody, občanskoprávně odpovědné za škody, které vyplývají z cen, které podnik neúčastníci se této kartelové dohody stanovil pod vlivem jejích činností na vyšší úrovni, než jaká by byla uplatňována při neexistenci kartelové dohody.⁶⁹

3.8 Rozhodnutí ve věci *Cogeco*

Jeden z posledních významných případů, jenž byl Soudním dvorem rozhodnut rovněž v březnu 2019. *Cogeco*⁷⁰ je ve skutečnosti nepřekvapivým rozsudkem, zejména pokud jde o jeho závěry. Samotné rozhodnutí však obsahuje spoustu zajímavých bodů a předcházelo mu pozoruhodné stanovisko generální advokátky Kokott. Kromě toho nesmí být podceňována její důležitost, protože se jedná o první předběžné rozhodnutí o směrnici o náhradě škody a, jak zdůraznila generální advokátka Kokott ve svém stanovisku, s touto směrnicí stále existuje několik otázek, které je třeba objasnit. Toto rozhodnutí rovněž demonstruje poměrně jasně, jak nevhodně některé vnitrostátní právní systémy (v daném případě portugalský) zacházely se soukromým vymáháním před harmonizací provedenou směrnicí o náhradách škody.⁷¹

V červnu 2013 portugalský úřad pro ochranu hospodářské soutěže rozhodl, že společnost Sport TV Portugal zneužila svého dominantního postavení uplatněním diskriminační cenové politiky na trhu prémiových televizních sportovních kanálů s podmíněným přístupem podle článku 102 SFEU a zároveň článku 11 portugalského zákona o ochraně hospodářské soutěže. Na základě odvolání však bylo rozhodnuto, že došlo k porušení pouze vnitrostátního portugalského práva, zatímco článek 102 SFEU byl považován za neporušený z důvodu nedostatku důkazů o tom, že postup společnosti Sport TV Portugal

⁶⁷ C-577/12 *Kone and others*, odst. 33, ECLI:EU:C:2014:1317.

⁶⁸ Tamtéž, odst. 34.

⁶⁹ Tamtéž, odst. 37.

⁷⁰ C-637/17 *Cogeco*, ECLI:EU:C:2019:263.

⁷¹ Stanovisko GA Kokott ve věci C-637/17 *Cogeco*, ECLI:EU:C:2019:32.

může ovlivnit obchod mezi členskými státy Unie. V důsledku toho byla pokuta snížena z 3,73 milionů eur na 2,7 milionu eur.⁷²

V únoru 2015 podala společnost *Cogeco Communications*, akcionář portugalské telekomunikační společnosti *Cabovisão* a zároveň konkurent společnosti *Sport TV Portugal*, u okresního soudu v Lisabonu žalobu na náhradu škody proti společnosti *Sport TV Portugal* a jejím mateřským společnostem, ve které žádala náhradu za škodu způsobenou zneužitím dominantního postavení ze strany společnosti *TV Sport Portugal*. Společnost *Cogeco* navíc požádala soud, aby nejprve rozhodl, že praxe společnosti *Sport TV Portugal* rovněž porušila článek 102 SFEU. Soud uznal, že společnost *Cogeco* se stále mohla pokusit prokázat, že chování společnosti *Sport TV Portugal* ovlivnilo obchod mezi členskými státy za účelem žaloby na náhradu škody.⁷³

Hlavním argumentem žalovaných bylo, že i když měl *Cogeco* nárok na odškodnění, jeho právo bylo promlčeno. Portugalské právo ve skutečnosti stanoví tříletou promlčecí lhůtu pro mimosmluvní občanskoprávní odpovědnost a tato lhůta začíná okamžikem, kdy má poškozený všechny potřebné informace k posouzení, zda má či nemá nárok na odškodnění. *Cogeco* zmíněné ustanovení vykládalo v tom smyslu, že takový nárok mohl posoudit až po rozhodnutí španělského soutěžního úřadu. Společnost *Sport TV Portugal* naopak tvrdila, že společnost *Cogeco* mohla nárok vznést již dříve, protože disponovala všemi potřebnými informacemi.⁷⁴

Na základě těchto argumentů portugalský soud prvního stupně řízení zastavil a položil Soudnímu dvoru několik předběžných otázek, které se týkaly především na jedné straně časové působnosti uplatňování směrnice o náhradách škody a na straně druhé slučitelnosti některých ustanovení portugalského občanského práva s články 9 a 10 směrnice a s obecnými zásadami práva EU, zejména se zásadou rovnocennosti a efektivity.⁷⁵

Soudní dvůr začal analýzou otázek souvisejících s časovým uplatňováním směrnice o náhradách škody, protože v době podání žaloby (v únoru 2015) lhůta pro provedení směrnice ještě neuplynula, ani nebyla provedena do portugalského právního řádu.⁷⁶ Portugalsko provedlo směrnici až v červnu 2018, a to na základě zákona č. 23/2018, tedy jeden a půl roku po uplynutí řádné implementační lhůty. V Portugalsku zákonodárce rozhodl, že zákon č. 23/2018

⁷² C-637/17 *Cogeco*, odst. 16-18, ECLI:EU:C:2019:263.

⁷³ C-637/17 *Cogeco*, odst. 19, ECLI:EU:C:2019:263.

⁷⁴ Tamtéž, odst. 20-21.

⁷⁵ Tamtéž, odst. 23.

⁷⁶ Tamtéž, odst. 31.

se vztahuje pouze na soudní žaloby zahájené po jeho vstupu v platnost, což je slučitelné s článkem 22 směrnice.⁷⁷

Je však zajímavé si všimnout výkladu směrnice. Soudní dvůr zdůrazňuje záměr unijního zákonodárce umožnit co nejširší možné časové uplatňování procesních ustanovení směrnice, avšak aniž by byla porušena zásada legality, a aniž by byla porušena procesní autonomie členských států, což je zásadní zásada, o kterou se opírá harmonizace v oblasti soukromého vymáhání soutěžního práva soukromým.⁷⁸

S ohledem na datum podání žaloby, volbu portugalského zákonodárce ohledně časové působnosti implementovaného zákona a neexistenci přímého horizontálního účinku směrnice, směrnice o náhradě škody v této projednávané věci nemohla být plně aplikována.⁷⁹ Portugalský soud však s touto skutečností pravděpodobně počítal, a proto také zahrnul do svých předběžných otázek Soudnímu dvoru odkaz na obecné zásady práva EU.

Pokud jde o pravidla promlčení, Soudní dvůr dospěl k závěru, že vnitrostátní pravidlo stanovené v čl. 498 odst. 1 portugalského občanského zákoníku je v rozporu jak s článkem 102 SFEU, tak se zásadou efektivity.⁸⁰ Jak uvedla ve svém stanovisku generální advokátka Kokott, a jak se následně uvádí i v rozhodnutí Soudního dvora, je třeba vzít v úvahu všechny prvky portugalské právní úpravy promlčecích lhůt, jelikož některé prvky posuzované jednotlivě nelze považovat za odporující zásadě efektivity. Například v daném případě nebylo tříleté promlčecí období nutně problémem (nebo v rozporu s minimálním obdobím pěti let stanoveným v článku 10 směrnice), ale problematické bylo takové promlčecí období spojené se skutečností, že 1) začíná běžet bez ohledu na datum, kdy je porušovatel identifikovatelný, a 2) nelze jej v průběhu řízení před vnitrostátním orgánem pro ochranu hospodářské soutěže pozastavit nebo přerušit.⁸¹

V tomto směru lze rozhodnutí ve věci *Cogeco* považovat za konkretizaci rozsudku *Manfredi*, navíc v rozsudku *Manfredi* Soudní dvůr již rozhodl, že promlčecí lhůta, která začíná běžet ode dne dohody nebo přijetím jednání ve vzájemné shodě spojeného s nemožností pozastavení, „*může prakticky znemožnit uplatnění práva na náhradu škody.*“⁸² Vnitrostátní soud musí mít na paměti, že i když promlčecí doba je tři roky, začala běžet až v den konečného

⁷⁷ C-637/17 *Cogeco*, odst. 32-34, ECLI:EU:C:2019:263.

⁷⁸ Tamtéž, odst. 33 a odst. 42.

⁷⁹ C-637/17 *Cogeco*, odst. 32 a odst. 34, ECLI:EU:C:2019:263; a také Stanovisko GA Kokott ve věci C-637/17 *Cogeco*, odst. 68-69, ECLI:EU:C:2019:32.

⁸⁰ C-637/17 *Cogeco*, odst. 55, ECLI:EU:C:2019:263

⁸¹ C-637/17 *Cogeco*, odst. 53, ECLI:EU:C:2019:263; a také Stanovisko GA Kokott ve věci C-637/17 *Cogeco*, odst. 78 a odst. 83-84, ECLI:EU:C:2019:32.

⁸² C-295/04 *Manfredi*, odst. 78, ECLI:EU:C:2006:461.

rozhodnutí soutěžního orgánu, v tomto případě tedy dne 14. dubna 2013, nebo byla přinejmenším pozastavena během správního řízení.

Otázky položené v rozsudku *Cogeco* jsou dobrým příkladem některých nejběžnějších problémů, jež mohou nastat. Rozhodnutí ve věci *Cogeco* ukazuje, že pravidla promlčecí doby vyžadují zvláštní přístup v oblasti práva hospodářské soutěže a že konečné správní rozhodnutí o porušení pravidel hospodářské soutěže nemůže být ignorováno. Tento případ je tedy dalším jasným potvrzením klíčové úlohy, kterou zásada efektivity představuje v souvislosti se soukromým vymáháním soutěžního práva.

Co se dále týká promlčecích lhůt, může být rozhodnutí ve věci *Cogeco* rovněž velmi důležité, protože většina členských států má právně zakotvenu obecnou (tříletou) promlčecí lhůtu v rámci pravidel civilního práva a při transpozici směrnice o náhradách škody mělo pouze několik členských států právně zakotvena zvláštní pravidla pro promlčecí lhůty, jež by se uplatňovala pro soutěžní právo. Rozsudek ve věci *Cogeco* je významný nejen proto, že objasnil některé aspekty časové působnosti uplatňování směrnice, ale také proto, že konkretizoval dřívější rozhodnutí ve věci *Manfredi*, čímž došlo k odklonu od „hypotetičtějších podmínek“ předchozích rozhodnutí Soudního dvora ve věcech soukromém vymáhání soutěžního práva. A konečně, rozhodnutí ve věci *Cogeco* se může v nadcházejících letech ukázat jako velmi užitečné pro debaty a možná také při vývoji druhé fáze vymáhání soukromého práva v Evropské unii, díky uznání generální advokátky, že směrnice o škodách není pouhou kodifikací již existujících zásad, ale právní nástroj vytvořený zákonodárcem Unie, který kombinuje kodifikaci s některými inovativními kroky, jejichž hlavním cílem bylo zvýšit soudní ochranu jednotlivců.

V tomto bodě považujeme za vhodné zmínit, že co se časové působnosti pravidel směrnice o náhradě škody týče, směrnice stanoví, že hmotněprávní pravidla obsažená v transpozičním předpisu nesmějí být použita se zpětnou účinností,⁸³ a také, že procesní pravidla nemají být uplatněna v řízeních zahájených před 26. prosincem 2014.⁸⁴

⁸³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/104/EU ze dne 26. listopadu 2004 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži, čl. 22 odst. 1. Úř. věst. L 349/1, 5. 12.2014.

⁸⁴ Tamtéž, čl. 22 odst. 2.

3.9 Rozhodnutí ve věci *Skanska*

V rámci řízení o předběžné otázce ve věci *Skanska Industrial Solutions a další*⁸⁵ Soudní dvůr rozhodl v březnu 2019 o základní otázce, jež je podstatná pro úspěšné uplatnění soukromého prosazování soutěžního práva, totiž kdo je povinen zaplatit náhradu škody v rámci žaloby o náhradu škody pro porušení článku 101 SFEU. Toto rozhodnutí je zásadním pilířem k zaručení práva na náhradu škody proti stejným hospodářským subjektům, které porušily pravidla práva hospodářské soutěže Unie, a k zachování plné účinnosti mechanismu vymáhání práva soukromého a veřejného práva podle práva hospodářské soutěže EU.

Tento rozsudek je významný zejména proto, že potvrzuje, že na systém vymáhání soutěžního práva je třeba nahlížet jako na soudržný systém, ve kterém veřejné a soukromé vymáhání hrají klíčovou roli.

Skutkově se případ týkal zakázané dohody, jež se odehrála ve Finsku mezi lety 1996 až 2002 na produktovém trhu s asfaltem. Dalšími účastníky dohody byly, kromě společnosti Skanska také společnosti Asfaltii-Tekra, Sata-Asfaltti, Lamminkäinen, Interasfaltii a Asfalttiniö. V roce 2009 finský nejvyšší soud potvrdil uložení pokut sedmi společnostem za porušení článku 101 SFEU a souvisejících národních předpisů. V mezidobí jeden z účastníků zakázané dohody, společnost Sata-Asfaltti vstoupil dobrovolně do likvidačního řízení a jeho aktiva byla získána jeho jediným akcionářem, společností Skanska, která pokračovala v hospodářské činnosti bývalé dceřiné společnosti. Na základě zásady hospodářské kontinuity uložil orgán pro hospodářskou soutěž společnosti Skanska pokutu za protisoutěžní chování společnosti Sata-Asfaltti. Vycházíme-li z unijní judikatury, v případě, že na trhu vystupují jako jedna ekonomická jednotka, pak jsou za jeden podnik považovány například společnost mateřská a její společnosti dceřiné.⁸⁶

Jedna z údajných obětí kartelu, společnost Vantaa, následně požadovala náhradu od společností, kterým byla uložena pokuta, včetně společnosti Skanska. Společnost Vantaa požadovala náhradu za škodu, kterou utrpěla v důsledku kartelové dohody. Skanska tvrdila, že nemůže být odpovědná za škodu údajně způsobenou protisoutěžním chováním právně nezávislé společnosti. Podle názoru společnosti Skanska měla společnost Vantaa uplatnit své pohledávky vůči společnostem, které zanikly v rámci dobrovolného likvidačního řízení. Finský soud prvního stupně a odvolací soud v této věci dospěly k různým závěrům. Finský nejvyšší

⁸⁵ C-724/17 *Skanska Industrial Solutions and others*, ECLI:EU:C:2019:204.

⁸⁶ T-11/89 *Shell v Commission*, odst. 312, ECLI:EU:T:1992:33.

soud se poté rozhodl položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, zda má právo EU nebo vnitrostátní finské právo určit, kdo bude odpovědný za škodu způsobenou porušením článku 101 SFEU. A je-li odpověď na první otázku „právo EU“, zda by se měl koncept pojmu „*podnik*“ vztahovat i na soukromé řízení o náhradě škody. A je-li odpověď „vnitrostátní právo“, zda se vyžaduje, v souladu se zásadou efektivity, aby mateřské společnosti v projednávaném případě odpovídaly za škodu svých zaniklých dceřiných společností.

Soudní dvůr rozhodl, že právo Unie určuje, kdo je odpovědný za škodu způsobenou porušením článku 101 SFEU. Podle Soudního dvora článek 101 SFEU vyžaduje, aby mateřská společnost byla odpovědná za škodu způsobenou její dceřinou společností také, když dceřiná společnost, která se dopustila protiprávního jednání, byla zrušena v likvidačním řízení, zatímco její mateřská společnost (která vlastnila všechny akcie v dceřiné společnosti) pokračovala ve své hospodářské činnosti.

Ve spíše stručném rozhodnutí Soudní dvůr potvrdil existující judikaturu v tom smyslu, že každá osoba může zahájit žalobu na náhradu škody u vnitrostátních soudů za škodu způsobenou dohodou nebo praxí v rozporu s článkem 101 SFEU. Potvrdil rovněž zásadu přímého právního účinku článku 101 SFEU ve vztazích mezi jednotlivci. S odvoláním na rozsudek Soudního dvora ve věci *Akzo Nobel*⁸⁷ Soudní dvůr znovu potvrdil, že „*podnik*“ podle článku 101 SFEU odkazuje na hospodářskou jednotku bez ohledu na to, zda taková hospodářská jednotka zahrnuje jednu nebo více fyzických nebo právnických osob.

Ve svém odůvodnění Soudní dvůr zdůrazňuje, že právo na náhradu škody je nedílnou součástí efektivního vymáhání práva hospodářské soutěže Unie, jehož cílem je odradit společnosti od protiprávního chování. Pokud by se společnost mohla vyhnout odpovědnosti prostřednictvím restrukturalizace či likvidací společností, cíle sledované vymáháním práva hospodářské soutěže EU by byly ohroženy.

Unijní koncept pojmu „*podnik*“ by proto měl mít stejný význam a rozsah v souvislosti s uložením pokut ze strany Komise i v souvislosti s uplatňováním nároků na soukromou škodu, jež vznikla porušením pravidel hospodářské soutěže Unie. V rozhodnutí je výslovně stanoveno, že „*podnik je autonomní pojem práva Unie*“, což v této situaci znamená, že společnost Skanska převzala odpovědnost své bývalé dceřiné společnosti Sata-Asfaltti za škodu způsobenou kartelovou dohodou, když pokračovala ve své hospodářské činnosti. Pokud jde o odpovědné

⁸⁷ C-550/07 P *Akzo Nobel*, ECLI:EU:C:2010:512.

subjekty, zdá se, že odpovědnost za pokuty podle práva hospodářské soutěže a občanskoprávní odpovědnost za škodu probíhají souběžně.

To vyvolává otázku, co se stane v případech, kdy Evropská komise neadresuje své rozhodnutí o nesplnění povinnosti všem právnickým osobám, které by (teoreticky) mohly být považovány za součást stejného „podniku“. Budou zjištění Komise rozhodující pro uložení občanskoprávní odpovědnosti u příslušných právnických osob, nebo zůstává občanskoprávní žalobce nadále oprávněn tvrdit, že osoba, která není adresát rozhodnutí Komise, je (rovněž) odpovědná za jednání popsané v rozhodnutí o porušení předpisů?

Například v případě *Martinair*⁸⁸ se Tribunál domníval, že občanské soudy v členských státech nemají prostor odklonit se od konečných zjištění Komise, rovněž pokud jde o odpovědnost vyšetřovaných osob ve vztahu ke spornému jednání. Zdá se, že rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Skanska* tento názor podporuje, protože Soudní dvůr konkrétně uvádí, že pojem podniku nemůže mít jiný rozsah, pokud jde o ukládání pokut Komisí (tedy v rámci *public enforcement*), ve srovnání s civilními žalobami na náhradu škody způsobené porušení pravidel hospodářské soutěže EU (tedy v rámci *private enforcement*).

Pokud jde o vztah mezi soukromým vymáháním a veřejným vymáháním, pak je tento rozsudek důležitým potvrzením, že soukromé a veřejné vymáhání pravidel práva hospodářské soutěže jde ruku v ruce a že úspěšné vymáhání pravidel práva hospodářské soutěže vyžaduje harmonický a jednotný výklad konceptů práva hospodářské soutěže v obou oblastech vymáhání práva soukromým i veřejným.

Jak vysvětlil generální advokát Wahl ve svém stanovisku⁸⁹, žaloby na náhradu škody v souvislosti s právem hospodářské soutěže EU hrají dvojí roli, pokud jde o odškodnění a odrazování. Tato dvojí úloha se liší od cíle žaloby na náhradu škody v několika členských státech v Evropě, která spočívá v přiznání náhrady za způsobenou škodu, ale už není použita jako odstrašující mechanismus. Jedná se o důležitý rys, který zdůrazňuje vzájemné působení a doplňkovou úlohu vymáhání soukromého práva s veřejným vymáháním právních předpisů EU v oblasti hospodářské soutěže.

⁸⁸ T-67/11 *Martinair Holland v Commission*, ECLI:EU:T:2015:984.

⁸⁹ Stanovisko GA Wahla k věci C-724/17 *Skanska Industrial Solutions and others*, EU:C:2019:100.

3.10 Shrnutí

O efektivní uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva se Soudní dvůr v poslední dekádě postaral, avšak mnohdy nejednoznačným způsobem vyvolávajícím mnoho souvisejících otázek. Jak bylo nastíněno výše, celý unijní vývoj se dal do pohybu rozsudkem věci *Courage*, i když cesta, která k tomuto rozhodnutí vedla, byla trnitá.

Nicméně, ve věci *Courage* Soudní dvůr rozhodl, že unijní právo samo zakládá osobám poškozeným porušením soutěžního práva oprávnění na plnou kompenzaci a absolutní nemožnost domáhat se náhrady škody je nepřipustná.

Ohledně náhrady škody pak Soudní dvůr ve věci *Manfredi* judikoval, že jakákoliv osoba je oprávněna uplatňovat neplatnost kartelové dohody nebo jednání zakázaných SFEU, a pokud existuje příčinná souvislost mezi takovou dohodou nebo jednáním, které mohlo omezit nebo narušit hospodářskou soutěž a utrpěnou újmu, může jakákoliv osoba požadovat náhradu této škody.

Svůj význam mají rovněž rozhodnutí týkající se získání přístupu do spisu, například ve věci *Donau Chemie* nebo ve věci *Pfleiderer*, kdy Soudní dvůr rozhodoval o rozsahu práva na informace ze spisu, které se omezují na dokumenty nezbytné k prokázání nároku na náhradu škody. Konkrétně šlo o právo na zpřístupnění dokumentům týkajících se řízení v rámci *leniency* programu.

V případě *Otis* se sama Komise se stala obětí kartelu a již skutečnost, že se domáhala nároku na náhradu škody, měla evropským podnikům přinejmenším naznačit, že i oni sami se mohou domáhat nároků z porušení soutěžního práva před civilními soudy členských států. Soudní dvůr rozhodl, že nic nebrání tomu, aby Evropská komise zastupovala Evropskou unii před vnitrostátním soudem rozhodujícím o občanskoprávní žalobě na náhradu škody. Každá osoba je oprávněna domáhat se náhrady vzniklé újmy, toto právo tedy přísluší i Evropské unii.

Pro případ *Kone* je typický tzv. *fenomén cenového deštníku (umbrella claims)*, který se za určitých okolností uznává jako jeden z možných důsledků kartelové dohody. Dle názoru Soudního dvora by plná účinnost článku 101 SFEU byla ohrožena, pokud by právo každé osoby domáhat se náhrady vzniklé škody bylo vnitrostátním právem kategoricky a bez ohledu na zvláštní okolnosti projednávaného případu podmíněno existencí přímé příčinné souvislosti a vyloučeno z důvodu, že dotčená osoba nebyla ve smluvním vztahu s účastníkem kartelové dohody, ale s podnikem, který se jí neúčastnil.

Případ *Cogeco* je jedním z posledních významných případů, jenž byl Soudním dvorem rozhodnut v roce 2019. Toto rozhodnutí rovněž demonstruje, jak nevhodně některé vnitrostátní

právní systémy zacházely se soukromým vymáháním před harmonizací provedenou směrnicí o náhradách škody. Soudní dvůr analyzoval otázky souvisejících s časovým uplatňováním směrnice o náhradách škody a zdůraznil záměr unijního zákonodárce umožnit co nejširší možné časové uplatňování procesních ustanovení směrnice. V tomto směru lze rozhodnutí ve věci *Cogeco* považovat za konkretizaci rozsudku *Manfredi*.

Ve věci *Skanska* pak Soudní dvůr rozhodl o další základní otázce, totiž kdo je povinen zaplatit náhradu škody v rámci žaloby o náhradu škody pro porušení článku 101 SFEU. Podle Soudního dvora článek 101 SFEU vyžaduje, aby mateřská společnost byla odpovědná za škodu způsobenou její dceřinou společností také, když dceřiná společnost, která se dopustila protiprávního jednání, byla zrušena v likvidačním řízení, zatímco její mateřská společnost pokračovala ve své hospodářské činnosti. Soudní dvůr tedy potvrdil již existující judikaturu a rovněž zásadu přímého právního účinku článku 101 SFEU ve vztazích mezi jednotlivci, s odvoláním na rozsudek Soudního dvora ve věci *Akzo Nobel*.

4. Vývoj sekundárního práva

4.1 Návrh směrnice o soukromém prosazování

V roce 2013 Komise oficiálně předložila návrh směrnice.⁹⁰ Návrh směrnice navazuje na tzv. Bílou knihu přijatou v dubnu 2008. Bílá kniha, jak je uvedeno výše, navrhuje konkrétní politická opatření tak, aby všechny oběti porušení soutěžních pravidel v EU mohly účinně přistupovat k nápravným mechanismům, a zejména aby mohly být plně kompenzovány škody, které utrpěly.

Cílem návrhu bylo zajistit účinné prosazování pravidel hospodářské soutěže EU, a to optimalizací vzájemného vztahu mezi veřejnoprávním a soukromoprávním prosazováním právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže a také zajištěním toho, aby mohly osoby, které byly poškozeny porušením pravidel hospodářské soutěže EU, získat plnou náhradu za škodu, která jim byla způsobena.⁹¹ Návrh rovněž shrnuje dosavadní právní předpisy, jež se vztahují na oblast návrhu.⁹² Směrnice měla ambici umožnit poškozeným přístup k plné kompenzaci vzniklé škody a celkově zlepšit situaci a možnosti soukromoprávního vymáhání soutěžního práva, ačkoliv lze jen těžce odhadnout, do jaké míry to v České republice povede k nárůstu počtu případů soukromoprávního vymáhání soutěžního práva. Cílem návrhu bylo rovněž optimalizovat vztah mezi soukromým vymáháním antimonopolních pravidel Unie prostřednictvím žalob o náhradu škody a veřejným vymáháním těchto pravidel Komisí a jednotlivými vnitrostátními orgány pro ochranu hospodářské soutěže.

Nejvhodnějším nástrojem pro harmonizaci a úpravu zmiňované problematiky se zdála být forma směrnice, která je považována za pružný nástroj k zavedení společných pravidel. Právě z důvodu stanovení závazné implementační lhůty, přičemž volba nejvhodnějšího prostředku byla ponechána na jednotlivých členských státech.

Směrnice lze pokládat za nejpoužívanější právní nástroj harmonizace a členské státy si při transpozici Směrnice zachovávají určitou míru pravomoci volné úvahy, protože si mohou zvolit formy a metody dosažení výsledků směrnice v rámci vlastního právního

⁹⁰ Již v roce 2009 byl vypracován prvotní návrh směrnice, ten však nikdy nebyl oficiálně veřejnosti představen.

⁹¹ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/104/EU ze dne 26. listopadu 2004 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži, strana 3.

⁹² Například nařízení Rady č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže, nařízení Rady č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

pořádku.⁹³ Dle některých autorů však volba Směrnice jako aktu sekundárního práva, nebyla pro úpravu této právní problematiky nejvhodnějším řešením:

„Evropská komise se však, i pod vlivem členských států, rozhodla pro formu směrnice, a to společně s tím, že byl zvolen postup minimální harmonizace, nikoliv plné harmonizace. Ke sjednocení úprav v Evropské unii tak příliš nedojde, což znamená, že v některých členských státech budou mít poškození lepší pozici než v jiných a některé právní řády a soudy budou pro poškozené i nadále atraktivnější než jiné (např. Velká Británie, Nizozemsko nebo Německo).“⁹⁴

V rámci minimální harmonizace je nutno implementovat taková ustanovení Směrnice, která nejsou plně adaptována v českém právním řádu. Velmi stručně bychom rádi představili nejočekávanější změny, které Směrnice již ve svém návrhu přednesla:⁹⁵

- zjednodušení přístupu k důkazům nacházejícím se u protistrany nebo u třetích osob, kdy nebude nutno přesně označit dokument, o jehož vydání žalující strana národní soud žádá, postačí pouhé označení kategorie dokumentů, za dostatečného odůvodnění žádosti;
- ulehčení postavení poškozených jako žalobců tím, že Směrnice zavádí domněnku vzniku škody v případě zakázaných dohod, a dále možnost soudu výši škody odhadnout, pokud by její přesné prokázání bylo nepřiměřeně náročné;
- prodloužení promlčecí lhůty, respektive stavění promlčecí lhůty v případě probíhajícího správního řízení u soutěžního úřadu, což umožňuje poškozenému vyčkat do konce správního řízení veřejné prosazování, aby následně mohl v rámci soukromoprávního řízení využít rozhodnutí soutěžního úřadu, případně jím získané důkazy, ve svůj prospěch;
- požadavek, aby nároky na dokazování a celkové žalobcovo „unesení důkazního

⁹³ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/104/EU ze dne 26. listopadu 2004 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži, strana 3-13.

⁹⁴ PIPKOVÁ, Petra Joanna. Směrnice o náhradách kartelových škod a její implementace do českého právního řádu – vybrané otázky. *Obchodněprávní revue*, 2015, Č. 7, s. 216 a násl.

⁹⁵ *Competition policy brief. The Damages Directive – Towards more effective enforcement of the EU competition rules* [online]. In ec.europa.eu, leden 2015 [cit.2020-07-07]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/competition/publications/cpb/2015/001_en.pdf>.

břemena“ prakticky neznemožňovalo či nepřiměřeně neztěžovalo uplatnění nároku na náhradu škody, což se projevuje zejména tím, že Směrnice již v návrhu zavádí řadu právních domněnek a fikcí;

- přenesení unijního pojmu a obecně konceptu „*podniku*“ nejen do národního soutěžního práva, ale i do národního civilního, resp. civilnědeliktního práva členských států.

Co se týká přijetí návrhu Směrnice, návrh Komise byl předložen k přijetí společným postupem Evropského parlamentu a Rady Evropské unie v rámci řádného legislativního postupu, v souladu s článkem 294 SFEU. V prosinci 2013 Rada přijala postoj k návrhu Komise, který dává předsednictví Rady mandát k zahájení jednání s Evropským parlamentem a Evropskou komisí s cílem dosáhnout dohody v prvním čtení. V lednu 2014 přijal Výbor Evropského parlamentu pro hospodářskou soutěž zprávu o návrhu a udělil zpravodaji mandát k zahájení třístranných jednání s Radou a Komisí s cílem dosáhnout dohody v prvním čtení.

V únoru a březnu 2014 se uskutečnily tři politické třístranné rozhovory a několik technických setkání s cílem dosáhnout dohody o znění. K této dohodě bylo dosaženo dne 20. března 2014. Dne 26. března 2014 pak výbor COREPER schválil dohodnutý výsledek třístranných rozhovorů. Směrnice byla Radou konečně přijata dne 10. listopadu 2014. Po podpisu a zveřejnění směrnice v Úředním věstníku EU dne 5. prosince 2014, měly členské státy 2 roky na provedení směrnice do svých vnitrostátních právních systémů. Platnost Směrnice pak nastala klasicky, dle unijních pravidel, dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku EU.⁹⁶

Lhůta pro provedení Směrnice do právních řádů všech členských států vypršela dne 27. prosince 2016. Již ke konci ledna 2017 byla formální oznámení zaslána 21 členským státům, které do 18. ledna 2017 neoznámily úplnou transpozici. Následně pak dne 13. července 2017 byla sedmi členským státům zaslána odůvodněná stanoviska, jelikož tyto členské státy do té doby neinformovaly o úplné transpozici Směrnice do svých právních řádů. Do konce roku 2017 přijaly další čtyři členské státy opatření k provedení Směrnice do svých vnitrostátních právních předpisů. Ve všech těchto členských státech bylo řízení o nesplnění povinnosti ukončeno dne 8. března 2018. Poslední tři členské státy, konkrétně Bulharsko, Řecko a Portugalsko, přijaly nezbytná opatření teprve v prvních měsících roku 2018.

⁹⁶ *Ordinary legislative procedure* [online]. In ec.europa.eu [cit.2020-07-07]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/proposed_directive_en.html>.

Poté, co všechny členské státy provedly pravidla této Směrnice do svých právních řádů, zkoumala Komise v průběhu roku 2018 a 2019, zda všechna vnitrostátní prováděcí pravidla provádějí směrnici zcela a správně.⁹⁷ Zasláním tzv. odůvodněného stanoviska využila Komise své aktivní legitimace v rámci tzv. dozorčí žaloby,⁹⁸ jež je součástí soudního přezkumu plnění povinností členského státu.

Řízení o porušení povinností členského státu se však dostalo toliko do administrativní (prejudiciální) fáze, která spočívá ve formálním upozornění členského státu, který má možnost se k vytýkaným pochybením vyjádřit nebo pochybení napravit. Cílem je, aby členský stát dobrovolně napravit svá pochybení a řízení před Soudním dvorem se nemuselo zahajovat. Pokud se nepodaří věc vyřešit neformálně, je členskému státu zasláno formální upozornění ohledně tvrzených pochybení. Členský stát má možnost poskytnout ke sporné otázce své vyjádření, zpravidla ve lhůtě 2 měsíců. Komise vydává odůvodněné stanovisko, ve kterém konstatuje, v jakých věcech došlo k porušení unijního práva. Státu je dána dostatečně dlouhá lhůta k odstranění závadného stavu, a to v závislosti na charakteru věci; případně mu mohou být dána doporučení. Odůvodněné stanovisko se nezveřejňuje, jeho význam spočívá především v tom, že vymezuje předmět případné žaloby k Soudnímu dvoru, kdy předmětem žaloby může být pouze porušení unijního práva v něm uvedené. Vydáním odůvodněného stanoviska obvykle končí administrativní fáze.⁹⁹

⁹⁷ *Directive on antitrust damage actions* [online]. In ec.europa.eu [cit.2020-07-07]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/proposed_directive_en.html>.

⁹⁸ srovnej čl. 258-259 SFEU.

⁹⁹ STEHLÍK, V., HAMULÁK, O., PETR, M.: *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, s. 103-105.

4.2 Směrnice o soukromém prosazování

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži (dále jen „Směrnice“ nebo „Směrnice o soukromém prosazování“) byla zveřejněna v Úředním věstníku Evropské unie v prosinci 2014.

Cílem této kapitoly je nastínit nejpodstatnější změny, jež Směrnice o soukromém prosazování přináší. Ke způsobu, jakým byla transponována do českého právního řádu a podrobněji k zákonu o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže bude pojednáno v dalších částech této práce.

Cílem Směrnice je na jedné straně upravit způsob koordinace veřejného a soukromého prosazování soutěžního práva a na druhé straně zajistit, aby každý, kdo tvrdí, že mu byla porušením soutěžního práva způsobena škoda, mohl s úspěchem uplatnit nárok na náhradu škody v plné výši.¹⁰⁰ Směrnice o soukromém prosazování je určena členskými státy a přináší, zjednodušeně řečeno, zejména tři kategorie změn.

První, z hlediska českého a obecně kontinentálního práva největší, se týká dokazování, resp. zpřístupnění důkazů, tzv. *disclosure of evidence*.¹⁰¹ Důkazní nouze na straně poškozeného v postavení žalobce totiž doposud představovala zásadní problém. Je obecně známo, že řada protisoutěžních praktik je velmi pečlivě utajována jako celek, poškozený subjekt má tady jen minimální šanci na její odhalení. Dokonce i soutěžní úřady, vybavené řadou silných pravomocí, považují právě dokazování protisoutěžního deliktu za největší komplikaci při ochraně hospodářské soutěže, byť v rámci *public enforcement* soutěžního práva. Poškozený v rámci civilního řízení, bez pravomocí, jež jsou dostupné soutěžnímu orgánu, je pak ve své důkazní situaci ještě více oslaben.

Potřebné důkazy tedy bylo nutné buď přímo předložit, nebo dostatečně precizně popsat tak, aby je mohl soud získat, například postupem dle § 129 odst. 2 občanského soudního řádu. Poškozený v postavení žalobce má však jen omezené možnosti k získání potřebných (listinných) důkazů. Poškozený mnohdy dokázal určit, o jaké dokumenty se jedná, avšak pouze typově, nedokázal tedy dostatečně popsat konkrétní dokument, který by měl soud

¹⁰⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži, čl. 1.

¹⁰¹ Tamtéž, čl. 5-8.

obstarat.

Nově soud bude moci na žádost žalobce, který předloží dostupné důkazy prokazující věrohodnost jeho nároku, nařít žalovanému, aby předložil veškeré relevantní důkazy, které má k dispozici, ať už se jedná o konkrétní důkaz nebo o celé jejich „kategorie“.

Žádost o zpřístupnění důkazů by sice měla být co nepřesněji vymezena a zároveň i proporcionální, avšak ani obecný či nepřesný popis navrženého důkazu by již tedy neměl být žalobci k tíži. V tomto ohledu se tedy jedná o zásadní posun od dnes obecně platných zásad dokazování, kdy se pracuje jen s určitými konkrétními důkazy. Jelikož se jedná o institut našemu právnímu řádu cizí, je otázkou, jak bude v praxi fungovat, zejména, jestli budou žalovaní skutečně, byť pod hrozbou pokuty, ochotni předložit důkazy, které budou moci být použity proti nim. Pro fungování tohoto institutu je tedy naprosto nezbytná důsledná kontrola ze strany soudů, tedy něco, na co dnes soudy nejsou navyklé.

Na první pohled se může zdát jako dostatečné „pouhé“ zajištění přístupu žalobce, respektive soudu k dokumentům, jež jsou obsaženy ve spise soutěžního orgánu. Soutěžní orgán se věnuje vymáhání soutěžního práva v rámci správního trestání a má silné pravomoci, jejichž účelem je důsledné zajištění podkladů pro své rozhodnutí. Ve správním spise by se tak měly nacházet i dokumenty s důkazní hodnotou pro civilní spor o náhradu škody. Avšak skutečnost, že informace, obsažené ve správním spise, jsou mnohdy předmětem obchodního tajemství (a to nejen účastníků řízení), by mohla v případě, že by civilní soud mohl nahlížet do spisu správního orgánu, snížit ochotu subjektů vyžádané informace v rámci správního řízení soutěžnímu orgánu poskytovat.

Problematický může být i přístup k některým specifickým dokumentům z důvodu efektivního uplatňování *leniency programů*. Účelem *leniency* není umožnit snazší vymáhání škody v civilním řízení, dokumenty, jež správní spis obsahuje, tedy za tímto účelem nemohou být použity. Z výše uvedeného je třeba odvodit závěr, že ve správním spise soutěžního orgánu nelze očekávat dostatečné důkazy pro civilní žalobu na náhradu škody.

Za zmínku stojí jistě i skutečnost, že v českém právním řádu lze najít i nástroj, jenž rovněž vede k objasnění a teoreticky tedy k určitému usnadnění dokazování. Zmíněným institutem je tzv. *vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem*. Jedná se o procesní povinnost strany soudního řízení, která má informace vedoucí k vysvětlení, objasnění a doplnění tvrzení vůči straně, která je postižena informačním deficitem. Právě k odstranění informačního deficitu, za splnění určitých podmínek, vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem slouží. Strana sporu, která žádá o uložení vysvětlovací povinnosti, musí uvést tzv. opěrné body. Tímto by mělo dojít k omezení zneužívání

či nadužívání institutu vysvětlovací povinnosti. Soud požadavek navrhovatele přezkoumá a rozhodne o uložení či neuložení vysvětlovací povinnosti. Otázka týkající se obsahu návrhu na uložení vysvětlovací povinnosti, respektive opěrných bodů, není komplexně upravena ani v zákonné úpravě, ale ani v judikatuře. Po uložení vysvětlovací povinnosti má povinný několik možností: podat vysvětlení, odmítnout podat vysvětlení, být nečinný, podat neúplné vysvětlení, nebo podat lživé vysvětlení. Pokud povinný nesplní vysvětlovací povinnost, kterou mu soud uložil, bude soud považovat tvrzení za prokázané v neprospěch strany, která tuto vysvětlovací povinnost nesplnila.¹⁰²

V českém právním řádu není vysvětlovací povinnost výslovně upravena, věcný záměr civilního řádu soudního na vysvětlovací povinnost sice pamatuje, avšak upravuje ji velmi stručně a její uložení ponechává na právní vědě a praxi. Nutno dodat, že ani v rámci provedeného výzkumu, jsme se s uložení vysvětlovací povinnosti nesetkali.

Mezi další pravidlo pro usnadnění dokazování patří především, v České republice již dříve uplatňované, pravidlo, že pokud soutěžní úřad pravomocně rozhodne, že došlo k porušení soutěžního práva, je tento závěr platný i pro soudy. Podle článku 9 Směrnice, jež upravuje účinek vnitrostátních rozhodnutí, musí členské státy zajistit, aby porušení právních předpisů o hospodářské soutěži konstatované konečným rozhodnutím vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž nebo odvolacího soudu bylo považováno za nevyvratitelné pro účely žaloby o náhradu škody podané u jejich vnitrostátních soudů podle článku 101 nebo 102 SFEU nebo podle vnitrostátních právních předpisů o hospodářské soutěži.

Pokud tedy národní soutěžní orgán shledá porušení pravidel hospodářské soutěže, lze jeho rozhodnutí považovat za spolehlivý důkaz v rámci civilního řízení o náhradě škody před národním soudem stejného členského státu.

Co se dále týká civilního řízení o náhradě škody před soudem jiného členského státu, pak Směrnice stanoví, že členské státy zajistí, aby konečné rozhodnutí soutěžního orgánu, jež je vydáno v jiném členském státě mohlo být v souladu s vnitrostátním právem předloženo vnitrostátním soudům alespoň jako důkaz *prima facie* o tom, že došlo k porušení právních předpisů o hospodářské soutěži, a aby případně mohlo být toto rozhodnutí posouzeno společně s dalšími důkazy, které strany předloží.

¹⁰² *Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem* [online]. In epravo.cz, 19. 11. 2019 [cit.2020-07-07]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vysvetlovaci-povinnost-strany-nezatizene-dukaznim-bremenem-110186.html>>.

Považujeme rovněž za vhodné na tomto místě uvést, že dne 24. února 2020 vláda schválila návrh změnového zákona. Změnový zákon mimo jiné zavádí elektronický spis, který bude veden pro všechna civilní řízení. Podání a jiné písemnosti v listinné podobě převede soud do elektronické podoby, kterou založí do elektronického spisu. V elektronickém spisu budou chronologicky vedena všechna podání, rozhodnutí soudu a jiné písemnosti, které jsou součástí spisu.

Elektronický spis bude přístupný způsobem umožňujícím dálkový přístup. Dospěje-li předseda senátu k závěru, že k provedení důkazu listinou je postačující její předložení k nahlédnutí, bude se mít za to, že listina byla účastníkům předložena k nahlédnutí, je-li obsažena v elektronickém spise, který je přístupný způsobem umožňujícím dálkový přístup, a bylo-li možné se s listinou seznámit v dostatečném předstihu. Tento zákon tak dle našeho názoru rovněž změní přístup k jednotlivým důkazům a praxe ukáže, jaký vliv bude mít na uplatňování nároků na náhradu škody v oblasti *private enforcementu*.

Druhá kategorie změn, jak Směrnice o soukromém prosazování přináší, se týká různých právních domněnek, fikcí, například článek 17 odstavec 2 Směrnice stanoví, že se má za to, že porušením právních předpisů formou kartelu ke škodě došlo, přičemž porušitel má právo tuto domněnku vyvrátit. Směrnice rovněž požaduje úpravu běhu lhůt tak, aby nedošlo k promlčení nároků dříve, než je budou moci případní žalobci po ukončení správního řízení před soudem uplatnit.

Na základě článku 10 Směrnice, jež upravuje promlčecí lhůty, by promlčecí doba měla být nejméně pět let, neměla by začít dříve, než se poškozený dozví o porušení hospodářských pravidel, neměla by začít dříve, než škodné jednání skončí a měla by být přerušena během řízení před správním orgánem. Je vhodné na tomto místě zmínit, že obecná promlčecí lhůta je dle občanského zákoníku 3 roky, nicméně smluvní strany si mohou ujednat kratší nebo delší promlčecí lhůtu počítanou ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, než jakou stanoví zákon, nejméně však v trvání jednoho roku a nejdéle v trvání patnácti let.¹⁰³

Další právní domněnky se pak týkají složitých vztahů, kdy se důsledky protisoutěžního jednání projeví na více úrovních trhu, např. cenový kartel na úrovni primární suroviny zvýší ceny nejen její, ale i všech produktů, které s ní dále pracují, až po konečného spotřebitele. Protisoutěžní jednání na úrovni zemědělských hnojiv se tak může projevit až v konečných

¹⁰³ ust. § 630 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

cenách pečiva¹⁰⁴ nebo v důsledku uzavření zakázané dohody mezi těžaři dojde ke zvýšení ceny kaučuku a zvýšení ceny se „přelévá“ od jednoho článku řetězce ke druhému, dojde tedy k navýšení ceny, jež se pohybuje *passing-on* od jednoho výrobce k dalšímu, poté k distributorovi, a nakonec ke konečnému spotřebiteli, který si koupí auto s předraženými pneumatikami.

Právě problematika tzv. *passing on*, neboli přenosu škody do distribučního řetězce, byla častým tématem debat týkajících se Směrnice. Unijní úprava soutěžních pravidel se často inspiruje přístupem ve Spojených státech amerických, a jinak tomu není ani v případě tzv. *passing on*, nicméně evropský přístup klade větší důraz na spravedlivou kompenzaci veškeré škody, která mohla vzniknout komukoli.

Zájem v podobě procesní ekonomie a efektivního prosazování soutěžního práva jsou až na druhém místě.¹⁰⁵ Pokud vycházíme ze základního předpokladu, že v civilním procesu bude předmětem dokazování delikt, vznik škody, kauzální nexus a výše škody, pak při tzv. *passing on* dochází k promítnutí zvýšení ceny v důsledku protisoutěžního deliktu do cen účtovaných dalším odběratelům.

„*Passing on*“ tedy v rukou žalobců může sloužit jako meč, tzv. *ofenzivní „passing-on“*. Ať už jsou na jakémkoli stupni řetězce, mohou se domáhat náhrady škody. Nicméně „*passing on*“ může ztělesňovat i štít pro žalované, kteří proti žalobci mohou vznést námitku, že požadovaná škoda mu nemohla vzniknout, jelikož cena byla přenesena na jeho vlastní zákazníky, tzv. *defenzivní „passing-on“*.¹⁰⁶ „*Passing-on*“ se tedy váže ke dvěma aspektům náhrady škody: k odpovědnosti porušitele na jedné straně a k procesnímu postavení a aktivní legitimaci nepřímých odběratelů na straně druhé. Směrnice o soukromém prosazování zavádí, že žalovaný nese důkazní břemeno, aby prokázal, že navýšení ceny bylo žalobcem částečně nebo zcela přeneseno na další článek v řetězci.¹⁰⁷

Článek 14 Směrnice poté dává možnost nepřímým odběratelům domáhat se náhrady škody, žalobce, který je nepřímým odběratelem, musí prokázat, že na něj navýšení ceny bylo přeneseno. Platí vyvratitelná právní domněnka, že přenesení bylo prokázáno, pokud žalobce

¹⁰⁴ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, s. 339-340.

¹⁰⁵ HUBKOVÁ, Pavlína. Soukromé vymáhání evropského soutěžního práva: obrana „*passing-on*“ a nároky na náhradu škody nepřímých odběratelů. In: ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina (ed.). *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské Unie – sborník příspěvků k VIII. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha: TROAS, 2016, s. 429–442.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Směrnice, čl. 13.

doloží, že žalovaný porušil soutěžní právo, že porušení vedlo k navýšení ceny u přímého odběratele a že si žalobce pořídil zboží, jehož se v jakémkoli článku produkčního či distribučního řetězce týkalo porušení soutěžního práva. Tuto domněnku může žalovaný vyvrátit, pokud prokáže, že navýšení na daného žalobce nebylo přeneseno anebo nebylo přeneseno v plné výši.¹⁰⁸ Pokud jde o riziko vícenásobné odpovědnosti nebo naopak riziko vyhnutí se odpovědnosti, dává směrnice vodítko soudům. Vnitrostátní soudy při posuzování nároků musí vzít v úvahu řízení vedená proti totožnému žalovanému jinými články distribučního řetězce, výsledky těchto řízení a veřejně dostupné informace zjištěné v rámci šetření soutěžního úřadu v dané věci.¹⁰⁹

V případě žalob, jež by vycházely z jednotlivých článků distribučního řetězce, a které se týkají stejného delikventa, deliktu či zboží (nebo vykazují další shodné prvky), tedy v případě, že dojde k překryvům mezi žalobními nároky, vzniká možnost důvodně podat námitku *litispedence* či dokonce *námitku res iudicata*. Tímto se Směrnice snaží předcházet například možnému bezdůvodnému obohacení nebo vícenásobné odpovědnosti.¹¹⁰

Konečně třetí kategorie změn, jež Směrnice o soukromém prosazování přináší, se týká základů právní odpovědnosti. Pokud se porušení práva dopustí více osob, odpovídají za jeho důsledky zásadně společně a nerozdílně, článek 11 odstavec 1 Směrnice stanoví, že podniky, které společně porušily právní předpisy o hospodářské soutěži, byly společně a nerozdílně odpovědné za škodu způsobenou tímto porušením právních předpisů o hospodářské soutěži, a to tak, že každý z těchto podniků je povinen nahradit škodu v plné výši a poškozená strana má právo požadovat odškodnění v plné výši, od kteréhokoli z těchto podniků, dokud není plně odškodněna. Tento koncept by však mohl mít zničující dopady na malé a střední podniky, případně odrazovat potenciální zájemce od uplatnění *programu leniency*; ve vztahu k nim proto má dojít k omezení solidární odpovědnosti ve prospěch odpovědnosti individuální.¹¹¹

Co se týká kvantifikace škody, je nejprve nezbytné stanovit hypotetickou tržní cenu, která by na trhu byla dosahována nebýt soutěžního deliktu. Následně je nutné porovnat skutečnou cenu s touto hypotetickou cenou s tím, že právě jejich rozdíl je škodou. Článek 17 směrnice uvádí, že národní soudy mají pravomoc stanovit výši škody i odhadem, pokud bylo zjištěno, že žalobci byla způsobena škoda, avšak na základě dostupných důkazů je prakticky nemožné

¹⁰⁸ Směrnice, čl. 14 odst. 2.

¹⁰⁹ Směrnice, čl. 15 odst. 1.

¹¹⁰ KUBEŠA, Tomáš. Aktuální stav, právní předpoklady a východiska soukromoprávního vymáhání škody způsobené porušením soutěžního práva v ČR. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 4, s. 555.

¹¹¹ Směrnice, čl. 1 odst. 3.

nebo nepřiměřeně obtížné přesně stanovit výši způsobené škody, přičemž vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž má být v tomto vnitrostátnímu soudu na jeho žádost nápomocen, ačkoliv soutěžní orgán ve své rozhodovací činnosti nepřistupuje k vyčíslování škody. Správné vyčíslení výše nároku je nezbytné zejména v případech, kdy je aplikován koncept *passing on*. Zde je nezbytné zajistit, aby celkový součet všech přiznaných náhrad jednotlivým žalobcům nebyl vyšší než celková způsobená škoda. Soud přitom nesmí při stanovení výše škody postupovat libovolně, naopak musí svou úvahu o výši škody zdůvodnit. Při takové úvaze se tak může opřít nejčastěji o ekonomickou analýzu provedenou účastníky řízení, či o jiné skutečnosti, tvrzení a důkazy, navržené stranami sporu. Je nutné si uvědomit, že soutěžní delikty jsou specifické v tom smyslu, že nevedou pouze ke zvýšení cen, ale i k dalším “necenovým” důsledkům, například k omezení inovací a konkurenceschopnosti či růstu neefektivity. Tyto necenové dopady je velmi náročné vyčíslit, uvést do původního stavu či je odstranit.¹¹²

Směrnice o soukromém prosazování rovněž upravuje možnost smírného řešení sporů a narovnání *tzv. settlements*.¹¹³ Rozhodnutí o narovnání (*settlement*) je „standardní“ rozhodnutí o správním deliktu a o uložení pokuty za něj, ovšem uložené za situace, kdy se účastník řízení ke spáchání deliktu přiznal, za což je mu pokuta snížena. Během snahy o smírné řešení sporu dochází k pozastavení běhu promlčecí lhůty pro ty strany sporu, které se podílejí nebo podílely na smírném řešení sporu nebo při něm byly zastoupeny. Řízení lze zastavit až na období do dvou let. Směrnice o soukromém prosazování rovněž upravuje pravidla pro výši nároku v případě dobrovolného narovnání, aby se zabránilo nadměrné kompenzaci (*overcompensation*) a omezilo zpětné vymáhání (*clawback*) od účastníků narovnání. Výše kompenzace se určí podle podílu na odpovědnosti za způsobenou škodu u každého jednotlivého (spolu)rušitele. Spolurušitelé, jež se narovnání neúčastní, by měli uhradit podíl na škodě, jež odpovídá zbývajícím částem nároku, pokud spoluporušitelé nezúčastnění na narovnání nejsou schopni uhradit náhradu škody odpovídající zbývajícím částem nároku poškozené strany zúčastněné na narovnání, může poškozená strana zúčastněná na narovnání požadovat zbývajícím část náhrady škody na spoluporušiteli zúčastněném na narovnání.¹¹⁴

Zároveň může národní soutěžní orgán považovat náhradu zaplacenou v důsledku dobrovolného narovnání ještě před svým pravomocným rozhodnutím o uložení pokuty za polehčující okolnost, což však v praxi není příliš obvyklé, protože k narovnání dochází

¹¹² KUBEŠA, Tomáš. Aktuální stav, právní předpoklady a východiska soukromoprávního vymáhání škody způsobené porušením soutěžního práva v ČR. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 4, s. 555.

¹¹³ Směrnice čl. 18 a 19.

¹¹⁴ Tamtéž.

zpravidla až poté, co soutěžní orgán vydá rozhodnutí v rámci *public enforcement*. Jako možné řešení tohoto problému by mohlo posloužit tzv. dvoufázové řízení v rámci veřejného prosazování, jež by pomohlo podpořit systém narovnání a zároveň by zajistilo i uplatnění *leniency programu*. V první fázi by bylo vydáno deklaratorní rozhodnutí o porušení pravidel hospodářské soutěže. V “mezikroku” by účastníci zakázané dohody byli motivováni k uzavření narovnání, z čehož by profitovali zejména z důvodu snížení výše konečné pokuty. Následně by, v rámci druhé fáze, bylo vydáno rozhodnutí stanovující konečnou výši pokuty, jež by samozřejmě bralo v úvahu, že bylo uzavřeno narovnání. Tento systém by přinášel i jiné výhody, například by motivoval účastníky zakázané dohody a poškozené k uzavření mimosoudní dohody, došlo by k zrychlení celého řízení a snížení nákladů, a v neposlední řadě by rovněž došlo i ke snížení pracovní zátěže soudů.

Otázku časové působnosti směrnice upravuje v článku 22, který zakazuje retroaktivní použití hmotněprávních ustanovení směrnice a zároveň stanoví, že na žaloby o náhradu škody zahájené u vnitrostátního soudu, jež byly podány před 26. prosincem 2014, se nevztahují žádná procesní ustanovení směrnice.¹¹⁵

¹¹⁵ Směrnice čl. 22.

4.3 Implementace směrnice do právního řádu

Transpoziční lhůta směrnice uplynula ke konci roku 2016. Česká republika, podobně jako i jiné členské státy, nestihla transponovat požadavky směrnice do všeobecně závazné normy včas, s čímž se potenciálně otevřela rovněž otázka přímého účinku směrnic. Evropská komise dokonce uvedla, že implementační lhůta byla zachována jen v desíti členských státech.¹¹⁶

V České republice sice již v listopadu 2016 došlo ke schválení návrhu zákona vládou, avšak další mašinerie přijetí zákona se dala do pohybu až poté, co Evropská komise zaslala dne 13. července 2017 odůvodněné stanovisko, ve kterém vyzvala Českou republiku a dalších šest členských států k urychlenému provedení směrnice. Návrh transpozičního zákona byl poté schválen 20. července 2017 Senátem ČR a 1. srpna 2017 jej podepsal prezident republiky.

Blíže ke způsobu přijetí zákona, jež směrnicí do českého právního řádu transponuje, bude pojednáno v jiné části této práce, máme však za to, že v rámci této kapitoly je vhodné zmínit, že ačkoliv směrnice, na rozdíl od nařízení, nemají všeobecnou závaznost, protože jsou adresovány jen členskými státy, nikoliv jednotlivcům (ve smyslu fyzických a právnických osob), rozdíl mezi nařízením a směrnicí se však postupem času zmenšuje a to proto, že judikatura Soudního dvora za určitých podmínek přiznává přímý účinek také směrnicím. Rovněž se směrnice mnohokrát již neomezují jen na stanovení sledovaného cíle, ale také detailně na předmět jejich působnosti.

Pevný základ doktríny přímého účinku směrnic byl pak položen v rozhodnutí v případě *Van Duyn*¹¹⁷, ve kterém Soudní dvůr argumentoval především efektivitou unijního práva, potřebou jednotné aplikace unijních pravidel ve všech členských státech a závaznou povahou směrnic, která by byla dotčena v případech, kdy státy neplní svojí implementační povinnost. Přímý účinek směrnic byl zaveden jako jistá subsidiární vlastnost těchto aktů v případě, že nedošlo k jejich implementaci do právního řádu členských států. V návaznosti na tuto subsidiaritu platí pravidlo, že přímý účinek ustanovení směrnice může být zvažován nejdříve od okamžiku uplynutí implementační lhůty. Soudní dvůr vyloučil možnost, aby ustanovení směrnice mělo přímý účinek ještě před vypršením této lhůty. Svoje rozhodnutí opřel o povahu směrnice jako tzv. aktu na výsledek, který ponechává státům volnost při výběru forem a metod implementace. Stanovil, že přímý účinek směrnice nastává až na konci určené implementační

¹¹⁶ PETR, Michal. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2017, č. 1, s.4.

¹¹⁷ 41/74 *Van Duyn v. Home Office*, ECLI:EU:C:1974:133.

lhůty bez výjimky, tedy i v případech, kdy stát před vypršením této lhůty již uskutečnil vadnou nebo nedostatečnou implementaci.

O přímém účinku směrnic platí, že jej Soudní dvůr koncipoval jako určitou sankci vůči členským státům v případech, kdy pochybily při plnění svých povinností stanovených jim primárním právem, tedy nesplnily povinnost implementovat směrnici řádně a včas. Vzhledem k popsání sankční povaze je přímý účinek směrnic omezen pouze na jeho klasickou podobu, to znamená vertikální přímý účinek vzestupný, kdy se jednotlivec opírá o směrnici ve sporu s členským státem. Další kategorie přímého účinku jsou u směrnic nepřipustné. Vyloučení vertikálního sestupného přímého účinku směrnic, tedy možnosti, aby se veřejná moc domáhala uložení povinnosti jednotlivci na základě ustanovení směrnice, je opřené o zásadu *common law* nazývanou *estoppel*, která je vyjádřením římské poučky *Nemo auditur propriam turpitudinem allegans* (nikdo nemůže mít prospěch z vlastního protiprávního jednání). Členský stát, který v určené lhůtě nevydal prováděcí opatření stanovené směrnicí, se nemůže vůči jednotlivcům bránit tím, že on sám nesplnil závazky, jež pro něj vyplývají ze směrnice. Zásada *estoppel* proto znamená, že členský stát nemůže mít výhody z vlastního porušení ustanovení práva Evropské unie, a to ani v případech, kdy měl přiznanou jistou volnost uvážení v rámci implementace.¹¹⁸ Soudní dvůr svou judikaturní činností dále odmítá možnost, aby byla směrnice, resp. její účinky obráceny proti jednotlivcům a aby jim byly na jejím základě přímo ukládány nějaké povinnosti.

Možnost přímé aplikace neimplementované směrnice vůči jednotlivcům by navíc odporovala smyslu existence různých aktů sekundárního práva. Unie má možnost přímo regulovat právní status jednotlivců, v negativním smyslu, tedy ve smyslu ukládání povinností jednotlivcům, pouze prostřednictvím nařízení nebo rozhodnutí. Dle Soudního dvora by proto uznání přímého účinku směrnice ve vztazích mezi jednotlivci bylo neodůvodněným rozšiřováním kompetencí Unie.¹¹⁹

Na problematiku přímého účinku směrnic se váže rovněž uplatňování principu nepřímého účinku práva Evropské unie, tedy povinnosti eurokonformního výkladu vnitrostátního práva. Tento princip, opět mohutně rozvíjen judikaturou Soudního dvora, stanoví povinnost národních soudců vykládat národní právo ve smyslu směrnice, doslova „ve světle cílů a obsahu evropských norem“. V rozhodnutí *Von Colson*¹²⁰ Soudní dvůr řešil otázku, zda může směrnice vyvolávat určité právní následky i v případě, že její ustanovení nesplňují požadavky *Van Gend*

¹¹⁸ 148/78, *Ratti*, ECLI:EU:C:1979:110.

¹¹⁹ C-397/01, *Pfeiffer and others*, ECLI:EU:C:2004:584.

¹²⁰ 14/83 - *Von Colson a Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen*, ECLI:EU:C:1984:153.

*en Loos*¹²¹ formule, a tedy nemohou být přímo účinná. Ke kladné odpovědi Soudní dvůr dospěl tím, že judikoval povinnost národních soudů vykládat národní právo ve smyslu směrnice, která se tak v podstatě nepřímou projeví na podobě soudního rozhodnutí. Soudní dvůr argumentoval zejména závaznou povahou směrnic a také povinností loajality a solidarity členských států, která je váže učinit veškerá opatření k plnění závazků plynoucích pro ně ze Smluv.

V rozhodnutí *Von Colson* se Soudní dvůr vyjádřil k nepřímému účinku směrnic jenom ve vertikálních vztazích, konkrétně ve vertikálním vzestupném vztahu (jednotlivec → stát) a otázku nepřímého působení směrnic v horizontálních vztazích ponechal otevřenou. Omezený zůstal také rozsah dopadu nepřímého účinku směrnic na množinu pramenů národního práva, když v rozhodnutí *Von Colson* Soudní dvůr hovořil pouze o eurokonformním výkladu té části vnitrostátního práva, která vznikla plněním implementačních povinností států, tedy jako národní reakce na legislativní pobídku vyvolanou směrnicí.

Nicméně, díky další judikatorní činnosti Soudního dvora dnes již platí, že vodítkem pro eurokonformní interpretaci národního práva jsou veškerá ustanovení práva EU bez ohledu na to, jaké je jejich postavení v systému pramenů unijního práva, a bez ohledu na to, zda mají nebo nemají přímý účinek, interpretačním vzorem tedy již nejsou pouze směrnice. Naopak, například v rozhodnutí *Pupino*,¹²² Soudní dvůr vyslovil, že povinnost eurokonformního výkladu vzniká také ohledně rámcových rozhodnutí. Předmětem eurokonformní interpretace tedy není jenom to národní právo, které bylo národním zákonodárcem přijato za účelem implementace evropského práva, ale veškeré národní právo, které se může dotýkat evropským právem založených subjektivních práv jednotlivců.¹²³

Nepřímý účinek unijního práva působí ve všech právních vztazích, a tedy může vést i ke zhoršení postavení jednotlivce. Povinnost eurokonformního výkladu se tak uplatní ve sporech mezi jednotlivcem a státem, klasický vertikální vzestupný vztah,¹²⁴ ve sporech mezi státem a jednotlivci, tedy situace vertikálního obráceného účinku,¹²⁵ i ve sporech mezi jednotlivci, tedy v horizontálních právních vztazích.¹²⁶

¹²¹ 26/62 *Van Gend en Loos v. Administratie der Belastingen*, ECLI:EU:C:1963:1.

¹²² C-105/03 *Pupino*, ECLI:EU:C:2005:386.

¹²³ 106/89 *Marleasing v. Comercial Internacional de Alimentación*, ECLI:EU:C:1990:395.

¹²⁴ 14/83 *Von Colson a Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen*, ECLI:EU:C:1984:153.

¹²⁵ C-321/05 *Kofoed*, ECLI:EU:C:2007:408.

¹²⁶ 106/89 *Marleasing v. Comercial Internacional de Alimentación*, ECLI:EU:C:1990:395.

Další zásadou, jež se uplatní v případě vadné, pozdní nebo dokonce žádné implementace unijního práva ze strany členského státu, je zásada odpovědnosti členského státu za škodu, která byla poprvé Soudním dvorem judikována v případě *Francovich*¹²⁷ a následně byla její podoba a podmínky upraveny další judikaturou Soudního dvora. Základem rozsudku *Francovich* bylo pochybení státu při implementaci tzv. insolvenční směrnice. Soudní dvůr stanovil, že za splnění určitých podmínek ponese členský stát odpovědnost za škody, které vznikly jeho laxním přístupem k plnění povinnosti implementovat směrnici.

Soudní dvůr vybudoval odpovědnost členského státu za škodu jako jeden z principů, na kterých bylo Společenství vystavěno. Ve své argumentaci se Soudní dvůr opřel o samostatnou a nezávislou povahu evropského práva a o povinnost národních soudů všestranně chránit práva vyplývající z evropských norem. Dále vycházel z povinnosti loajality členských států, jež je stanovena primárním právem. Konečně opřel princip odpovědnosti státu o potřebu efektivity evropského práva.

Podmínkou vzniku odpovědnosti není zavinění, tudíž odpovědnost členského státu za škodu je odpovědností objektivní. Soudní dvůr stanovil také jednotlivé podmínky, za kterých je členský stát odpovědný za škodu. Jako základní požadavek pro vznik odpovědnosti státu za škodu bylo vymezeno, že výsledek předpokládaný směrnicí musí zakládat práva jednotlivcům. Dále byla vymezena možnost identifikovat obsah těchto práv na základě znění ustanovení směrnice, která musí být dostatečně jasná a přesná, a dále musí existovat příčinná souvislost mezi porušením povinnosti ze strany státu a škodou vzniklou jednotlivci. I když vznik odpovědnosti za škodu vyplývá z práva Evropské unie, proces domáhání se náhrady škody ze strany jednotlivce je stanoven striktně právem národním a o žalobách na náhradu škody rozhodují národní soudy podle svých procesních řádů, čímž se uplatní princip ekvivalence a princip efektivity.

Rozhodnutí ve věci *Francovich* představovalo pouze základ doktríny odpovědnosti státu za škodu. Obsahovalo totiž jenom velmi stručné a neúplné podmínky a z hlediska dnešní doby je již překonané. Výrazný posun a objasnění problematických otázek ve věcech odpovědnosti za škodu přineslo rozhodnutí Soudního dvora ve spojených případech *Brasserie du Pêcheur & Factortame III*,¹²⁸ ve kterých došlo k vyřešení otázky, zda členské státy nesou odpovědnost za škodu i v případě, že vznikla porušením přímo účinných norem evropského práva. Soudní

¹²⁷ C-6/90 a C-9/90 *Francovich and Bonifaci v Italy*, ECLI:EU:C:1991:428.

¹²⁸ C-46/93 – *Brasserie du pêcheur v. Bundesrepublik Deutschland a The Queen/Secretary of State for Transport, ex part Factortame and others*, ECLI:EU:C:1996:79.

dvůr vyslovil, že samotný přímý účinek není dostatečným prostředkem ochrany subjektivních práv jednotlivců. Tato zásada umožňuje jednotlivcům, aby se v řízení před vnitrostátním soudem domáhali evropského práva přímo, ale nezaručuje jim náhradu škod, které vzniknou tím, že členský stát nesplní své povinnosti. Dalším významným přínosem tohoto judikátu je, že byly upřesněny podmínky odpovědnosti státu za škodu, které platí i dnes a určují vznik odpovědnosti. Těmito podmínkami jsou existence škody na straně jednotlivce (skutečná újma i ušlý zisk poškozeného jednotlivce), škoda, jejíž náhrada se požaduje, musí být skutečná a určitá¹²⁹ a důkazní břemeno o jejím vzniku nese žalobce, tedy jednotlivec.¹³⁰ Dále pak norma evropského práva, kterou členský stát porušil, musí předpokládat určitá subjektivní práva jednotlivců a porušení ze strany státu musí být dostatečně závažné. Například neimplementování směrnice je považováno za závažné porušení práva Unie.¹³¹

Poslední podmínka pak stanoví, že musí zde existovat přímá příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vzniklou škodou. Soudní dvůr se také v rozsudku *Brasserie du Pêcheur & Factortame III* vyjádřil k otázce, zda je jednání jednotlivých orgánů možné přičítat členskému státu. Odpovědnost státu vzniká bez ohledu na to, zda je výsledkem jednání orgánu legislativní nebo exekutivní moci, v další judikatuře pak Soudní dvůr rozšířil okruh orgánů, za jejichž jednání nese stát odpovědnost, také na orgány místní a zájmové samosprávy¹³² a také na vnitrostátní soudy.¹³³

Dle Soudního dvora vznikne odpovědnost státu za škodu způsobenou porušením práva Evropské unie jenom v případech, kdy příčinou škody je rozhodnutí národního soudu poslední instance, jsou splněny podmínky pro vznik odpovědnosti a porušení na straně soudu je dostatečně zjevné.

¹²⁹ 51/81 *De Franceschi v. Council and Commission*, ECLI:EU:C:1982:20.

¹³⁰ 26/74 *Roquette Frères v. Commission*, ECLI:EU:C:1976:69.

¹³¹ C-178/94 *Dillenkofer and others v. Bundesrepublik Deutschland*, ECLI:EU:C:1996:375.

¹³² C-302/97 *Konle*, ECLI:EU:C:1999:271, a dále C-424/97 *Haim*, ECLI:EU:C:2000:357.

¹³³ C-224/01 *Köbler*, ECLI:EU:C:2003:513, a dále C-173/03 *Traghetti del Mediterraneo, Komise v. Itálie*, ECLI:EU:C:2006:391.

4.4 Shrnutí

V návaznosti na kapitoly přibližující unijní *soft law*, celkovou snahu o harmonizaci *private enforcementu* soutěžního práva a činnost Soudního dvora v dané oblasti, lze shrnout, že nejuvhodnějším nástrojem pro právní úpravu problematiky uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva se zdála být forma směrnice, která je považována za pružný nástroj k zavedení společných pravidel.

Směrnice lze pokládat za nejpoužívanější právní nástroj harmonizace a členské státy si při transpozici směrnice zachovávají určitou míru pravomoci volné úvahy, protože si mohou zvolit formy a metody dosažení výsledků směrnice v rámci vlastního právního pořádku. Byla zvolena forma tzn. minimální harmonizace, kdy je nutno implementovat ustanovení směrnice, která nejsou plně adaptována v národním právním řádu.

Předně, cílem návrhu směrnice o soukromém prosazování, a tedy i směrnice samotné, bylo zajistit účinné prosazování pravidel hospodářské soutěže Unie, a to optimalizací vzájemného vztahu mezi veřejnoprávním a soukromoprávním prosazováním právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže a také zajištěním toho, aby mohly osoby, které byly poškozeny porušením pravidel hospodářské soutěže EU, získat plnou náhradu za škodu, která jim byla způsobena

V rámci této kapitoly bylo pojednáno o nejpodstatnějších změnách, jež směrnice o soukromém prosazování přináší, ale i o způsobu, jakým byla směrnice transponována do českého právního řádu, včetně obecných pravidel týkajících se implementace směrnic do právního řádu členských států Unie a možných negativních důsledků vadné či pozdní implementace.

Směrnice o soukromém prosazování je určena členskými státy a přináší, zjednodušeně řečeno, zejména tři kategorie změn. První kategorie změn, z hlediska českého a obecně kontinentálního práva největší, se týká dokazování, resp. zpřístupnění důkazů. Soud bude moci na žádost žalobce, který předloží dostupné důkazy prokazující věrohodnost jeho nároku, nařídít žalovanému, aby předložil veškeré relevantní důkazy, které má k dispozici, ať už se jedná o konkrétní důkaz nebo o celé jejich „kategorie“. V tomto ohledu se tedy jedná o zásadní posun od dnes obecně platných zásad dokazování, kdy se pracuje jen s určitými konkrétními důkazy, nikoliv však s obecnými kategoriemi důkazů.

Druhá kategorie změn se týká různých právních domněnek, fikcí a nástrojů na usnadnění dokazování. Mezi ty patří například pravidlo, že pokud soutěžní úřad pravomocně rozhodne, že došlo k porušení soutěžního práva, je tento závěr platný i pro soudy.

A konečně třetí kategorie změn, jež směrnice o soukromém prosazování přináší, se týká základů právní odpovědnosti. Pokud se porušení práva dopustí více osob, odpovídají za jeho důsledky zásadně společně a nerozdílně. Tento koncept by však mohl mít zničující dopady na malé a střední podniky, případně odrazovat potenciální zájemce od uplatnění *leniency programu*. Ve vztahu k nim proto má docházet k omezení solidární odpovědnosti ve prospěch odpovědnosti individuální.

5. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže

5.1 Stručně k právní úpravě před přijetím ZNŠHS

Obecně lze říci, že uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva mělo být v České republice možné již od přijetí původního soutěžního zákona v roce 1991,¹³⁴ který obsahoval ustanovení o civilních nárocích osob poškozených protisoutěžním jednáním,¹³⁵ v praxi k tomu docházelo velmi málo. Minimálně od roku 2001, kdy Soudní dvůr Evropské unie vydal svůj slavný rozsudek ve věci *Courage a Crehan*,¹³⁶ již nebylo sporu o přípustnosti soukromého prosazování, jak na unijní úrovni, tak na úrovni členských států. Právě tento rozsudek vyvolal vlnu zájmu o soukromé prosazování soutěžního práva, a i v České republice se v následujících letech, zejména v souvislosti s přípravou nové unijní legislativy v této oblasti, rozpoutala poměrně živá debata¹³⁷.

Od ledna 2014, kdy nabyl účinnosti občanský zákoník¹³⁸, se v České republice možnost podávat tyto žaloby řídí civilním právem, zejména ustanovení § 2990 ve spojení s ustanovením § 2988 občanského zákoníku. Nový občanský zákoník v rámci § 2990 stanoví, že osoba, jejíž právo bylo ohroženo nebo porušeno nedovoleným omezením soutěže, má práva stanovená v § 2988, který upravuje ochranu proti nekalé soutěži. Vzhledem ke specifikům soutěžního práva však nebylo vždy možné splnit zákonné požadavky pro efektivní domožení se náhrady škody.

Například v § 2910 Nový občanský zákoník předpokládá k povinnosti nahradit škodu splnění několika předpokladů. Jsou jimi existence jasně identifikovatelného škůdce, který způsobil škodu. Dále § 2910 NOZ uvažuje, že takový škůdce *nahradí, co způsobil*, musí tedy existovat možnost určit výši škody, a tím i náhrady. Nový občanský zákoník umožňuje získat kromě náhrady skutečné škody (*damnum emergens*) jako takové i ušlý zisk (*lucrum cesans*).

Dále se předpokládá, že bude nahrazeno *poškozenému*, tedy takovému subjektu, jehož majetková sféra se vinou škůdce zmenšila (či se nezměnila předpokládaným způsobem).

¹³⁴ zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

¹³⁵ ustanovení § 17 ZOHS 1991, podle kterého se *ti, jejichž práva byla nedovoleným omezením soutěže porušena, mohou vůči rušiteli požadovat, aby se zdržel jednání, odstranil závadný stav, poskytl přiměřené zadostiučinění, nahradil škodu a vydal neoprávněný majetkový prospěch.*

¹³⁶ C-453/99 *Courage Ltd v. Bernard Crehan and others*, ECLI:EU:C:2001:465.

¹³⁷ srov. např. Informační list ÚOHS č. 4/2008 *Soukromé prosazování soutěžního práva*, dostupný na <<http://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/informacni-listy.html>> z akademických sborníků např. TICHÝ, Luboš a kol. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Univerzita Karlova v Praze, 2009.

¹³⁸ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vyžaduje tedy jasný závěr o aktivní i pasivní žalobní legitimaci, výši a důvodu nároku. Významné je proto také ustanovení § 2955 NOZ, dle kterého může k určení výše náhrady přikročit soud. Tomuto ustanovení do značné míry odpovídá procesní ustanovení § 136 OSŘ, které stanoví, že soud není oprávněn určit výši náhrady svévolně, naopak musí předestřít důkazně kvalitně podloženou úvahu, na které svůj úsudek založí. Lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy. O režim dle § 136 Občanského soudního řádu se nelze opřít při určení vzniku škody jako takové, jejího důvodu, případně identity škůdce, je použitelný pouze pro stanovení její výše. I v této podobě však představuje silný nástroj, usnadňující důkazní situaci žalobce. Pro žalobu na náhradu škody z porušení soutěžního práva bylo možno využít nástrojů k zajištění důkazních prostředků, jaké je zná občanský soudní řád.

Z výše uvedeného lze dovodit, že vymáhání škody z porušení soutěžního práva čelilo značným překážkám, ať už se jednalo o správné určení aktivně a pasivně legitimovaných, správné vyčíslení žalovaného nároku, úspěšné vypořádání se s častou důkazní nouzí, a tak dále.

Účelem implementace výše zmíněné směrnice bylo tedy důkladnější definování pravidel pro podávání žalob při vymáhání náhrady škody ze soutěžního práva soukromoprávní cestou, jelikož ustanovení Nového občanského zákoníku bylo možné považovat pouze za jakousi základní oporu při soukromoprávním vymáhání náhrady škody, chyběla například obecně soudy uznávaná a doporučovaná metodologie pro znalecké posudky ohledně výpočtu škody v oblasti hospodářské soutěže, a jiné. V roce 2018 byl tedy občanský zákoník doplněn specifickým zákonem o uplatňování nároků na náhradu škody způsobenou porušením soutěžního práva. Tento nový zákon reagoval na směrnici, která měla být transponována do právních řádů všech členských států Unie do konce roku 2016, k tomu však včas nedošlo, o čemž bude podrobněji pojednáno v dalších podkapitolách této práce.

5.2 Absence relevantní debaty před přijetím ZNŠHS

Jako jeden z podstatných nedostatků hodnotíme právě nedostatečnou debatu nebo nesprávnou “propagaci” nového zákona. Zatímco v zahraničí probíhalo v souvislosti s implementací směrnice mnoho konferencí i odborných workshopů, u nás měla být původní verze zákona (čili verze zákona ještě před vložením do připomínkového řízení v březnu 2016) diskutována v souvislosti s jedním vystoupením na workshopu pořádaném Právnickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně. Dále lze z důvodové zprávy návrhu zákona vyčíst,

že předkladatel nadto zmiňuje vystoupení na dalších třech seminářích v roce 2015 a blíže nespecifikované neformální konzultace s experty z oboru během let 2013 až 2016.

Jako problematická se nám tedy jeví absence formální relevantní debaty k návrhu zákona, a to i ke konci roku 2016, kdy do uplynutí implementační lhůty zákona zbývala jen krátká doba. Je smutné, že obecně lze v České republice pozorovat spíše malou aktivitu v oblasti soukromého prosazování soutěžního práva. Například, předkladatelem návrhu zákona byl ÚOHS, nikoliv například ministerstvo spravedlnosti, jak by se spíše očekávalo. Úřad byl ve své podstatě také jediným propagátorem zákona, ačkoliv relevantní veřejná debata k zákonu prakticky neprobíhala. Ze své podstaty bude ÚOHS vždy dbát spíše na veřejné, nikoliv na soukromé, prosazování soutěžního práva. Chápeme, že český ÚOHS není chopen zajistit pro svou legislativu takovou pozornost jako Evropská komise, k jejímž návrhům se vyjadřují desítky expertů.

Česká soutěžní komunita je sice malá, avšak jak je patrné, legislativní proces i aktuální situaci v oblasti soukromého prosazování soutěžního práva sleduje. Jednotky odborných stanovisek by proto pro ÚOHS pro ochranu hospodářské soutěže bylo možné získat. Zkušenosti a připomínky našich odborníků by jistě mohly být patřičně využity.

Na rozdíl od konkrétních rozsudků, otázku „povědomí“ o možnostech soukromého prosazování nelze dost dobře kvantifikovat bez sociologického průzkumu, což rozhodně není naší ambicí. Můžeme však vycházet z toho, jaká pozornost je mu věnována odbornou i laickou veřejností. Na prvním místě je třeba upozornit na omezený prostor, který byl v posledních letech odborné debatě o *private enforcement* věnován. Na druhém místě je až surrealistická debata probíhající v Parlamentu při schvalování ZNŠHS. Jak vyplývá z výše uvedeného, už samotný návrh ZNŠHS vyvolal řadu otázek, na které neodpovídala ani jeho Důvodová zpráva.

Dle některých autorů existovaly pochyby, zda Návrh zachovává rovnováhu mezi zájmy žalobce a žalovaného, když jde v některých aspektech nad rámec požadavků směrnice s cílem spíše podpořit žalobce, otázkou však zůstává, zda je zachována proporcionalita.¹³⁹

¹³⁹ PETR, Michal. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2017, č. 1, s. 4.

5.3 Způsob přijetí ZNŠHS

Koncem prosince 2016 uplynula lhůta pro transpozici směrnice o náhradě škody. Transpoziční lhůta bohužel nebyla zachována, k této situaci však nedošlo pouze u nás, ale i v jiných členských státech Evropské unie. Evropská komise dokonce uvedla, že implementační lhůta byla zachována jen v desíti členských státech.

Sice již v listopadu 2016 došlo ke schválení návrhu zákona vládou, avšak další mašinerie přijetí zákona se dala do pohybu až poté, co Evropská komise zaslala dne 13. července 2017 odůvodněné stanovisko, ve kterém vyzvala Českou republiku a dalších 6 členských států, konkrétně Bulharsko, Kypr, Řecko, Lotyšsko, Maltu a Portugalsko, k neprodlenému provedení směrnice.

Poměrně zarážející byl však prapodivný způsob diskuze v Poslanecké sněmovně. Návrh zákona v prvním čtení předkládala ministryně práce a sociálních věcí, kterou patrně není dost dobře možno považovat za expertku na soutěžní právo a která s předmětným zákonem měla společného pouze to, že vláda, jejíž byla členkou, jej schvalovala. Poslanecký zpravodaj se nedostavil vůbec, takže až během projednávání byl odsouhlasen zpravodaj náhradní, který působil dojmem, že se v dané problematice spíše neorientuje, když nový zákon uvedl s tím, že tento „*návrh posiluje - posiluje - možnosti privátních subjektů soukromoprávních uplatňovat náhradu škody, pokud ta škoda byla způsobena českým státem*“; netřeba dodávat, že úprava odpovědnosti státu za škodu způsobenou porušením unijního práva sice v České republice skutečně chybí, ZNŠHS však žádnou podobnou právní úpravu neobsahuje. Vládní návrh na přijetí zákona již v prvním čtení odmítl jeden poslanec s tím, že „*při studování zákona jsem narazil na několiké gramatické chyby*“;¹⁴⁰ gramatické chyby jsou jistě nepříjemné a měly by být odstraněny, diskuse týkající se obsahu by však byla přínosnější.

Obdobně pak probíhalo i jednání na garančním Hospodářském výboru, ze kterého se zpravodaj rovněž omluvil, zpravodaj náhradní neměl k návrhu co dodat a výbor tak bez dalšího doporučil přijetí návrhu ve znění předloženém vládou.¹⁴¹ Ve druhém čtení byl, bez jakéhokoliv zdůvodnění,¹⁴² podán pozměňovací návrh na zavedení speciální místní příslušnosti

¹⁴⁰ PETR, Michal. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2017, č. 1, s. 4.

¹⁴¹ Zápis z jednání Hospodářského výboru dne 23. 3. 2017 [cit.2018-02-28] Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=109111>>.

¹⁴² Stenozáznam z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 16. 5. 2017 [cit.2018-02-28] Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/057schuz/s057029.htm>>.

v soutěžních věcech pro Krajský soud v Brně.¹⁴³ Ve třetím čtení pak byl, opět bez jakékoliv debaty, pozměňovací návrh zamítnut a celý návrh zákona schválen.¹⁴⁴ Obdobně v Senátu neproběhla žádná debata ani v garančním výboru,¹⁴⁵ ani při schvalování na plénu, kde byl – opět bez přítomnosti zpravodaje – schválen.¹⁴⁶ Návrh zákona byl schválen 20. července 2017 Senátem ČR a 1. srpna 2017 jej podepsal prezident republiky.

Jen pro úplnost připomínáme, že obdobně nedostatečná byla podle našeho názoru věcná debata předcházející parlamentnímu projednávání ZNŠHS.¹⁴⁷ Následně, po schválení návrhu zákona, již však byla z hlediska „propagace“ novému ZNŠHS pozornost věnována, proběhlo několik odborných školení,¹⁴⁸ vrcholících v listopadu 2017 konferencí organizovanou Ministerstvem spravedlnosti.¹⁴⁹ ÚOHS věnoval tomuto tématu samostatný informační list.¹⁵⁰

Otázky spojené s *private enforcement* byly diskutovány i na místech, která soutěžnímu právu většinou mnoho prostoru nevěnují.¹⁵¹ Zájem o problematiku soutěžního práva se tak pravděpodobně podařilo zvýšit; všichni oslovení advokáti potvrzují větší zájem jejich klientů o tuto problematiku, jakkoliv se tento zájem dosud nepromítl do nových případů.

5.4 Možné problematické aspekty ZNŠHS

Lze potvrdit, že ZNŠHS významně modifikuje uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Kromě implementace směrnice o soukromém prosazování, o níž bylo pojednáno v rámci jiných kapitol této práce, však šel nový zákon v některých oblastech nad rámec jejích požadavků. Následující podkapitola si klade za cíl přiblížit některé (možné)

¹⁴³ Pozměňovací návrh ZNŠHS [cit.2018-02-28]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=991&ct1=2>.

¹⁴⁴ Stenozáznam z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 7. 6. 2017 [cit.2018-02-28]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/057schuz/s057330.htm#r1>.

¹⁴⁵ Zápis z jednání Výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu ze dne 18. 7. 2017 [cit.2018-02-28]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=85559>.

¹⁴⁶ Stenozáznam z jednání Senátu ze dne 20. 7. 2017 [cit.2018-02-28]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=11&IS=5905&D=20.07.2017#b18024>.

¹⁴⁷ srovnej PETR, Michal. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2017, č. 1, s. 4.

¹⁴⁸ Např. v září 2017 pořádala na toto téma seminář Akademie Havel & Partners (*Nová úprava vymáhání náhrady škody způsobené protisoutěžním jednáním*) i agentura Bova (*Nová právní úprava soutěžního práva od 1. září 2017: soukromé vymáhání nároků aneb co praktického (ne)přinese nový zákon?*).

¹⁴⁹ Konference *Náhrada škody v oblasti hospodářské soutěže*.

¹⁵⁰ Informační list ÚOHS č. 2/2017 Soukromoprávní vymáhání soutěžního práva [cit.2018-02-28] dostupné na <http://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/informacni-listy.html>.

¹⁵¹ srovnej např. HRDÝ, Bohuslav, KULHÁNKOVÁ, Kateřina. *Soukromoprávní vymáhání škody způsobené porušením soutěžního práva: Zpřístupnění důkazů*. [online] in epravo.cz [cit.2018-02-28]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-vymahani-skody-zpusobene-porusenim-soutezniho-prava-zpristupneni-dukazu-105354.html>.

problematické aspekty, jež jsou s novým zákonem spojeny, včetně zhodnocení dosavadních zkušeností českých soudů s uplatňováním nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva ve smyslu průměrné délky soudních řízení, nákladů nutně vynaložených na řízení, konceptu soutěžitele v rámci soukromého prosazování a možnosti, respektive existence zvláštní místní příslušnosti soudu.

5.4.1 Terminologie ZNŠHS

Předně, ZNŠHS zavádí legislativní zkratku „omezování hospodářské soutěže“, která se posléze používá napříč celým textem zákona, kdy tento termín má specifický a relativně úzký obsah, který není totožný např. s pojmem omezování účasti jiných v hospodářské soutěži, popřípadě nedovoleným omezením soutěže ve smyslu občanského zákoníku.¹⁵² Správná identifikace deliktů, jež spadají pod pojem „omezování hospodářské soutěže“, tedy vyžaduje znalost českého, popřípadě i unijního soutěžního práva, potažmo i znalost obdobných právních úprav v jiných členských státech Unie.

Co se týká úpravy povinnosti k náhradě škody, ta rovněž vyžaduje znalost a provázanost na institut odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku, například podmínky vzniku odpovědnosti za škodu, promlčení atp., neboť většina odpovědnostních otázek není v ZNŠHS řešena vůbec, anebo jen částečně. Stejně tak i ve vztahu k procesní úpravě je zákon jen dílčí úpravou modifikující jinak civilní řízení, které před českými civilními soudy obvykle probíhá dle pravidel Občanského soudního řádu, případně jiných procesních předpisů.

Předmět ZNŠHS je omezen, vztahuje se jen na právo na náhradu škody (nikoliv na jiná práva či nároky) plynoucí z porušení úzce vymezených povinností, kterými jsou povinnosti dodržovat zákazy v oblasti ochrany hospodářské soutěže, ve smyslu článku 101 a 102 Smlouvy o fungování Evropské unie, ať již jsou zákazy stanoveny unijním, českým soutěžním právem, popřípadě dokonce soutěžním právem jiného členského státu Unie.¹⁵³

ZNŠHS nepoužívá dále odkaz na čl. 101 a 102 Smlouvy o fungování Evropské unie a jejich vnitrostátní období, ale pokusil se totéž opsat slovně za použití termínů „porušení pravidel o hospodářské soutěži (...), a to dohodou soutěžitelů nebo zneužitím dominantního postavení“.

¹⁵² Více v MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník IX. Svazek § 2894-3081 Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů. Velký komentář*. Praha: Leges, 2018. 1728 s.

¹⁵³ Toto vymezení je třeba vykládat s ohledem na smysl Směrnice, která uvádí, že dopadá na právo na náhradu škody plynoucí z porušení čl. 101 a 102 SFEU, popřípadě vnitrostátních právních předpisů o hospodářské soutěži, které sledují převážně stejný cíl jako čl. 101 a 102 SFEU, jsou-li aplikovány ve stejné věci a souběžně s unijním právem (srovnej čl. 2 body 1 a 3 Směrnice).

Zákonodárce přitom opomenul skutečnost, že přinejmenším v českém soutěžně právním kontextu je termín „*dohoda*“ dvojznačný:

1. může jednak označovat dohodu *largo sensu* zahrnující kromě dohody v úzkém smyslu také jednání ve vzájemné shodě a dále rozhodnutí sdružení soutěžitelů,
2. ale také může označovat jen dohodu *stricto sensu* jakožto nejvíce formalizovanou formu koordinace mezi soutěžiteli.¹⁵⁴

Například v § 2 odst. 1 písm. e) ZNŠHS se při vymezení pojmu kartel užívá termín „*dohoda nebo jednání ve vzájemné shodě*“, zde se tedy pojem dohoda chápe v úzkém slova smyslu.

ZNŠHS rovněž používá nejednotnou definici pojmu kartel, když uvádí, že: „*kartelem [je] horizontální dohoda nebo jednání ve vzájemné shodě mezi dvěma nebo více soutěžiteli, jejímž cílem je koordinovat jejich soutěžní chování na trhu [...]*.“ Oproti tomu ZOHS v souvislosti s programem shovívavosti hovoří o „*utajované horizontální dohodě*“, ZNŠHS v souvislosti s programem shovívavosti hovoří o tajném kartelu: „*účastník tajného kartelu spolupracuje nezávisle na ostatních účastnících tohoto kartelu při šetření orgánu ochrany hospodářské soutěže [...]*“. Tedy, ZOHS zahrnuje do definice jak dohodu „*cílovou*“, tak „*výsledkovou*“, zatímco ZNŠHS zahrnuje do své definice pouze dohodu „*cílovou*“ a nikoliv nezbytně utajenou.¹⁵⁵

Každopádně je zřejmé, že ZNŠHS dopadá jen na dva základní protisoutěžní delikty, to je na dohody narušující hospodářskou soutěž a na zneužití dominantního postavení, a nikoliv na jiné protisoutěžní delikty, ať by již plynuly z právní úpravy veřejné větve soutěžního práva či soukromé větve soutěžního práva ve smyslu nekalé soutěže.

5.4.2 Provázání žalob na náhradu škody a dalších nároků z porušení soutěžního práva

Jak bylo uvedeno výše, ZNŠHS se, v souladu se směrnicí o náhradě škody, vztahuje toliko na zakázané dohody a zneužívání dominance, a to jen pokud jde o řízení o náhradě škody.¹⁵⁶ Česká republika v tomto přístupu zdaleka není ojedinelá, obdobně postupovaly prakticky všechny země střední a východní Evropy. Pro představu, na jiné praktiky než ty

¹⁵⁴ k výkladu pojmu dohody jak *largo*, tak *stricto sensu* srovnej např. KINDL, Jiří, MUNKOVÁ, Eliška. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 74–96.

¹⁵⁵ PETR, Michal. *Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. Antitrust revue soutěžního práva*, 2017, č. 1, s. 4–14.

¹⁵⁶ Směrnice o náhradě škody, čl. 1, čl. 2 odst. 1, resp. § 1 ZNŠHS.

odpovídající čl. 101 a 102 SFEU dopadají domácí implementační předpisy jen v Bulharsku, Lotyšsku a Maďarsku, a pouze v Lotyšsku v plném rozsahu:¹⁵⁷

BG	HR	CZ	EST	H	LV	LT	PL	RO	SR	SLO
ANO	NE	NE	NE	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE	NE

Tabulka 1: Dopadá implementační právní úprava na jiné praktiky než dohody a dominanci?

Ještě zřetelnější je tento trend u otázky, zda se implementační pravidla týkají jen žalob na náhradu škody, nebo i jiných nároků; zde má širší působnost jen maďarský implementační zákon:¹⁵⁸

BG	HR	CZ	EST	H	LV	LT	PL	RO	SR	SLO
NE	NE	NE	NE	ANO	NE	NE	NE	NE	NE	NE

Tabulka 2: Dopadá implementační právní úprava na jiné nároky než náhradu škody?

Zatímco k omezení předmětu působnosti ZNŠHS pouze na dohody a zneužívání dominance nemáme výhrad, máme obavu, zda vyhrazení zvláštních pravidel pouze pro účely žalob na náhradu škody bude pro *private enforcement* skutečně přínosné. Reakce ze strany oslovených advokátů v tomhle ohledu nebyly jednotné, někteří toto (byť eurokonformní) omezení kritizovali, někteří k němu neměli výhrad.

Vzhledem k tomu, že z nám dostupných dat vyplývá, že žaloby na náhradu škody jsou ve většině případů kumulovány s uplatněním i jiného nároku, typicky na zdržení se nebo na bezdůvodné obohacení,¹⁵⁹ bychom pokládali za vhodnější, aby byl zvláštní právní režim žalob na náhradu škody vztažen i na ostatní nároky z porušení soutěžního práva.¹⁶⁰ Teprve první reálné zkušenosti s uplatňováním ZNŠHS však ukáží, zda se skutečně jedná o problém pro právní praxi.

Specifický problém by dále mohla vyvolávat skutečnost, že v relativně velkém počtu případů byly žaloby na porušení soutěžního práva založeny rovněž na tvrzení, že se jedná

¹⁵⁷ PETR, M. *The Scope of the Implementation of the Damages Directive in CEE States*. Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies, 2017, č. 10 (15), s. 24 a násl.

¹⁵⁸ *Tamtéž*, s. 25.

¹⁵⁹ Žaloby čistě na náhradu škody byly podle nám dostupných dat podány v 33 % případů.

¹⁶⁰ srovnej též PETR, Michal. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2017, č. 1, s. 4-14.

o nekalou soutěž,¹⁶¹ což umožňovalo využít specifických nástrojů občanského práva pro nekalosoutěžní spory. Zvláštní právní režim pro „soutěžní“ věci by takový postup mohl ohrozit.

Obavy v této souvislosti vyjadřovali i oslovení zástupci advokacie, zejména v tom, že by mohly být nekalosoutěžní spory účelově klasifikovány jako spory soutěžní; to bude vyvolávat dodatečný tlak na zkušenosti soudců. Z procesního hlediska by totiž i ve vztahu k jiným nárokům mohl žalobce nepřímo „těžit“ ze spojení s nárokem na náhradu škody a ze zvýhodněného režimu ZNŠHS. To by mohlo někdy v praxi vést k tomu, že žalobci budou připojovat nárok na náhradu škody, byť by jej jinak neuplatňovali, když by např. nebyli schopni majetkovou újmu doložit a prakticky by jim šlo jen například o zdržovací nárok či přiznání přiměřeného zadostiučinění. Je tedy na místě uvažovat, zda by soudy neměly mít možnost v takovýchto případech odmítnout aplikovat režim ZNŠHS s tím, že jde ze strany žalobců o zneužití práva.

Co se týká souběžného uplatnění nároku na přiměřené zadostiučinění, uplatnění tohoto nároku by nemělo vést k nadměrnému odškodnění poškozeného.¹⁶²

Někteří autoři uvádějí, že souběh nároku na náhradu škody s nárokem na přiměřené zadostiučinění by neměl k takovému nedovolenému nadměrnému odškodnění vést, ale že by v této souvislosti měla být předložena předběžná otázka k Soudnímu dvoru.¹⁶³

Čistě z praktického hlediska by mohlo k nepřímému uplatnění některých ustanovení ZNŠHS dojít i v situacích, kdy by byl některý z nároků dle občanského zákoníku¹⁶⁴ uplatňován samostatně bez spojení s nárokem na náhradu škody. Například, žalobce uplatňuje žalobou zdržovací nárok (či nárok z bezdůvodného obohacení nebo nárok na přiměřené zadostiučinění) proti osobě dopouštějící se dle tvrzení žalobce omezování hospodářské soutěže. Žalobce prozatím vůči takové osobě neuplatnil nárok na náhradu škody, ale možnost uplatnění takového nároku v budoucnu nevylučuje. Za takové situace by mohl příslušný žalobce iniciovat řízení o zpřístupnění důkazního prostředku, jak to umožňuje ZNŠHS, jelikož to přichází v úvahu i před vlastním podáním žaloby na náhradu škody. K této iniciaci mělo dojít v samostatném řízení, tedy tj. nikoliv v rámci řízení o (například) zdržovací žalobě, avšak na druhou stranu

¹⁶¹ Žaloby založené rovněž na porušení předpisů o nekalé soutěže byly podle nám dostupných dat podány v 19 % případů.

¹⁶² § 4 odst.1 ZNŠHS, resp. bod 13 preambule a čl. 3 odst. 3 Směrnice

¹⁶³ KRAMARÍK, Petr, SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 19–20.

¹⁶⁴ srovnej ust. § 2988 ve spojení s ust. § 2990 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

některá limitující ustanovení by měla dopadat i na řízení o zdržovací žalobě, což se však neděje, a tím by daná ustanovení mohla ztratit svůj praktický smysl.

5.4.3 Souběh s právem nekalé soutěže

Možnost souběhu nároků z porušení veřejné větve soutěžního práva a/nebo nároků z nekalé soutěže může být přiřazena k dalším z mnoha problematických aspektů spojených s ZNŠHS. Je totiž možné, aby určité jednání bylo současně kvalifikováno jako delikt ve veřejné větvi soutěžního práva a zároveň jako nekalosoutěžní jednání, například v podobě porušení generální klauzule. Z námi prováděného výzkumu vyplynulo, že k takovému souběžnému uplatňování nároků z porušení veřejné a soukromé větve soutěžního práva v praxi poměrně často dochází, a to i v rámci toho relativně malého počtu soutěžněprávních civilních sporů, které již v rámci České republiky probíhaly, resp. probíhají. Jelikož katalog nároků je v právní úpravě občanského zákoníku totožný pro nekalou soutěž a práva z nedovoleného omezení soutěže,¹⁶⁵ žalobci k uplatnění svých nároků (včetně např. nároku na náhradu škody) ve většině případů přistupují tak, že popíší skutkové okolnosti a jimi žádané nároky, přičemž porušení právních předpisů ze strany žalovaného kvalifikují paralelně jako delikt dle veřejné větve soutěžního práva i jako nekalou soutěž.

To otevírá i potenciál pro možnou účelovou kvalifikaci jednání, pokud žalobce neustojí argumentaci v rovině veřejné větve soutěžního práva, stále možná uspěje s argumentací (často méně sofistikovanou a rozhodně méně právně-ekonomickou) v rovině nekalé soutěže. Opět k tomu může být využit preferenční režim ZNŠHS, například využití procedury zpřístupnění důkazního prostředku, zvýhodněný režim promlčení nebo speciální institut úroku, což jsou instituty, které by jinak u čistě nekalosoutěžních nároků nepřicházely v úvahu.

Vzhledem k tomu, že se uplatní stejná věcná příslušnost soudů, tj. příslušnost krajských soudů v prvním stupni, je opět otázkou, zda by soudy měly mít možnost odmítnout aplikaci režimu ZNŠHS v případech, kdy bude účelovost právní kvalifikace namítaného jednání jakožto omezování hospodářské soutěže ze strany žalobce zjevná. Právě příslušnému soudu totiž náleží určit správnou právní kvalifikaci na základě skutkových tvrzení uvedených v žalobě, a posouzení, zda žalobcem zvolená právní kvalifikace odpovídá jeho skutkovým přednesům a zda nemůže být účelová.

¹⁶⁵ ust. § 2988 ve spojení s ust. § 2990 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

5.4.4 Kolektivní žaloby

Prakticky všichni oslovení experti shodně uvádějí, že hlavním nedostatkem pro efektivní uplatňování soutěžního práva je v současnosti v České republice absence možnosti „kumulace“ nároků drobných žalobců do nějaké formy kolektivních (hromadných) žalob.

Směrnice o náhradě škody se touto otázkou úmyslně nezabývá, byť Bílá kniha o náhradě škody ještě s unijní právní úpravou v této oblasti počítala.¹⁶⁶ Komise vydala v roce 2013 toliko doporučení týkající se kolektivního uplatňování nároků na zdržení se a na náhradu škody,¹⁶⁷ nikoliv však zaměřené specificky na soutěžní právo. Byť se jednalo jen o doporučení, měly je členské státy promítnout do svého právního řádu do poloviny roku 2015.¹⁶⁸ K tomu však prakticky nedošlo. Úpravy v domácí legislativě provedlo do konce roku 2017 jen sedm členských států, navíc ne vždy v souladu s těmito doporučeními.¹⁶⁹

Komise v první polovině roku 2018 představila legislativní balíček umožňující určitou formu kolektivních žalob, ty se však podle komisařky Vestager nemusejí vztahovat na uplatňování soutěžního práva.¹⁷⁰ Ačkoliv lze za první zárodek skupinových žalob považovat i římskou *actio popularis*, nutno podotknout, že skupinová žaloba (*class action*) je právní institut amerického soudnictví a snad také proto k ní evropské právní řády, včetně *britského common law*, přistupují s rezervovanou opatrností. Pravdou však zůstává, že je třeba pružně reagovat na světový integrační a globalizační vývoj. Například Velká Británie měla k hromadným žalobám tradičně velmi rezervovaný přístup a teprve s účinností od r. 2015 zavedla hromadné žaloby s režimem *opt-out* ve věcech hospodářské soutěže.¹⁷¹

Kolektivní žaloby však mají také řadu úskalí, bývají například často silně medializovány, což může nenávratně poškodit pověst žalované společnosti ještě předtím, než soud ve věci pravomocně rozhodne. Na druhou stranu mají hromadné žaloby potenciál ulevit přetíženým soudům, odpadnou problémy s identifikací účastníků či předkládání plných mocí. Tím, že více poškozených bude hájit jeden advokát, se může ušetřit na nákladech,

¹⁶⁶ Bílá kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES, KOM (2008) 165 v konečném znění, 2. 4. 2008, s. 4.

¹⁶⁷ Doporučení o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie ze dne 11. 6. 2013 (2013/396/EU).

¹⁶⁸ Tamtéž, bod 38.

¹⁶⁹ Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru o provádění doporučení Komise ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie (2013/396/EU) ze dne 25. 1. 2018, COM (2018) 40 final, s. 3.

¹⁷⁰ CROFTS, Louth. *Antitrust Litigation „not a must“ in new EU collective-claims regime, Vestager says*. [online] MLex, 12. 3. 2018.

¹⁷¹ Consumer Rights Act ze dne 26. 3. 2015, dostupný na < <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/15>>.

což podporuje zásadu procesní ekonomie, ačkoliv někteří autoři upozorňují na možná úskalí.¹⁷² Rovněž se s hromadnými žalobami mělo minimalizovat riziko nejednotného rozhodování.¹⁷³

I v České republice debata o kolektivních žalobách probíhá několik let, a zdá se, že na obdobných základech jako debata unijní. Ministerstvo spravedlnosti představilo v září 2017 návrh věcného záměru zákona o hromadných žalobách,¹⁷⁴ který je rovněž koncipován jako univerzální, nikoliv zaměřený specificky na soutěžní věci. I to konec konců odpovídá zkušenosti států střední a východní Evropy. Kolektivní žaloby v soutěžních věcech umožňuje zatím jen Bulharsko, Litva a Polsko (a připravuje Slovinsko), přičemž se jedná o součást obecné právní úpravy, nikoliv o specificky soutěžněprávní regulaci.¹⁷⁵

BG	HR	CZ	EST	H	LV	LT	PL	RO	SR	SLO
ANO	NE	NE	NE	NE	NE	ANO	ANO	NE	NE	NE

Tabulka 3: Lze uplatňovat nároky ze soutěžního práva pomocí „kolektivních“ žalob?

Česká vláda na svém jednání v dubnu 2018 schválila návrh věcného záměru zákona o hromadných žalobách. Současně uložila ministru spravedlnosti vypracovat a vládě do 31. března 2019 předložit návrh zákona o hromadných žalobách.¹⁷⁶ Na konci února 2020 česká vláda schválila návrh zákona o hromadném řízení. Cílem návrhu je usnadnění vymáhání nároků se stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem, zvýšení ochrany spotřebitelů. Hromadnou žalobou se bude lze domáhat splnění povinnosti nebo určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není.

Problematika kolektivních žalob významně přesahuje zaměření této práce, souhlasíme však s tím, že bez nich lze o efektivním *private enforcement* uvažovat jen stěží.

Nicméně, považujeme na tomto místě za vhodné zmínit, že ačkoliv pojem hromadné žaloby český právní řád dlouhou dobu neznal, určité prvky kolektivního vymáhání práv je možné v českém právním řádu najít. Například občanský soudní řád umožňuje spojení věci ve chvíli,

¹⁷² NĚMEC, Robert: Potenciální konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů a zájmy advokáta u hromadných žalob, *Bulletin advokacie*, 2019, č. 7-8, s. 13 a násl.

¹⁷³ SIMON, Rita. Kolektivní nástroje pro řešení rozsáhlých a systémových problémů – nová forma reprezentativní žaloby? *Právní rozhledy*, 2019, č. 7, s. 254 a násl.

¹⁷⁴ Věcný záměr ZNŽHS [cit.2018-02-28]. Dostupné na <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSARKE8ZPJ>>.

¹⁷⁵ PISZCZ, Anna. *Compensatory Collective Redress: Will It Be part of Private Enforcement of Competition Law in CEE Countries?* Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies, 2017, 10 (15), s. 223 a násl.

¹⁷⁶ SIMON, Rita. Kolektivní nástroje pro řešení rozsáhlých a systémových problémů – nová forma reprezentativní žaloby? *Právní rozhledy*, 2019, č. 7, s. 254 a násl.

kdy spolu žalobní nárok skutkově souvisí, § 112 požaduje pro spojení věci skutkovou souvislost nebo totožnost účastníků řízení. Soud sám u něho zahájené věci procesně spojí, může však u něj spojené věci kdykoliv rozpojit, respektive vyloučit některou věc k samostatnému řízení.¹⁷⁷ Procesně je možné spojení věcí tehdy, jde-li o pro obě shodný druh řízení, o shodnou příslušnost i shodné obsazení soudu. V tomto směru činí platná právní úprava jeden ústupek, který se týká místní příslušnosti. Soud, který je příslušný k řízení o určité věci, je příslušný i k řízení o věcech s ní spojených.¹⁷⁸

Další možností je tzv. aktivní subjektivní kumulace (společenství na straně žalujících), které může vzniknout různými způsoby. Pokud se jedná o tzv. nerozlučné společenství, pak odlišujeme společenství samostatné, kdy každý ze společníků jedná v řízení sám za sebe, a společenství nerozlučné, kdy se z povahy věci účinek rozsudku vztahuje na všechny společníky shodně. Ti se proto od sebe nemohou procesně odloučit, ani nemohou v řízení postupovat každý jinak. Úkony jednoho společníka se vztahují i na ostatní nerozlučné společníky a zavazují je.¹⁷⁹

Třetí možností je tzv. vedlejší intervence, do sporného řízení může vstoupit třetí osoba jako tzv. vedlejší účastník. Jako podmínku vedlejší intervence požaduje zákon právní zájem intervenenta na výsledku řízení. Vedlejší účastník může vstoupit do řízení v kterémkoliv stádiu, z vlastního podnětu nebo na výzvu účastníka učiněnou prostřednictvím soudu. O přípustnosti vedlejšího účastenství soud rozhodne jen na návrh. Vedlejší účastník má obdobné postavení jako účastník, může se vyjadřovat k věci a navrhopvat důkazy, nicméně nemůže činit dispoziční úkony. Vedlejší účastník jedná v řízení sám za sebe. Jestliže však jeho úkony odporují úkonům účastníka, kterého v řízení podporuje, posoudí je soud po uvážení všech okolností.¹⁸⁰

5.5 Hmotněprávní a procesněprávní aspekty ZNŠHS

Považujeme rovněž za vhodné zhodnotit provázání unijní úpravy, tedy směrnice o soukromém prosazování, s českou právní úpravou, zejména pak s ZNŠHS a občanským zákoníkem, a to v tom smyslu, do jaké míry česká právní úprava a praxe naplňují požadavky unijního práva, či zda v některých oblastech jde česká právní úprava nad rámec unijních

¹⁷⁷ ust. § 112 odst. 1 a ust. § 112 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁸ ust. § 89 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁹ ust. § 91 odst. 1 a ust. § 91 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁰ ust. § 93 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

požadavků. Cílem této podkapitoly tedy není podrobný popis níže uvedených hmotněprávních i procesněprávních aspektů a jejich právních úprav, ale spíše stručně poukázat na propojení unijního a českého práva a naznačit možný, popřípadě očekávaný postup soudu v řízeních o uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva.

5.5.1 Promlčení

Pravidla týkající se délky a běhu promlčecí lhůty pro uplatnění práva na náhradu škody obsahuje ustanovení § 9 ZNŠHS, přičemž dané ustanovení vychází z čl. 10 směrnice, subsidiárně se uplatní použitelná úprava v občanském zákoníku a danou úpravu nelze uplatňovat zpětně. Délka promlčecí lhůty je stanovena na 5 let, jde tedy o prodloužení obecné promlčecí lhůty v délce 3 let, která je stanovena občanským zákoníkem. Směrnice umožňuje i delší promlčecí lhůty, požadavek na 5letou promlčecí lhůtu totiž plyne ze směrnice jakožto minimální.¹⁸¹

ZNŠHS vylučuje použitelnost § 629 a § 636 občanského zákoníku, čímž zákonodárce docílil toho, že se neuplatní objektivní promlčecí lhůta v délce 10 let, popřípadě 15 let u škody způsobené úmyslně, ode dne, kdy škoda vznikla. Samotná směrnice však připouští, aby byly všeobecně závazné objektivní promlčecí lhůty zachovány, pokud by jejich délka v praxi neznemožňovala či nadměrně neztěžovala uplatnění práva na odškodnění v plné výši.¹⁸²

Promlčecí lhůta v délce 5 let má subjektivní charakter a počíná tedy běžet ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě, o osobě povinné k její náhradě a o omezování hospodářské soutěže nebo se o těchto skutečnostech dozvědět měl a mohl, nejdříve však ode dne, kdy došlo k ukončení omezování hospodářské soutěže.

Nad rámec je třeba uvést, že čl. 10 odst. 2 směrnice pracuje nejen se skutečnou vědomostí (*actual knowledge*), ale i s dovozovanou vědomostí (*constructive knowledge*), tj. s případem, kdy se poškozený o těchto skutečnostech dozvědět měl a mohl. S dovozovanou vědomostí pracuje i § 619 odst. 2 občanského zákoníku a lze tak vycházet z obecných pramenů z oblasti občanského práva. Smyslem daného dovětku je zabránit tomu, aby někdo mohl těžit z toho, že nedbá svých práv.¹⁸³

ZNŠHS stanoví, že promlčecí lhůta počíná běžet nejdříve ode dne, kdy došlo k ukončení omezování hospodářské soutěže. Zákon však již blíže nevysvětluje, co se rozumí pojmem

¹⁸¹ srovnej směrnici, čl. 10 odst. 3.

¹⁸² srovnej směrnici, bod 36 preambule.

¹⁸³ srovnej rozhodnutí NS ČR ze dne 13. 11. 2003, č.j. 25 Cdo 519/2002.

„ukončení“, je proto třeba hledat časový okamžik „ukončení“ předmětného deliktu, což v českém kontextu zejména znamená vyjít z úpravy dokonání, resp. ukončení přestupku ve smyslu přestupkového zákona.

Co se týče úpravy přerušení promlčecí lhůty v důsledku zahájení šetření či řízení u orgánu ochrany hospodářské soutěže, úprava ZNŠHS se v některých ohledech odchylyje od směrnice. K přerušení dochází okamžikem zahájení šetření nebo řízení ÚOHS a ke zmíněnému přerušení dochází jen ve vztahu k tomu právu na náhradu škody, které vychází ze stejného omezování hospodářské soutěže. Promlčecí doba neběží po dobu předmětného šetření nebo řízení, ale ani po dobu 1 roku ode dne, kdy a nabylo právní moci konečné rozhodnutí vydané ÚOHS nebo soudem o tom, že došlo k takovému omezování hospodářské soutěže, nebo bylo šetření nebo řízení ÚOHS nebo řízení před soudem skončeno jinak.

Z praktického hlediska lze jistě doporučit žalobcům příliš nespoléhat na další prodlužování promlčecí lhůty po právní moci rozhodnutí (předsedy) ÚOHS. V případě rozhodnutí soutěžních úřadů jiných členských států bude záležet na příslušné zahraniční procesní úpravě.

Český zákonný text se od směrnice liší i v tom směru, že pozastavuje běh promlčecí lhůty v případě zahájeného šetření ÚOHS ještě i rok po jeho skončení bez ohledu na to, zda posléze došlo k zahájení správního řízení, či nikoliv. Z textu směrnice lze spíše dovodit,¹⁸⁴ že k tomuto prodloužení dochází jen v případě konečnosti rozhodnutí, čemuž však nezbytně muselo předcházet řízení. ZNŠHS je v tomto směru poměrně jednoznačný a směrnice nevylučuje, aby zde byla vstřícnější ustanovení pro poškozené. ZNŠHS tedy zvýhodňuje poškozené i v tom směru, že promlčecí lhůta se pozastavuje i po dobu, kdy běží řízení o zpřístupnění důkazního prostředku, ať již v ČR, či v jiných členských státech EU.

ZNŠHS rovněž neobsahuje úpravu vycházející z čl. 18 odst. 1 směrnice, dle kterého by mělo dojít k pozastavení běhu promlčecí lhůty i po dobu smírného řešení sporu, a to ve vztahu k těm stranám, které se ho účastní. ZNŠHS vychází z toho, že dostatečná úprava je v § 647 občanského zákoníku.

5.5.2 Solidární odpovědnost

Ustanovení § 5 ZNŠHS zavádí ve shodě s čl. 11 směrnice společnou a nerozdílnou odpovědnost za škodu způsobenou společným jednáním více škůdců. V tomto směru

¹⁸⁴ Směrnice čl. 10 odst. 4.

předmětné ustanovení v podstatě kopíruje obecné ustanovení § 2915 občanského zákoníku, vyloučeno je však uplatnění možnosti, aby soud rozhodl o tom, že určitý škůdce nahradí škodu jen podle své účasti na škodlivém následku. V tomto ohledu se tak jedná o zpřísnění oproti obecnému režimu. Nicméně, celkový dopad zákona, vycházející ze směrnice, je vůči škůdcům spíše mírnější, protože obsahuje výjimky z principu solidární odpovědnosti pro některé kategorie škůdců, například pro spolupracujícího škůdce, malé a střední podniky a škůdce, který se účastní smírného vyrovnání.

ZNŠHS bližší pravidla ohledně pravidel pro uplatňování solidární odpovědnosti neobsahuje, takže lze v tomto ohledu vyjít z obecné úpravy v občanském právu.¹⁸⁵ Uplatní se princip, že poškozený má zvýhodněné postavení v tom ohledu, že může žádat úhradu celé jemu způsobené škody od kteréhokoliv škůdce a ten má povinnost ji celou uhradit s tím, že posléze může chtít odpovídající úhradu od svých spoluškůdců.

Dle směrnice¹⁸⁶ je nezbytné, aby šlo o společné porušení pravidel hospodářské soutěže, tedy všichni dotčení škůdci se musí spolupodílet na příslušném protiprávním činu, k němuž došlo jejich společným jednáním. Za zmínku jistě stojí skutečnost, že české soutěžní právo s konceptem účastenství na soutěžních deliktech nepracuje a trestnost takového účastenství nelze dovozovat ani analogicky.¹⁸⁷ Naproti tomu v unijním právu se lze s možností postihovat jednání odpovídající konceptu účastenství setkat, Soudní dvůr připustil možnost dle čl. 101 SFEU sankcionovat „pomocníka“ v podobě poradenské společnosti usnadňující fungování kartelu.¹⁸⁸

Co se týká regresních nároků spoluškůdců, pak předmětná ustanovení ZNŠHS v podstatě kopírují § 2916 občanského zákoníku, obecné výklady v občanském právu by tedy měly být platné i pro vypořádávání se spoluškůdci. Opět se zde ale uplatní specifika daná zejména vstřícnějším přístupem k tzv. privilegovaným škůdcům, jejichž zvýhodnění se částečně promítá i do vypořádávání regresních nároků s ostatními škůdci.

Současně stojí za úvahu, že zahrnutím příslušného regresního nároku do rámce směrnice je možno takový nárok považovat za nárok mající základ v unijním právu, měl by se tedy uplatnit princip ekvivalence a účinnosti. V tomto kontextu se však hodí poukázat i na směrnici, která naznačuje, co by se tím mohlo myslet. Směrnice používá v čl. 11 odst. 5 termín

¹⁸⁵ obsaženo zejména v ustanoveních § 2915–2919 a § 1872–1876 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁶ srovnej směrnici, čl. 11 a bod 37 preambule.

¹⁸⁷ srovnej rozhodnutí NSS ze dne 25. 2. 2015, č. j. 1 As 236/2014-22, body 21-27.

¹⁸⁸ T-99/04 *AC-Treuhand v. Commission*, ECLI:EU:T:2008:256.

vypořádání ve výši dle podílu na odpovědnosti za škodu způsobenou porušením právních předpisů o hospodářské soutěži a ZNŠHS říká v podstatě totéž, není zde tedy žádná materiální odchylka od směrnice. Směrnice navíc v této souvislosti výslovně uvádí, že ponechává vnitrostátním úpravám, jak budou ke zmíněnému regresnímu vypořádávání přistupovat.¹⁸⁹

To, zda budou české soudy využívat jako pomocných kritérií porovnání výše obrátů či podílů na trhu, je otázkou a dle našeho názoru bude záležet například na skutkových okolnostech. Například, pokud nebude možné blíže určit konkrétní podíly a míry účasti jednotlivých spoluškůdců na způsobené škodě, může se uplatnit domněnka dle § 1875 občanského zákoníku, tzn. že podíly u všech spoludlužníků se budou považovat v jejich vzájemném poměru za stejné, ale nemělo by se zapomínat na modifikace vyplývající ze zvláštních pravidel pro tzv. privilegované škůdce.¹⁹⁰

Stejně tak se i na postup týkající se vypořádání mezi spoluškůdci zúčastněnými na omezování hospodářské soutěže uplatní obecná pravidla uplatňovaná v civilním právu pro procesní řešení regresních nároků, a to včetně preventivního a následného regresu a rozvržení podílu spoludlužníka, opět se zohledněním postavení tzv. privilegovaných škůdců.¹⁹¹

5.5.3 Škoda

Ustanovení § 3 ZNŠHS zavádí ve shodě s čl. 17 odst. 2 směrnice vyvratitelnou domněnku vzniku škody v případě omezování hospodářské soutěže ve formě kartelu. Cílem zavedení této domněnky je usnadnit pozici žalujících, kteří se domáhají náhrady škody od člena či členů kartelu, avšak usnadnění nejde tak daleko, že by žalující nemuseli tvrdit existenci kartelu samotného. S tímto jim v případě *follow-on* žalob pomůže vázanost soudu předchozím rozhodnutím Úřadu či Komise.¹⁹²

V případě *stand-alone* žalob však existence kartelu bude na žalobci. Lze paralelně kvalifikovat namítaného jednání jako nekalou soutěž, zejména ve vztahu ke generální klauzuli nekalé soutěže dle § 2976 ObčZ a v úvahu připadá i uplatnění domněnky dle § 2989 odst. 2 občanského zákoníku. Pokud by přitom došlo i ke kumulaci se zdržovacím či odstraňovacím nárokem, mohl by spotřebitel těžit i z domněnky existence nekalosoutěžního jednání a

¹⁸⁹ Směrnice, bod 37 preambule.

¹⁹⁰ srovnej ust. § 6–8 ZNŠHS.

¹⁹¹ srovnej ust. § 1876 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹² srovnej ust. § 27 odst. 1, odst. 2 ZNŠHS; popř. § 135 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

prakticky celé důkazní břemeno by bylo obráceno na žalovaného i v případě *stand-alone* žaloby.

Domněnka stanovená v § 3 ZNŠHS v sobě obsahuje nejen domněnku vzniku škody, ale nevyhnutelně též domněnku příčinné souvislosti mezi vzniklou škodou a kartelem. Žalobce by i tak měl vysvětlit, že byl kartelem dotčen, vysvětlit, jak s kartelem přišel do styku a jak se jednání kartelu projevilo v jeho majetkové sféře.¹⁹³

V případě důkazních těžkostí však bude moci žalobce využít § 4 odst. 4 zákona, resp. § 136 občanského soudního řádu či § 2955 občanského zákoníku, a domáhat se určení výše škody soudem, které ale musí vycházet z náležitého zjištění skutečností umožňujících provedení úvahy a kvalifikované posouzení věci.¹⁹⁴

Ustanovení § 4 ZNŠHS stanoví, v jakém rozsahu je možné nárok na náhradu škody způsobené porušením soutěžního práva uplatnit. Vychází přitom z článků 3, 4 a 17 směrnice, z nichž plyne, že poškozený má nárok na plnou kompenzaci škody, která mu vznikla porušením práva hospodářské soutěže. Cílem náhrady škody je uvést poškozeného do takové finanční situace, v níž by se nyní nacházel, kdyby k porušení práva hospodářské soutěže nikdy nedošlo.¹⁹⁵

Komentované ustanovení ZNŠHS navazuje na obecná ustanovení o náhradě škody v občanském zákoníku a je v souladu s ustálenou judikaturou.¹⁹⁶ Podle § 2894 občanského zákoníku je škodou újma na jmění. Princip náhrady škody plyne z § 2910 občanského zákoníku. Dále podle § 2952 občanského zákoníku je povinností škůdce nahradit skutečnou škodu a to, co poškozenému ušlo.¹⁹⁷ Přitom nárok na náhradu skutečné škody a nárok na náhradu ušlého zisku jsou na sobě nezávislé, může tedy dojít pouze ke skutečné škodě, případně může vzniknout pouze ušlý zisk, aniž zároveň vznikne škoda.¹⁹⁸

5.5.4 Přenesení navýšení ceny

Ustanovení § 29 ZNŠHS transponuje čl. 13 směrnice a zavádí tzv. defenzivní použití námítky přenesení navýšení ceny, které společně s § 120 občanského soudního řádu dává

¹⁹³ PIPKOVÁ, Joanna. Petra. *Rozsah odpovědnosti za škodu způsobenou porušením soutěžních pravidel EU*. Univerzita Karlova v Praze, 2014.

¹⁹⁴ Rozhodnutí NS ČR ze dne 27. 7. 2017, č. j. 25 Cdo 1513/2017 a také rozhodnutí NS ČR ze dne 30. 3. 2016, č. j. 32 Cdo 4980/2014, nebo rozhodnutí NS ČR ze dne 26. 5. 2010, č. j. 23 Cdo 1299/2008.

¹⁹⁵ Směrnice čl. 3 odst. 2.

¹⁹⁶ Rozsudek NS ČR ze dne 31. 3. 2003, č. j. 25 Cdo 1272/2001, rozsudek NS ČR ze dne 31. 3. 2003, č. j. 25 Cdo 1272/2001.

¹⁹⁷ Usnesení NS ČR ze dne 8. 2. 2012, č. j. 28 Cdo 2242/2011..

¹⁹⁸ srovnej náleží ÚS ze dne 11. 12. 2003, č. j. III. ÚS 124/03.

žalovanému porušiteli soutěžního práva možnost, aby se zbavil své odpovědnosti ve vztahu k žalobci, případně svou odpovědnost snížil tím, že prokáže, že protisoutěžní navýšení ceny bylo žalobcem přeneseno zcela nebo alespoň zčásti na jeho vlastní zákazníky.

Koncept přenesení navýšení ceny lze považovat za jednu z tzv. obecných zásad unijního práva, jež byl rozvíjen unijní judikaturou v oblasti daňového práva,¹⁹⁹ či v oblasti státní podpory.²⁰⁰

O nejhodnějším přístupu bylo diskutováno jak v Zelené knize, tak v Bílé knize, ve směrnici o soukromém prosazování nakonec bylo defenzivní použití zásady „*passing-on*“ uznáno výslovně v čl. článku 13 směrnice. Námitka přenesení navýšení ceny může být žalovaným v řízení použita jako obrana. Jak vyplývá ze znění § 29 ZNŠHS, žalovaný má možnost tvrdit, že protisoutěžní navýšení bylo přeneseno na zákazníky žalobce, případně na další články distribučního řetězce. Aby však byl v řízení úspěšný, musí své tvrzení dokázat. ZNŠHS sice o důkazním břemenu výslovně nemluví, ale tuto povinnost lze obecně odvodit z § 120 občanského soudního řádu, dle kterého je žalovaný povinen označit důkazy k prokázání tohoto tvrzení.²⁰¹ Úspěch žalovaného tedy závisí na tom, zda se mu podaří prokázat, že navýšení ceny, které je v žalobě uplatňováno jako skutečná škoda, žalobce přenesl na své vlastní odběratele. Žalovaný velmi pravděpodobně nebude disponovat účetnictvím žalobce. K unesení důkazního břemena mu v takovém případě může sloužit právo na zpřístupnění důkazního prostředku ve smyslu § 10 a následujících ZNŠHS.

Pokud se žalovanému podaří prokázat, že určitá část navýšení ceny byla žalobcem přenesena na další články distribučního řetězce, avšak už nebude schopen prokázat konkrétní výši takového přenesení, nelze z toho usuzovat, že své důkazní břemeno neunesl. Směrnice v čl. 12 odst. 5 uvádí, že vnitrostátní soud má mít v takovém případě pravomoc v souladu s vnitrostátními procesními předpisy stanovit odhadem, jaká část navýšené ceny byla přenesena, avšak obdobně jako v případě určení škody dle ust. § 4 odst. 4 ZNŠHS přichází odhadování výše přenesení až v případě, že je prokázáno, že k určitému přenesení skutečně došlo.

¹⁹⁹ 199/82 *SpA Sang Giorgio*, ECLI:EU:C:1983:318; C-192/95 *Comateb*, ECLI:EU:C:1997:12.

²⁰⁰ C-164/15 P a 165/15 P, *Aer Lingus a Ryanair v. Commission*, ECLI:EU:C:2016:990.

²⁰¹ Usnesení NS ČR ze dne 15. 12. 2016, č. j. 23 Cdo 1711/2016, rozsudek NS ČR ze dne 26. 11. 2014, č. j. 33 Cdo 729/2013.

5.5.5 Zpřístupnění důkazního prostředku

Pravidla o zpřístupnění důkazního prostředku tvoří podstatnou část ZNŠHS, Zpřístupněním důkazních prostředků dle ZNŠHS je nutné rozumět zpřístupnění za pomoci soudního rozhodnutí. Nejprve je třeba podat návrh na zpřístupnění důkazního prostředku, přičemž návrhem na zpřístupnění dokumentů primárně navrhovatel sleduje zpřístupnění určitých dokumentů nebo jejich kategorií, které jsou relevantní pro uplatnění práva na náhradu škody jako důkazní prostředky ve smyslu § 125 občanského soudního řádu. Návrh na zpřístupnění důkazů podává žalobce, popřípadě i žalovaný, v případě *tzv. passing on* nepřímých žalobců.²⁰² Ustanovení § 10 odst. 3 ZNŠHS vyžaduje, aby návrh obsahoval co nejpřesnější označení dokumentů, jak to odpovídá dostupným skutečnostem. ZNŠHS není explicitní v tom, které konkrétní důvody mají vést k odmítnutí, a které k zamítnutí návrhu na zpřístupnění dokumentů. V praxi lze totiž předvídat situaci, kdy předseda senátu s vymezením dokumentů nebude souhlasit, přestože by jinak návrhu na zpřístupnění dokumentů byl ochoten vyhovět. Případné míře nejistoty na straně soudce lze rozumět, například občanský soudní řád stanoví možnost usnesením vyzvat účastníka řízení, aby opravil nebo doplnil podání, jež nemá všechny stanovené náležitosti nebo je neurčité či nesrozumitelné. Takovýto postup může být vhodným nástrojem pro dialog mezi předsedou senátu a navrhovatelem pro nalezení dostatečně konkrétního, a proto dobře vynutitelného označení vyhledávaných důkazů.²⁰³

Čl. 5 odst. 1 směrnice vyžaduje, aby vnitrostátní soudy měly možnost nařídit zpřístupnění relevantních důkazů na žádost žalobce, který předložil zdůvodnění obsahující přiměřeně dostupné skutečnosti a důkazy, jež dostatečně podporují věrohodnost jeho nároku na náhradu škody. Aby mohl být návrh na zpřístupnění dokumentů shledán důvodným podle § 10 odst. 1 ZNŠHS, musí navrhovatel osvědčit věrohodnost svého práva na náhradu škody způsobené omezováním hospodářské soutěže s určitostí odpovídající dostupným skutečnostem. Například ustanovení § 78b občanského soudního řádu upravuje podobný standard, když umožňuje soudu nařídit zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví, pokud navrhovatel osvědčí porušení takového práva. Podle § 10 odst. 1 ZNŠHS soud uloží povinnost zpřístupnit dokumenty tehdy, je-li to nezbytné a přiměřené k uplatnění práva navrhovatele na náhradu škody. Podle bodu 16 preambule směrnice mají soudy nařizovat

²⁰² srovnej čl. 5 odst. 1, čl. 13 a čl. 14 odst. 1 Směrnice o soukromém prosazování.

²⁰³ PETR, Michal. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2017, č. 1, s.4-14.

zpřístupnění důkazů pod přísnou kontrolou, zejména pokud jde o nezbytnost a přiměřenost opatření k zpřístupnění důkazů.

Čl. 5 odst. 3 směrnice dále vyžaduje, aby při rozhodování o přiměřenosti zpřístupnění soudy uvážily oprávněné zájmy všech stran. Podle směrnice je ke zpřístupnění dokumentů povinen žalovaný (porušitel), popřípadě třetí osoby, jež mají dotčené dokumenty pod svou kontrolou.²⁰⁴ ZNŠHS nad rámec směrnice stanoví, že povinnost zpřístupnit dokumenty má i osoba, jež je měla pod svou kontrolou, přičemž platí vyvratitelná právní domněnka, že se má za to, že osoba měla dokumenty pod svou kontrolou také tehdy, pokud měla právo pořádat si výpis, opis nebo kopii dokumentů nebo měla právo se s obsahem dokumentů seznámit jinak.²⁰⁵

5.5.6 Smírné vyrovnání

Ustanovení § 26 ZNŠHS je transpozicí čl. 18 odst. 2 směrnice, podle něhož mají vnitrostátní soudy možnost přerušit řízení až na dva roky, pokud se strany snaží o smírné vyřešení sporu. Jde o speciální procesní ustanovení, které se v některých aspektech odlišuje od obecné úpravy přerušování řízení v § 100 a § 111 občanského soudního řádu, který se však subsidiárně uplatní.²⁰⁶ Občanský soudní řád rovněž stanoví, že soudy mají usilovat o smírné vyřešení sporu.²⁰⁷ Podmínkou po přerušování řízení ZNŠHS je to, že účastníci sdělí soudu, že ohledně náhrady škody za porušení soutěžního práva aktivně vedou jednání, jehož cílem má být uzavření smíru, obě strany sporu tak musí s přerušování řízení souhlasit, zde je otázkou právě subsidiární použití § 110 občanského soudního řádu, podle něhož soud řízení přerušuje i v případě, že to jedna strana navrhuje a druhá strana se bez předchozí omluvy nedostavila na nařízené jednání.

Na rozdíl od občanského soudního řádu, který v § 111 odst. 4 stanoví minimální dobu klidu řízení na 3 měsíce a maximální na 1 rok, ZNŠHS minimální dobu přerušování řízení neobsahuje a maximální dobu zvyšuje až na dva roky, čímž účastníci řízení tedy mohou získat dostatečný prostor k tomu, aby se na vyřešení věci sami dohodli. Soud usnesením o přerušování řízení přesně určí, na jak dlouhou dobu se řízení přerušuje. Nicméně pokud přesnou dobu neuvede, nezpůsobí to vadu usnesení. V takovém případě bude přerušování řízení trvat tak dlouho,

²⁰⁴ srovnej čl. 5 odst. 1 Směrnice o soukromém prosazování.

²⁰⁵ srovnej § 10 ZNŠHS.

²⁰⁶ srovnej § 34 odst. 2 ZNŠHS.

²⁰⁷ srovnej § 99 zákona č. 69/1999 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

dokud alespoň jeden z účastníků soudu nesdělí, že jednání o smíru skončila bez úspěchu. Nepodá-li ani jeden z účastníků řízení soudu takovou informaci, po dvou letech od právní moci usnesení se v řízení bude pokračovat automaticky. Je zde rozdíl od § 111 odst. 4 OSŘ, který požaduje, aby se účastníci aktivně zapojili a do jednoho roku od právní moci usnesení podali návrh na pokračování v řízení, přičemž pokud není návrh podán, soud řízení zastaví. Co se pokračování v jednání týče, nemusí soud vydávat žádné rozhodnutí, ale postačuje, aby provedl jakýkoli úkon, z něhož účastníci jednoznačně pochopí, že se v řízení pokračuje, například nařídí jednání.

5.6 Úvahy z praxe

Mezi experty na soutěžní právo v České republice, jak vyplynulo z našeho cíleného oslovení, je ZNŠHS hodnocen „vlažně“ pozitivně. Souhlasíme, že žaloby na náhradu škody způsobené porušením soutěžního práva může ZNŠHS skutečně usnadnit, obáváme se však, že pro náležitý rozvoj *private enforcementu* zdaleka není dostačující, a že dokonce sám vytváří některé nové problémy. Za zásadní nedostatek stále pokládáme absenci specializace soudců, a s tím související doktrinálně pochybná rozhodnutí. Dále pak i možnosti hromadných žalob.

Tato podkapitola vychází především z názorů odborníků, kteří se soutěžním právem v České republice aktivně zabývají²⁰⁸. Právě proto, že množství případů soukromého prosazování soutěžního práva je malé, rozhodli jsme se oslovit nejen soudy, ale také odborníky z řad advokátů, kteří se aktivně zabývají soutěžním právem v rámci své praxe. Dle vyjádření Roberta Nerudy z advokátní kanceláře Havel a Holásek: *„Naše kancelář v posledních letech neřešila u obecného soudu žádný případ soukromoprávního vymáhání soutěžního práva. Pokud byli klienti do takové věci výjimečně zapojeni, bylo to cestou rozhodčího řízení. V jednom případě náš klient nedávno obdržel předžalobní výzvu, avšak soukromoprávní žaloba nebyla dosud podána. Domníváme se, že rozšíření využívání soukromoprávního vymáhání by napomohl skutečně úspěšný případ jeho využití, tedy zejména akceptace soudů některých specifík soutěžního práva.“* Zde Robert Neruda naráží na další, neméně podstatné úskalí soukromoprávního prosazování. V souvislosti s malým počtem kauz existuje velké riziko, že soudce, který má ve věci rozhodnout, řeší soutěžní případ v rámci civilního řízení poprvé. Možná právě proto se mnoho žalobců po nějaké době raději obrátí na rozhodce.

Za předpokladu, že by tedy byl stanoven jeden soud příslušný rozhodovat ve věcech *private enforcementu*, pak se jeví jako nejpraktičtější, aby to byl jeden soud s příslušností senátu (nikoli samosoudce). Počet senátů by mohl být omezen na dva až tři. Pokud jde o místní příslušnost, z pohledu statistiky, kdy se nejvíce případů soustředí v Praze, pak by to mohla být Praha. Stejně tak to ale může být Brno, které má blíže ÚOHS, a jehož soud přezkoumává právě rozhodnutí ÚOHS. Dle našeho názoru se jedná spíše o politické rozhodnutí.

Jak rovněž vyplývá z námi provedeného akademického výzkumu, šance na úspěch v případě soukromého prosazování soutěžního práva v České republice je velmi nízká.

²⁰⁸ Osloveni byli JUDr. Martin Nedělka Ph.D. (advokátní kancelář Nedělka Kubáč advokáti s.r.o.), JUDr. Robert Neruda Ph.D., (advokátní kancelář HAVEL & PARTNERS s.r.o.), JUDr. Martin Abraham (advokátní kancelář Abraham & Partneři, JUDr. Jiří Kindl PhD (advokátní kancelář Weil, Gotshal & Manges).

V polovině všech pravomocně ukončených případů byla žaloba zamítnuta. Často také dochází ke zpětvzetí žaloby, zde můžeme předpokládat, že se spor řešil uzavřením mimosoudní dohody. Mnoho případů tedy raději končí smírem. Jak však odborníci z řad advokátů potvrzují, zájem o efektivní soukromoprávní vymáhání soutěžního práva před civilními soudy mezi klienty existuje. Martin Abraham z advokátní kanceláře Abraham & Partneři připouští, že *„řada klientů se o tuto oblast zajímá a její vývoj sleduje, ale zatím se nikdo neodhodlal“*, ve stejném smyslu se k věci vyjadřuje také Robert Neruda. *„Pokud jde zájem klientů, zaznamenali jsme obecný zájem o otázku náhrady škody způsobené protisoutěžním jednáním v tom smyslu, že se klienti zajímají o novou úpravu a zvažují takovou cestu jako další alternativu. Ačkoli s několika klienty vedeme diskusi na toto téma, opravdu zvýšený zájem o podávání konkrétních žalob jsme však zatím nezaznamenali. Domníváme se, že rozšíření využívání soukromoprávního vymáhání by napomohl skutečně úspěšný případ jeho využití, tedy zejména akceptace soudů některých specifik soutěžního práva.“* S tímto nelze než souhlasit. Bohužel, úspěšnost žalobce je u nás stále mizivá a existuje i reálná hrozba, že se soudci se soukromým prosazováním soutěžního práva setkávají v konkrétním případě poprvé.

Je otázka, jak se z tohoto „začarovaného kruhu“ nedostatečné evidence, nízkého počtu podaných žalob a s ním související mizivou šancí žalobce na úspěch, dostat. Jiří Kindl z advokátní kanceláře Weil, Gotshal & Manges v této souvislosti uvedl, že: *„zájem klientů o soukromé prosazování soutěžního práva se dle mého názoru oproti minulosti zvýšil, ale nemyslím si, že by to bylo způsobeno přímo novým zákonem. Spíše tomu dle mého názoru přispěla publicita spojená s některými případy v rámci EU ze zahraničí a publicita spojená se směrnicí.“*

Kromě nízké úspěšnosti žalobce jsou problémem i léta trvající soudní řízení, ale i jistá „nepružnost“ soudců, již mají ve věci rozhodovat. Je snad opravdu jediným řešením smysluplného rozvoje uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice zřízení jednoho, specializovaného soudu? Nebo by „stačilo“, aby všechny krajské soudy co nejvíce rozhodovaly ve věcech *private enforcementu*? Jak toho však docílit? Jak uvádí Robert Neruda: *„obecně význam nové úpravy závisí do značné míry na tom, jak se k ní postaví soudy. Například asi největší překážkou v současné době je před českými soudy prokázat vznik škody a její výši a příčinnou souvislost mezi protisoutěžním jednáním a škodou. Pracuje se zde s hypotetickými scénáři, což je pro české soudy dosud neznámá oblast. Zbývá tedy než doufat, že zákonný příkaz, že v případě nemožnosti výši škody přesně určit musí soud výši škody „odhadnout“, bude soudy v praxi skutečně aplikován. Zde je možná trochu chyba, že nebyla příslušnost soudů v těchto věcech omezena na jediný krajský soud, u kterého by se*

tyto případy soustředily a jehož soudci by se pravidelně v příslušné oblasti vzdělávali. Považujeme za chybu, že nebyla nakonec zvolena působnost jednoho soudu v první instanci, tato koncentrace by umožnila alespoň částečnou specializaci soudců na danou agendu. Z obecného hlediska je tedy nová úprava krokem správným směrem, je však, dle našeho názoru, třeba učinit další kroky a zejména literu zákona naplnit iniciativou stran a nealibistickým rozhodováním soudů.“ Důležitost přístupu soudů zdůrazňuje rovněž Martin Nedělka z advokátní kanceláře Nedělka Kubáč advokáti s.r.o., který rovněž zdůrazňuje, že klienti se zdráhají uplatňovat nároky na náhradu škody z porušení soutěžního práva jednak s ohledem na vysoké náklady, ale také z důvodu nedůvěry ve schopnost soudů jejich nárok řádně posoudit: *„Dle mého názoru bude rozhodující nikoliv vlastní norma, ale přístup soudů. To bude klíč k úspěchu či neúspěchu normy. Pokud soudy setrvají na dosavadním formalistickém přístupu k problematice náhrady škody, tak se v oblasti náhrady škody za protisoutěžní jednání moc nezmění. V této souvislosti jistě věci pomůže, že je zde zvláštní norma. Soudy si tak snáze uvědomí, že je třeba se na problematiku dívat trochu jinak než jako na běžné vymáhání škody.“*

Musíme připustit, že oslovení advokáti se k nové právní úpravě stavěli spíše skepticky a zdrženlivě, pozitivum se však také našlo, například v dokazování, resp. zpřístupnění důkazů, jak řekl Robert Neruda: *„domníváme se, že nový zákon určitě zlepšil postavení poškozeného, zejména pokud jde o zpřístupnění některých důkazních prostředků. Jestli to však bude mít dopady v reálu, závisí spíše na přístupu soudů. Nová úprava rozhodně umožňuje překonat problém s povinností přesného označování dokumentů v případě, že žádám soud o nařízení předložení dokumentu protistranou, resp. třetí stranou. Je zde však riziko tzv. rybářských výprav, kvůli kterému jsou zákonem stanoveny různé požadavky: nezbytnost, test přiměřenosti, věrohodnost práva na náhradu škody apod. Ty mohou v rukou nezkušeného soudce buď skončit zablokováním tohoto nástroje, nebo naopak vést k příliš liberálnímu zpřístupňování. Efektivita tohoto nástroje tak skutečně závisí na schopnostech soudce“.* Za další přínos by se jistě dalo považovat i uvedení povinnosti soudu odhadnout výši škody v případě, že její výši nelze přesně určit. Nejde ani tak o novinku, ale spíše o to, že je to soudcům zdůrazněno. V případě soutěžního práva se bude vždy jednat o více či méně přesný odhad a není možné, aby to z tohoto důvodu soudy pokaždé zamítly.

Toliko k pozitivům, bohužel negativ, nebo lépe řečeno aspektů, jež nová právní úprava nevyjasňuje, nezlepšuje nebo nepodává jednoznačný výklad, čímž nezvyšuje právní jistotu potenciálních žalobců, se dá rozdělit do několika kategorií. Prvním negativem je skutečnost, že se ZNŠHS omezil výlučně na předmět určený směrnicí, tedy náhradu škody způsobenou zakázanými dohodami a zneužitím dominantního postavení, ale již nedopadá na ostatní nároky

žalobců, jako je například zastavení činnosti nebo vydání bezdůvodného obohacení. V tomto ohledu by bylo asi vhodnější, kdyby ZNŠHS sledoval rozsah určený § 2990 NOZ.

Ustanovení § 2990 NOZ říká, že *„osoba, jejíž právo je ohroženo nebo omezeno nedovoleným omezením soutěže, má práva stanovená v § 2988.“* Ustanovení § 2988 NOZ pak stanoví, že *„osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno, může proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav. Dále může požadovat přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení.“* To může být v praxi problematické, protože někdy může být pro dotčenou osobu (žalobce) výhodnější nebo vhodnější žalovat na odstranění závadného stavu, například na uzavření smlouvy s dominantním podnikem za určitých podmínek nebo na získání přístupu k infrastruktuře. Aby se žalobci dostalo výhod, které přináší ZNŠHS, myšleno výhod, jež přináší například nová pravidla pro zpřístupnění důkazů, bude muset žalovat také na náhradu škody, i když ta může být v konkrétním případě sporná. Pokud bude žalobce žalovat oba nároky, tedy odstranění závadného stavu i náhradu škody, může pak použít důkazy získané pro účely náhrady škody i pro účely nároku na zdržení se závadného jednání? Obecně dává větší smysl, aby veškeré nároky mající stejný právní základ měly také stejný právní režim.

Ve chvíli, kdy má náhrada škody do značné míry samostatnou právní úpravu, je otázkou, jak to bude s žalobami, jež jsou založené současně na nekalé soutěži či jiné zvláštní regulaci. Bude s novou právní úpravou nutné podávat žaloby čistě na náhradu škody? Může zde totiž být riziko, že by žalobce mohl zneužít nároky uplatnitelné prostřednictvím ZNŠHS k tomu, aby získal důkazy, které by pak využil při uplatnění jiných nároků, například z nekalé soutěže. Soudy by tedy pravděpodobně měly požadovat, aby se podávaly zvlášť soutěžní žaloby. V takovém případě ale soud bude muset klást zvlášť důraz při nařizování zpřístupňování důkazů, respektive soud bude muset dbát na nezbytnost zpřístupnění a zároveň uplatnit test přiměřenosti.

Druhou, spíše negativní skutečností je postavení spotřebitelů, obvykle tedy koncových zákazníků, jak se k věci vyjádřil Robert Neruda: *„je třeba zdůraznit, že nová úprava nepřináší žádná speciální usnadnění či nástroje pro spotřebitele. Pro ty tedy zůstane i nadále uplatňování jejich nároků spíše utopií, ačkoli v důsledku protisoutěžních jednání vznikají nezřídka tzv. roztroušené škody spotřebitelů, které nikdo nevymáhá. V tomto ohledu pozorně sledujeme vývoj návrhu právní úpravy kolektivních žalob. Asi největším problémem je skutečně absence řešení roztroušených či hromadných škod a jeho financování a nezohlednění specifik pro případ škod spotřebitelů.“*

5.7 Shrnutí

Vývoj právní úpravy posledních let nás přesvědčuje, že ZNŠHS, ačkoliv byl odbornou veřejností přivítán spíše „chladně“, významně modifikuje uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Kromě samotné implementace směrnice o soukromém prosazování, však šel nový zákon v některých oblastech nad rámec jejích požadavků.

Nicméně, ZNŠHS klade velké nároky především na vysokou informovanost soudců, jež mají ve věci rozhodnout. V této kapitole upozorňujeme na poměrně nesourodou terminologii, jež ZNŠHS užívá, ale také na skutečnost, že ZNŠHS se, v souladu se směrnicí o náhradě škody, vztahuje toliko na zakázané dohody a zneužívání dominance, a to jen pokud jde o řízení o náhradě škody.

Vzhledem k tomu, že z nám dostupných dat vyplývá, že žaloby na náhradu škody jsou ve většině případů kumulovány s uplatněním i jiného nároku, typicky na zdržení se nebo na bezdůvodné obohacení, pokládali bychom za vhodnější, aby byl zvláštní právní režim žalob na náhradu škody vztažen i na ostatní nároky z porušení soutěžního práva.

Specifický problém by dále mohla vyvolávat skutečnost, že v relativně velkém počtu případů byly žaloby na porušení soutěžního (pokud jde o tvrzené porušení soutěžního práva, velmi zřetelně převládá zneužití dominantního postavení nad dohodami) založeny rovněž na tvrzení, že se jedná o nekalou soutěž, což umožňovalo využít specifických nástrojů občanského práva pro nekalosoutěžní spory. Porušení soutěžního práva je jako samostatný důvod žaloby uplatňováno jen zhruba v třetině případů. Zvláštní právní režim pro „soutěžní“ věci by takový postup mohl ohrozit.

Z procesního hlediska by totiž i ve vztahu k jiným nárokům mohl žalobce nepřímo „těžit“ ze spojení s nárokem na náhradu škody a ze zvýhodněného režimu ZNŠHS. To by mohlo někdy v praxi vést k tomu, že žalobci budou připojovat nárok na náhradu škody, byť by jej jinak neuplatňovali, když by např. nebyli schopni majetkovou újmu doložit a prakticky by jim šlo jen například o zdržovací nárok či přiznání přiměřeného zadostiučinění. Je tedy na místě uvažovat, zda by soudy neměly mít možnost v takovýchto případech odmítnout aplikovat režim ZNŠHS s tím, že jde ze strany žalobců o zneužití práva.

Z praktického hlediska by mohlo k nepřímému uplatnění některých ustanovení ZNŠHS dojít i v situacích, kdy by některý z nároků dle občanského zákoníku byl uplatňován samostatně bez spojení s nárokem na náhradu škody. Například, žalobce uplatňuje žalobou zdržovací nárok (či nárok z bezdůvodného obohacení nebo nárok na přiměřené zadostiučinění) proti osobě dopouštějící se dle tvrzení žalobce omezování hospodářské soutěže. Žalobce prozatím vůči

takové osobě neuplatnil nárok na náhradu škody, ale možnost uplatnění takového nároku v budoucnu nevylučuje. Za takové situace by mohl příslušný žalobce iniciovat řízení o zpřístupnění důkazního prostředku, jak to umožňuje ZNŠHS, jelikož to přichází v úvahu i před vlastním podáním žaloby na náhradu škody. K této iniciaci mělo dojít v samostatném řízení, tedy tj. nikoliv v rámci řízení o (například) zdržovací žalobě, avšak na druhou stranu některá limitující ustanovení by měla dopadat i na řízení o zdržovací žalobě, což se však neděje, a tím by daná ustanovení mohla ztratit svůj praktický smysl.

Možnost souběhu nároků z porušení veřejné větve soutěžního práva a nároků z nekalé soutěže může být přiřazena k dalším z problematických aspektů spojených se ZNŠHS. K takovému souběžnému uplatňování nároků z porušení veřejné a soukromé větve soutěžního práva v praxi poměrně často dochází, a to i v rámci toho relativně malého počtu soutěžněprávních civilních sporů, které již v rámci České republiky probíhaly, resp. probíhají.

Žalobci k uplatnění svých nároků ve většině případů přistupují tak, že popíší skutkové okolnosti a jimi žádané nároky, přičemž porušení právních předpisů ze strany žalovaného kvalifikují paralelně jako delikt dle veřejné větve soutěžního práva i jako nekalou soutěž.

To otevírá i potenciál pro možnou účelovou kvalifikaci jednání. Pokud totiž žalobce neustojí argumentaci v rovině veřejné větve soutěžního práva, stále možná uspěje s argumentací v rovině nekalé soutěže.

Opět k tomu může být využit preferenční režim ZNŠHS, například využití procedury zpřístupnění důkazního prostředku, či zvýhodněný režim promlčení. Je tedy otázkou, zda by soudy měly mít možnost odmítnout aplikaci režimu ZNŠHS v případech, kdy bude účelovost právní kvalifikace namítaného jednání jakožto omezování hospodářské soutěže ze strany žalobce zjevná.

6. Úvodem k výzkumu

Ačkoliv uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva mělo být v České republice možné již od přijetí původního soutěžního zákona v roce 1991,²⁰⁹ který obsahoval ustanovení o civilních nárocích osob poškozených protisoutěžním jednáním,²¹⁰ v praxi k tomu docházelo velmi málo. Minimálně od roku 2001, kdy Soudní dvůr vydal svůj slavný rozsudek ve věci *Courage a Crehan*,²¹¹ již není sporu o přípustnosti soukromého prosazování i na unijní úrovni. Právě tento rozsudek vyvolal vlnu zájmu o soukromé prosazování soutěžního práva, a i v České republice se v následujících letech, zejména v souvislosti s přípravou nové unijní legislativy v této oblasti, rozpoutala poměrně živá debata²¹². Avšak základním problémem pro jakoukoliv smysluplnou debatu byla absence relevantního, statisticky významného přehledu o probíhajících a zejména ukončených kauzách, ve kterých by k efektivnímu uplatnění nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice došlo. Pokud se v odborné literatuře o tomto tématu diskutuje, jsou výchozí data více méně náhodná.²¹³ Získat potřebná data se nepodařilo ani Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále též „ÚOHS“), který v roce 2009 a následně znovu v roce 2015 oslovil všechny soudy, které by mohly ve věcech soukromého prosazování rozhodovat, s žádostí o poskytnutí přehledu těchto kauz, nedostal však prakticky žádné relevantní odpovědi s tím, že soudy tyto případy nevidují samostatně, ale spolu se spory z nekalé soutěže, a pokud dokázaly nějakou kauzu identifikovat, bylo to toliko díky vzpomínkám jednotlivých soudců.

Proto jsme se v roce 2016 rozhodli provést nový pokus systematického sběru dat. Výsledkem je shromáždění více než 130 rozhodnutí ve více než 20 kauzách, které bychom rádi prezentovali níže. Kvantitativní část výzkumu je založena především na odpovědích soudů, které byly osloveny. Dále jsem se zaměřili na některé problematické aspekty, které byly v souvislosti se soukromým prosazováním identifikovány. Protože je však identifikované

²⁰⁹ Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁰ Ust. § 17 ZOHS 1991, podle kterého se *ti, jejichž práva byla nedovoleným omezením soutěže porušena, mohou vůči rušiteli požadovat, aby se zdržel jednání, odstranil závadný stav, poskytl přiměřené zadostiučnění, nahradil škodu a vydal neoprávněný majetkový prospěch.*

²¹¹ C-453/99 *Courage Ltd v. Bernard Crehan and others*, ECLI:EU:C:2001:465.

²¹² srov. např. Informační list ÚOHS č. 4/2008 *Soukromé prosazování soutěžního práva*, dostupný na: <http://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/informacni-listy.html>; z akademických sborníků např. TICHÝ, Luboš. et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Univerzita Karlova v Praze, 2009.

²¹³ srov. např. PETR, Michal. a kol. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v České republice*. C. H. Beck, 2010; PIPKOVÁ, Joanna. Petra. *Rozsah odpovědnosti za škodu způsobenou porušením soutěžních pravidel EU*. Univerzita Karlova v Praze, 2014; KINDL, Jiří, PETR, Michal. *Private Enforcement and Collective Redress in the Czech Republic*. In: BÁNDI, Gyula, DARÁK, Péter, LÁNCOS, Petra a kol. (ed.). *Private Enforcement and Collective Redress in European Competition Law*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 77-105.

množství nových případů soukromého prosazování malé, rozhodli jsme se nadto oslovit i odborníky z řad advokátů, kteří se aktivně zabývají soutěžním právem v rámci své praxe; bohužel, i zde byla odezva, až na některé čestné výjimky, spíše rozpačitá, někteří oslovení na naši žádost o spolupráci reagovali jen velmi stručně, někteří dokonce vůbec.²¹⁴

Jsme si plně vědomi toho, že prezentované statistické výsledky budou nutně zkreslené tím, že pracujeme jen s omezeným množstvím rozsudků. Svá zjištění budeme prezentovat ve dvou hlavních částech. První, statistická část, se snaží o základní kvantitativní zpracování dostupných podkladů, druhá část se zaměřuje na obsah získaných rozhodnutí a snaží se hodnotit kvalitativní úroveň uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice.

6.1 Způsob získávání dat

První pokus o systematické získávání dat k soukromému prosazování soutěžního práva v České republice jsme tak učinili až v rámci akademického výzkumu. V průběhu téměř pěti let, konkrétně od prosince 2015 do května 2020, jsme se na soudy obrátili s více než 100 žádostmi o poskytnutí informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím²¹⁵.

V průběhu získávání dat jsme však narazili na několik problémů. Nejvýznamnějším problémem je skutečnost, že není možné validně vyhledávat a filtrovat rozhodnutí podle jeho formy, tj. rozsudky/usnesení, ani podle právní kvalifikace skutku/skutků, pro který je řízení vedeno, ani podle předmětu sporu, ani podle jednotlivých paragrafů zákona. Často, pokud nebylo požadované rozhodnutí přesně identifikováno co do účastníků řízení, data vydání nebo čísla jednacího, byla žádost zamítnuta s tím, že je nesrozumitelná, není zřejmé, jaká informace je požadována nebo s prostým odůvodněním, že je žádost formulována příliš obecně. V některých případech dokonce došlo k tomu, že soud uvedl, že určité rozhodnutí neexistuje, i když se následně ukázal opak. Obecně lze říci, že soudy na žádosti o informace (téměř) vždy odpovídaly a (téměř) vždy tak učinily v zákonem stanovené lhůtě, zde však podobnost v jejich postupu končí. Značné rozdíly se týkaly požadavků na identifikaci požadovaných rozhodnutí. Pokud byla rozhodnutí poskytnuta, stalo se tak v některých případech v anonymizované podobě, v jiných nikoli. Zaplacení nákladů spojených s rozsáhlým a náročným vyhledáváním

²¹⁴ Za podrobné odpovědi bychom rádi poděkovali zvláště Jiřímu Kindlovi z Weil, Gotshal & Manges a Robertu Nerudovi z Havel & Partners.

²¹⁵ Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

ve výši 200 Kč na hodinu bylo vyžadováno ve třech případech, a to s následujícím odůvodněním:

„Vzhledem k velkému objemu vámi požadované informace, kdy se jedná o text o 23 stranách, který je před jeho poskytnutím z důvodu ochrany osobních údajů třeba anonymizovat, dospěl krajský soud k závěru, že se jedná o mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací ve smyslu §17 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Z výše uvedených důvodů požadujeme úhradu za poskytnutí požadované informace ve výši 200 Kč za každou 1 hodinu, v tomto případě za 1 hodinu práce při nutné anonymizaci požadovaného rozhodnutí, neboť anonymizace 1 strany předmětného rozhodnutí zabere jedné pracovníci cca 3 minuty práce. Náklady na mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací (23 stran x 3 min = 69 min, což zaokrouhleně odpovídá 1 hodině), tak činí 200 Kč.“²¹⁶

Požadavek na zaplacení výše uvedené částky je pochopitelný, avšak ne v případě, kdy všechny ostatní soudy poskytují požadovaná rozhodnutí bezplatně. V tomto je tedy praxe soudů nejednotná. Nutno podotknout, že za situace, kdy bylo v průběhu sběru dat rozesláno asi 100 žádostí o informace a často byla požadovaná rozhodnutí mnohem rozsáhlejší než „pouhých“ 23 stran, by byla realizace výzkumu poměrně finančně nákladná, a navíc s nejistým výsledkem, protože v počáteční fázi sběru dat jsme ani nebyli schopni přijít na vhodný způsob, jakým od sebe rozlišit meritorní rozhodnutí v relevantních kauzách od nemeritorních rozhodnutí, kdy máme na mysli procesní usnesení (např. o přerušení řízení, o uložení povinnosti některým účastníkům řízení, atd.), která pro samotný výzkum, ať už pro jeho kvalitativní nebo kvantitativní část, nemají velkou relevanci.

Velké obtíže byly spojeny s žádostmi, které se týkaly poboček krajských soudů, krajské soudy jako by nevedly evidenci rozhodnutí na svých pobočkách. Rovněž forma komunikace se lišila. Vedle zásadně písemného podání žádosti a jejího vyřízení lze s některými soudy komunikovat také prostřednictvím běžné elektronické pošty, jakkoliv je tento postup spíše výjimečný a sloužil spíše k upřesnění některých detailů žádosti. Navíc, některé krajské soudy byly schopny zaslat v rámci žádosti i rozhodnutí jim nadřízených soudů, popřípadě rozhodnutí jejich poboček. V jednom případě soud dokonce trval na doručení do datové schránky, jakkoliv

²¹⁶ Přípis Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 2. 2019, č.j. Si 26/2020.

jí jako akademičtí pracovníci nedisponujeme. Žadatel je tak ve velké míře vždy odkázán na ochotu a součinnost konkrétního zaměstnance soudu, který se jeho žádostí zabývá. V některých případech byli prostřednictvím zaměstnance soudu, jenž naši žádost o informace zpracovával, osloveni i soudci civilního úseku předmětných soudů, zda si nevzpomínají, že by ve svém senátu projednávali věc týkající se náhrady škody v oblasti hospodářské soutěže, avšak z jejich vyjádření ve většině případů vyplývalo, že se s touto problematikou nesetkali.

Tímto cíleným oslovováním soudů, založeným na informacích dostupných v odborné literatuře i běžných médiích, se podařilo shromáždit více než 130 meritorních rozhodnutí ve 25 kauzách. Jakkoliv se pochopitelně nejedná o veškeré kauzy a veškerá rozhodnutí v nich, je obtížné odhadnout, o jak velké procento se jedná, neboť neexistují žádné údaje, se kterými bychom mohli níže prezentovaná zjištění porovnat. Jakékoli statistické závěry, které zde učiníme, jsou proto nutně zatíženy tímto vstupním nedostatkem, a jejich hodnota je tak citelně snížena, čehož jsme si plně vědomi, a proto musíme být ve svých závěrech spíše zdrženliví.

6.2 Problematická evidence soudních rozhodnutí

Prvotním problémem pro vyhodnocování fungování českého soukromého prosazování je tedy skutečnost, že české soudy nevedou žádnou samostatnou evidenci soutěžních věcí, ale evidují je společně s nekalosoutěžními spory, kterých je však řádově více.²¹⁷ Proto by bylo velmi pracné a časově náročné, a ovšem i finančně dosti nákladné, identifikovat všechny relevantní kauzy. Pokud o konkrétním případě neinformují média, pro osoby, které nejsou se soudním řízením přímo spojeny, je prakticky nemožné se k relevantním informacím dostat.

V rámci odborné veřejnosti jsou tak zpravidla s minulými i probíhajícími kauzami seznámeni jen zúčastnění advokáti, kterým však, jak vyplynulo i z našeho dotazování, advokátní tajemství brání takové údaje poskytovat, byť pro účely akademického výzkumu, případně, pokud se na něj soud obrátí, ÚOHS, který však takové údaje rovněž nezveřejňuje. Praxi téměř nemožného spolehlivého vyhledávání kauz shrnula výstižně osoba pověřená vyřizováním žádostí o informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím u Krajského soudu v Plzni, která k otázce, zda již tento soud rozhodl či v současnosti

²¹⁷ Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v občanskoprávních věcech podle druhů sporů zveřejňuje Ministerstvo spravedlnosti online na <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>. Např. za rok 2016 se podle statistického listu „Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v občanskoprávních věcech podle druhů sporů-počet věcí“ jednalo o 83 rozhodnutí v oblasti nekalé soutěže.

vede řízení dle zákona č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže, uvedla, že:

„V informačním systému zdejšího soudu, ve kterém však nejsou řízení evidována podle Vámi zadaných kritérií, se fulltextovým vyhledáváním nepodařilo dohledat žádné rozhodnutí týkající se zákona č. 262/2017, Sb. o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. Zároveň Vás upozorňuji, že vzhledem k uvedenému by zcela spolehlivého výsledku bylo možné dosáhnout pouze prohlídkou jednotlivých zápisů v rejstříku spisů s příp. nahlédnutím do spisů, což by bylo časově velmi náročné. V takovém případě by však zdejší soud jako povinná osoba byl nucen požadovat úhradu za mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací dle § 17 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím“.²¹⁸

Rozhodnutí se nepodařilo pracovníkům vyhledat ani fulltextovým vyhledáním klíčových slov „náhrada škody“, „hospodářská soutěž“ ve spojení s uvedením zákona č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. Má-li tedy být nějaké rozhodnutí získáno za pomoci zákona o svobodném přístupu k informacím, je třeba jej naprosto konkrétně identifikovat, což je však pro na dané věci nezúčastněné osoby velmi problematické. Pod termínem naprosto konkrétní identifikace máme na mysli celé jméno (popřípadě název) žalobce i žalovaného, včetně jejich sídla a identifikačního čísla.

Díky zveřejňovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu nebo Ústavního soudu České republiky lze sice dohledat poměrně snadno spisové značky a data vydání rozhodnutí nižších soudů v dané věci, avšak problémem někdy zůstává precizní identifikace účastníků řízení, protože kvůli anonymizaci jsou někdy uvedeny pouze jejich iniciály, a to včetně iniciál jejich právních zástupců. Na webové stránce Nejvyššího soudu, konkrétně v tabulce „Rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu“ lze do políčka „Text rozhodnutí/judikátu“ vkládat různá klíčová slova, například názvy účastníků řízení. Přestože jde o vyhledávání v databázi anonymizovaných spisů, Nejvyšší soud jména právnických osob v posledních pěti letech neanonymizuje a nechává je v této databázi celá, a to včetně IČ, přičemž fyzické osoby zde Nejvyšší soud uvádí jen formou jejich monogramu.

Poměrně překvapivě reagoval na naši žádost o poskytnutí informace Nejvyšší soud.²¹⁹ Pokud odhlédneme od skutečnosti, že vydal ve věci odmítavé rozhodnutí, které nám bylo

²¹⁸ Přípis ze dne 31. 1. 2018, č. j. Si 21/2018.

²¹⁹ Rozhodnutí NS ze dne 17. 2. 2020, č. j. Zin 24/2020.

doručeno doporučeně, do vlastních rukou, ačkoliv jsme v žádosti o informace žádali doručení na e-mailovou adresu, pak se v odůvodnění zamítavého rozhodnutí dozvídáme, že pokud žádáme zaslat konkrétní rozhodnutí (identifikované přesně na základě spisové značky i účastníků řízení), včetně sdělení, zda před Nejvyšším soudem probíhala ve věci další řízení, pak v podstatě nežádáme o informaci ve smyslu informačního zákona (kterou § 3 odst. 3 informačního zákona definuje jako „jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakékoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči...“). Následně Nejvyšší soud, jako povinný subjekt, dodává, že žádnou ucelenou informaci vztahující se k velmi úzce vymezené oblasti rozhodovací činnosti, kterou by nám mohl bez dalšího poskytnout, nedisponuje, navíc v okamžiku podání žádosti tato informace neexistuje v uceleném, námi poptávaném stavu, čímž se v podstatě implicitně domáháme jejího vytvoření. Režim zákona o svobodném přístupu k informacím nestanovuje povinnost nové informace vytvářet či vyjadřovat názory povinného subjektu žádostí o právní analýzy, hodnocení či zpracování smluv nebo podání. Dále pak Nejvyšší soud ve své odpovědi zdůraznil, že v souladu s § 2 odstavcem 4 informačního zákona se povinnost poskytnout informace netýká dotazů na názory, budoucí rozhodnutí, a především vytváření nových informací, ve smyslu vytvoření právní rešerše.

S tímto nelze než souhlasit, avšak máme za to, že naše žádost si právní analýzu či dokonce vytvoření právní rešerše ze strany Nejvyššího soudu nežádala. Rovněž jsme rádi, že taková odpověď na naši žádost přišla až v únoru 2020, čili za situace, kdy jsme již měli shromážděných přibližně 130 rozhodnutí. Na základě skutečnosti, že Nejvyšší soud vyzdvihuje v rozhodnutí princip, že povinnost poskytovat informace musí mířit do minulosti, tj. vůči skutečnostem, které již nastaly a trvají, a že „neexistující informace“ nesplňuje jeden z pojmových znaků informace tak, jak ji vymezuje informační zákon, pak snad lze mít za to, že další řízení ve věci před Nejvyšším soudem (zatím?) neprobíhala, avšak (možná) se k nim schyluje? S naprostou jistotou to však rozhodně nemůžeme tvrdit. Bohužel, tento přístup jen utvrzuje celkovou nesoudružnost v poskytování informací a obecně v odpovídání na žádosti o informace na základě informačního zákona napříč jednotlivými soudy v České republice.

Jako prvotní krok pro smysluplný rozvoj soukromého prosazování soutěžního práva proto pokládáme za nezbytné, aby byly tyto věci soudy evidovány samostatně, aby bylo možno tyto kauzy identifikovat, a v ideálním případě, aby byla příslušná soudní rozhodnutí, samozřejmě po odstranění obchodního tajemství, dalších citlivých informací a případně i po důsledné anonymizaci, zveřejněna na jednom místě. Pro úplnost lze ještě doplnit, že kromě žádostí o informace, jež je možné na základě zákona o svobodném přístupu k informacím po soudech požadovat, lze využít i webových stránek Nejvyššího soudu, popřípadě Ústavního

soudů České republiky, na jejichž webových stránkách lze požadovaná rozhodnutí poměrně bez obtíží vyhledat. Opět je však třeba znát spisovou značku rozhodnutí. Další alternativou při vyhledávání byly i úřední desky jednotlivých soudů, na kterých jsou pravidelně publikována všechna rozhodnutí. Taktéž webový vyhledávač Infosoud,²²⁰ který provozuje Ministerstvo spravedlnosti a který může poskytnout informace ohledně průběhu právě probíhajících řízení. Lze také dohledat data plánovaných jednání, což při sběru požadovaných dat bylo nápomocné, starší záznamy jsou však nedostupné. Nicméně, opět je třeba znát a precizně identifikovat nejen soud, který ve věci rozhoduje, ale i spisovou značku rozhodované věci, nelze vyhledávat podle identifikace jednotlivých účastníků řízení, ani podle soudce, který ve věci rozhoduje, popřípadě bude rozhodovat.

Lze samozřejmě namítat, že členské státy EU mají již dnes povinnost zasílat Komisi kopie všech písemných rozsudků vnitrostátních soudů týkajících se používání článků 101 nebo 102 SFEU;²²¹ za účelem naplnění této povinnosti mají vedoucí soudní kanceláře povinnost zasílat mimo jiné i ÚOHS nejen pravomocná rozhodnutí o použití čl. 101 a 102 SFEU,²²² ale dokonce i oznámení o zahájení řízení ve věci ochrany hospodářské soutěže týkající se použití článků 101 nebo 102 SFEU.²²³ ÚOHS má následně tyto informace předávat Komisi, která je publikuje na svých webových stránkách.²²⁴ Plnění této povinnosti by tak mělo poskytovat obrázek o alespoň části řešených případech. Bohužel, u České republiky žádný takový rozsudek evidován není.²²⁵ To může být způsobeno tím, že v praxi se žaloby opírají výhradně o české soutěžní právo - v evidovaných případech soud ani jednou o porušení čl. 101 či 102 SFEU nerozhodoval, v jednom případě však uváděl, proč podle jeho názoru není dán důvod pro pokládání předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie,²²⁶ což by naopak závěr, že bylo tvrzeno porušení i unijního práva, spíše podporovalo, a Komise tedy měla být o tomto rozhodnutí informována. Podle údajů dostupných na webových stránkách Komise se na ni

²²⁰ Dostupný na <<https://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.jsp>>.

²²¹ Nařízení č. 1/2003, čl. 15 odst. 2.

²²² Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001 Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy (dále též „Kancelářský řád“), § 8 odst. 5 písm. j).

²²³ Tamtéž, § 8 odst. 3 písm. g).

²²⁴ Tato soudní rozhodnutí jsou dostupná na <<http://ec.europa.eu/competition/ejojade/antitrust/nationalcourts/>>.

²²⁵ Dlužno připustit, že obdobně nevyhovující je i situace u okolních států; žádný případ není evidován u Polska ani Rakouska, u Slovenska je zveřejněn rozsudek jediný, a to ještě „špatný“, neboť se nejedná o rozhodnutí v civilní věci, ale o přezkum rozhodnutí slovenského soutěžního úřadu. Rozsudky týkající se *private enforcement* tak na stránkách Komise zveřejňuje jen Německo. Ze všech zemí střední a východní Evropy je pak relevantní jen jediný rozsudek tamního Nejvyššího soudu, týkající se žaloby na náhradu škody.

²²⁶ Rozsudek MS v Praze ze dne 10. 12. 2015, č. j. 21 Cm 14/2014 (*LEO Express*).

český soud ani v jednom případě neobrátil s žádostí o poskytnutí informací²²⁷ a Komise u českého soudu neintervenovala jako *amicus curiae*;²²⁸ ve věcech *private enforcement* jsme nezaznamenali ani žádnou předběžnou otázku českých soudů k Soudnímu dvoru Evropské unie.

Jelikož mají soudy již dnes zákonnou povinnost evidovat případy týkající se porušení unijního soutěžního práva, myslíme si, že by bylo vhodné, aby se stejná povinnost týkala i soutěžního práva českého. S tím spojená administrativní zátěž by neměla být nijak zásadní ani pro dotčené soudy; konec konců, když se ÚOHS již v roce 2015 dotazoval soudů na jejich zkušenosti se soutěžním právem a na možnou evidenci těchto věcí, toliko Vrchní soud v Praze se z důvodů možné administrativní zátěže vyslovil proti zavedení takové povinnosti.²²⁹

Pokud jde o případnou publikaci soudních rozhodnutí, logickým místem by mohly být internetové stránky ÚOHS, kde jsou již dnes zveřejňovány rozsudky týkající se přezkumu jeho rozhodovací činnosti; stránka věnovaná *private enforcement* by byla jen logickým rozšířením tohoto „servisu“ pro veřejnost. Je třeba připustit, že zavedení zvláštní evidence „soutěžních“ věcí by pro soudy nemuselo být zcela jednoduché, protože ve většině evidovaných případů se žaloba velmi často opírala (mnohdy na prvním místě) o porušení jiného právního předpisu než zákona na ochranu hospodářské soutěže,²³⁰ případně došlo ke vznesení argumentu z oblasti soutěžního práva až u soudu vyššího stupně; i tyto případy by však bylo třeba do evidence, měla-li by opravdu plnit svůj účel, zahrnout.

6.3 Statistické výsledky

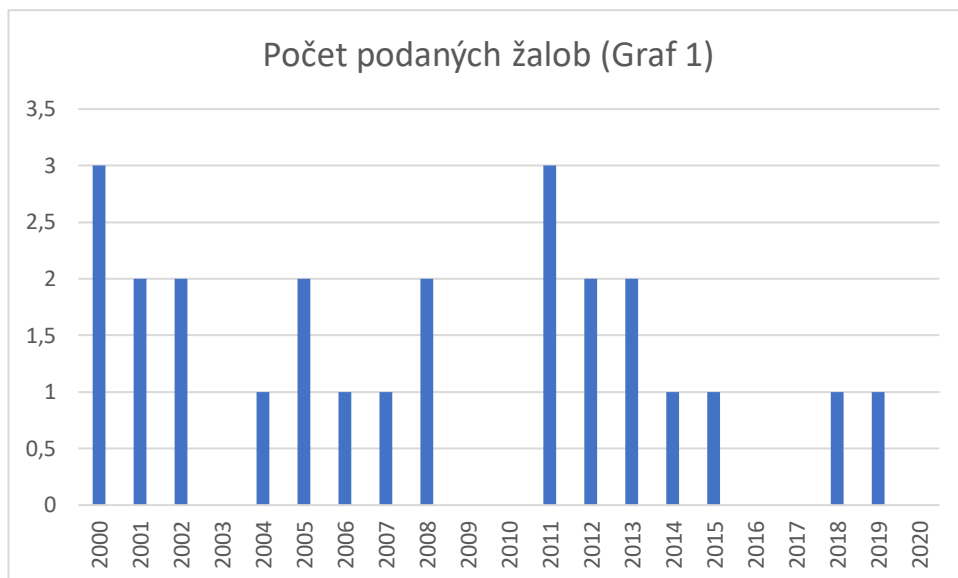
Podíváme-li se nejprve na množství nových případů v posledních 20 letech, nevidíme žádný zřetelný trend, tyto počty se pohybují vždy mezi žádnou až třemi novými žalobami v každém roce (Graf 1), přičemž nejvíce žalob bylo podáno v roce 2000, 2011 a 2012. Nelze ani říci, že by se výrazně zvýšila s účinností ZNŠHS chuť žalobců žalovat, neboť v roce 2018 a 2019 jsme zaznamenali pouhou jednu žalobu v každém roce, v předchozích letech 2016 a 2017 pak žádná žaloba, dle našich zjištění, podána nebyla.

²²⁷ Nařízení č. 1/2003, čl. 15 (1); přehled těchto žádostí je dostupný na http://ec.europa.eu/competition/court/antitrust_requests.html (28. 2. 2018).

²²⁸ Nařízení č. 1/2003, čl. 15 (3). Přehled *amicus curiae* je dostupný na http://ec.europa.eu/competition/court/antitrust_amicus_curiae.html (navštíveno 28. 2. 2018).

²²⁹ Přípis ze dne 21. 8. 2015, čj. S 181/2015.

²³⁰ Čistě „soutěžní“ žaloby byly podle nám dostupných dat podány v 29% případů.

Zajímavější může být vyhodnocení podílu jednotlivých druhů žalob, resp. uplatněných nároků (Graf 2). U klasifikace těchto nároků jsme vycházeli z katalogu obsaženého v občanském zákoníku,²³¹ z možnosti neplatnosti právního jednání, které odporuje zákonu,²³² a dále z práva žalobce žádat, aby soud vydal v jeho věci předběžné opatření;²³³ zohlednili jsme rovněž možnost žádat zveřejnění rozsudku podle původní právní úpravy.²³⁴ Občanský zákoník rozlišuje nárok na zdržení se a na odstranění závadného stavu, v námi získaných rozsudcích, pokud bylo odstranění závadného stavu žádáno, toto spočívalo ve zdržení se dosavadního jednání, byť by mělo toto „zdržení“ podobu „pozitivního“ jednání (tedy například zdržet se protisoutěžního jednání spočívajícího v odmítnutí uzavřít smlouvu znamená smlouvu uzavřít); tyto nároky proto evidujeme společně. V dalším textu proto rozlišujeme následující druhy žalob:

- na zdržení se;
- na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění;
- na náhradu škody;
- na vydání bezdůvodného obohacení;
- na neplatnost;
- na zveřejnění rozsudku; a
- na vydání předběžného opatření.

²³¹ ustanovení § 2988 ve spojení s § 2990 občanského zákoníku.

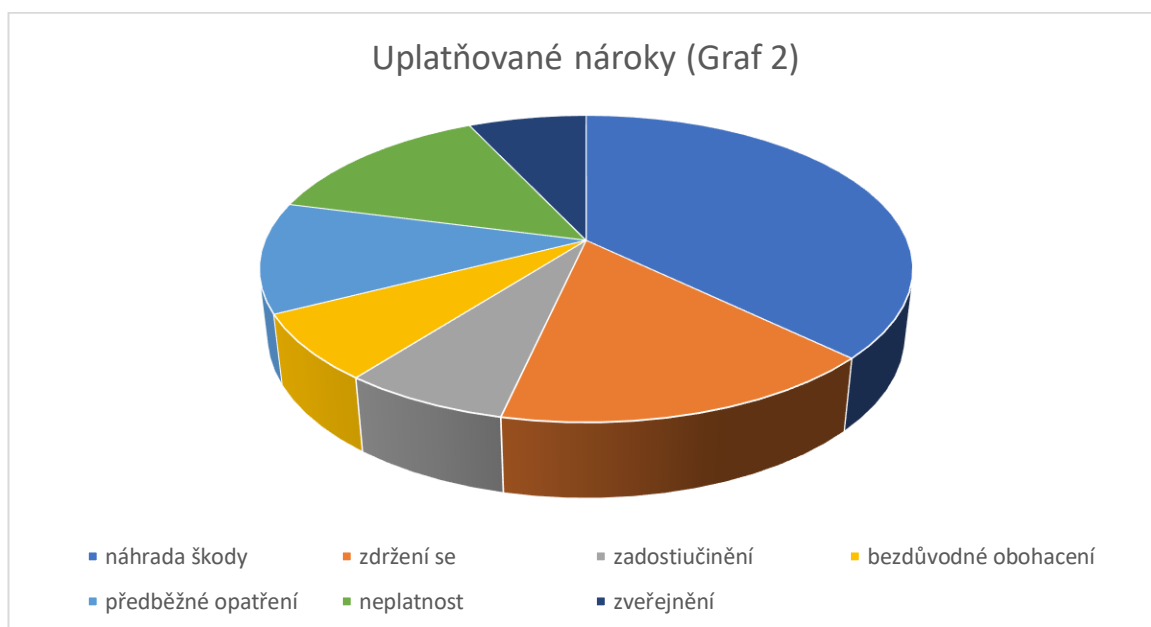
²³² ustanovení 580 občanského zákoníku.

²³³ ustanovení § 74 a násl. a § 102 občanského soudního řádu.

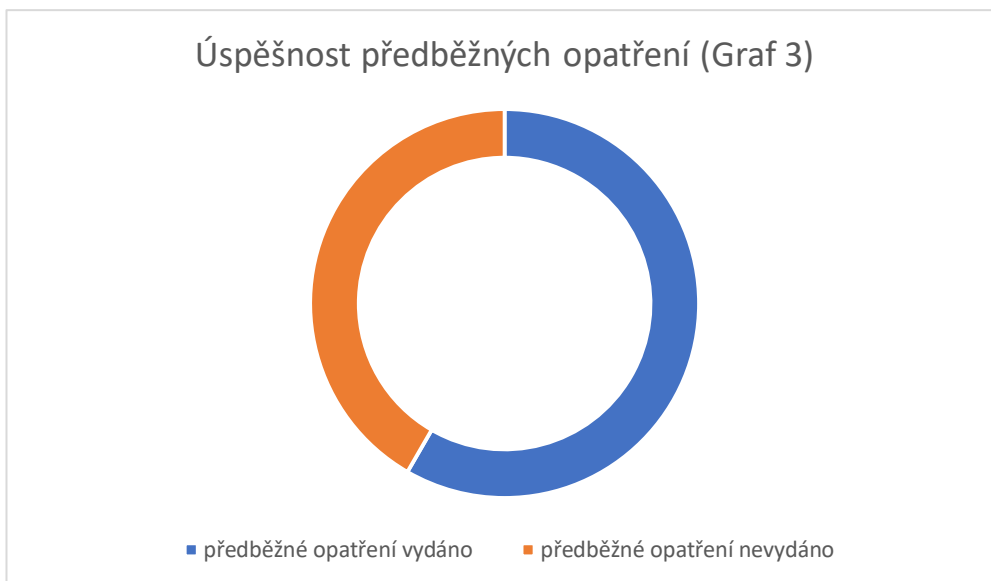
²³⁴ ustanovení § 17 odst. 3 ZOHS 1991.

Pokud žalobce uplatňoval v jednom podání více nároků (např. tvrdil neplatnost smlouvy a žádal náhradu škody), počítali jsme je jako samostatné žaloby (tj. v tomto příkladu jedna žaloba na neplatnost a jedna na náhradu škody).

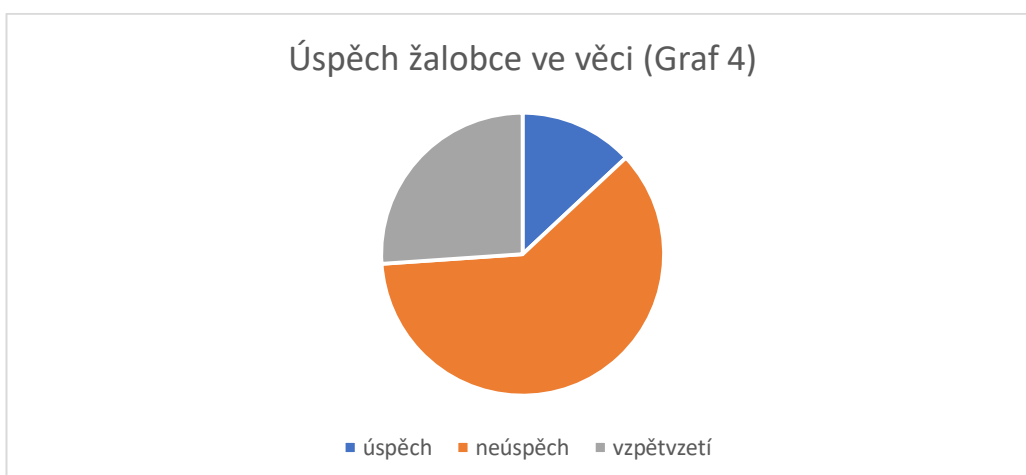
Z vyhodnocení skutečně podaných žalob vyplynulo (Graf 2), že výrazně převládají žaloby na náhradu škody, následované žalobními nároky na zdržení se. Co se týká předběžných opatření (ta jsou vydávána přibližně ve čtvrtině případů, v některých věcech jsou však podávána v jedné věci opakovaně, což statistiku zkresluje). Hned po žalobách na náhradu škody jsou tedy nejčastějšími žaloby na zdržení se, resp. uložení povinnosti jednat určitým způsobem, a žaloby na neplatnost smlouvy, nejčastěji z důvodu rozporu se soutěžním právem. Méně zastoupené jsou naopak žaloby na vydání bezdůvodného obohacení a, více časté v minulosti, žaloby na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění a zveřejnění rozsudku.

Ještě zajímavější jsou pak výsledky uplatnění těchto nároků. Podíváme-li se samostatně na návrhy na vydání předběžného opatření, byl žalobce úspěšný (byť jen částečně) v mírné většině případů (Graf 3); za pozornost přitom stojí, že všechny zamítnuté návrhy na vydání předběžného opatření se týkají jedné kauzy, a při jejich odečtení by tedy byla úspěšnost těchto návrhů úplná.

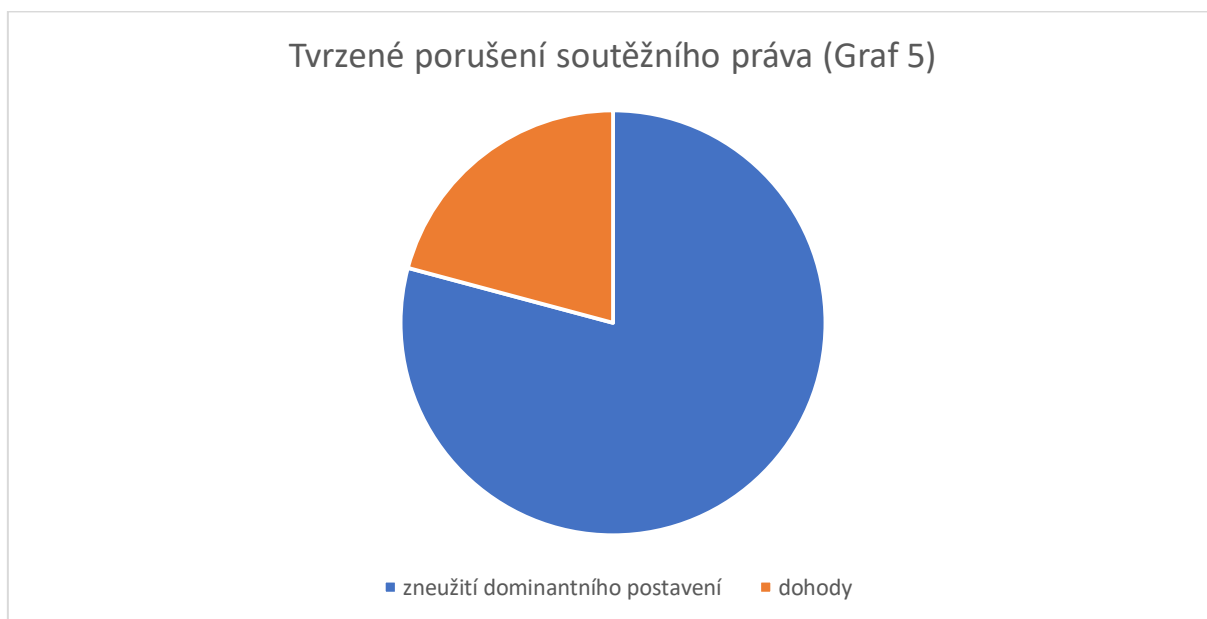

Pokud však jde o úspěch žalobce ve věci, tedy v meritu žaloby, je situace zcela opačná (Graf 4). Úspěch jsme zaznamenali ve třech pravomocně skončených věcech, nutno dodat, že šlo o úspěch jen „částečný“, například bylo přiznáno zadostiučinění v penězích, ve výši desetiny nároku uplatněného žalobcem, přičemž návrh na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení byl zamítnut, stejně jako návrh na zveřejnění rozsudku. Další částečný úspěch ve věci spočíval v náhradě škody, kdy žalovaná byla povinna zaplatit žalobkyni částku 148 840 Kč, do zbývající výše požadovaného nároku (353 800 Kč) však žalobkyně úspěšná nebyla. Jindy byl úspěch žalobkyně i žalovaného velmi vyrovnaný, úspěch žalobkyně činil 50,13 % z celkově uplatněného nároku, naproti tomu úspěch obrany žalované činil 49,86 %. Každopádně v téměř tří čtvrtinách všech pravomocně ukončených případů byla žaloba zamítnuta, ve zbytku došlo ke zpětvzetí žaloby; pokud bychom započítali i dva nedávné rozsudky, které ještě nejsou pravomocné, protože proti nim bylo podáno odvolání, podíl zamítnutých žalob nejspíše ještě vzroste.

K některým důvodům takto překvapivě malého počtu úspěšně podaných žalob se vyjadřujeme níže, v kapitolách „Problematická místa v judikatuře civilních soudů“, „Další překážky pro uplatnění práv poškozených osob“ a v kapitole „Zkušenosti soudů“.

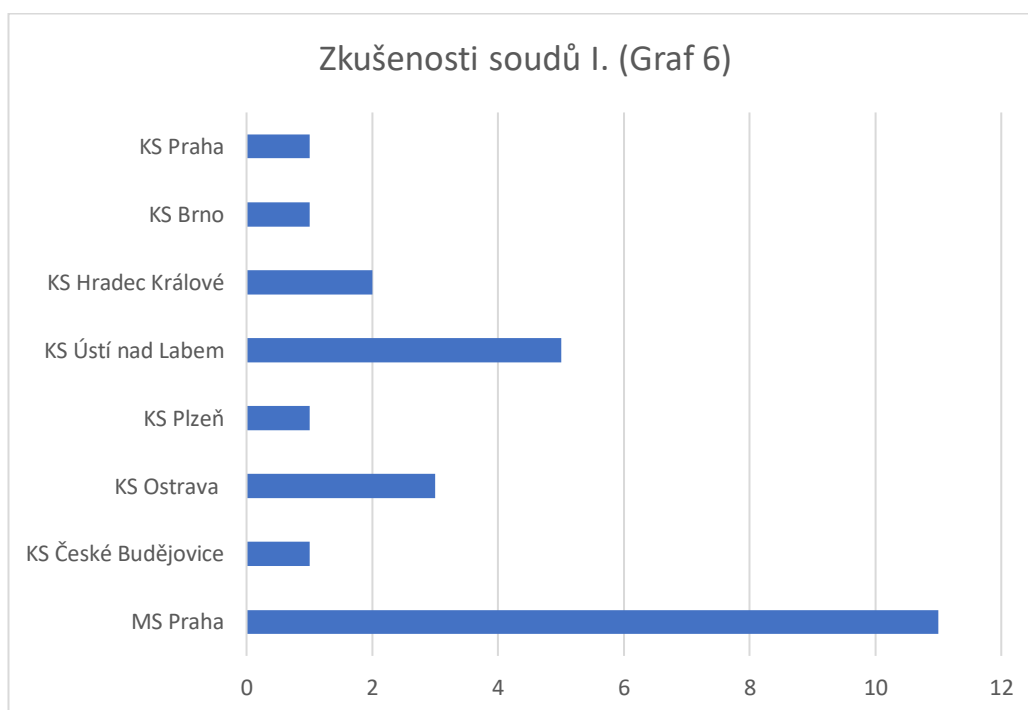
Pokud jde o tvrzené porušení soutěžního práva, velmi zřetelně převládá zneužití dominantního postavení nad dohodami (Graf 5); naopak porušení povinností souvisejících s kontrolou koncentrací ani porušení jiných povinností uložených ÚOHS namítáno nebylo.

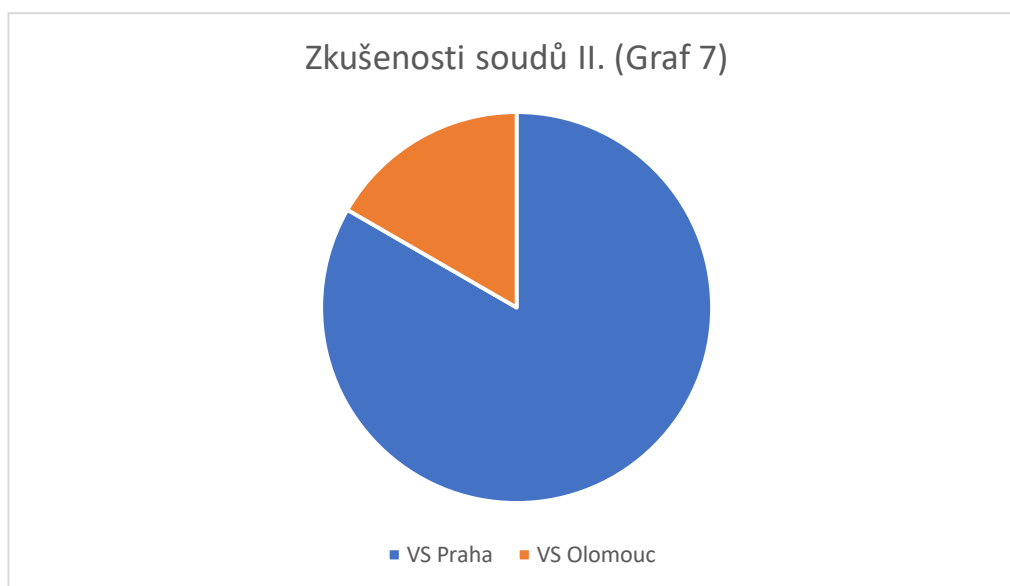
Z dalších věcí týkajících se uplatňování nároků plynoucích z porušení soutěžního práva stojí za zmínku, že porušení soutěžního práva je jako samostatný důvod žaloby uplatňováno jen zhruba v třetině případů. Většinou je tak tvrzeným důvodem pro podání žaloby i porušení jiného právního předpisu; nejčastěji se jedná o smluvní právo a nekalou soutěž. Naopak jsme se setkali s několika případy, které v režimu soutěžního práva posuzovány být mohly, a někdy byly dokonce paralelně šetřeny ze strany ÚOHS, soutěžněprávními aspekty kauzy se však soud vůbec nezabýval, resp. z rozsudků nevyplývalo, že by porušení soutěžního práva bylo v žalobě namítáno.

Pokud jde o užití unijního soutěžního práva, neidentifikovali jsme ani jeden případ, kdy by soudy posuzovaly, zda došlo k porušení čl. 101 nebo 102 SFEU, resp. kdy by z rozsudků vyplývalo, že by porušení unijního práva bylo v žalobě namítáno. Pouze ve dvou případech soud uvedl, že nevyhověl návrhu na položení předběžné otázky Soudnímu dvoru, z čehož dovozujeme, že se žalobce musel porušení unijního práva dovolávat, z odůvodnění rozsudku to však nevyplývá.

Závěrem této pasáže ještě několik údajů týkajících se soudů. Pokud se podíváme na zkušenosti jednotlivých krajských soudů (Graf 6), řešil dosud nejvíc případů Městský soud v Praze, v podstatě téměř tolik, jako všechny ostatní soudy dohromady. Naopak ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích, Krajskému soudu v Brně, Krajskému soudu v Praze a Krajskému soudu v Plzni se doposud soutěžní případ, ve kterém by byly uplatňovány nároky na náhradu škody, dostal jen jednou, alespoň dle výsledků našeho výzkumu. I tak se jedná o zcela zanedbatelné množství případů, jelikož i na „nejaktivnější“ Městský soud v Praze připadá v průměru jedna kauza na dva roky, což je pro vytváření určité „institucionální paměti“ naprosto nedostatečné. S ohledem na tyto skutečnosti by patrně nebylo od věci, opětovně zvážit určení jednoho soudu, který by se na uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva specializoval.

Pokud jde o podíl obou vrchních soudů, zcela zřetelně „vede“ Vrchní soud v Praze (Graf 7). Před Vrchním soudem v Olomouci, dle výsledků našeho výzkumu, se prozatím řešily jen 4 kauzy, jako zajímavost lze uvést, že tři z nich byly v prvním stupni rozhodnuty Krajským soudem v Ostravě.

Pokud jde o působnost soudů, stojí za zmínku jedna anomálie, a to Okresní soud v Ostravě, který o žalobě založené čistě na tvrzeném porušení soutěžního práva rozhodoval, ačkoliv je v těchto věcech dána působnost krajských soudů,²³⁵ což ostatně potvrzují všechny ostatní kauzy, a i když se tímto případem zabýval Vrchní soud v Olomouci i Nejvyšší soud, nedostatek věcné příslušnosti nikdo nenamítal.

6.4 Problematická místa v judikatuře civilních soudů

Na základě analýzy všech dostupných rozhodnutí civilních soudů bylo identifikováno několik základních, opakujících se problémů, které žalobcům znesnadňují uplatňování jejich práv. Na prvním místě se jedná o překvapivou skutečnost, že civilní soudy ještě v dnešní době odmítají svou pravomoc rozhodovat o otázkách soutěžního práva. I když budeme tento problém považovat za určitý exces a podíváme se na případy, kdy soudy skutečně rozhodovaly, představuje další problém, opět opakovaně se objevující, naprosté nepochopení pojmu soutěžitel, a dále absence úvah ovlivněných soutěžněprávní doktrínou ve vztahu k některým základním konceptům, jako je zakázaná dohoda a zejména dominantní postavení a jeho zneužití. Není zde přitom naším záměrem tvrdit, že k porušení soutěžního práva v komentovaných kauzách skutečně došlo a že žalobce tedy měl být úspěšný. Naším cílem není ani negativně hodnotit práci soudů, nicméně chceme upozornit na to, že soudy byly mnohokrát

²³⁵ ustanovení § 9 odst. 2 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

vedeny úvahami, které nejsou v soutěžním právu obvyklé, resp. které neodpovídají standardu, který nastavil ÚOHS, popřípadě Evropská komise prostřednictvím Generálního ředitelství pro hospodářskou soutěž.

6.4.1 Spory o kompetenci soudů

V minulosti byla vedena řada sporů o vzájemný vztah kompetencí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a civilních soudů. Nejznámějším z nich je patrně věc *Dalkia*, týkající se údajného zneužívání dominantního postavení ze strany společností Dalkia Morava, a. s. Žalobce – odběratel a distributor tepla Zásobování teplem Ostrava a. s. – se obrátil s podnětem na zahájení řízení nejprve na Úřad, který dospěl k závěru, že se o zneužití dominantního postavení nejedná; následně tedy žalobce podal žalobu u Krajského soudu v Ostravě, který přerušil své řízení až do vydání rozhodnutí ÚOHS s tím, že:

*„[v] daném případě závisí rozhodnutí soudu na posouzení skutečnosti, zda žalovaný [...] porušuje hospodářskou soutěž [...] zneužíváním dominantního postavení, kteroužto otázku však soud není oprávněn v tomto řízení řešit. Rozhodnutí této otázky náleží do pravomoci Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, jemuž soud dal podnět k zahájení řízení [...]“.*²³⁶

Poté, co ÚOHS soudu odpověděl, že řízení ve věci zahajovat nebude a že žalobci již dříve sdělil, že předmětné jednání za zneužití dominantního postavení nepovažuje, soud rozhodl o pokračování v řízení.²³⁷ Toto usnesení však zrušil Vrchní soud v Olomouci²³⁸ s tím, že otázka zneužití dominantního postavení nespadá do kompetence civilních soudů, ale ÚOHS, a ten je povinen vydat o tom rozhodnutí; soud se dovolával mimo jiné dikce ZOHS 1991, účinného v době, kdy žalobce podal podnět k ÚOHS, podle které do působnosti ÚOHS náleží mimo jiné vydávat rozhodnutí o tom, zda určité jednání má povahu zneužití monopolního nebo dominantního postavení soutěžitele.²³⁹ Vrchní soud z toho dovodil, že:

²³⁶ Usnesení Krajského soudu (dále též „KS“) v Ostravě ze dne 31. 1. 2002, č.j. 1 Cm 221/2000-48 (*Dalkia*).

²³⁷ Usnesení KS v Ostravě ze dne 16. 7. 2002, č.j. 1 Cm 221/2000-84 (*Dalkia*).

²³⁸ Usnesení vrchního soudu (dále též „VS“) v Olomouci ze dne 31. 5. 2004. č.j. 7 Cmo 348/2002-135 (*Dalkia*).

²³⁹ ust. § 11 odst. 1 písm. f) ZOHS 1991.

„rozhodnutí o [zneužití dominantního postavení] však nespadá do příslušnosti soudu, ale Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, proto v tomto ohledu byl Úřadu předložen podnět k zahájení řízení [...]. Z dikce [...] ust. § 11 odst. 1 písm. f) zcela jednoznačně vyplývá, že povinností Úřadu je „vydávat rozhodnutí“, a to bez ohledu na to, zda Úřad na základě šetření dospěje k závěru, že jsou dány skutečnosti zakládající zneužití dominantního postavení soutěžitelem či nikoliv. V žádném případě není dostačující řešit předběžnou otázku formou pouhého vyjádření či stanoviska, jak tomu bylo v daném případě“.

Poté, co ÚOHS i na druhou výzvu krajského soudu odmítl řízení zahájit, rozhodl soud znovu o pokračování řízení,²⁴⁰ což tentokrát potvrdil i Vrchní soud v Olomouci s tím, že ustanovení ZOHS 1991, na které odkazoval, již v novém zákoně o ochraně hospodářské soutěže obsaženo není.²⁴¹ K meritornímu rozhodnutí ale přesto nedošlo, řízení bylo zastaveno poté, co došlo ke sloučení mezi žalobcem a žalovaným.²⁴²

Ve shora popsaném případě se jednalo o relativně „starý“ spor z dob, kdy zkušenosti se soutěžním právem byly omezené. Nedostatkem pravomoci civilních soudů nicméně argumentoval Vrchní soud v Olomouci ještě v roce 2009, tedy již po ukončení kauzy *Dalkia*, a to ve věci *R. K. proti Plzeňský Prazdroj*, kde byl uplatněn nárok na náhradu škody mimo jiné z důvodu zneužití dominantního postavení, jež spočívalo v neprovedení dodávek nápojů dle potřeb žalobce v rámci uzavřené rámcové smlouvy.

Co se týká samotného zneužití dominantního postavení, pak žalobce žalobou uplatnil nárok na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním žalované, jednalo se tedy o soukromé vymáhání soutěžního práva. Žalobce předložil tvrzení, že mu žalovaná poté, co vytvořil do té doby neexistující trh s jejím zbožím, přestala v roce 1994 toto zboží dodávat, pokračovala nicméně v dodávkách zboží jeho odběratelům, a tak jej, v rozporu s poctivým obchodním stykem, již jako nepotřebného z obchodování vytlačila, přestože měl dodávky zboží žalované smluvně garantovány. Toto jednání žalované se podle názoru žalobce nejvíce blížilo zneužití postavení tak, jak je vyjádřeno v generální klauzuli v ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, jako zastavení či omezení výroby, odbytu nebo

²⁴⁰ Usnesení KS v Ostravě ze dne 7. 1. 2005, č.j. 1 Cm 221/2000-179 (*Dalkia*).

²⁴¹ Usnesení VS v Olomouci ze dne 31. 10. 2005, č.j. 7 Cmo 83/2005-253 (*Dalkia*).

²⁴² Usnesení KS v Ostravě ze dne 2. 1. 2008, č.j. 1 Cm 221/2000-430 (*Dalkia*).

technického vývoje zboží za účelem získání neoprávněného hospodářského prospěchu na úkor kupujících.

Jak krajský soud v Ostravě, tak následně Vrchní soud v Olomouci odmítl svou pravomoc rozhodnout ve věci, kdy k otázce své pravomoci rozhodnout uvedl, že:

*„pokud se odvolatel domáhal [...] přiznání ušlého zisku dle zákona o hospodářské soutěži, jedná se o nárok, k jehož řízení není dána pravomoc soudu“.*²⁴³

Žalobce, respektive dovolatel v řízení před Nejvyšším soudem, zpochybnil závěr odvolacího soudu o nedostatku pravomoci soudů k rozhodnutí o nároku na náhradu škody způsobené nedovoleným omezením hospodářské soutěže. Argumentoval ustanovením § 17 zákona č. 63/1991 Sb., jež mezi nároky, jichž se mohou dovolávat ti, jejichž práva byla nedovoleným omezením soutěže porušena, upravoval výslovně též nárok na náhradu škody a odkazoval na subsidiární použití občanskoprávních předpisů. Názor o nedostatku pravomoci musel korigovat až Nejvyšší soud, který tento rozsudek zrušil a věc vrátil Vrchnímu soudu v Olomouci s tím, že:

*„Nelze [...] než uzavřít, že projednání a rozhodnutí sporů o náhradu škody způsobené nedovoleným omezováním hospodářské soutěže do pravomoci soudů náleží. Odmítl-li odvolací soud posoudit žalobcův požadavek na náhradu škody z pohledu této právní kvalifikace pouze na základě argumentu nedostatku pravomoci, nemůže jeho rozhodnutí obstát.“*²⁴⁴

Nejvyšší soud rovněž vyslovil, že rozsudek odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, neboť dovolatelem předložená právní otázka, náležející mezi ty, které byly pro rozhodnutí odvolacího soudu určující, tj. otázka, zda je dána pravomoc soudů k projednání a rozhodnutí sporu o nárok na náhradu škody způsobené nedovoleným omezením hospodářské soutěže podle zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, nebyla v rozhodování Nejvyššího soudu dosud vyřešena, alespoň ne explicitně, a rozhodnutí odvolacího soudu řeší

²⁴³ Rozsudek VS v Olomouci ze dne 11. 3. 2009, č.j. 14 Cmo 67/2008-277 (R. K. proti Plzeňský Prazdroj).

²⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu (dále též „NS“) ze dne 21. 12. 2010, č. j. 23 Cdo 3217/2009 (R. K. proti Plzeňský Prazdroj).

tuto právní otázku v rozporu s hmotným právem.²⁴⁵ S odkazem na právní doktrínu²⁴⁶ týkající se ustanovení § 17 zákona č. 63/1991 Sb., jež výslovně upravovalo požadavky na náhradu škody jako jeden ze soukromoprávních prostředků ochrany proti omezování hospodářské soutěže, Nejvyšší soud dovodil, že pravomoc rozhodovat mají soudy v občanském soudním řízení a při rozhodování mají být uplatněna ustanovení občanskoprávních předpisů.

Vrchní soud v Olomouci následně vrátil kauzu ke Krajskému soudu v Ostravě, za zmínku však stojí jakési „zhodnocení“ Vrchního soudu:

„Důvodem zrušení rozsudku odvolacího soudu, a to včetně rozhodnutí o nároku na smluvní pokutu, kterou zákon o ochraně hospodářské soutěže vůbec neupravuje, byla pouze skutečnost, že odvolací soud odmítl posoudit žalobcův požadavek na náhradu škody z pohledu ustanovení zákona o ochraně hospodářské soutěže pouze na základě argumentu nedostatku soudní pravomoci. Dovolací soud nezaujal stanovisko ani k povaze a významu rozhodnutí ministerstva (resp. Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, jehož působnost upravuje zákon číslo 273/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů) dle ustanovení § 11 odst. 1, písm. f) zákona o ochraně hospodářské soutěži. Proto bude na soudu prvního stupně, aby se touto otázkou zabýval. Zřejmě se nebude jednat o případ dělené pravomoci podle § 8 o.s.ř., ale mohlo by se teoreticky jednat o podmínku pro uplatnění nároku na náhradu škody u soudu.“²⁴⁷

Krajský soud v Ostravě, jako soud první instance, žalobu v celém rozsahu jako nedůvodnou zamítl. Jednak krajský soud neshledal žádné porušení pravidel hospodářské soutěže ze strany žalovaného, když dospěl k závěru, že právní předchůdce žalovaného neporušil žádnou povinnost z kupní smlouvy, a nemohlo tedy dojít ani k zneužití dominantního postavení.

Pokud tedy neexistovala žádná konkrétní povinnost právního předchůdce žalovaného, nemohlo dojít ani k jejímu porušení jednáním proti dobrým mravům soutěže, jelikož toto jednání je zákonem kvalifikováno jako protiprávní. Ani v případě porušení povinnosti by však nedošlo k naplnění skutkové podstaty zneužití tohoto postavení, jelikož pivovar neměl

²⁴⁵ Rozsudek NS ČR ze dne 21. 12. 2010, č. j. 23 Cdo 3217/2009 (R. K. proti Plzeňský Prazdroj).

²⁴⁶ srov. např. BEJČEK, Josef. Spory z nedovoleného omezování soutěže. *Právní rádce*, 1995, č. 5 str. 19, MUNKOVÁ, Jindřiška. K některým otázkám na ochranu hospodářské soutěže. *Právo a podnikání*, 1992, č. 1, str. 14, či MUNKOVÁ Jindřiška. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck 1994, str. 91 n.

²⁴⁷ Rozsudek VS v Olomouci ze dne 11. 3. 2009, č.j. 14 Cmo 67/2008-277 (R. K. proti Plzeňský Prazdroj).

na relevantním trhu, za který se dle hlediska geografického považuje celé území ČR, dominantní postavení.

Žalobce přitom soud nepřesvědčil ani o tom, že relevantní geografický trh by měl být v tomto případě vymezen spíše regionálně, soud vycházel z rozhodovací praxe ÚOHS, který za relevantní trh považoval celé území ČR.²⁴⁸

Proti tomuto rozhodnutí se žalobce opět odvolal k Vrchnímu soudu, který opět rozhodl,²⁴⁹ že se rozsudek soudu prvního stupně zrušuje a věc se vrací krajskému soudu k dalšímu řízení. Jistě se nelze divit, že v srpnu 2014 krajský soud usnesením řízení zastavil, jelikož účastníci řízení uzavřeli dohodu o narovnání. Za situace, kdy žaloba byla podána v březnu 2000, se nelze účastníkům řízení divit, že přistoupili k uzavření dohody o narovnání jako k pravděpodobně nejoptimálnějšímu řešení po téměř čtrnácti letech soudních sporů.

Alarmující nicméně je, že civilní soudy popřely svou jurisdikci rozhodovat o soutěžních otázkách znovu ještě v roce 2013, když se totiž žalobce ve věci *L. L. proti SEP ESSMANN* obrátil na věcně nepřislušný Okresní soud v Ostravě s tvrzením, že žalovaný zneužil svého dominantního postavení tím, že mu odmítl poskytnout určité plnění. Konkrétně se žalobce domáhal určení, že má právo být proškolen žalovaným k provádění kontroly, údržby a servisu všech požárně bezpečnostních zařízení vyráběných a dodávaných na trh žalovaným a na základě tohoto proškolení pak obdržet osvědčení k provádění kontroly, údržby a servisu všech těchto požárně bezpečnostních zařízení. Svou žalobu odůvodnil tím, že je jako soutěžitel na trhu poškozován jednáním žalovaného, který zneužívá svého dominantního postavení na trhu, když mu odmítá poskytnout přístup k využití jeho duševního vlastnictví či k zařízením, které vlastní. Tohoto jednání se dle žalobce dopouští žalovaný tím, že jej odmítá proškolit tak, aby měl oprávnění kontrolovat provozuschopnost požárně bezpečnostních zařízení, která žalobce na trh dodává.

Nicméně okresní soud zastavil řízení z důvodu, že pravomoc posoudit, zda došlo ke zneužití dominantního postavení, má pouze ÚOHS, nikoliv civilní soud:

„Žalobce [se] domáhá, aby žalovaný upustil od zneužívání dominantního postavení [...]. S ohledem na předmět řízení je tedy zřejmé, že věc nespadá do pravomoci soudů, když [...] je k řešení těchto otázek příslušný Úřad [...]. S ohledem na výše uvedené, soud

²⁴⁸ Rozsudek KS v Ostravě ze dne 23. 1. 2013 č.j. 9 Cm 22011-489 (*R. K. proti Plzeňský Prazdroj*).

²⁴⁹ Rozsudek VS v Olomouci ze dne 3. 12. 2013, č.j. 7 Cmo 184/2013-529 (*R. K. proti Plzeňský Prazdroj*).

*řízení zastavil, když věc nespadá do pravomoci soudu, nýbrž do pravomoci Úřadu [...]“.*²⁵⁰

Žalobce se proti tomuto usnesení odvolal ke Krajskému soudu v Ostravě, ten je však potvrdil.²⁵¹ Za pozornost stojí, že se o tomto postupu dozvěděl i ÚOHS, který krajskému soudu zaslal vyjádření, ve kterém uvedl jednak, že v oblasti revizí a servisu zařízení pro odvod kouře a tepla může docházet ke snižování konkurence, což může mít potencionálně negativní dopad na hospodářskou soutěž v dané oblasti, avšak primárním cílem Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže je ochrana samotné hospodářské soutěže a nikoliv ochrana jednotlivých účastníků trhu.

Dále ÚOHS uvedl, že se již podnětem žalobce v minulosti zabýval a neshledal důvod, aby sám zahájil řízení (i proto se ostatně žalobce obrátil na soud), jednak a pro naše účely především, že podle názoru Úřadu nebrání jeho působnost rozhodovat o zneužití dominantního postavení tomu, aby o soukromoprávních následcích porušení soutěžního práva rozhodovaly civilní soudy. Odkázal přitom i na nový občanský zákoník, který s uplatňováním nároků plynoucích z protisoutěžního jednání výslovně počítá. Krajský soud sice v odůvodnění svého rozhodnutí stanovisko ÚOHS zopakoval, rozhodnutí okresního soudu ale potvrdil, aniž by se jakkoliv dále vyjádřil. Teprve Nejvyšší soud, ke kterému podal žalobce dovolání, v roce 2015 připustil, že soukromé prosazování soutěžního práva před civilními soudy je možné:

„uplatněný nárok [...] představuje soukromoprávní spor [...]. Žalobce tvrdí soukromá práva a dovolává se jejich soudní ochrany. Nejde o samostatný nárok vyplývající ze zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, o němž by podle tohoto zákona měl rozhodovat Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Otázka případného zneužívání dominantního postavení [...] není totiž v takto vymezeném nároku rozhodující pro posouzení, zdali je k řešení takového sporu pravomoc soudu dána či nikoliv [...].“
*Závěr odvolacího soudu o tom, že ve věci není dán dostatek pravomoci soudu a je důvod k zastavení řízení [...] a postoupení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, není správný.*²⁵²

Následně byla věc řešena opět před okresním soudem, který však žalobcův nárok na poskytnutí výše uvedeného plnění zamítl.²⁵³

²⁵⁰ Usnesení OS v Ostravě ze dne 7. 10. 2013, č.j. 16 C 195/2013-4 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

²⁵¹ Usnesení KS v Ostravě ze dne 14. 2. 2014, č.j. 8 Co 20/2014-20 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

²⁵² Rozsudek NS ČR ze dne 27. 5. 2015, č.j. 23 Cdo 2555/2014 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

²⁵³ Rozsudek OS v Ostravě ze dne 9. 11. 2015, č. j. 16 C 195/2013-61 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že civilní soudy mají pravomoc rozhodovat v soutěžních věcech a nejsou *povinni* vyčkat rozhodnutí ÚOHS, pokud jde o otázku, zda k porušení soutěžního práva došlo či nikoliv. Související otázkou ovšem je, jestli mají *právo* chápat porušení soutěžního práva jako předběžnou otázku, řízení přerušit a vyčkat rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže,²⁵⁴ pokud to pokládají za vhodnější postup. Dosavadní soudní rozhodnutí nahrávají spíše názoru, že nikoliv.

Ve věci *VOLNÝ proti O2*, ve které se žalobce domáhá náhrady škody z titulu údajného zneužití dominantního postavení a nekalé soutěže, vede paralelní řízení i ÚOHS. Žalobce se podanou žalobou domáhal po žalovaném náhrady škody v podobě ušlého zisku, způsobeného žalovaným formou stlačování marží na trhu poskytováním širokopásmového přístupu k síti Internet prostřednictvím účastnických kovových vedení tím, že žalovaný zneužil své dominantní postavení na trhu poskytování přístupu k účastnickým kovovým vedením veřejné pevné telefonní sítě. Žalobce i žalovaný jsou od roku 1995 soutěžiteli poskytujícími na území České republiky službu přístupu k síti Internet. Od počátku 90. let byl přístup k síti Internet většině uživatelů poskytován prostřednictvím veřejné pevné kovové telefonní sítě žalovaného.

Od roku 2002 se začala zvyšovat poptávka uživatelů po tzv. širokopásmovém přístupu k síti Internet. Od roku 2003 začala být na českém trhu poskytována služba na základě technologie xDSL jak žalovaným, tak alternativními poskytovateli včetně žalobce. Nejprve alternativní poskytovatelé pouze přeprodávali služby velkoobchodně poskytované žalovaným, což vedlo k omezení rozvoje trhu širokopásmového přístupu k síti Internet a k omezení rozvoje konkurence na tomto trhu. Alternativní poskytovatelé vč. žalobce požadovali proto po žalovaném umožnit přístup k jeho účastnickým kovovým vedením, což by mělo velký význam pro další rozvoj hospodářské soutěže.

Zákonodárce společně s Českým telekomunikačním úřadem pak uložil z důvodu zachování hospodářské soutěže žalovanému povinnost poskytovat ostatním poskytovatelům přístup k síti Internet, přístup k účastnickým kovovým vedením své veřejné telefonní sítě a možnost instalovat na těchto vedeních zařízení nutná pro poskytování širokopásmového přístupu. Žalovaný však nastavil své maloobchodní ceny za uvedenou službu

²⁵⁴ ust. § 109 odst. 2 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

na velmi nízkou úroveň v porovnání s cenami, které účtoval svým soutěžitelům za přístup k účastnickým kovovým vedením či za velkoobchodní širokopásmový přístup.

Vzhledem k tomuto nastavení cen a neexistenci alternativních celoplošných přístupů přístupových sítí nemohl žalobce poskytovat službu širokopásmového přístupu k síti Internet za cenu, která by nabídce žalovaného mohla efektivně konkurovat, aniž by žalobci vznikla ztráta. Proto musel své působení na tomto trhu omezit a ztratil převážnou část svých zákazníků, čímž mu ušel zisk. Žalovaný je jako jediný vlastník celoplošné pevné telefonní sítě v České republice v dominantním postavení na trhu poskytování přístupu k účastnickým kovovým vedením, a má proto určité zákonné povinnosti. Jednou z těchto povinností je zajištění takového nastavení cen, které umožní konkurentům žalovaného, kteří jsou jeho zákazníky na trhu vstupu, aby mu mohli konkurovat na trhu výstupu.

Porušení této povinnosti představuje dle žalobce zneužití dominantního postavení, konkrétně se jednalo o tzv. stlačování marží. Městský soud v Praze rozhodl o přerušení řízení až do rozhodnutí ÚOHS. Soud dotazem zjistil, že u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže bylo zahájeno správní řízení v předmětné věci možného zneužití dominantního postavení žalovaným, kdy tomuto řízení více jak 2 roky předcházelo předběžné šetření Úřadem v dané věci. Soud proto vyhověl návrhu žalobce a řízení usnesením přerušil do skončení uvedeného správního řízení.

„[...] V dané věci je třeba se prioritně zabývat otázkou v žalobě tvrzeného porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže žalovaným, tedy zda došlo ke zneužití dominantního postavení na trhu, přičemž je nutné nejprve posoudit mezi účastníky spornou otázku, zda se žalovaný vůbec v dominantním postavení na předm. trhu nachází [...]. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže jako správní orgán má výlučnou pravomoc vyslovit závěr o tom, zda se dominantní soutěžitel dopustil zneužití takového postavení. Jak bylo shora uvedeno, ve věci se stejným skutkovým základem, jako je věc v tomto řízení projednávána, Úřad zahájil správní řízení, které nebylo dosud ukončeno, neboť je zde prováděno rozsáhlé dokazování[...].“²⁵⁵

²⁵⁵ Usnesení Městského soudu (dále též „MS“) v Praze ze dne 6. 4. 2012, č.j. 41 Cm 13/2011-182 (*VOLNÝ proti O2*).

Vrchní soud v Praze však jeho usnesení zrušil a nařídil řízení nepřerušovat, a to právě proto, že žalobním důvodem bylo i nekalosoutěžní jednání, o kterém ÚOHS oprávněn rozhodovat není:

*„řízení před ÚOHS má přímou souvislost jen s některými argumenty žalobce, na nichž je postavena žaloba v této věci. [...] Žalobce sice tvrdil, že žalovaný se dopustil správního deliktu zneužití dominantního postavení na trhu, zároveň však také tvrdil, že a to předmětem správního řízení není a být nemůže, jednání žalovaného je zároveň nekalým soutěžním jednáním [...]. Protože posouzení toho, zda došlo k nekalé soutěži, či nikoli, nepřísluší správnímu orgánu, ale výhradně soudu, nemůže tuto otázku řešit ani ÚOHS“.*²⁵⁶

Následně Městský soud v Praze žalobu s návrhem na náhradu škody zamítl, neshledal ji totiž důvodnou ani z titulu nekalé soutěže. Městský soud s ohledem na závazný právní názor odvolacího soudu další návrhy žalobce na přerušování řízení zamítnul, nicméně se průběžně dotazoval na stav správního řízení vedeného u ÚOHS. Úřad soudu konstantně sděloval (naposledy přípisem ze dne 16. února 2018), že analyzuje a vyhodnocuje důkazní materiál, přičemž se nemůže konkrétně vyjádřit k předpokládanému termínu vydání rozhodnutí.

V této souvislosti žalobce v průběhu řízení v návaznosti na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze podal návrh na přerušování řízení a podání předběžné otázky k Soudnímu dvoru Evropské unie týkající se povinnosti přerušit civilní řízení a vyčkat na posouzení předmětného jednání soutěžitele vnitrostátním soutěžním úřadem, který toto jednání šetří. Městský soud však jako soud první instance neshledal důvod řízení přerušit dle ust. § 109 odst. 1 písm. d občanského soudního řádu.

„[...] lze mít na základě revizního znaleckého posudku za prokázané, že žalovaný měl dominantní postavení na relevantním trhu. K naplnění skutkové podstaty zneužití tohoto postavení však bylo třeba prokazovat, zda se žalovaný dopustil protisoutěžního jednání stlačování marží. Z podaného revizního znaleckého posudku vyplynulo, že s ohledem na absenci relevantních podkladů od žalovaného nemohli znalci provést test efektivního soutěžitele, který je nezbytnou podmínkou k prokázání stlačení marží [...]. Za dané situace lze souhlasit se žalobcem, že ÚOHS jako správní orgán šetří a shromažďuje

²⁵⁶ Usnesení VS v Praze ze dne 16. 8. 2012, č.j. 3 Cmo 222/2012-201 (VOLNÝ proti O2).

podklady k posouzení stejné věci již minimálně od roku 2011, nelze proto vyloučit, že příslušnými listinami disponuje. S ohledem na dosud neukončené správní řízení však Úřad nemůže zdejšímu soudu poskytovat relevantní informace (jak ostatně bylo sděleno soudu v přípisu Úřadu ze dne 24. 3. 2016). “²⁵⁷

Ještě zřetelněji se tento názor projevil v obdobné věci České radiokomunikace proti O2. Žalobce se proti žalovanému domáhá náhrady škody, tedy jak skutečné škody, tak ušlého zisku, způsobené žalovaným při výkonu podnikatelské činnosti. Žalobce měl za to, že žalovaný v rozporu se zákonem o ochraně hospodářské soutěže zneužíval svého dominantního postavení na trhu zprostředkování přístupu ke službám sítě Internet za užití širokopásmových technologií xDSL tím, že nepřipustným způsobem stlačoval marže alternativních operátorů na maloobchodním trhu a omezil tak možnost žalobce odpovídajícím způsobem rozvinout svoji obchodní činnost v tomto segmentu. Rovněž Městský soud v Praze nejprve přerušil řízení do skončení správního řízení se společností žalovaného vedené u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.²⁵⁸

Vrchní soud v Praze však toto usnesení zrušil; na rozdíl od předchozího případu přitom v této věci nebyla paralelně se zneužitím dominance tvrzena nekalá soutěž. Podle Vrchního soudu přesto:

„[...] v důsledku přerušlení řízení může dojít v tomto řízení ke značným průtahům [...]. I když v této věci [...] se sice žalobce výslovně nedovolává ochrany proti nekalosoutěžnímu jednání žalovaného, [...] nelze [...] a priori již na počátku řízení učinit závěr, že v této věci se o nekalou soutěž nejedná. Pokud žalobce [...] tvrdil, že předmět tohoto řízení „se celý překrývá s řízením vedeným před ÚOHS“, je tato úvaha nesprávná. Předmětem řízení u soudu [...] je nárok na náhradu škody, který není a nemůže být uplatněn v probíhajícím správním řízení. Nalézací soud si naproti tomu v souladu s ustanovením § 135 odst. 2 o. s. ř. v řízení o náhradě škody může sám předběžně posoudit, zda došlo k tvrzenému správnímu deliktu.“²⁵⁹

Závěr Městského soudu v Praze však nebyl potvrzen Vrchním soudem,²⁶⁰ který rozhodl tak, že řízení nepřerušuje, přičemž v odůvodnění vyslovil, že:

²⁵⁷ Rozsudek MS v Praze ze dne 25. 4. 2018, č.j. 41 Cm 13/2011-895 (*VOLNÝ proti O2*).

²⁵⁸ Usnesení MS v Praze ze dne 7. 2. 2013, č.j. 15 Cm 56/2012-368 (*České radiokomunikace proti O2*).

²⁵⁹ Usnesení VS v Praze ze dne 4. 6. 2013, č.j. 3 Cmo 126/2013-437 (*České radiokomunikace proti O2*).

²⁶⁰ Usnesení VS v Praze ze dne 4. 6. 2013, č.j. 3 Cmo 126/2013-437 (*České radiokomunikace proti O2*).

„[...] Odvolací soud však má shodně se žalovaným za to, že v důsledku přerušení řízení může dojít v tomto řízení ke značným průtahům, neboť prvostupňové rozhodnutí ÚOHS může být napadeno rozkladem jako řádným opravným prostředkem, a proti rozkladovému rozhodnutí předsedy tohoto Úřadu lze podat správní žalobu, což by event. mohlo vést k dalšímu přerušení řízení [...]. Nelze tedy a priori již na počátku řízení učinit autoritativní závěr, že v této věci se o nekalou soutěž nejedná. Pokud žalobce v souvislosti s návrhem na přerušení řízení tvrdil, že předmět tohoto řízení „se celý překrývá s řízením vedeným před ÚOHS“, je tato úvaha nesprávná. Předmětem řízení u soudu prvního stupně je nárok na náhradu škody, který není a nemůže být uplatněn v probíhajícím správním řízení. [...] Za těchto okolností se v této fázi řízení jeví jeho přerušení přinejmenším jako předčasné.“

Nejvyšší soud následně v řízení o dovolání, jež žalobkyně podala proti rozhodnutí Vrchního soudu, kdy podle dovolatelky mělo být hlavním kritériem pro rozhodnutí o přerušení východisko hospodárnosti, tento dovolací důvod však Nejvyšší soud neakceptoval a dovolání odmítl, když uvedl, že:

„Předkládá-li dovolatelka k řešení právní otázku, „zda soud v řízení o žalobě o náhradu škody [...] má přerušit řízení do pravomocného rozhodnutí ÚOHS ve správním řízení vedeném proti žalovanému, ve kterém ÚOHS zkoumá, zda žalovaný svým jednáním, které je zároveň předmětem civilní žaloby, porušil § 11 ZOHS“, nejedná se (oproti mínění dovolatelky) o otázku hmotného či procesního práva [...]. Ve skutečnosti totiž dovolatelka polemizuje se skutkovými zjištěními odvolacího soudu o tom, že v případě přerušení řízení do rozhodnutí ÚOHS by došlo k výrazným průtahům v řízení. Dovolatelkou namítaná nesprávná skutková zjištění však nejsou podle současné právní úpravy způsobilým dovolacím důvodem [...]. Odvolací soud se správně zabýval (při zohlednění okolností daného případu) tím, zda vyčkání výsledku vedlejšího řízení bude i z hlediska délky předmětného (hlavního) řízení účelné, zda takovým postupem nemůže v posuzovaném řízení dojít ke značným průtahům, nebo zda si otázku, která může mít význam pro jeho rozhodnutí [...], vyřeší předběžně sám.“²⁶¹

²⁶¹Usnesení NS ČR ze dne 31.3.2014, č.j. 23 Cdo 3413/2013-518 (České radiokomunikace proti O2).

Dovolání dovolatelky bylo Nejvyšším soudem posouzeno jako nepřipustné a ani skutečnost, že dovolatelka v rámci dovolání poukazovala na návrh, v té době stále ještě neúčinné směrnice o určitých pravidlech upravujících žaloby na náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států Evropské unie v oblasti hospodářské soutěže, nesvědčila v její prospěch a dovolání bylo odmítnuto.

6.4.2 Koncept soutěžitele

Koncept soutěžitele, tak, jak je definován v unijním právu, je pro české právní prostředí obtížně „uchopitelný“ a i Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže trvalo velmi dlouho, než jej začal vykládat skutečně eurokonformně, tedy ve světle cílů a obsahu evropských norem.²⁶² Zatímco unijní právo za adresáta norem soutěžního práva označuje podnik (*undertaking*), nebo sdružení podniků (*association of undertakings*), terminologie českého soutěžního práva používá ve stejném významu pojem soutěžitel. Právě pojem *soutěžitel* (*competitor*) se však v unijním právu užívá spíše ve smyslu konkurenta. Nepřesný překlad vede mnohdy až k nelogickým formulacím, například:

„[...] *soutěžícím podnikem*“ se rozumí *skutečný nebo potenciální soutěžitel*;
„*skutečným soutěžitelem*“ se rozumí *podnik, který působí na stejném relevantním trhu*;
[...]

v anglické verzi zní pak stejný text logičtěji:

„[...] ‘*competing undertaking*’ means an *actual or potential competitor*; ‘*actual competitor*’ means an *undertaking that is active on the same relevant market*; [...]“²⁶³

Je tedy patrné, že terminologicky se česká právní úprava od té unijní na první pohled dosti liší, ačkoliv z aplikační praxe i odborných publikací²⁶⁴ lze dovodit, že česká definice soutěžitele je slučitelná s unijní definicí soutěžitele. O vzájemné slučitelnosti uvedených dvou terminologicky odlišných pojmů na úrovni českého i unijního práva již bylo mnohokrát

²⁶² V podrobnostech srov. PETR, Michal. Podniky, koncerny, dceřiné společnosti... kdo vlastně odpovídá za porušení soutěžního práva? *Antitrust revue soutěžního práva*, 2013, č. 2, s. 45; PETR, Michal. Přičítání odpovědnosti za porušení soutěžního práva. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2013, č. 3, s. 78.

²⁶³ srovnej například nařízení Komise (EU) č. 330/2010 ze dne 20.4.2010, o použití čl. 101 odst. 3 SFEU na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě, článek 1, odst. 1 písm. c).

²⁶⁴ KINDL, Jirí. MUNKOVÁ, Jindřiška. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář*. 3. vydání. C.H.Beck, 2016, s. 51 a násl, dále též rozsudek NSS ze dne 29.10.2017, č. j. 5 As 61/2005 (ČESKÁ RAFINÉRSKÁ).

pojednáváno,²⁶⁵ stejně tak bylo pojednáváno o ne příliš vhodném užívání českého pojmu „soutěžitel“ pro unijní pojem „podnik“.²⁶⁶

Pro přehlednost si dovolíme stručný exkurz na úvod. Podnik (*undertaking*) je adresátem norem soutěžního práva, jež je vymezen unijní judikaturou jako „jednotka vykonávající hospodářskou činnost, a to bez ohledu na její právní formu či způsob financování“²⁶⁷.

Tato definice byla konstantně opakována Soudním dvorem i v dalších rozsudcích. Prvním pojmovým znakem pojmu soutěžitel je „jednotka“, nebo také „entita“, kterou se rozumí ekonomický, nikoliv právní celek, tedy jednotka sdružující i více samostatných subjektů práva, z čehož plyne, že *příslušná jednotka může být tvořena i několika osobami, ať už fyzickými či právníckými*.²⁶⁸

Dále pak, v případě, že na trhu vystupují jako jedna ekonomická jednotka, pak jsou za jeden podnik považovány například společnost mateřská a její společnosti dceřiné. České právo neužívá pojem „jednotka“, hovoří však o fyzických a právníckých osobách a různých formách jejich seskupení, které nejsou sama právníckými osobami.²⁶⁹

Rovněž v některých českých rozsudcích je namísto pojmu „jednotka“ užíván pojem „subjekt“, což může být pro jejich čtenáře matoucí.²⁷⁰

Druhým definičním znakem pojmu soutěžitel je dle unijní definice pojmu „výkon hospodářské činnosti“ (*economic activity*), tedy nabízení zboží nebo služeb na relevantním trhu,²⁷¹ přičemž dosažení zisku není nezbytným předpokladem hospodářské činnosti,²⁷² dle zákona o ochraně hospodářské soutěže soutěžitel nutně nemusí být ani podnikatelem.

V porovnání s českým pojmem „podnikání“, které je dle své definice činností provozovanou za účelem dosažení zisku, je výkon hospodářské činnosti definován širěji. České soutěžní právo neužívá ani pojem „hospodářská činnost“ ani pojem „ekonomická aktivita“, dle zákona o ochraně hospodářské soutěže je podstatné, aby se soutěžitel „účastnil hospodářské soutěže“, nebo aby ji „mohl svou činností ovlivňovat.“ Tímto způsobem definovaný znak ekonomické aktivity je tedy v podstatě vyjádřen širěji, protože „možnost ovlivňovat soutěž“

²⁶⁵PETR, Michal. Vymezení soutěžitele pro účely práva hospodářské soutěže a nekalé soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*. 2019, číslo 2, s. 44-51.

²⁶⁶MUNKOVÁ, Jindřiška. Podnik jako adresát normy v soutěžním právu. *Právní rozhledy*, 2004, č. 17, s. 625 a násl. Dále též PELIKÁNOVÁ, Irena. Soutěžitel a podnik v českém právu. *Antitrust revue soutěžního práva*. 2016, číslo 1, s. 7 a násl.

²⁶⁷C-41/19 *Höfner*, odstavec 21, ECLI:EU:C:1991:161.

²⁶⁸170/83 *Hydrotherm*, odstavec 11, ECLI:EU:C:1984:271.

²⁶⁹ust. § 2 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷⁰srovnej například C-205/03 P *Fenin v Commission*, bod 25, ECLI:EU:C:2006:453.

²⁷¹srovnej například 118/85 *Commission v. Italy*, bod 7, ECLI:EU:C:1987:283.

²⁷²C-67/96 *Albany*, bod 85, ECLI:EU:C:1999:430.

beze sporu zahrnuje širokou škálu aktivit soutěžitele. Účastí v soutěži se totiž rozumí nejen podnikání,²⁷³ které je dle své definice provozováno za účelem zisku, ale také každá aktivita schopná ovlivnit trh, bez ohledu na to, zda je nebo není zaměřená na dosažení zisku.

Pokud však jde o civilní soudy v České republice, zdá se, že často dochází k naprostému nepochopení konceptu soutěžitele. Dobře patrné je to na „starší“ věci *KOVOŠROT Děčín*. Žalovaný, držitel akcií ve společnosti zabývající se nakládáním s odpady, převedl tyto akcie smlouvou o úplatném převodu akcií na žalobce, společnost KOVOŠROT Děčín a. s. (jednalo se o spojení, které povolil ÚOHS); součástí této transakce byla i konkurenční doložka, ve které se žalovaný zavázal, že se nebude po dobu tří let od podpisu smlouvy účastnit přímo či nepřímo hospodářské soutěže se žalobcem na území celé České republiky a po uplynutí tří let se žalobce nebude přímo či nepřímo účastnit hospodářské soutěže bez časového omezení na území přesně vymezených okresů, a to pro předmět podnikání nakládání s odpady a nakládání s nebezpečnými odpady.

Žalovaný ovšem tuto doložku porušil a v roce 2000 založil další společnost, která v oblasti nakládání s odpady působila, pročež na něj žalobce podal žalobu (postavenou čistě na smluvním právu) o zaplacení dohodnuté smluvní pokuty.

Žalovaný se bránil mimo jiné tím, že konkurenční doložka představuje zakázanou protisoutěžní dohodu, a je tedy neplatná a dále tím, že by se mohlo jednat o zneužití dominantního postavení žalobce na relevantním trhu. Krajský soud v Ústí nad Labem žalobu zamítl; k otázce souladu konkurenční doložky se soutěžním právem uvedl, že se nemohlo jednat o zakázanou dohodu, neboť žalovaný nebyl ve vztahu k žalobci soutěžitelem:

*„Žalovaný hospodářskou činnost v oboru nakládání s odpady [...] nevykonával, a vzhledem k tomu, že dobrovolně převzal závazek dle [konkurenční doložky], evidentně ani vykonávat neměl v úmyslu [...]. Soud proto dospěl k závěru, že žalovaný nebyl v době uzavření Smlouvy v dotčeném oboru soutěžitelem ve smyslu § 3 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže, a dohoda mezi ním a žalobcem proto nespadá pro nesplnění jedné z podmínek pod zákaz stanovený cit. ustanovením“.*²⁷⁴

²⁷³ Definice podnikatele, respektive podnikání vychází z ust. § 420 an zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷⁴ Rozsudek KS v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 19. 5. 2004, č.j. 37 Cm 158/2002-82 (*KOVOŠROT Děčín proti Z. Š.*).

Krajský soud tedy evidentně ztotožnil pojem soutěžitel s pojmem konkurent; Vrchní soud v Praze mu v tomto nedal za pravdu a žalovaného za soutěžitele označil, ani z jeho formulace, že: „žalovaného lze považovat ve smyslu právní úpravy regulace hospodářské soutěže za nepřímého účastníka soutěže“, však nelze s jistotou tvrdit, že je soudu přesný význam tohoto termínu jasný.²⁷⁵

Nejvyšší soud se v rámci dovolání zabýval otázkou, zda lze uzavřít, že dominantní soutěžitel zneužil svého dominantního postavení, jestliže neuzavřel požadovaný obchod s žádným jiným subjektem. Nejvyšší soud se v tomto ztotožnil se stanoviskem ÚOHS, že žalovaný je v tomto případě soutěžitelem žalobkyně.

“Dominantní postavení na trhu jednoho soutěžitele však není samo o sobě postižitelné a protiprávní. Je zakázáno pouze zneužití tohoto dominantního postavení. Bez ohledu na důvody, pro které dominantní postavení některý soutěžitel má, znamená to především, že takový subjekt má zvláštní odpovědnost nedovolit, aby jeho jednání ohrozilo skutečnou soutěž na společném trhu. Ke zneužití dominantního postavení musí dojít k újmě jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů.”²⁷⁶

V řízení se žalobci nepodařilo prokázat, že by se žalovaná chovala k jednotlivým soutěžitelům různě, že by zvýhodňovala některé obchodní partnery oproti jiným obchodním partnerům, a proto nebyl naplněn žádný z projevů zneužití dominantního postavení. Nadto, zákon neukládá povinnost prodeje sebraného elektroodpadu dalším subjektům. Systém kolektivního zpětného sběru vyřazených elektrospotřebičů nelze považovat za přenosovou síť, obdobný rozvod nebo jiné infrastrukturní zařízení ve smyslu zákona o ochraně hospodářské soutěže.

Skutková podstata § 11 zákona o ochraně hospodářské soutěže se uplatní zejména v tzv. síťových odvětvích, a to v oblasti energetiky, v telekomunikacích a v železniční dopravě, protože infrastruktura se bude vždy považovat za monopol; je totiž z hlediska finanční či technické náročnosti vyloučeno vybudování alternativních zařízení. Jedná se zejména o zařízení, která slouží k přenosu, přepravě, rozvodu a distribuci elektrické energie, zemního plynu, tepla nebo vody, nebo o telekomunikační síť nebo železniční infrastrukturu, rozsáhlé

²⁷⁵ Rozsudek VS v Praze ze dne 15. 3. 2005, č.j. 3 Cmo 254/2004-115 (KVOŠROT Děčín proti Z. Š.).

²⁷⁶ Tamtéž.

skladovací prostory pro zemní plyn, přístavy, letiště, obslužné plochy přístavu, počítačový rezervační systém sloužící v letecké dopravě a podobně.²⁷⁷

Následně se věc dostala před Nejvyšší soud,²⁷⁸ který v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že se nejedná o zakázanou dohodu, nýbrž o vedlejší ujednání u spojení podniků:

„Pokud je však závazek nekonkurovat převzat [...] převodcem podstatného množství akcií obchodní společnosti [...], je třeba dovodit, že tato dohoda nepředstavuje nepřípustné narušení soutěže. V jejím sjednání tedy nelze spatřovat nepřípustnou kartelovou dohodu. Zákaz kartelových dohod dopadá na vedlejší ujednání sjednávaná v souvislosti se spojováním soutěžitelů pouze tehdy, pokud vedou nebo mohou vést k vyloučení, omezení nebo jinému narušení hospodářské soutěže nad míru, která vyplývá již ze samotného realizovaného spojení soutěžitelů. Tato míra není překročena, pokud předmět vedlejších ujednání bezprostředně se spojením soutěžitelů souvisí a je k jeho uskutečnění nezbytný. Pokud vedlejší ujednání svým obsahem tento rámec nepřesahuje, nepředstavuje dohodu narušující soutěž a nepodléhá proto zákazu [...]. Rovněž současně platný zákon [...] upravuje, že rozhodnutí o povolení spojení se vztahuje rovněž na taková omezení hospodářské soutěže, která soutěžitelé uvedli v návrhu na povolení spojení a která se spojením přímo souvisejí a jsou nezbytná k jeho uskutečnění. Doba zákazu konkurence v nekonkurenčních klauzulích (vedlejších ujednáních) přitom musí být přiměřená. [...].

Z výše uvedeného vyplývá, že za zakázanou kartelovou dohodu se nepovažuje vedlejší ujednání stran v souvislosti se spojováním soutěžitelů, pokud převzatá omezení přímo souvisí s tímto spojením a jsou pro ně nezbytná, neboť nabyvateli zajišťují plnou hodnotu převedených aktiv.

Prakticky stejně uvažoval Městský soud v Praze ještě v roce 2012, jak vyplývá z jeho rozsudku ve věci Elektrobazar proti ELECTROWIN I. Žalobce, společnost zabývající se nákupem a následnou opravou vyřazených elektrospotřebičů za účelem jejich opětovného uvedení do oběhu, se domáhal náhrady škody po společnosti ELECTROWIN a. s., která je provozovatelem kolektivního systému zpětného odběru a správy elektroodpadu (kolektivní systém sběru vyřazených spotřebičů), neboť se měla dopustit zneužití svého dominantního postavení vůči žalobci tím, že s ním odmítla uzavřít smlouvu o odběru těchto elektrospotřebičů.

²⁷⁷ RAUS, David. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář*. 1. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2014.

²⁷⁸ Rozsudek NS ČR ze dne 26.3.2008, č. j. 32 Odo 1042/2005 (*KOVOŠROT Děčín proti Z. Š.*).

V části týkající se soutěžního práva soud žalobu zamítl s tím, že:

„žalobce a žalovaný nejsou soutěžitelé na relevantním trhu. Podle soudu, žalovaný neobchoduje, nevykupuje a dále neprodává elektroodpad [...], je pouze tím, kdo byl založen za účelem organizace zpětného odběru vyřazených elektrospotřebičů. Skutečným soutěžitelem žalobce jsou až koneční zpracovatelé vyřazeného elektroodpadu, nikoliv organizátor samotného sběru (žalovaný)“. [...] Žalovaný též nemá žádnou povinnost tento elektroodpad žalobci předávat.²⁷⁹

Žalobci se tedy před soudem prvního stupně nepodařilo prokázat porušení pravidel hospodářské soutěže ve formě zneužití dominantního postavení ze strany žalovaného. Soud uvedl, že nelze vstupovat do podnikatelských aktivit účastníků řízení a fakticky nutit žalovaného k uzavření závazkového vztahu. Teprve Vrchní soud v Praze potvrdil v odvolání, a to na základě intervence ÚOHS, který mu k této otázce zaslal své stanovisko, že společnost *ELECTROWIN* soutěžitelem ve smyslu soutěžního práva je.

„Předmětem sporu je požadavek žalobce na uložení povinnosti žalovanému zaplatit mu předmětnou částku jako náhradu škody – ušlý zisk, jehož by žalobce dosáhl, pokud by s ním žalovaný uzavřel smlouvu na dodávku vyřazených lednic a praček, jež žalovaný shromažďuje v rámci kolektivního systému výrobců ohledně sběru vyřazených spotřebičů. Podle žalobce nic nebrání žalovanému vyhovět mu v jeho poptávce po vyřazených elektrospotřebičích (jak ji u něho uplatnil v počtu 200 ks měsíčně) a pokud žalovaný toto odmítá, pak dle jeho názoru tím zneužívá své dominantní postavení na trhu vyřazených elektrospotřebičů.²⁸⁰

ÚOHS v tomto směru poukázal na legální definici soutěžitele v zákoně o ochraně hospodářské soutěže a čl. 101 a 102 SFEU. Dále ÚOHS vyrozuměl žalobce o tom, že žalovaný je soutěžitelem, přičemž na trhu nakládání se zpětně odebranými a odděleně sebranými velkými domácími spotřebiči zaujímá dominantní postavení, s tím, že toto postavení nezakládá povinnost žalovaného dodávat žalobci poptávaná elektrozařízení, nicméně k odmítnutí musí mít ospravedlnitelné důvody, avšak s ohledem na ne zcela jednoznačnou právní úpravu – nelze

²⁷⁹ Rozsudek MS v Praze ze dne 2. 7. 2012, č.j. 19 Cm 5/2011-152 (*Elektrobazar proti ELECTROWIN*).

²⁸⁰ Rozsudek VS v Praze ze dne 20. 5. 2015, č.j. 3 Cmo 390/2014-288 (*Elektrobazar proti ELECTROWIN*).

odmítnutí popřání žalobce žalovaným považovat za zneužití dominantního postavení žalovaného na trhu.

Danou situaci lze považovat za problematickou s tím, že za určitých okolností by jednání žalovaného mohlo mít potenciálně negativní dopady na hospodářskou soutěž. Příčinu tohoto problému spatřoval ÚOHS v nedostatečné právní úpravě problematiky v zákoně o odpadech.²⁸¹ Vrchní soud však přesto potvrdil zamítnutí žaloby, neboť zneužití dominantního postavení žalované společnosti nebylo prokázáno.

6.4.3 Další základní koncepty

I pokud se soud přenesl přes pojem soutěžitel, působí často obtíže i otázka, co je zakázanou dohodou. Tento problém je dobře patrný v již citované věci *KOVOŠROT Děčín*, kde odvolací Vrchní soud v Praze uvedl, že soutěžní právo se nevztahuje na konkurenční doložky; podle tohoto soudu:

*„Dohoda, která je konkurenční doložkou, [...] zajišťuje ochranu jedné smluvní strany před odůvodněnou možností nepatřičného využití zvláštních poznatků druhé smluvní strany o jejich poměrech, činnostech a skutečnostech jejího provozu i případně obchodního tajemství, po určitou, přiměřenou dobu. Jejím cílem je tedy odůvodněná ochrana oprávněného zájmu, nikoli regulace soutěže. [...] Dohoda, která je obsahově konkurenční doložkou, nespadá pod zákonné omezení hospodářské soutěže podle zák. č. 63/1991 Sb. [...]“*²⁸²

Teprve Nejvyšší soud v řízení o dovolání prohlásil, že se na předmětné ujednání soutěžní právo vztahuje, že se však jedná o tzv. vedlejší ujednání související s předmětným spojením soutěžitelů (*auxiliary restraint*), a jako takové nepodléhá zákazu.²⁸³

Tzv. *auxiliary restraint* představují určitá omezení pro smluvní strany, včetně smluvních stran u dohod o spojení. Omezení sice nepředstavují primární předmět dohody, nicméně se přímo vztahují k nezbytným cílům dohody.

Nejvyšší soud odůvodnil své stanovisko tak, že pokud je však závazek nekonkurovat převzat převodcem podstatného množství akcií obchodní společnosti vůči této obchodní

²⁸¹Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸² Rozsudek VS v Praze ze dne 15.3.2005, č.j. 3 Cmo 254/2004-115 ((*KOVOŠROT Děčín proti Z. Š.*).

²⁸³ Rozsudek NS ČR ze dne 26. 3. 2008, č. j. 32 Odo 1042/2005 (*KOVOŠROT Děčín proti Z. Š.*).

společnosti, pak je třeba dovodit, že tato dohoda nepředstavuje nepřípustné narušení soutěže a nelze ji tedy považovat za nepřípustnou kartelovou dohodu.

„Zákaz kartelových dohod dopadá na vedlejší ujednání sjednáváná v souvislosti se spojováním soutěžitelů pouze tehdy, pokud vedou nebo mohou vést k vyloučení, omezení nebo jinému narušení hospodářské soutěže nad míru, která vyplývá již ze samotného realizovaného spojení soutěžitelů. Tato míra není překročena, pokud předmět vedlejších ujednání bezprostředně se spojením soutěžitelů souvisí a je k jeho uskutečnění nezbytný. Pokud vedlejší ujednání svým obsahem tento rámec nepřesahuje, nepředstavuje dohodu narušující soutěž a nepodléhá proto zákazu [...]. [...] za zakázanou kartelovou dohodu se nepovažuje vedlejší ujednání stran v souvislosti se spojováním soutěžitelů, pokud převzatá omezení přímo souvisí s tímto spojením a jsou pro ně nezbytná, neboť nabyvateli zajišťují plnou hodnotu převedených aktiv. Za takové vedlejší ujednání lze považovat právě předmětnou dohodu stran obsahující závazek žalovaného nekonkurovat společnosti, když samotné spojení podniků, k němuž došlo mj. smlouvou o úplatném převodu akcií uzavřenou účastníky [...], bylo povoleno [...]. Závěr odvolacího soudu, že dohoda stran o zákazu konkurence je platná v rozsahu, ve kterém se žalovaný zavázal neúčastnit se hospodářské soutěže se Společností na území České republiky po dobu dvou let od uzavření smlouvy, je správný.“²⁸⁴

Nejvyšší soud při své argumentaci vycházel především ze sekundární unijní legislativy.²⁸⁵ Rovněž současně platný zákon o ochraně hospodářské soutěže v ustanovení § 17 odst. 2 upravuje, že rozhodnutí o povolení spojení se vztahuje rovněž na taková omezení hospodářské soutěže, která soutěžitelé uvedli v návrhu na povolení spojení a která se spojením přímo souvisejí a jsou nezbytná k jeho uskutečnění. Doba zákazu konkurence v nekonkurenčních klauzulích (vedlejších ujednáních) přitom musí být přiměřená.

Ještě markantnější je tento problém v souvislosti se zneužíváním dominance. Prokázat, že došlo ke zneužití, je pro žalobce obtížné i v situacích, kdy již k tomuto názoru dospěl ÚOHS,

²⁸⁴ Rozsudek NS ČR ze dne 26. 3. 2008, č. j. 32 Odo 1042/2005 (*KOVOŠROT Děčín proti Z. Š.*).

²⁸⁵ Například nařízení Rady (EHS) č. 4064/89 ze dne 21. prosince 1989, o kontrole spojování podniků, rovněž nařízení Rady (ES) č. 139/2004 ze dne 20. ledna 2004, o kontrole spojování podniků, Sdělení Komise ES o omezeních přímo souvisejících se spojováním (publikované v Úředním věstníku Evropské unie dne 5. 3. 2005 pod č. 2005/C 56/03), oznámení Komise týkající se podpůrných omezení při spojování podniků č. 2001/C 188/03.

kdy hovoříme o tzv. *follow-on žalobách*. Jako příklad může sloužit velmi starý případ, ve kterém lékař zakládal svůj nárok na tom, že Všeobecná zdravotní pojišťovna zneužila své dominantní postavení tím, že s ním odmítla uzavřít smlouvu o poskytování a úhradě zdravotní péče.

Žalobce žádal, aby soud uložil žalovanému zdržet se dominantního postavení a odstranit závadný vztah uzavřením výše zmíněné smlouvy.²⁸⁶ Krajský soud v Hradci Králové, který ve věci rozhodoval, si byl vědom toho, že ÚOHS v několika obdobných případech označil srovnatelné jednání žalované za zneužití dominance, a že jedno takové jeho rozhodnutí bylo již potvrzeno soudem,²⁸⁷ a vyhověl žalobě v rozsahu, ve kterém se žalobce domáhal, aby se dominant zdržel protisoutěžního jednání, tedy aby s ním uzavřel smlouvu. Žalobce byl shledán jako soutěžitel vůči ostatním lékařským zařízením, jež poskytují stomatologickou péči.

Soud shledal žalobu žalobce důvodnou v části, ve které žalobce požaduje vydat výrok odstraňovací a zdržovací, avšak v části, ve které žalobce požadoval uložení povinnosti žalovanému zveřejnit rozsudek, což žalobce označil jako zadostiučnění, soud žalobu zamítl.²⁸⁸

Vrchní soud v Praze přesto došel k závěru, že zneužití dominance nebylo prokázáno. Soud přitom zjevně uvažoval toliko v intencích sektorové regulace zdravotnictví, nikoliv soutěžního práva:

*„[...] Není předmětem sporu, že žalovaný zaujímá v daném segmentu trhu dominantní postavení, jde o stav sice nežádoucí, ale jen z této skutečnosti nelze odvozovat důvodnost nároku žalobce. [...] ty mohou být po právu pouze za situace, kdy žalobce zneužije toto dominantní postavení. Žalobce [...] nijak neprokázal právní důvod, [který] by zakládal povinnost žalovaného požadovanou smlouvu s ním uzavřít, nebylo prokázáno, že by žalovaný jednal [...] v rozporu se zákonem mu uloženou povinností zajistit v dané oblasti služby daného druhu pro své pojištěnce, že by nerespektoval veřejný zájem a svévolně bránil žalobci do okruhu svých smluvních partnerů. [...] Nelze jinak než uzavřít, že své postavení žalovaný vůči žalobci nijak nezneužil [...]“.*²⁸⁹

²⁸⁶ Stranou zde ponecháváme skutečnost, že ÚOHS ve své dnešní praxi nepovažuje zdravotní pojišťovny za soutěžitele, srov. KINDL, Jiří. Zdravotní pojišťovny jako podnik? Ano či ne. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2010, č. 2, s. 27.

²⁸⁷ Rozsudek VS v Olomouci ze dne 11. 7. 1996, č.j. 2 A 4/96 (VZP).

²⁸⁸ Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 7. 3. 2002, č.j. 33 Cm 161/2000-71 (*J. M. proti VZP*).

²⁸⁹ Rozsudek VS v Praze ze dne 9. 4. 2004, č.j. 33 Cm 161/2000-71 (*J. M. proti VZP*).

Názor vrchního soudu následně potvrdil i Nejvyšší soud, když v rozsudku uvedl, mimo jiné, že:

„Sám dovolatel připustil, že žalovaná, která má v daném regionu na trhu dominantní postavení, není povinna uzavřít smlouvu s každým zájemcem a uzavření smlouvy může odmítnout, jestliže ji k tomu vedou racionální a ospravedlnitelné důvody. Domnívá-li se žalobce, že těmito důvody nemůže být skutečnost, že v předmětné geografické oblasti je již zdravotnická přeprava dostatečně zajištěna, není jeho názor správný [...]“²⁹⁰

Následně podaná ústavní stížnost ve věci, ve které se stěžovatel dovolával práva na spravedlivý proces, respektive práva na spravedlivé projednání věci. Podstatou tvrzení stěžovatele o porušení práva na spravedlivý proces byla polemika s právními názory odvolacího a dovolacího soudu a tvrzení, že obecné soudy pochybily při výkladu a posuzování relevantních zákonných ustanovení. Ústavní soud se neztotožnil s tvrzeními stěžovatele, že rozhodnutí obecných soudů jsou zcela nepředvídatelná, načež byla ústavní stížnost rovněž odmítnuta.²⁹¹

Obdobně je absence uvažování v pojmech soutěžněprávní doktríny patrná v rozsudku Okresního soudu v Ostravě ve věci L. L. proti SEP ESSMANN. S ohledem na to, že tento případ byl již skutkově popsán výše, se na tomto místě zaměříme především na skutečnost, že k žalobě, která spatřovala zneužití dominance v tom, že žalovaný odmítl poskytnout žalobci určité plnění (právo být proškolen žalovaným k provádění kontroly, údržby a servisu všech požárně bezpečnostních zařízení vyráběných a dodávaných na trh žalovaným), soud uvedl, že v právním státě mohou být povinnosti ukládány jen na základě zákona a v jeho mezích, a žalobu zamítl, neboť:

„[...] povinnost žalovaného kohokoli proškoloval není žádným způsobem stanovena. Soud proto žalovaného k uvedené činnosti zavázat nemůže a nelze tudíž ani určit, že žalobce má na takové proškolení právo. [...] Právo žalovaného být proškolen nelze dovodit ani ze Sdělení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže [...], který toliko vyslovuje domněnku, že současné znění vyhlášky [...] může vést ke snížení konkurence v oblasti poskytování služeb revizí. Proto bez ohledu na to, zda nemožnost žalobce

²⁹⁰ Rozsudek NS ČR ze dne 29. 9. 2004, č. j. 32 Odo 32/2004 (J. M. proti VZP).

²⁹¹ Usnesení ÚS ČR ze dne 1.11.2005, č.j. IV.ÚS 408/04(J. M. proti VZP).

provádět kontrolu a montáž PBZ žalovaného, je či není oprávněná, nelze tento stav řešit požadavkem na určení, že žalobce má právo být žalovaným proškolen.“²⁹²

V jiných věcech se zdá, že soudy chápou pojem zneužití nepřiměřeně úzce, např. v již zmiňované a skutkově výše popsané kauze *Elecrobazar proti ELECTROWIN*. Vrchní soud v Praze patrně ztotožnil koncept zneužití dominantního postavení toliko s diskriminací, neboť uvedl, že:

*„[...] nebylo prokázáno, že by žalovaný [...] dominantní postavení zneužil. Žalovaný nijak nezvýhodnil ve své činnosti jiné soutěžitele tím, že by žalobcem požadovanou smlouvu uzavřel s třetí osobou a bez relevantních důvodů uzavření obdobné smlouvy odmítl žalobci – bylo totiž prokázáno, že žalovaný žádnou obdobnou smlouvu [...] s třetí osobou neuzavřel. [...] z hlediska uplatněného nároku na náhradu škody nebylo prokázáno žalovanému porušení právní povinnosti, s níž by tvrzená škoda byla spojena.“*²⁹³

Následně ve věci rozhodoval Nejvyšší soud,²⁹⁴ jenž potvrdil, že v daném případě za zneužití dominantního postavení soutěžitele nelze považovat, že dominantní soutěžitel neuzavřel požadovaný obchod (prodej sebraného elektroodpadu) s žádným subjektem, ani jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, kterým brání v jejím využití jinému soutěžiteli. Nejvyšší soud se ztotožňuje se stanoviskem ÚOHS, že žalovaná je v tomto případě soutěžitelem žalobkyně. Dominantní postavení na trhu jednoho soutěžitele však není samo o sobě postižitelné a protiprávní. Je zakázáno pouze zneužití tohoto dominantního postavení.

Bez ohledu na důvody, pro které dominantní postavení některý soutěžitel má, znamená to především, že takový subjekt má zvláštní odpovědnost nedovolit, aby jeho jednání ohrozilo skutečnou soutěž na společném trhu.

Ke zneužití dominantního postavení musí dojít k újmě jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů. V řízení nebylo prokázáno, že by se žalovaná chovala k jednotlivým soutěžitelům různě, že by zvýhodňovala některé obchodní partnery a jiné nikoli. Nebyl naplněn žádný z projevů zneužití dominantního postavení.

²⁹² Rozsudek OS v Ostravě ze dne 9. 11. 2015, č.j. 16 C 195/2013-61 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

²⁹³ Rozsudek VS v Praze ze dne 20. 5. 2015, č.j. 3 Cmo 390/2014-288 (*Elektrobazar proti Electrowin*).

²⁹⁴ Rozsudek NS ČR ze dne 6.1.2016, č.j. 23 Cdo 5730/2015 (*Elektrobazar proti Electrowin*).

Ústavní soud následně posoudil, že v projednávané věci soudy nezpochybňovaly možnost uplatňovat náhradu škody způsobenou porušením pravidel hospodářské soutěže a stěžovatelce nebyl odepřen přístup k občanskoprávním soudům s tím, že řešení jednání vedlejší účastnice, jež mělo dle žaloby způsobit stěžovatelce újmu, náleží výhradně příslušným správním orgánům (zejména ÚOHS) či správním soudům. Soudy zjevně neodmítly projednat stěžovatelkou uplatňovaný soukromoprávní nárok s tím, že se dotýká i posouzení veřejnoprávního deliktu.

Soudy se naopak námitkami stěžovatelky zabývaly, přičemž při posuzování naplnění předpokladů odpovědnosti za škodu měly k dispozici nejen vyjádření ÚOHS (ten k podnětu stěžovatelky prováděl souběžně s občanskoprávním řízením u vedlejší účastnice příslušné šetření dle zákona o ochraně hospodářské soutěže), ale i důkazy další.

Dále ústavní soud uzavírá, že z časového hlediska stěžovatelka podala svou žalobu dne 10. února 2011 a domáhala se ušlého zisku za dobu od 1. září 2008, zatímco poukazovaná směrnice, jež zavazuje členské státy Evropské unie k transpozici, byla přijata (až) 26. listopadu 2014 s povinností transpozice pro státy do 27. prosince 2016.

„Ústavní soud musí přisvědčit závěrům obecných soudů, které nepovažovaly v řízení za prokázané, že by se vedlejší účastnice dopustila zneužití tohoto dominantního postavení a v důsledku toho byla stěžovatelce způsobena škoda; totéž platí ohledně závěru o absenci kontraktní povinnosti (ani ze samotného dominantního postavení nelze ještě dovozovat povinnost k uzavření smlouvy o dodávkách se stěžovatelkou).“²⁹⁵

Konečně, někdy navozuje odůvodnění soudního rozhodnutí spíše dojem, že dominant si zaslouží určitý stupeň ochrany, například ve věci KARSIT HOLDING proti ŠKODA AUTO. Prvostupňový Krajský soud v Praze rozhodoval spor, ve kterém se žalobce, společnost Karsit Holding, domáhal zneplatnění dohody o narovnání a náhradách škody, které žalobci vznikly v souvislosti s jejím uzavřením. Obě společnosti podnikají v automobilovém průmyslu a žalobce byl žalovanou společností Škoda Auto vybrán jako dodavatel pro sériovou výrobu.

Žalobce se smlouvou zavázal žalované vyrobit a dodat na základě jeho objednávek určitý objem náhradních dílů v časovém rozmezí let 2002 až 2006. V tomto období však k objednání smlouveného objemu náhradních dílů nedošlo, a nedošlo tedy ani k jeho dodání,

²⁹⁵ Usnesení ÚS ze dne 23.8.2017, č.j. III. ÚS. 2577/16 (*Elektrobazar proti Electrowin*).

čímž vznikla žalobci škoda. Žalobce v žalobě uplatnil dva nároky. Za prvé, nárok na určení neplatnosti předmětné dohody o narovnání a za druhé nárok na náhradu škody (ve výši přes cca 390 mil. Kč) způsobené porušením smlouvy, uzavřené jmenováním žalobce dodavatelem náhradních dílů.

Krajský soud sice v rozsudku správně teoreticky shrnul, co znamená, když je konkrétní soutěžitel v dominantním postavení na relevantním trhu, včetně speciální odpovědnosti soutěžitele v dominantním postavení, následně však užil takové odůvodnění, ze kterého spíše plyne, že je to žalobce, který má mít jakousi speciální odpovědnost, když uvedl, že:

„soud neshledal nic, co by nasvědčovalo tomu, že by žalovaná zneužila při uzavírání Dohody o narovnání svého dominantního postavení. [...] Soud má také zato, že žalobce musel vědět o dominantním postavení žalované [...] již v době, kdy s ní vstoupil do závazkového vztahu (tato skutečnost je dostatečně obecně známa), a musel tedy počítat s jistým stupněm ekonomického tlaku, který s sebou dominantní postavení soutěžitele na trhu neodmyslitelně přináší, aniž by se jednalo o zneužití tohoto postavení. Soud má za to, že ujednání obsažená v dohodě o narovnání neporušují zásady poctivého obchodního styku. [...] Proto se soud již nezabýval rozsahem škody, která žalobci vznikla, ani tím, zda škoda byla v uplatněném rozsahu způsobena porušením povinnosti ze strany žalovaného, a žalobu jako nedůvodnou zamítl.“²⁹⁶

Vrchní soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně v tom smyslu, že není dán naléhavý právní zájem na určení neplatnosti dohody o narovnání, toliko pokud jde o první žalobcem uplatněný nárok.

Co se týká zneužití dominantního postavení žalovaného a nároku na náhradu žalobcem tvrzené škody (ve výši přes cca 390 mil. Kč způsobené poklesem odebraných náhradních dílů, která nebyla pokryta částkou 20 mil. Kč, vyplývající z dohody o narovnání). Spornou otázkou bylo, zda dohoda o narovnání zahrnovala veškeré nároky žalobce, tedy i vzniklou škodu. Žalobce mimo jiné namítal, že uzavřená dohoda je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, neboť pokles odběru a výroby o cca 258 mil. Kč byl žalobci kompenzován pouze částkou 20 mil. Kč. A dále namítal, že žalovaný zneužil své dominantní

²⁹⁶ Rozsudek KS v Praze ze dne 15. 5. 2008, č.j. 59 Cm 20/2008-18 (*KARSIT HOLDING proti ŠKODA AUTO*).

postavení na automobilovém trhu. Avšak rovněž Vrchní soud v Praze potvrdil právní názor soudu prvního stupně s tím, že:

„[...] dohodou o narovnání došlo k zániku veškerých závazků [...] vyplývajících ze vztahu založeného jmenovacím dopisem. Zaniklé závazky byly nahrazeny závazky novými: závazkem žalovaného zaplatit žalobci částku 20 mil. Kč a dále závazkem o spolupráci na další období [...]. Bylo věcí žalobce jako dodavatele, aby v době uzavření dohody uvážil, zda sjednané podmínky, zaručující urychlené zaplacení částky 20 mil. Kč a spolupráci pro následující období [...], jsou pro žalobce přijatelné či nikoliv. Projev vůle obsažený v dohodě směřoval výslovně k úkonu narovnání [...] a dohoda byla jako dohoda o narovnání přímo nazvána. Žalobce se proto nemůže dovolávat porušení závazků z původně uzavřené smlouvy. [...] žalobce [měl] otázku přiměřenosti podmínek a protiplnění nastolit již v době uzavření této smlouvy.“²⁹⁷

Vrchní soud v Praze, jako soud odvolací, tedy uzavřel, že právo na náhradu škody z porušení jmenovacího dopisu žalobce neprokázal. Porušení nově vzniklých závazků, sjednaných v dohodě o narovnání, žalobce netvrdil ani neprokazoval. Proto odvolací soud zamítavý rozsudek potvrdil i ohledně náhrady škody

Nejvyšší soud následně, vázán uplatněnými dovolacími důvody tak, jak je dovolatel obsahově vymezil, korigoval právní názory nižších soudů takto:

„Poznámka soudu prvního stupně, že žalobkyně musela počítat s jistým stupněm ekonomického tlaku, který s sebou dominantní postavení soutěžitele na trhu neodmyslitelně přináší, aniž by se jednalo o zneužívání tohoto postavení, je pouhou spekulací soudu [...], nepodloženou skutkovým zjištěním. Za této situace je pak nevýznamné, že odvolací soud nesprávně uvedl, že žalobkyně měla otázku přiměřenosti podmínek a protiplnění nastolit již v době uzavření dohody o narovnání [...] jelikož vzato v celém kontextu bylo jednání žalované v rozporu s poctivým obchodním stykem. Stejně jako v případě námitky o zneužití dominantního postavení žalované, však ze skutkových zjištění soudů obou stupňů nelze učinit závěr, že by jednání žalované v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku bylo.“²⁹⁸

²⁹⁷ Rozsudek VS v Praze ze dne 26. 8. 2009, č.j. 4 Cmo 217/2008-52 (KARSIT HOLDING proti ŠKODA AUTO).

²⁹⁸ Usnesení NS ČR, ze dne 28.2.2012, č. j. 23 Cdo 423/2010 (KARSIT HOLDING proti ŠKODA AUTO).

Vzhledem k tomu, že dovolací soud může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil²⁹⁹ a skutková zjištění učiněná nižšími soudy obou stupňů, jimiž je dovolací soud při přezkoumání přípustnosti dovolání vázán, neumožnila učinit závěr, že by žalovaná při uzavírání dohody o narovnání zneužila svého dominantního postavení. Pouhá skutečnost, že žalovaná na trhu dominantní postavení má (jak soudy dovodily, i když k této otázce neučinily potřebné skutkové zjištění), ještě dle dovolacího soudu neznamena, že tohoto dominantního postavení zneužila. Celkově tedy bylo dovolání odmítnuto.

Úspěch, a to navíc jen částečný, tak zaznamenal žalobce toliko ve věci *GTS proti ČESKÝ TELEKOM*, kde bylo prokázáno zneužití dominantního postavení soutěžitele, spočívající v odmítnutí uzavření určitých dodatků ke smlouvě o propojení telekomunikačních sítí. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním závěrem, že žalovaný zneužil svého dominantního postavení na trhu provozováním jednotné telekomunikační sítě, pokud po zavedení své služby, jež má spojitost s poskytováním internetu bez objektivně ospravedlnitelných důvodů, odmítl uzavřít s právním předchůdcem žalobce dodatek ke smlouvě o propojení. V identické věci deklarováno v rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže;³⁰⁰ soud je tedy bez dalšího považoval za prokázané jak v časovém rozsahu, který posoudil Úřad, tak i později, kdy toto jednání pokračovalo. Žalobce přesto neuspěl se svým nárokem na náhradu škody, jak bude popsáno níže.

Ve věci *Dřevařská a lesnická společnost proti Lesy České republiky* se žalobci, Dřevařské a lesnické společnosti, rovněž nepodařilo prokázat nejen nárok na náhradu škody, ale ani zneužití dominantního postavení či nekalosoutěžní jednání žalovaného. Dle našeho názoru v tomto případě sám žalobce nebyl schopen správně posoudit podmínky, ze kterých lze zneužít dominantní postavení na relevantním trhu, a tedy ani svoji pozici na relevantním trhu. Skutkově se jednalo o situaci, kdy Dřevařská a lesnická společnost žádala zaplacení částky převyšující 130 mil. Kč jako vzniklé škody, neboť žalovaný, Lesy České republiky, vyhlásil výběrová řízení na uzavření rámcových smluv na dodávky lesnických, pěstebních a těžebních

²⁹⁹ srov. usnesení NS ČR ze dne 29. 6. 2004, č.j. 21 Cdo 541/2004.

³⁰⁰ Rozhodnutí ÚOHS ze dne 6. 12. 1999, č. j. S 104/99 (*DATTEL*); rozhodnutí předsedy ÚOHS ze dne 5. 9. 2000, č. j. R 4/2000 (*DATTEL*).

činností, z nichž měly být s vítěznými uchazeči uzavřeny příslušné smlouvy na dobu 5 let, s možností tříletého prodloužení smluvního vztahu.

Žalobce se výběrových řízení v několika případech zúčastnil a všem podmínkám výběrových řízení dostal, navíc nabídl nejvýhodnější cenu. Dle tvrzení žalobce, měly být jeho nabídky vybrány jako vítězné a žalovaný s ním měl uzavřít smlouvy, což se nestalo.

Naopak žalovaný všechny nabídky žalobce vyřadil, resp. nepřijal, čímž žalobce ve výběrovém řízení neuspěl. Posléze podaným námitkám žalobce žalovaný nevyhověl. Z popsaneho jednání žalobce pak žalovaný dovozoval odpovědnost žalovaného za škodu spočívající v zisku, jehož by dosáhl realizací smluv uzavřených se žalovaným na základě zmíněných nabídek a který mu ušel, když mu ji měl žalovaný způsobit vyřazením jeho nabídek z výběrového řízení.

V souvislosti s tím žalobce namítal, že došlo k porušení podmínek výběrového řízení, zákona o veřejných zakázkách, rovněž i k porušení ustanovení upravujících obchodní veřejnou soutěž (pro případ, že by žalovaný hypoteticky nebyl povinen postupovat podle zákona o veřejných zakázkách), a především zneužití dominantního postavení ze strany žalovaného a zároveň nekalosoutěžní jednání žalovaného.

Oba účastníci v řízení předkládali další obsáhlá podání, jež soud vzal v úvahu s konstatováním, že se jedná o podrobná zdůvodnění již zaujatých stanovisek. Především pak soud ve věci tvrzení o nekalosoutěžním jednání žalovaného a zneužití dominantního postavení zhodnotil, že:

„[...] v hospodářské soutěži se v rámci výběrového řízení utkali jednotliví uchazeči – přihlašovatelé a nikoli žalovaný se žalobcem event. žalovaný s jinými, ať již úspěšnými či neúspěšnými uchazeči a není tedy naplněna jedna z nutných podmínek tzv. generální klauzule [...] obchodního zákoníku. Rovněž [...] k tvrzení o zneužití dominantního postavení žalovaného [...] zde má soud z vlastní činnosti za zjištěné, že žalovaný sice s ohledem na svou specifickou povahu má dominantní postavení, žalobce však nikdy – dle vlastního prohlášení – nebyl účasten žádného řízení, týkajícího se zneužití dominantního postavení žalovaného a navíc, dle potvrzení ÚOHS [...], které žalovaný předložil k důkazu, žádné takové řízení proti žalovanému zahájeno nebylo.“³⁰¹

³⁰¹ Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 3. 8. 2009, č.j. 33Cm 27/2007-562 (Dřevařská a lesnická společnost proti Lesy České republiky).

Proti rozhodnutí soudu prvního stupně se žalobce odvolal, Vrchní soud v Praze však dospěl k závěru, že odvolání není důvodné, neboť se zjištěními soudu prvního stupně i se závěrem, že nejsou dány předpoklady odpovědnosti za škodu, ztotožnil.³⁰²

Narazili jsme i na problematiku síťových odvětví, kde se rozhodnutí soudů první instance a soudu odvolacího zásadně odlišovalo od ustálené rozhodovací praxe soudu dovolacího, ačkoliv je právní názor Nejvyššího soudu pro soudy nižších stupňů závazný.³⁰³

Také proto Nejvyšší soud rozhodl tak, že se rozsudky obou nižších soudů ruší a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Stalo se tak právě ve věci OK Solar-H proti ČEZ Distribuce.

Žalobce, společnost OK Solar-H, se domáhal zaplacení náhrady škody v podobě ušlého zisku v částce mírně převyšující dva a půl milionu Kč. Již prvostupňový soud žalobu na náhradu škody zamítl. Pokud si klademe otázku, proč tomu tak bylo, máme za to, že jedním z důvodů může být skutečnost, že žalobkyně výslovně netvrdila, že došlo k porušení pravidel hospodářské soutěže a v důsledku toho vzniklou škodu, ačkoliv to bylo z obsahu jejich podání patrné, soudy prvního i druhého stupně se hodnocením předpokladů pro odpovědnost za vzniklou škodu odmítly zabývat.

Žalobkyně se žalobou domáhala zaplacení shora uvedené částky s tvrzením, že je vlastníkem fotovoltaické elektrárny v obci Zálesí u Příchovic, vybudované v průběhu roku 2010, kde měla v úmyslu se do konce roku 2010 připojit k distribuční soustavě provozované žalovaným.

V důsledku protiprávního jednání žalovaného však k připojení elektrárny k distribuční soustavě v roce 2010 nedošlo a žalobci tak vznikla škoda. Ačkoliv byl žalobce připojen k síti až v roce 2011, kdy ovšem zásadním způsobem poklesly výkupní ceny elektřiny z obnovitelných zdrojů.

Škoda podle žalobce měla vzniknout v důsledku porušení právní povinnosti žalovaným v procesu výstavby a připojování žalobce k distribuční soustavě. Žalovaný měl jednat protiprávně, když měl porušovat a neplnit své závazky ze smlouvy o smlouvě o uzavření

³⁰² Rozsudek VS v Praze ze dne 27. 1. 2010, č. j. 6 Cmo 332/2009-659 (*Dřevařská a lesnická společnost proti Lesy České republiky*).

³⁰³ srovnej ust. § 243 písm. g odst. 1 ve spojení s ust. § 226 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

budoucí smlouvy (smlouvy o připojení výrobní elektřiny k distribuční soustavě). Výkupní cena elektřiny vyrobené v roce 2011 s využitím slunečního záření s instalovaným výkonem nad 30 kW s uvedením do provozu do 31. 12.2010 činila 12 400 Kč za 1 MWh a výkupní cena elektřiny vyrobené od 1.1. 2011 měla být v cenovém rozhodnutí stanovena ve výši 5.500 Kč za 1 MWh, přičemž rozdíl mezi výkupní cenou, jež by žalobci náležela, pokud by jeho fotovoltaické elektrárny žalovaný připojil ke své distribuční soustavě do konce roku 2010 a výkupní cenou, na niž vznikl žalobci nárok v důsledku připojení fotovoltaické elektrárny až v roce 2011, měl představovat škodu, jež žalobci měla vzniknout.

Krajský soud v Ústí nad Labem, jako soud prvního stupně, provedl rozsáhlé důkazní řízení. V daném případě, podstatou věci ve sporu měla být podle soudu prvního stupně otázka počátku běhu doby, ve které byl žalovaný povinen jednak uzavřít smlouvu o připojení a jednak následně připojit fotovoltaickou elektrárnu žalobce k síti. Soud však neshledal ani zákonné porušení povinnosti žalovaného, jež by vyplývalo z energetického zákona či z jiné právní úpravy.

Podle soudu prvního stupně nedošlo k porušení povinností ze závazkového vztahu, soud prvního stupně se dále bohužel nezabýval hodnocením důkazů týkajících se dalších předpokladů pro vznik povinnosti k náhradě škody, tj. výši ušlého zisku a příčinnou souvislostí.³⁰⁴ Rozsudek soudu prvního stupně v plném rozsahu napadla žalobkyně včas podaným odvoláním a domáhala se jeho změny a vyhovění žalobě, případně zrušení vydaných rozsudků a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odvolací soud mimo jiné dospěl k závěru, podle kterého smlouva o smlouvě budoucí byla uzavřena mezi dvěma rovnocennými subjekty soukromého práva a upravuje „vzájemně vyvážená práva a povinnosti“. Skutečnost, že jediným akcionářem žalované je ČEZ, a. s., která vlastní fotovoltaické elektrárny, se podle odvolacího soudu nijak neprojevila ani ve fázi jednání o uzavření smlouvy o smlouvě budoucí ani v průběhu provádění nasmlouvaných prací. Žalobkyně proto měla možnost ovlivnit formulaci a obsah smluvních ujednání.

Odvolací soud se neztotožnil s argumentací žalobkyně o nerovnosti smluvních stran, jež měla být příčinou nepřiměřené délky sjednaných lhůt pro připojení výrobní elektřiny k distribuční soustavě. Různě sjednané délky lhůt pro připojení v jiných smlouvách uzavřených mezi žalovanou a jinými vlastníky fotovoltaických elektráren odvolací soud zdůvodnil otevřenými možnostmi jednotlivých vlastníků záviselými zejména na ekonomických a jiných

³⁰⁴ Rozsudek KS v Ústí nad Labem ze dne 31. 3. 2015, č. j. 61 Cm 86/2011-211 (*OK Solar-H proti ČEZ Distribuce*).

schopnostech každého z nich, jakož i na stavu a individuálním rozsahu nutných zásahů do místní distribuční sítě. Žalobkyni tak odvolací soud nedal za pravdu a rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.³⁰⁵

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání k Nejvyššímu soudu a navrhovala, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Nejvyšší soud vyhodnotil dovolání jako přípustné a důvodné ve vztahu k souladu jednání žalované s pravidly podnikání v elektroenergetice a s pravidly hospodářské soutěže, neboť odvolací soud se při řešení této otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Nejvyšší soud vycházel ze skutečnosti, že dominantní postavení na trhu má soutěžitel nebo společně více soutěžitelů (společná dominance), kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích, přičemž zneužitím dominantního postavení je zejména přímé nebo nepřímé vynucování nepřiměřených podmínek ve smlouvách s jinými účastníky trhu, zvláště vynucování plnění, jež je v době uzavření smlouvy v nápadném nepoměru k poskytovanému protiplnění, uplatňování rozdílných podmínek při shodném nebo srovnatelném plnění vůči jednotlivým účastníkům trhu, jimiž jsou tito účastníci v hospodářské soutěži znevýhodňováni.

S odkazem na svou dřívější rozhodovací praxi³⁰⁶ Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého:

„[...] v tzv. síťových odvětvích, a to v oblasti energetiky, v telekomunikacích a v železniční dopravě, bude vždy infrastrukturu [...] nutné považovat za monopol; je totiž z hlediska finanční či technické náročnosti nebo neuskutečnitelnosti (často i z urbanistických důvodů) vyloučeno vybudování alternativních zařízení (jen stěží si lze představit, že na jednom distribučním území bude existovat více paralelních distribučních sítí). Bude se jednat zejména o zařízení, která slouží k přenosu, přepravě, rozvodu a distribuci elektrické energie, zemního plynu, tepla nebo vody, nebo o telekomunikační sítě nebo železniční infrastrukturu.“

Zároveň Nejvyšší soud uzavřel, že bez ohledu na důvody, pro které dominantní postavení některý soutěžitel má, znamená to především, že takový subjekt má zvláštní odpovědnost nedovolit, aby jeho jednání ohrozilo skutečnou soutěž na společném trhu.

³⁰⁵ Rozsudek VS v Praze ze dne 12.4.2016, č.j. 6 Cmo 212/2015-259 (OK Solar-H proti ČEZ Distribuce).

³⁰⁶ Rozhodnutí NS ČR ze dne 1. 6. 2016, č. j. 23 Cdo 5730/2015 (OK Solar-H proti ČEZ Distribuce).

Ke zneužití dominantního postavení musí dojít k újmě jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů, např. tak, že se subjekt s dominantním postavením chová k jednotlivým soutěžitelům různě, že zvýhodňuje některé obchodní partnery a jiné nikoli. Především pak ale Nejvyšší soud uvedl, následující:

„[...]dovolatelka v řízení před soudem prvního stupně a též v odvolacím řízení tvrdila konkrétní skutečnosti (a označila k nim též důkazy), na základě kterých dovozovala, že jednání žalované vůči jednotlivým výrobcům elektřiny z obnovitelných zdrojů bylo rozdílné, resp. že někteří z výrobců byli žalovanou neoprávněně zvýhodňováni, přičemž kapacita distribuční sítě umožňovala připojit výrobu elektřiny ve vlastnictví dovozatelky do konce roku 2010, aniž by tím byl ohrožen spolehlivý provoz distribuční sítě. Soudy [...]se však těmito skutečnostmi z pohledu shora citovaných zákonných ustanovení nezabývaly, ačkoliv prokázané porušení pravidel podnikání v elektroenergetice a pravidel hospodářské soutěže žalovanou by mohlo mít vliv na závěr o její případné odpovědnosti za škodu, jejíž náhrady se dovozatelka domáhá. V tomto ohledu je právní posouzení věci odvolacím soudem neúplné, a tudíž není správné. Dovolací důvod [...] tak byl dovozatelkou uplatněn právem.“³⁰⁷

Je patrné, že civilní soudy většinou zohledňují rozhodovací činnost ÚOHS, možná ale někdy až příliš lpí na formální stránce věci, bez zřetele k vnitřnímu obsahu rozhodnutí Úřadu či jeho dopadu, a nedávají přitom prostor dalším námitkám účastníků řízení, jež se mnohdy rovněž vztahují k rozhodovací činnosti Úřadu.

Podobně tomu bylo například ve věci žalobce *Telefónica O2 proti TELECONSULT-INTERNATIONAL*, ve které vzal Městský soud v Praze,³⁰⁸ jako soud prvního stupně, z nesporných tvrzení účastníků, z provedeného dokazování a též ze zjištění učiněných v řízení o původní žalobě za prokázané, že mezi účastníky byly uzavřeny dvě smlouvy a že jak nárok žalobce uplatněný žalobou, tak i později podaná vzájemná žaloba se vztahují k těmto smlouvám.

Co se skutkového vymezení týče, tak mezi účastníky probíhalo vzájemné vyúčtování služeb formou započtení. Soud prvního stupně dále posuzoval ujednání ve smlouvách o tzv. „povinných minutách“ a dospěl k závěru, že tato ujednání jsou neplatná, neboť žalobce zneužil

³⁰⁷ Rozsudek NS ČR ze dne 29.8.2017, č.j. 32 Cdo 4338/2016 (*OK Solar-H proti ČEZ Distribuce*).

³⁰⁸ Rozsudek MS v Praze ze dne 20.3.2009 č. j. 4 Cm 129/2007-258 a rozsudek MS v Praze ze dne 14.4.2007 č.j. 40 Cm 47/2002-257 (*Telefónica O2 proti TELECONSULT-INTERNATIONAL*).

svého dominantního postavení na trhu. Žalobce byl v době uzavření smluv jediným poskytovatelem telekomunikačních služeb a žalovanému, pokud chtěl provozovat svou podnikatelskou činnost, nezbývalo nic jiného než na podmínky žalobce ve smlouvách přistoupit.

Z hlediska pravidel hospodářské soutěže bylo v řízení před soudem prvního stupně a rovněž před soudem odvolacím³⁰⁹ rozhodující, zda účtování určité složky smluvní odměny je ze strany žalobce zneužitím dominantního postavení.

Byl to žalobce, kdo nesl důkazní břemeno ohledně otázky, zda oprávněně účtoval část smluvní odměny přesahující vzájemně započtené nároky. U vzájemné žaloby, týkající se jiné složky odměny, však byla situace obrácená, protože to byl žalovaný, kdo tvrdil, že i další složka odměny je výsledkem zneužití dominantního postavení, a proto o této otázce nesl důkazní břemeno žalovaný. Soud prvního stupně však učinil závěr, že i další složka odměny žalobce byla účtována v důsledku zneužití dominantního postavení, a to jen proto, že žalobce neodpověděl pro soud prvního stupně uspokojivým způsobem na jeho dotaz v jiném řízení.

Žalobce považoval za nepřijatelné, aby v jednom sporu byl účastník neúspěšný jen proto, že se mu v nezávisle probíhajícím sporu nepodařilo vyvrátit soudem prvního stupně vytvořenou presumpci požadovaným způsobem, přičemž soud prvního stupně vycházel především z rozhodnutí ÚOHS,³¹⁰ ve kterém bylo uvedeno, že žalobce zastává na trhu poskytování veřejných telefonních služeb určených podnikatelským subjektům prostřednictvím veřejných pevných telekomunikačních sítí dominantní postavení a že uzavření smluv se žalovaným, ve kterých se žalovaný zavázal využít každý měsíc minimální počet minut s tím, že pokud tento objem nesplní, uhradí žalobci krom ceny za využití minuty ještě rozdíl mezi využitými a nevyužitými minutami, je třeba považovat za zneužití dominantního postavení.

Tento závěr soud prvního stupně uplatnil i v předmětném sporu. Žalobkyně se však s tímto názorem neztotožnila a v rámci podaného dovolání namítala, že přípustnost dovolání vychází z otázky zásadního právního významu, totiž:

„Zda je skutečně každé účtování odměny za povinný objem plnění bez dalšího zneužitím dominantního postavení dodavatele [a] zda není třeba v každém individuálním případě posuzovat, do jaké míry může být tento typ odměny přiměřený tržním podmínkám.“³¹¹

³⁰⁹ Rozhodnutí VS v Praze ze dne 17.1.2011, č.j. 3 Cmo 99/2010-343 (*Telefónica O2 proti TELECONSULT-INTERNATIONAL*).

³¹⁰ Rozhodnutí ÚOHS ze dne 20. 6. 2003 č.j. S 1/03-3250/03-ORP.

³¹¹ Rozhodnutí NS ČR ze dne 30.11.2011, č.j. 23 Cdo 3170/2011 (*Telefónica O2 proti TELECONSULT-INTERNATIONAL*).

V rámci dovolání tedy žalobkyně namítala, že se odvolací soud vůbec nezabýval dalšími jejími argumenty, pouze s odkazem na rozhodnutí ÚOHS uzavřel, že jakékoli účtování odměny za povinné objemy hovorů je bez dalšího zneužitím dominantního postavení. Avšak Nejvyšší soud jí v tomto nedal za pravdu, když uvedl, že:

„[...] Z rozhodnutí ÚOHS nevyplývá, že by ke zneužití dominantního postavení došlo tím, že účtování odměny za povinné objemy hovorů je bez dalšího vždy nepřiměřené tržním podmínkám, ale že pouze vytváří bariéru pro konkurenci dodavatele. [...] Dovolání žalobkyně není přípustné [...] když žalobkyně [soudu] nepředkládá k řešení žádnou otázku, z níž by bylo možné usuzovat, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. [...] Zneužití dominantního postavení je objektivní kategorií vztahující se k chování dominanta na trhu, a tedy otázkou skutkovou [...]. Prostřednictvím této námitky tak [dovolatelka] uplatňuje dovolací důvod [...], který není způsobitelným dovolacím důvodem, kde přípustnost dovolání závisí na úvaze dovolacího soudu o tom, zda napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam, jak je tomu v projednávané věci.“³¹²

6.5 Další překážky pro uplatnění práv poškozených osob

6.5.1 Náhrada škody

I když se žalobci podaří prokázat, že došlo k protisoutěžnímu jednání, je extrémně obtížné kvantifikovat škodu, zejména pokud jde o ušlý zisk. Městský soud v Praze uvedl, např. ve shora popsané věci *GTS proti ČESKÝ TELEKOM*, že:

„lze mít výhrady pro hypotetické částky [a] propočty vycházející z neexistující dohody, která měla být postavena na plnění a protiplnění účastníků, jejichž obsah a rozdělení, stejně, jako dělení výnosů, by byl až výsledkem vzájemné dohody [...]“³¹³

³¹² Rozhodnutí NS ČR ze dne 30.11.2011, č.j. 23 Cdo 3170/2011 (*Telefónica O2 proti TELECONSULT-INTERNATIONAL*).

³¹³ Rozsudek MS v Praze ze dne 25. 2. 2004, č.j. 19 Cm 246/2001-118 (*GTS proti ČESKÝ TELEKOM*).

Pozoruhodné přitom je, že soud s ohledem na tuto „hypotetickou částku“ a dále na to, že „chování žalovaného nelze jednoznačně označit za zaviněné“, nárok na náhradu škody zcela zamítl s tím, že „nejsou splněny všechny předpoklady odpovědnosti žalovaného za škodu“.

Je třeba doplnit, že žalobce se na žalovaném dále domáhal rovněž vydání bezdůvodného obohacení, ke kterému mělo dojít tím, že žalobce plnil smlouvu o propojení, kterou žalovaný odmítl upravit, což bylo soudem vyhodnoceno jako zneužití dominance; soud přesto i tento nárok zamítl, protože:

„žalobcem [byl] uplatněn nárok z platné smlouvy, z níž žalobce přijal plnění a poskytoval protiplnění. Žalobce přistoupil k uzavření předmětné smlouvy dobrovolně, byť jej k tomu vedly okolnosti týkající se nepropojení služeb Internet200 požadovaným dodatkem k propojovací smlouvě. Nicméně je třeba na tuto smlouvu pohlížet jako na platně uzavřenou a [...] nárok na vydání bezdůvodného obohacení [...] nemá oporu v [občanském zákoníku]“.

Soud nicméně žalobci přiznal požadované zadostiučinění v částce 2 500 000,- Kč, neboť zadostiučinění v této výši „lze považovat za přiměřené újmě vzniklé žalobci v podobě zhoršeného postavení na relevantním trhu a jeho omezení při účasti [v] hospodářské soutěži“.

Odvolací soud nárok na zadostiučinění v penězích potvrdil, snížil je však na 250 000,- Kč; jedním z důvodů snížení byla dříve uložená pokuta ÚOHS ve výši 2 000 000,- Kč,³¹⁴ protože

„[...] při stanovení výše zadostiučinění [je] třeba přihlédnout i k tomu, jaké opatření bylo žalovanému uloženo Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, neboť i zadostiučinění jako prostředek nápravy za porušení soutěžních vztahů ve sféře soukromoprávní by nemělo být v zásadním nepoměru k sankcím uloženým ve sféře veřejnoprávní [...]. [V] daném případě je odpovídající reparací žalobcem tvrzené nehmotné újmy zadostiučinění ve výši Kč 250 000,-“.³¹⁵

³¹⁴ Rozhodnutí ÚOHS ze dne 6. 12. 1999, č. j. S 104/99 (DATTEL); rozhodnutí předsedy ÚOHS ze dne 5. 9. 2000, č. j. R 4/2000 (DATTEL).

³¹⁵ Rozsudek VS v Praze ze dne 20. 6. 2005, č.j. 3 Cmo 162/2004-175 (GTS proti ČESKÝ TELEKOM).

Odvolací soud rovněž nepovažoval za důvodnou námitku žalovaného, že pokud jde o zadostiučinění, má přednost satisfakce morální před satisfakcí peněžní. Vzhledem k tomu, že:

„jednání žalovaného má, jak uvedl také soud prvního stupně s odkazem na jiné probíhající řízení, setrvalý charakter, žalovaný od něj nemínil dobrovolně upustit a existuje tedy možnost vzniku další újmy v budoucnu, byla by podle názoru odvolacího soudu zcela nedostačující satisfakce v podobě omluvy. [...] V případech, kdy je újma závažná nebo dlouhotrvající, má své místo i přiměřené zadostiučinění poskytnuté v penězích. Zdůraznil, že ze všech okolností případu, zejména ze skutečností detailně popsanych v rozhodnutí ÚOHS, vyplývá dlouhodobé, hrubé a svévolné rušení hospodářské soutěže žalovaným.“³¹⁶

V této věci bylo podáno rovněž dovolání k Nejvyššímu soudu, který rozsudek vrchního soudu zrušil.³¹⁷ I do budoucna ale může mít význam názoru Nejvyššího soudu na vztah jednak náhrady škody a přiměřeného zadostiučinění, jednak pokuty a kompenzace újmy. Pokud jde o první problematiku, podtrhl Nejvyšší soud, že domáhat se zadostiučinění, byť v penězích, je možné jen v případech, kdy újmu nelze kvantifikovat:

Dle názoru Nejvyššího soudu, co se týče požadované formy zadostiučinění, odvolací soud správně dovodil, že nepeněžítá forma (omluva) by nebyla v daném případě vhodná. Přiměřené zadostiučinění v penězích přichází v úvahu v případě, kdy zásah do nemateriální sféry dotčeného soutěžitele může způsobit ztráty také v jeho majetkové sféře, a nelze předpokládat, že nepeněžítá satisfakce by tuto ztrátu vyrovnala.

„Při uplatnění nároku na přiměřené zadostiučinění je zcela vyloučeno, aby žalobkyně svoji újmu finančně konkretizovala (což je nezbytné v případě nároku na náhradu škody), neboť pak by soud nemohl přiznat tento nárok vůbec. [...] Nelze připustit, aby (např. z důvodu obtížného prokazování výše škody) si cestou požadavku na zaplacení přiměřeného zadostiučinění oprávněný řešil jemu vzniklou újmu hmotnou. Žalobkyně musí vzniklou újmu dostatečně konkrétně popsat (nikoliv finančně vyjádřit) [...], z čehož musí jednoznačně vyplýnout, že nejde o újmu, která by byla vypočitatelná jako škoda. Nárok na přiměřené zadostiučinění lze využít nejen v případech nehmotné újmy, ale lze

³¹⁶ Rozsudek VS v Praze ze dne 29.3.2010, č.j. 3 Cmo 22/2009-253 (GTS proti ČESKÝ TELEKOM).

³¹⁷ Rozsudek NS ČR ze dne 14. 11. 2008, č. j. 32 Cdo 1664/2008 (GTS proti ČESKÝ TELEKOM).

je uplatnit také k vyrovnání újmy, která má materiální důsledky (např. ztížením pozice v hospodářské soutěži [...])“.

Pokud jde o vztah výše zadostiučinění k pokutám, uvedl Nejvyšší soud, že jsou zcela mimoběžné a výše případné pokuty nijak neovlivňuje rozsah, v jakém má být podle civilního práva kompenzována újma způsobená jiným osobám:

„Sankce za porušení veřejnoprávní normy [...] představuje trest delikventovi [...]. Postihuje tak materiální sféru delikventovu [...], nijak se ovšem neprojevuje v materiální sféře poškozeného [...]. Přiměřené zadostiučinění je nárokem soukromoprávním, který se [...] projevuje přímo v materiální sféře poškozeného [...]. Přiměřenost zadostiučinění se tak zřejmě musí poměřovat ve vztahu k důsledku, který se jednáním dominanta projevil u poškozeného; tu není na místě zohledňovat jiné dominantovo plnění, které mu bylo uloženo ÚOHS jako veřejnoprávní sankce za správní delikt“.

Nadto, veřejnoprávní sankce ve smyslu zaplacené pokuty by se mohla v konkrétním případě zohledňovat pouze tehdy, pokud by souhrn pokuty zaplacené státu a souhrn dalších plateb, zde z titulu vzniklé újmy žalobkyni, mohl pro delikventa, tedy dominant, znamenat likvidační účinek.

Skutečnost, že v soutěžních věcech bude kvantifikace škody, zejména v podobě ušlého zisku, extrémně obtížná, potvrzuje i Vrchní soud v Praze ve věci Elektrobazar proti ELECTROWIN II., který s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu³¹⁸ uvedl, že:

*„již sama konstrukce hypotetického ušlého zisku, jak ji v žalobě žalobce tvrdil, podmíněná splněním dalších okolností, neobstojí [...] ušlý zisk musí být vždy specifikován konkrétně, jeho budoucí eventuální dosažení musí být v podstatě nepochybné a nemůže jít jen o hypotetickou zamýšlenou možnost dosažení nějakého zisku“.*³¹⁹

³¹⁸ srovnej např. rozsudky NS ČR ze dne 14. 7. 2011, č.j. 25 Cdo 4313/2008, a rozsudek NS ČR ze dne 29. 11. 2012, č. j. 23 Cdo 2416/2012.

³¹⁹ Rozsudek VS v Praze ze dne 29. 7. 2015, č.j. 3 Cmo 316/2014-59 (Elektrobazar proti ELECTROWIN II.).

Vrchní soud v Praze ve věci náhrady škody tedy dospěl k závěru, že z hlediska uplatněného nároku na náhradu škody nebylo prokázáno žalovanému porušení právní povinnosti, s níž by tvrzená škoda byla spojena. Nejvyšší soud poté k otázce náhrady škody konstatoval pouze, že:

“[...] otázky, které dovolatelka vznáší ohledně stanovení výše ušlého zisku, nezakládají přípustnost stanoveného dovolání. Soudy dospěly v řízení k závěru, že žalovaná není odpovědná za škodu, a proto se zjišťováním výše škody nezabývaly. Odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí jen pro úplnost uvedl svůj názor na tuto otázku opřený o judikaturu Nejvyššího soudu. Z toho důvodu se Nejvyšší soud nebude k možné konstrukci nároku na ušlý zisk v rozhodnutí o dovolání vyjadřovat.”³²⁰

Obdobné závěry vyplývají i z rozsudku Městského soudu v Praze ve věci LEO Express proti České dráhy, týkající se náhrady škody způsobené údajným predačním jednáním společnosti České dráhy na železniční trase Praha – Ostrava a zpět. Oba účastníci řízení působí na produktovém relevantním trhu osobní vlakové přepravy na výše uvedené trati, přičemž poté, co vstoupila společnost žalobce na trh, žalovaný ceny svých jízdenek výrazně snížil (až o 52 % oproti roku původně účtovaným cenám). Žalovaný, jak žalobce tvrdil, snižoval ceny svých jízdenek výlučně na trase z Prahy do Ostravy a zpět, kde byl vystaven konkurenci, zde účtoval podnákladové ceny, podle žalobcova názoru evidentně motivován snahou poškodit své konkurenty a vytlačit je z trhu. Úmyslně si způsoboval ztráty nebo si nechával ujít zisky s cílem uzavřít trh svým skutečným či potenciálním konkurentům, aplikoval tzv. predátorské ceny, zneužíval kompenzací, které mu poskytuje Česká republika za poskytování veřejných služeb na jiných tratích, pokrýval si tím ztráty, kterých dosahoval při zneužívání svého dominantního postavení.

Žalobce tvrdí, že mu v souvislosti s tímto jednáním žalovaného ušel zisk. Soud ke kalkulaci ušlého zisku, opět s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu,³²¹ zopakoval, že soudy:

³²⁰ Rozsudek NS ČR ze dne 6.1.2016, č. j. 23 Cdo 5730/2015 ((*Elektrobazar proti ELECTROWIN II.*)).

³²¹ srovnej např. rozsudek NS ČR ze dne 17. 6. 2009, č. j. 25 Cdo 371/2007, a rozsudek NS ČR ze dne 17. 4. 2012, č. j. 28 Cdo 1824/2010.

„akcentují [...] v případě nároku na náhradu škody ve formě ušlého zisku otázku jistoty, nikoli pouhé pravděpodobnosti zvýšení majetkového stavu v budoucnu [...]. Žalobce však netvrdil žádné skutečnosti, z nichž by bylo možno dovodit, že by vzhledem k okolnostem na relevantním trhu mohl reálně dosáhnout určitého zisku, soudu předložil pouhé hypotézy, založené na několika ekonomických modelech, o nichž ani netvrdil, že vycházejí z jasných a ověřitelných údajů, tj. z jeho konkrétního obchodního plánu. Tvrdí jednoznačně, že výše škody, která mu vznikla, má být objasněna až znaleckým posudkem soudem ustanoveného znalce, kterému je „plně připraven odkrýt své obchodní tajemství ve stejném rozsahu, jak to učiní žalovaný“. Žalobce se ve svých tvrzeních zaměřuje na protiprávní jednání žalovaného, o skutečnostech, které souvisejí s ním, však mlčí. [...]“.³²²

Soud odkazoval ve svém odůvodnění k pravidlům civilního soudního řízení, jež je založeno na principu, že druhé straně sporu musejí být známa všechna podstatná fakta, o která žalobce svůj nárok opírá, aby mohla zaujmout jim odpovídající procesní obranu.

Občanské soudní řízení sporné je navíc postiženo principem tzv. koncentrace řízení, tj. pravidlem, podle něhož platí, že (s výjimkami v zákoně uvedenými) musejí být veškerá právně významná tvrzení uplatněna a důkazy k nim označeny do konce přípravného jednání, pokud se konalo, nebo nejpozději ke konci lhůty, kterou soud účastníkům za tím účelem poskytne.

Dalším neúspěšným pokusem (z hlediska žalobců) o uplatnění nároku na náhradu škody, kterým se české soudy v poslední době zabývaly, je případ *Student Agency a Regiojet proti Flixbus*.³²³

Žaloba byla podána v březnu 2019 a již ke konci roku vydal Městský soud v Praze rozhodnutí, kterým však byly všechny návrhy žalobců zamítnuty. Předně, účastníci řízení jsou v přímém konkurenčním vztahu, neboť na území České republiky jsou všichni etablovanými poskytovateli služeb osobní autobusové, resp. vlakové dopravy.

V srpnu 2017 vstoupila žalovaná společnost na český trh osobní autobusové dopravy. Žalovaný od počátku svého působení na konkrétních autobusových linkách nabízel cestujícím extrémně nízké ceny jízdenek ve srovnání s průměrnými cenami jízdenek jiných dopravců.

³²² Rozsudek MS v Praze ze dne 10. 12. 2015, č.j. 21 Cm 14/2014-448 (*LEO Express proti České dráhy*).

³²³ Rozsudek MS v Praze ze dne 13.12.2019, č.j. 41 Cm 12/2019 (*Student Agency a Regiojet proti Flixbus*).

Rovněž oba žalobci byli v zájmu předejití nadměrného odlivu cestujících ze svých spojů nuceni na shora uvedenou cenovou politiku žalovaného odpovídajícím způsobem reagovat a v tomto směru přistoupili ke snížení cen jízdného.

Žalobci spatřovali rozpor s dobrými mravy soutěže ze strany žalovaného ve skutečnosti, že jednání žalovaného lze hodnotit jako tzv. zabraňovací soutěž, spočívající v cenovém podbízení a prodeji služeb za objektivně podnákladové ceny. Cílem takového jednání byla, dle názoru žalobců, v konečném důsledku odstranění konkurenta způsobem, porušujícím pravidla hospodářské soutěže. Žaloba byla tedy podána z titulu ochrany proti nekalé soutěži. Žalobci pak výslovně k dotazu soudu uvedli, že napadené jednání žalovaného není tvrzeno a žalováno jako zneužití dominantního postavení ve smyslu ZOHS, k čemuž soud uvedl následující:

„[...] bez ohledu na právní posouzení merita věci, tj. zda napadené jednání žalovaného naplňuje skutkovou podstatu nekalé soutěže, nebylo možné vyhovět požadovanému zdržovacímu nároku [...]. Žalobci se ve své podstatě tímto domáhají, aby obecný soud k jejich návrhu uložil v soukromoprávním sporu žalovanému, jaké nejnižší ceny může u konkrétně specifikovaných služeb v rámci svého podnikání vůči svým zákazníkům uplatňovat. Lze souhlasit se stanoviskem ÚHOS a námitkami žalovaného, že žalobci jako soutěžitelé tímto požadují [...] po žalovanému jako soutěžiteli přímého určení minimálních cen za konkrétní služby, což lze hodnotit jako snahu o zakázanou kartelovou dohodu [...] a tím i narušení hospodářské soutěže. Soud v této souvislosti zdůrazňuje, že případná regulace cen v dané oblasti trhu náleží příslušnému orgánu státní správy, nikoliv soudu zdejšímu.“

Soud, rovněž s odkazem na případ *Student Agency proti Asiana*³²⁴ (případ řešený v rámci *public enforcement* soutěžního práva) neshledal v jednání žalovaného, spočívající v uplatňování nízkých cen za jízdné, naplnění generální klauzule nekalé soutěže.

„Ve zdravém tržním prostředí je na každém soutěžiteli, aby si svobodně stanovil svoji obchodní strategii a cenovou politiku. Jednání soutěžitele však nesmí být ve vztahu k ostatním soutěžitelům či zákazníkům v rozporu s dobrými mravy soutěže. [...] je třeba posuzovat v každém jednotlivém případě zvlášť s ohledem na všechny okolnosti dané věci.

³²⁴ Rozhodnutí KS v Brně ze dne 25.9.2014 č.j. 62 Af 27/2011 a rozhodnutí NS ČR ze dne 30.9.2013, č.j. 2 Afs 82/2012-134 (*Student Agency proti Asiana*).

[...] nabízení služeb za nízké ceny [...] není z hlediska soukromoprávního vztahu soutěžitelů v daném segmentu trhu považováno bez dalšího za rozporné s dobrými mravy soutěže [...] pokud se ovšem nejedná o extrémní cenovou politiku [...], což není případ žalovaného. [...] jedinou výjimkou je dlouhodobé nabízení a prodej zboží za nepřiměřené ceny soutěžitelem, který má dominantní postavení na relevantním trhu [...] Žalovaný nemá dominantní postavení na relevantním trhu, což ostatně nebylo ani žalobci tvrzeno.“

Co se týká náhrady škody, Městský soud v Praze jen stručně konstatuje, že žalobci, již soudu předložili vypracovaný znalecký posudek, své nároky na náhradu škody nesprávně vztahují k období šesti až dvanácti měsíců po vstupu žalovaného na český trh, avšak jejich tvrzení, že v daném segmentu trhu je akceptovatelná doba šesti měsíců pro zaváděcí ceny, nemá oporu v žádné související judikatuře.

Žalobci pak dle soudu pouze spekulují o tom, že cílem zavedení nízkých cen žalovaným je vytlačení žalobců z trhu, aniž by tuto skutečnost s úspěchem prokazovali, přičemž:

“[...]Žaloba byla z uvedených důvodů v celém rozsahu zamítnuta, aniž se bylo třeba dále zabývat námitkami žalovaného týkající se předloženého znaleckého posudku žalobcem a vyčíslení výše škody.“

Ani ke konci roku 2018, ve výše již zmíněném případě *Asiana proti Student Agency*,³²⁵ neuspěla žalobkyně s celým žalobním návrhem na náhradu škody. Tento případ býval v tisku často označován jako „boj Davida s Goliášem“, zejména z důvodu nerovného postavení konkurenčních společností na trhu a nerovné výše jejich tržního podílu na něm.

Skutkově se jednalo o zneužití dominantního postavení ze strany společnosti Student Agency, které mělo spočívat ve vytváření bariér pro vstup na trh a v selektivním snižování cen na trhu služeb vnitrostátní linkové autobusové dopravy na trase Praha – Brno a zpět, a to od konce roku 2007 až do března roku 2008. Konkurenční boj s úmyslem vyloučit konkurenci z relevantního trhu spočíval v selektivním snižování cen, a tedy dlouhodobém uplatňování nepřiměřeně nízkých cen jízdenek pro cestující na spojích, které se časově shodovaly s časy

³²⁵ Rozhodnutí KS v Brně ze dne 20.12.2018, č.j. 25 Cm 141/2001-995 (*Asiana proti Student Agency*).

spojů konkurence, tedy společnosti Asiana, na stejné trase. Takovéto jednání bylo shledáno jako způsobilé narušit hospodářskou soutěž.³²⁶

K selektivnímu snižování cen až na podnákladovou úroveň došlo v reakci na cenovou nabídku přepravy cestujících u konkurence. Cena jízdenek na dané trase byla nastavena podnákladově, v určitých případech klesla u kreditových jízdenek až na 50 Kč (později se zvýšila na 95 Kč za jednosměrnou jízdenku).

Žalovaná navrhla žalobu zamítnout s odůvodněním, že nárok na zaplacení náhrady škody je neurčitý a dále, že žalobkyně ho nedokládá dostatečnými důkazními prostředky.

Dále žalovaný namítal, že není zřejmé, jak došlo ke stanovení výše údajné škody, která měla vzniknout a že není prokázána ani příčinná souvislost mezi údajnou škodou a jednáním žalované. V tomto případě proběhlo před soudem rozsáhlé dokazování, bez nadsázky lze říci, že se jednalo o „bitvu znaleckých posudků a jejich zvolených metodik“. Soud však v rozsudku výslovně právně nehodnotil mnohé provedené důkazy, protože nebyly, dle jeho názoru, k meritu posuzované věci právně významné.

Na konci dokazování soud konstatoval, že žaloba je z části důvodná. Soud vzal za prokázanou skutečnost, že žalobkyně i žalovaná jsou a v minulosti byly podnikatelkami v silniční motorové dopravě provozované vozidly určenými pro přepravu více osob. Skutečnost, že se v rozhodné době střetávaly na shodném trhu podnikání mezi nimi nebyla sporná, a navíc byla prokázána zejména z rozhodnutí ÚOHS.

Měl-li soud za prokázané, že se žalovaná dopustila protiprávního jednání, posuzoval dále, zda žalobkyně unesla důkazní břemeno k prokázání vzniku škody a její výše a k příčinné souvislosti mezi nedovoleným jednáním žalované a vzniklou škodou. Vznik, výši škody a kauzální nexus soud posoudil na základě provedených důkazů a dovedil, že důkazní břemeno k tvrzení o vzniku a výši škody, která by byla v příčinné souvislosti s prokázaným protiprávním jednáním žalované, unesla žalobkyně pouze částečně.

Žaloba byla nejprve uplatněna na zaplacení částky 21 mil. Kč s příslušenstvím, posléze byla rozšířena na zaplacení částky přesahující 23 mil. Kč. Následně, v důsledku částečného zpětvzetí žaloby, byla omezena „pouze“ na částku přesahující 16 mil. Kč. K potížím žalobkyně týkající se spolehlivého prokázání škody se soud vyjádřil v následujícím duchu:

³²⁶ Rozhodnutím ÚOHS ze dne 3.11.2010, č. j. ÚOHS-S162/2008/DP-4490/2010/820/Dbr, potvrzeno rozhodnutím předsedy ÚOHS ze dne 18.2.2011, č.j. ÚOHS-R1692010/HS-2676/2011/310-PGa, následně potvrzeno rozhodnutím KS v Brně ze dne 25.9.2014, č.j. 62 Af 27/2011 a rozhodnutím NSS ze dne 30.9.2013, č.j. 2 Afs 82/2012 – 134 (*Student Agency proti Asiana*).

„[...] shora citovanými znaleckými posudky [...], byla [škoda] prokázána od výše 11 728 615 Kč, a proto žaloba jako nedůvodná byla zamítnuta do výše 4 667 627 Kč, což představuje část žalobkyni uplatněného nároku na zaplacení skutečné škody, neprokázaného provedeným dokazováním, [...]. Navrhovala-li žalobkyně, aby soud její nárok posoudil při absenci potřebných důkazů podle § 136 o.s.ř., pak takový postup na místě nebyl [...]. Žalobkyně již v době uplatnění žaloby zřejmě neučinila vše potřebné k zajištění si potřebných důkazních prostředků k prokázání vzniku a výše (zejména skutečné) škody, [...] bezpochyby již v době, kdy se žalobkyně rozhodla proti žalované nárok na náhradu škody uplatnit, měla možnost si potřebné důkazní prostředky [...] opatřit. [...]. Pokud jde o otázku náhrady škody z titulu ušlého zisku, ten byl uplatňován ve výši 11 442 087 Kč a byl zcela prokázán [znaleckými posudky].“

Lze tedy uzavřít, že žalobkyně byla v řízení úspěšná z nárokované částky 23 395 864 Kč do částky 11 728 615 Kč, k jejímuž zaplacení byla žalovaná zavázána. Neúspěšnou byla žalobkyně do, v rozsudku zamítnuté, částky 4 667 627 Kč a dále pak do částky, v níž bylo řízení zastaveno, tj. do 6 999 622 Kč, když nebylo prokázáno, že žaloba na zaplacení částky 23 395 864 Kč byla uplatněna plně po právu. Celkem tak byl úspěch žalobkyně i žalovaného velmi vyrovnaný, úspěch žalobkyně činil 50,13 % z celkově uplatněného nároku. Naproti tomu úspěch obrany žalované činil 49,86 %.

Vzhledem k tomu, že proti rozsudku Krajského soudu v Brně podali odvolání žalovaný i žalobkyně, ve věci následně rozhodl Vrchní soud v Olomouci tak, že se rozsudek soudu prvního stupně zrušuje v důsledku procesních vad, jimiž bylo řízení zatíženo, a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Vrchní soud shledal, že soud prvního stupně zatížil řízení od samého počátku několika vadami. Především tím, že jednal a posléze i rozhodl o neprojednatelné žalobě, jejíž vady se nepokusil odstranit, a to tak, jako by žalobou byl uplatněn tvrzený nárok na náhradu škody pouze jedním účastníkem řízení, pouze jediným žalobcem, tomu tak však nebylo, neboť žalobu na zaplacení náhrady škody podali u soudu žalobci dva, a to žalobkyně ASIANA, spol. s r.o. a žalobkyně ASIANA Transport, s.r.o., tedy dva zcela rozdílné subjekty (a nebylo rozhodné, že byly personálně propojené).

Poplatková povinnost vznikla podáním žaloby každému z žalobců a soud prvního stupně nesprávně vyzval k zaplacení soudního poplatku společně a nerozdílně; tato skutečnost však sama o sobě neměla vliv na správnost či nesprávnost napadeného rozhodnutí. Dále

se Vrchní soud ve svém rozhodnutí zabýval zejména aktivní legitimací žalobce k podání žaloby a procesním nástupnictvím.³²⁷

Jak však z vyjádření Krajského soudu v Brně zaslaného e-mailem ze dne 4. února 2020 vyplývá, před Krajským soudem v Brně doposud nedošlo k vydání dalšího meritorního rozhodnutí v dané věci, máme tedy za to, že předmětné řízení stále probíhá.

6.5.2 Kauzální nexus

Problémy může poměrně překvapivě působit i otázka prokázání příčinné souvislosti mezi protisoutěžním jednáním a vznikem škody, jak vyplývá například z věci *LEO Express proti České dráhy*. Je ovšem třeba připustit, že skutkové okolnosti této kauzy jsou značně specifické, jak rovněž v rozhodnutí uvedl soud. I tak však soud došel k závěru, odkazujíc na předchozí judikaturu Nejvyššího soudu³²⁸, že kauzální nexus nebyl prokázán:

*„[...] Žalobce nesplnil svou povinnost tvrzení ani stran skutečností vztahujících se k otázce příčinné souvislosti mezi jednáním žalovaného a škodou [...]. Soud totiž považuje za naprosto nepochybné, že úroveň cen vlakové přepravy na trati Praha – Ostrava, a tedy i žalobcovy hospodářské výsledky ovlivnila v podstatné míře společnost RegioJet a. s. [...]. Při svém vstupu na trh [žalobce] nastavil ceny jízdenek nejen pod cenami žalovaného, ale též pod cenami účtovanými RegioJetem. Bylo na žalobci, aby objasnil, že to skutečně bylo kvůli jednání žalovaného a nikoli kvůli cenám stanoveným společností RegioJet. [...] Soud v tomto smyslu žalobce při přípravném jednání vyzval k doplnění skutkových tvrzení, žalobce se však omezil na konstatování, že chování společnosti RegioJet na trhu není pro věc významné, protože tato společnost relevantnímu trhu nedominuje“.*³²⁹

V této souvislosti je vhodné připomenout, že soud neakceptoval žalobcův návrh položit Soudnímu dvoru EU předběžnou otázku související se vztahem příčinné souvislosti ve sporech o náhradu škody způsobené zneužitím dominantního postavení. Řešením předběžné otázky zajišťuje Evropský soudní dvůr soulad mezi normami evropskými a vnitrostátními. Vztah mezi

³²⁷ Rozsudek VS v Praze ze dne 23.5.2019, č.j. 4 Cmo 44/2019-1125 (*Asiana proti Student Agency*).

³²⁸ Usnesení NS ČR ze dne 25. 5. 2004, č. j. 25 Cdo 1462/2003.

³²⁹ Rozsudek MS v Praze ze dne 10. 12. 2015, č.j. 21 Cm 14/2014-448 (*LEO Express proti České dráhy*).

jednáním (porušením práva) a jeho následkem (škodou) není však otázkou právní, ale skutkovou.

V každém sporu o náhradu škody je třeba prokázat, že konkrétní škoda, která je požadována, má původ v konkrétním jednání toho, kdo je označen za škůdce. A platí naopak, že za konkrétní škodu nelze činit odpovědným někoho, jehož jednání příčinou určité škody nebylo, a to ani tehdy, jestliže shodou okolností jednal v rozporu se zákonem.

„[...] nelze bez dalšího vycházet z toho, že by žalovaný, i kdyby bylo prokázáno, že v rozhodné době byl dominantním soutěžitelem na relevantním trhu a svého dominantního postavení zneužíval, odpovídal za každou škodu, která by žalobci vznikla. Odpovědný by byl pouze za takovou škodu, která vznikla jako následek takového protiprávního jednání, tedy v příčinné souvislosti s ním. Soudu navíc není známo, že by evropské normy či evropská judikatura vycházely z jiných předpokladů.“³³⁰

Soud rovněž odmítl žalobcův požadavek, aby pro své rozhodnutí použil Sdělení Komise o určení výše škody v žalobách o náhradu škody při porušení článku 101 nebo 102 SFEU. Uvedené *soft law* se týká způsobu stanovení výše škody, nikoli však vztahu příčiny a následku mezi škodou a protiprávním jednáním. Žalobce však poučení soudu neakceptoval a tvrzení vztahující se k výši předpokládaného zisku a příčinné souvislosti ve stanovené lhůtě v potřebném rozsahu nedoplnil, neboť byl přesvědčen, že příčinná souvislost není pro spor podstatná a ušlý zisk stačí spočítat podle modelu, který nabízí metodický pokyn Evropské komise.

„[Žalobce] netvrdí a neprokazuje, jak by se zachoval, zda by své ceny (ale též podobu svých služeb) přizpůsobil i tomuto dalšímu soutěžiteli a pokud ne – a soutěžil tak skutečně pouze se žalovaným – tak proč vlastně. [...] Daná situace má skutečně příliš mnoho proměnných, [...] bylo na žalobci, aby poskytl soudu konkrétní tvrzení, o která by soud mohl své další úvahy i svůj postup v řízení opřít. Takový pevný bod však soud postrádá. Na základě ryze hypotetických a realitě nedopovídajících úvah o několika variantách výše možného budoucího zisku nelze řešit spor a stovky milionů korun. Žalobcova tvrzení zůstala nedostatečná, z tohoto důvodu soud žalobu zamítl.“³³¹

³³⁰ Rozsudek MS v Praze ze dne 10. 12. 2015, č.j. 21 Cm 14/2014-448 (*LEO Express proti České dráhy*).

³³¹ Rozsudek MS v Praze ze dne 10. 12. 2015, č.j. 21 Cm 14/2014-448 (*LEO Express proti České dráhy*).

Žaloba byla tedy zamítnuta především proto, že žalobce neunesl břemeno tvrzení, odpovědnost žalovaného za škodu tudíž de facto řešena nebyla, snad i proto se žalobce rozhodl žalobu vzít částečně zpět dříve, než bylo podáno odvolání. Ačkoliv je jasné, že žalobce je „pánem sporu“, je zajímavé sledovat, jakým způsobem se žalovaný k zpětvzetí žaloby postavil:

„Žalovaný s částečným zpětvzetím žaloby nesouhlasí. Má totiž zájem na tom, aby věc byla projednána v celém rozsahu a rozhodnuto o tom, zda žalovaný za škodu, která žalobci, jak tvrdí, vznikla, odpovídá či nikoli. Obrana proti žalobě je pro něj časově i finančně náročná, vedení sporu a související mediální útoky na něj vrhají špatné světlo, žalovaný má proto zájem na tom, aby věc byla jednou pro vždy vyřešena. Je přesvědčen, že zpětvzetí žaloby není motivováno rozhodnutím ve sporech se žalovaným nepokračovat, ale podat žalobu za příznivějších procesních podmínek. Žalobce podle jeho názoru zneužívá institut zpětvzetí žaloby. [...] Spor by dle [žalobcova] vyjádření neměl být veden v několika soudních řízeních, když v daném řízení již dospěl do stádia prvostupňového soudního rozhodnutí ve věci s tím, že jeho procesní obrana vyžaduje značné časové a finanční náklady na právní zastoupení a na znalečné.“³³²

Prokázání příčinné souvislosti činilo žalobci problémy rovněž v již výše zmíněné věci Dřevařská a lesnická společnost proti Lesy České republiky, kdy k příčinné souvislosti odvolací Vrchní soud v Praze uvedl následující:

„[...]soud dále konstatoval, že soud prvního stupně dospěl ke správnému závěru, že je třeba nejprve zkoumat, zda postupem žalovaného v daném případě mohlo dojít k žalobcem tvrzené škodě, tedy že je třeba zkoumat, zda škoda vznikla v příčinné souvislosti s porušením povinnosti. [...] příčinná souvislost mezi porušením povinností a vznikem škody je zpravidla dána tehdy, jestliže by bez porušení povinnosti škoda nenastala. V daném případě bylo třeba zkoumat, zda by v případě, že by nedošlo k tvrzenému porušení povinností a smlouvy byly v daném výběrovém řízení uzavřeny, došlo ke vzniku tvrzené škody. [...] i v případě, pokud by žalovaný vybral nabídky

³³² Rozsudek MS v Praze ze dne 10. 12. 2015, č.j. 21 Cm 14/2014-448 (*LEO Express proti České dráhy*).

žalobce jako vítězné a uzavřel s ním předmětné smlouvy, dosáhl by žalobce pouze uzavření neplatných smluv [...] jejichž obsah by nemohl být realizován [...].³³³

Odvolací soud tedy neshledal příčinnou souvislost mezi tvrzenou škodou a porušením povinnosti. S ohledem na nedostatek uvedeného předpokladu vzniku práva na náhradu škody nebyla v daném případě dána ani odpovědnost žalovaného za škodu. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně včas podaným dovoláním. Podle dovolatelky soudy obou stupňů pochybily při posuzování příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a vznikem škody.

Dovolatelka namítá, že pokud by žalovaný neporušil v rámci výběrového řízení zákon o veřejných zakázkách a nečinil by úkony v rozporu s tímto zákonem, byly by smlouvy, které by v takovém případě se žalobkyní nutně uzavřel, platné a žalobkyně by na základě těchto platných smluv dosáhla zisku, který jako škodu ve formě ušlého zisku uplatnila žalobkyně v tomto řízení.

Jednání žalovaného bylo tedy v rozporu se zákonem o veřejných zakázkách, v příčinné souvislosti s neuzavřením platných smluv se žalobkyní, a tedy příčinou vzniku škody ve formě ušlého zisku, který by žalobkyně jinak získala.

K tomu dovolací soud uvedl, rovněž s odkazem na svou předchozí rozhodovací praxi, že z hlediska naplnění příčinné souvislosti nemůže stačit obecná úvaha o možných následcích jednání škůdce či pouhé připuštění možnosti vzniku škody v důsledku jeho protiprávního jednání, nýbrž musí být příčinná souvislost najisto postavena.³³⁴

„[...] Polemizuje-li za této situace dovolatelka se závěry odvolacího soudu [...] je tento její závěr zcela subjektivní a spekulativní. Příčinou vzniku škody může být jen ta okolnost, která škodu způsobila a bez níž by škodlivý následek nenastal. Nelze ničeho vytknout odvolacímu soudu, pokud uzavřel [...], že nelze dovodit, že [...] by žalovaný se žalobkyní rámcové smlouvy na dodávku komplexních lesnických činností uzavřel.“³³⁵

³³³ Rozsudek VS v Praze ze dne 27.1.2010, č.j. 6 Cmo 332/2009-659 (*Dřevařská a lesnická společnost proti Lesy České republiky*).

³³⁴ srov. rozsudek NS ČR ze dne 9. 3. 2004, č.j. 21 Cdo 1478/20036.

³³⁵ Rozhodnutí NS ČR ze dne 30.11.2011, č.j. 23 Cdo 2408/2010.

6.5.3 Zpřístupnění důkazního prostředku

Zajímavý je i postoj Městského soudu v Praze³³⁶ ve výše již uvedené kauze *LEO Express proti České dráhy* týkající se pouhého označení důkazů žalobcem:

„Není možné, aby soud z obsahu důkazů, které žalobce označí, sám vytřídil informace a z nich namísto žalobce složil právně významný příběh. Chybí-li podstatná skutková tvrzení, pak v zásadě není k čemu vést dokazování.“

Zde soud dále odkazuje na rozhodovací činnost Nejvyššího soudu.³³⁷ Je otázkou, zda se tento formalistický přístup v budoucnu změní, zejména s ohledem na možnosti, jež přináší směrnice o soukromém prosazování, a tedy i ZNŠHS, ve smyslu *disclosure of evidence*, tedy označení kategorie skutkově významných (listinných) důkazů. Nad rámec požadavků směrnice obsahuje ZNŠHS pravidlo, že návrh na zpřístupnění důkazů může být podán žalobcem už ve fázi před samotným zahájením řízení o náhradě škody, přičemž k řízení o zpřístupnění dokumentů je oprávněn příslušný soud, který by byl příslušný rozhodovat ve věci samé.

Návrhem na zpřístupnění dokumentů primárně navrhovatel sleduje zpřístupnění určitých dokumentů nebo jejich kategorií, které jsou relevantní pro uplatnění práva na náhradu škody jako důkazní prostředky. Pokud jde o přípustnost návrhu, poškozený by měl věrohodně doložit své právo na náhradu škody, což je poměrně flexibilně formulovaný požadavek v souladu se směrnicí.

Jak velkým je dokazování, respektive zpřístupnění důkazních prostředků v rámci uplatňování *private enforcement* soutěžního práva v České republice, doposud problémem, v rozsudku Městského soudu v Praze rezonuje vícekrát, například:

„Žalobce vytýká žalovanému „nepochopitelnou procesní pasivitu“, sám však žádoucí procesní aktivitu nevyvíjí. Domáhá se, aby žalovaný splnil svou „vysvětlovací“ povinnost vztahující se zejména k výši jeho nákladů, od nichž žalobce své nároky odvíjí, s argumentem, že k patřičným datům žalovaného přístup nemá. Pomijí však (ač poučen), že je to především on sám, kdo musí poskytnout informace a patřičná data, z nichž by se dalo dovodit, jakou konkrétní obchodní strategii na počátku svého podnikání zvolil, aby dosáhl určitého zisku.“

³³⁶ Rozhodnutí MS Praha ze dne 10.12.2015, č.j. 21 Cm 14/2014-448 (*LEO Express proti České dráhy*).

³³⁷ Rozsudek NS ČR ze dne 3. 11. 2005, č.j. 29 Odo 1014/2003 (*LEO Express proti České dráhy*).

Žalobce zaměňuje břemeno tvrzení a důkazní, tedy ony již shora zmiňované dvě základní procesní povinnosti.“

6.5.4 Promlčení

Ve věci *Czech Products proti DM Drogerie* se žalobkyně, společnost Czech products, domáhala vůči žalované společnosti DM Drogerie Markt částky lehce převyšující půl milionu Kč, kterou žalované zaplatila na základě faktur vystavených žalovanou. Celkově se jednalo o částky na podporu prodeje výrobků společnosti Czech Products, částky na marketingovou podporu a na náklady spojené s otevřením nových filiálek.

Soud prvního stupně zjistil, že mezi účastníky byly uzavírány vždy na období jednoho roku smlouvy obsahující mimo jiné i povinnost žalobkyně uhradit tzv. jednorázové poplatky, které byly v plném rozsahu žalobkyní uhrazeny.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že na straně žalované nedošlo ke vzniku bezdůvodného obohacení dle občanského zákoníku, neboť plnění, ke kterému se žalobkyně zavázala a které splnila, vyplývá z řádného smluvního ujednání.

Samotný obsah jednorozhodných smluv byl podle názoru soudu prvního stupně odvislý od celkové situace na trhu, což je v obchodních vztazích běžné. Proto byla žaloba na zaplacení požadované částky v plném rozsahu zamítnuta.³³⁸

Žalobkyně se proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolala a Vrchní soud v Praze rozsudek soudu prvního stupně změnil ve věci samé tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni částku 148 840 Kč, jinak však zamítavý výrok rozsudku soudu prvního stupně do zbývající výše 353 800 Kč s příslušenstvím potvrdil.

Odvolací soud sice potvrdil správnost závěru soudu prvního stupně, že jednotlivé roční smlouvy neobsahují závazek žalované vrátit žalobkyni platby, které jí jednorázově uhradila, dospěl však k závěru, že u těch ujednání smluv, která se týkají poplatků vyžadovaných žalovanou a označených žalobkyní, nelze vyloučit možnost posoudit jejich soulad s dobrými mravy, protože v závazkových vztazích podnikatelů je třeba zachovávat určité základní a obecně uznávané zásady mravního řádu demokratické společnosti, z něhož se nemůže vymykati ani chování podnikatelů v tržním hospodářství.

Podle názoru odvolacího soudu ve smlouvách opakující se ujednání o tom, že dodavatel je povinen zaplatit svému odběrateli určité částky na náklady spojené s otevřením nových

³³⁸ Rozsudek KS v Českých Budějovicích ze dne 17.10.2005, č.j. 13 Cm 307/2005-156 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

prodejen odběratele, se těmto obecně uznávaným zásadám vymyká a je s nimi v přímém rozporu, přičemž:

„Je zcela evidentní, že v případě splnění určitého podílu žalované na trhu by šlo o jednání, jež narušuje hospodářskou soutěž a jež vyjadřuje zneužití postavení odběratele na trhu. Jednání, kdy určitý okruh podnikatelů financuje – aniž by k výsledku činnosti získal jakékoliv právo – investici dalšího podnikatele v rozsahu dle jeho libovůle, je jednáním osob v kartelu či jiném seskupení podnikatelů [] a to osob ovládaných. V případě účastníků tohoto řízení však není dán jiný vztah než vztah prodávající – kupující.“³³⁹

K tomu dále Vrchní soud v Praze doplnil, že:

„[...] Uvedené ujednání o podílení se na nákladech spojených s uvedením prodejny žalovaného do provozu je pak v naprostém rozporu (a tedy zneužitím) se svobodou podnikání a odpovědností podnikatele za toto podnikání, přenesením podnikatelského rizika na druhého bez tomu odpovídajícího oprávnění, a tedy v rozporu s principy fungování demokratické společnosti. Jako rozhodné pro takový závěr odvolací soud považuje to, že dohody smluvních stran postrádají proti povinnosti žalobce poskytnutí jakéhokoli protiplnění ze strany žalovaného, event. alespoň poskytnutí žalobci záruky časového období pro možnost dodávat výrobky a zajistit jejich prodej v prodejnách žalovaného.“³⁴⁰

Nicméně, k této části nároku žalovaný vznesl námitku promlčení a odvolací soud proto, vzhledem ke čtyřleté promlčecí době ve vztahu k době podání žaloby, posoudil nárok žalobce jako již promlčený a ohledně zaplacení této částky zamítavý rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, avšak ve zbývajícím rozsahu plateb (ve výši 148 840 Kč) shledal odvolací soud nárok žalobkyně důvodný.

Věc se dostala před Nejvyšší soud, který považoval rozsudek odvolacího soudu z hlediska uplatněných dovolacích důvodů za správný, a proto dovolání zamítl, k problematice narušení hospodářské soutěže se Nejvyšší soud bohužel jen stručně vyjádřil v tomto duchu:

³³⁹ Rozsudek VS v Praze ze dne 5.12.2006, č.j. 3 Cmo 95/2006-227 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

³⁴⁰ Tamtéž.

„Pokud pak žalovaná považuje odkazy odvolacího soudu na skutečnost, že v případě, že by žalovaná zaujímala dominantní postavení na trhu, šlo by o jednání narušující hospodářskou soutěž, [...] za nepřipadné a neodůvodněné, konstatuje Nejvyšší soud, že, rozhodnutí odvolacího soudu ob stojí i bez těchto odkazů, a tudíž nepovažuje za procesně hospodárné, aby tyto odkazy posuzoval.“³⁴¹

Společnost Czech Products následně podala ústavní stížnost a domáhala se, aby Ústavní soud v rozhodnutí obecných soudů nálezem zrušil, avšak ústavní stížnost byla, mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, odmítnuta.³⁴²

Na tomto místě považujeme za vhodné zmínit, že § 9 ZNŠHS obsahuje zvláštní pravidla týkající se délky a běhu promlčecí lhůty pro uplatnění práva na náhradu škody, jež vychází z čl. 10 směrnice o soukromém prosazování. Účelem směrnice bylo stanovit rámcově jednotná pravidla, která budou současně zajišťovat, že pravidla týkající se začátku běhu, pozastavení nebo přerušování promlčecích lhůt nebudou nepřiměřeně bránit uplatňování práva na náhradu škody.³⁴³

Podpůrně se pak uplatní rovněž úprava promlčecí lhůty v občanském zákoníku. Avšak třeba v souvislosti s výše popsanou věcí je potřeba zdůraznit, že v souladu s vymezením předmětu ZNŠHS se příslušná zvláštní úprava promlčecí lhůty vztahuje jen na nároky na náhradu škody z porušení předpisů na ochranu hospodářské soutěže ve smyslu § 1 ZNŠHS, tedy na zneužití dominantního postavení a dohody narušující hospodářskou soutěž, nikoliv na jiné nároky z omezení soutěže ve smyslu § 2990 NOZ, tedy například nárok na vydání bezdůvodného obohacení či nárok na odčinění nemajetkové újmy) a ani na nárok na náhradu škody, je-li škoda způsobena jiným deliktem, než který spadá do rámce předmětu zákona ve smyslu § 1 zákona, i kdyby se jinak mohlo jednat o omezení soutěže.

Právní kvalifikace tvrzeného protiprávního jednání tak může významně ovlivňovat možnost domáhat se příslušného nároku na odškodnění, což by mohlo v praxi svádět i k účelové kvalifikaci škodních nároků jako nároků a bude opět na soudech, aby se s takovou možností v praxi vypořádaly.

³⁴¹ Rozsudek NS ČR ze dne 30.4.2009, č. j. 23 Cdo 2184/2007 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

³⁴² Usnesení ÚS ČR ze dne 14.9.2010, č.j. IV. ÚS 1919/1010 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

³⁴³ srovnej bod 36 preambule Směrnice o soukromém prosazování.

6.5.5 Nepřímí žalobci

Jen jako doplněk v závěru uvádíme, že ve shora popsané věci *Dalkia* týkající se údajného zneužívání dominantního postavení se již soudy dotkly i otázky postavení nepřímých žalobců. Jak již bylo uvedeno, žalobcem v této věci byla společnost odebírající od dominanta tepelnou energii mimo jiné za účelem její distribuce spotřebitelům. Dva z takových spotřebitelů, pánové J. N. a J. P., hodlali vůči žalovanému rovněž uplatnit svá práva z titulu porušení soutěžního práva, ovšem nikoliv prostřednictvím vlastní žaloby, ale jako vedlejší účastníci.³⁴⁴ Podrobněji k institutu tzv. vedlejší intervence se tato práce zabývá v podkapitole o kolektivních žalobách. Nicméně Krajský soud v Ostravě takové jejich zapojení do řízení nepřipustil,³⁴⁵ podstatnější ovšem je, že se – *obiterdictum*– vyjádřil rovněž k jejich možnosti uplatnit svá práva přímo, tj. samostatnou žalobou; takový postup by podle soudu nebyl přípustný, protože:

„u obou vedlejších účastníků nejde o situaci, kdy by byli oprávněni sami soudu podat žalobu proti žalovanému o uložení povinnosti zdržet se porušování hospodářské soutěže [...]. Nebyla by totiž splněna podmínka [...], že jejich práva byla údajným nedovoleným omezením hospodářské soutěže jednáním žalovaného porušena bezprostředně. Takovým jednáním by v daném případě byl přímo dotčen žalobce jako odběratel tepla od žalovaného [...]“.

Vrchní soud v Ostravě usnesení krajského soudu potvrdil,³⁴⁶ k tomuto závěru se však výslovně nevyjádřil. Není rovněž jasné, zda soud absenci aktivní žalobní legitimace spojoval toliko s žalobou na zdržení se, nebo i s uplatněním jiných nároků, zejména na náhradu škody. Právě ve vztahu k náhradě škody však nemá význam se tímto rozhodnutím blíže zabývat, neboť právo nepřímých kupujících zaručuje přímo směrnice o náhradě škody, resp. právní úprava obsažená v ZNŠHS, a tento přístup soudu patrně bude muset být v budoucnu přehodnocen.

6.6 Zkušenosti soudů

Jak již bylo naznačeno výše, klíčem pro rozvoj efektivního soukromého prosazování soutěžního práva je předvídatelné, relativně rychlé a zejména doktríně soutěžního práva odpovídající rozhodování soudů. Právě v této oblasti panují v právní praxi značné obavy,

³⁴⁴ ust. § 93 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴⁵ Usnesení KS v Ostravě ze dne 7. 1. 2005, č.j. 1 Cm 221/2000-181 (*Dalkia*).

³⁴⁶ Usnesení VS v Olomouci ze dne 31. 10. 2005, č.j. 7 Cmo 85/2005-261 (*Dalkia*).

do jaké míry budou soudy schopny dostát nárokům, které na ně uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva klade. Údaje, které máme k dispozici, nabádají spíše ke skepsi.

Opět se jedná o komplexní problém, kterému by mohla být věnována samostatná monografie. Zaměříme se proto jen na některé otázky, zejména na délku soudního řízení v soutěžních věcech, na přístup soudů k některým základním konceptům soutěžního práva, na problematiku soudních poplatků (nákladů řízení) a konečně i na možnost ustanovit pro účely uplatňování nároků na náhradu škody specializované soudy.

6.6.1 Délka soudních řízení

Souhrnné statistické údaje o délce soudních řízení zveřejňuje Ministerstvo spravedlnosti jen obecně ve vztahu ke sporům z nekalé soutěže; vyplývá z nich, že celková délka řízení, to je včetně případných opravných prostředků, činila v roce 2016 ve věcech nekalé soutěže 2289 dní, tedy více než 6 let;³⁴⁷ i zde se však jedná o ne zcela reprezentativní číslo. Např. v Praze je tento průměr jen 507 dní, tedy o něco více než jeden rok, zatímco v Severních Čechách 3512 dní, tedy téměř deset let.

V nám dostupných věcech byla, spíše překvapivě, průměrná délka soudního řízení nižší než ve věcech nekalé soutěže obecně, a překračovala 5 let. I toto číslo však bylo zkreslené tím, že nejdelší kauza trvala déle než 14 let.³⁴⁸ Naopak nejkratší kauza, a to dokonce včetně dovolání k Nejvyššímu soudu a jejího opětovného projednání, trvala jen o něco více než dva roky.³⁴⁹

Pikantní ovšem je, že v této věci rozhodovaly věcně nepřislušné soudy: jako prvostupňový Okresní soud v Ostravě a jako odvolací Krajský soud v Ostravě, byť věcně příslušnými jsou v soutěžních věcech v prvním stupni nepochybně soudy krajské.³⁵⁰

„Rozumná“ doba řízení je pro efektivní rozvoj soukromého prosazování nezbytná. Obrovský rozptyl délky rozhodování soudů v nekalosoutěžních věcech obecně, kdy „nejpomalejší“ soud rozhoduje téměř sedmkrát déle než soud „nejrychlejší“, je natolik značný, že jej pokládáme za další důvod pro zavedení speciální věcné příslušnosti pro rozhodování soutěžních věcí jen u jednoho soudu.

³⁴⁷ Statistický list Ministerstva spravedlnosti „Přehled o průměrných délkách řízení ode dne původního nápadu věci do dne právní moci nového rozhodnutí ve dnech podle druhu sporů (celková délka řízení ve věci)“, [online]. In justice.cz, únor 2018 [cit.2018-02-28]. Dostupný na <<https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>> .

³⁴⁸ Jedná se o spor R. K. proti Plzeňskému Prazdroji (dříve Pivovar Radegast).

³⁴⁹ Jedná se o spor L. L. proti spor SEP ESSMANN.

³⁵⁰ ust. § 9 odst. 2 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

6.6.2 Koncept soutěžitele v *private enforcementu* soutěžního práva

S chápáním pojmu „soutěžitel“ mají civilní soudy v České republice velké problémy. Obáváme se, že nový ZNŠHS přinesl v tomto ohledu spíše další „zmatení“ než vyjasnění. Jelikož v soutěžních věcech vedou řízení soudci zaměřeni převážně na problematiku nekalé soutěže, lze předpokládat, že pojem „soutěžitel“ vnímají zpravidla optikou civilního práva.

Nový občanský zákoník užívá, obdobně jako předchozí právní úprava, pojem „*soutěžitel*“, který velmi široce dopadá na každého, kdo se účastní hospodářské soutěže,³⁵¹ zjevně se jím však má na mysli každá *osoba*, tedy *právní jednotka*, fyzická či právnická osoba,³⁵² nikoliv *ekonomická jednotka*, jak pojmu soutěžitel rozumí soutěžní právo; definice obsažená v občanském zákoníku je tedy pro účely soutěžního práva zjevně nepoužitelná, není nám však znám žádný případ, kdyby civilní soud důsledně pracoval s konceptem soutěžitele jako ekonomické jednotky.

K tomu nijak nepřispěl ani ZNŠHS, který pojem „*soutěžitel*“ neužívá vůbec, aniž by tuto překvapivou skutečnost jakkoliv osvětlil v důvodové zprávě.³⁵³ Směrnice o náhradě škody v tomto ohledu stanoví jednoznačně, že porušitelem může být podnik nebo sdružení podniků,³⁵⁴ v české terminologii tedy soutěžitel. ZNŠHS však škůdce (tedy ekvivalent porušitele) označuje za *osobu*,³⁵⁵ tedy evidentně právní, nikoliv ekonomickou jednotku.

Za pomoci eurokonformního výkladu by mělo být možno dovodit, že bez ohledu na dikci zákona, v souladu se směrnicí o náhradě škody je třeba vnímat škůdce jako soutěžitele; nevhodné užití slova „osoba“ však takový výklad, dle našeho názoru, zbytečně komplikuje.

³⁵¹ Ustanovení § 2972 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

³⁵² srovnej např. HULMÁK, Milan a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1756 a násl.

³⁵³ To by mohlo podle našeho názoru působit potíže zejména v souvislosti s identifikací žalovaného a specificky u *follow-on* žalob, neboť nelze vyloučit, že fakticky se bude jednat, které je hodnoceno jako protisoutěžní, dopouštět dceřiná společnost, zatímco ÚOHS by mohl vést řízení se společností mateřskou.

³⁵⁴ srovnej čl. 2 odst. 2 Směrnice.

³⁵⁵ ZNŠHS neobsahuje obecnou definici „škůdce“, definuje však „spolupracujícího škůdce“, a to jako *osobu*, u které bylo upuštěno od uložení pokuty [§ 2 odst. 1 písm. g) ZNŠHS]. Pojem *osoba* je tak podle našeho názoru třeba vtáhnout i na „škůdce“ obecně.

Přenášení konceptu soutěžitele (podniku) do soukromého prosazování je problémem společným celé Evropské Unii.³⁵⁶ Např. v Bulharsku již soudy takový výklad výslovně odmítly³⁵⁷ a i ze států, které v souvislosti s *private enforcement* užívají pojem podnik (soutěžitel), např. z Litvy či Maďarska, zaznívají obavy, zda jejich soudy umožní náležitý výklad tohoto pojmu.³⁵⁸

Vzhledem k dosavadním zkušenostem a námi dostupným údajům, proto máme obavu, že české soudy, které budou se soutěžním právem konfrontovány jen spíše výjimečně, nebudou schopny koncept soutěžitele náležitě zohlednit. Tento problém lze efektivně řešit především důsledným vzděláváním soudců, avšak vzdělávání soudců v oblasti soutěžního práva je limitováno kvůli malému množství případů. Justiční akademie občasně pořádá workshopy v této oblasti, jež jsou určeny soudcům, justiční čekatelům a vyšším soudním úředníkům.

Například jeden ze seminářů proběhl v roce 2010, další v roce 2013.³⁵⁹ Jak vidno, frekvence vzdělávacích akcí v této oblasti je spíše nízká.

6.6.3 Náklady řízení

Dle našeho názoru nebude v případě České republiky výše soudních poplatků, nebo celkové náklady na řízení (myšleno včetně hotových výdajů účastníků a jejich zástupců, soudních poplatků, nákladů na důkazy a jiné) něco, co by potenciální žalobce odrazovalo od uplatňování svých nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Soudní poplatky jsou v České republice relativně nízké, zejména pokud bychom je porovnali s jinými evropskými jurisdikcemi.

Výše soudního poplatku je určena s ohledem na výši žalobcem uplatňovaného nároku, maximálně však 4,1 milionu Kč.³⁶⁰ Náhradu nákladů sporného řízení ovládá zásada úspěchu ve věci, právo na náhradu nákladů je přiznáno účastníkovi, který měl ve věci plný úspěch.

³⁵⁶ Jak uvádí např. MÜLLER-GRAFF, Peter-Christian. *General Report*. In: BÁNDI, Gyula, DARÁK, Péter, LÁNCOS, Petra, a kol. (eds) *Private Enforcement and Collective Redress in European Competition Law*. WoltersKluwer, 2016, s. 136: „mnoho členských států [...] nepřenáší doktrínu jedné ekonomické jednotky do případů soukromého prosazování (ve kterém může pojem „ekonomické jednotky“ [...] odporovat tradičním pravidlům o kauzalitě a odpovědnosti právnických osob)“ (vlastní překlad).

³⁵⁷ PETROV, Anton. *Bulgaria*. In: PISZCZ, Anna (ed.). *Implementation of the EU Damages Directive in Central and Eastern European Countries*. Warszawa: University of Warsaw, 2017, s. 37-53.

ROV, Anton. *Bulgaria*. In: PISZCZ, Anna. *Implementation of the EU Damages Directive in Central and Eastern European Countries* (sub 6), s. 37.

³⁵⁸ PETR, Michal. *The Scope of the Implementation of the Damages Directive in CEE States* (sub 33), s. 26.

³⁵⁹ Web Justiční akademie, dostupné na <<https://www.jacz.cz/projekty/ukoncene-projekty/200-projekt-evropske-soutezni-pravo>>.

³⁶⁰ zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Částečný úspěch ve věci může soud promítnout do svého rozhodnutí dvěma způsoby – náhradu nákladů lze mezi účastníky poměrně rozdělit, popřípadě právo na náhradu nákladů nepřizná žádnému z účastníků.

Zcela teoreticky může soud, v případě, že by důsledné uplatnění zásady úspěchu ve věci a zásady zavinění znamenalo nepřiměřeně tvrdý dopad zákona, využít své moderační právo při rozhodování o náhradě nákladů,³⁶¹ avšak s tímto jsme se v prováděném výzkumu nesetkali ani jednou. Výjimečná povaha zmírňovacího práva vyžaduje, aby soud své rozhodnutí o jeho použití v daném případě náležitě odůvodnil, ale navíc musí být v konkrétním případě dány „*důvody zvláštního zřetele hodné*“.

Co se týká právního zastoupení, respektive odměny advokáta, pak platí, že smluvní odměna musí být přiměřená a nesmí být ve zřejmém nepoměru k hodnotě a složitosti věci. Při posuzování přiměřenosti smluvní odměny se přihlídně například i k poměru vyjednávacích schopností a možností advokáta a klienta, ke speciálním znalostem, zkušenostem, pověsti a schopnostem advokáta, k obtížnosti a novosti skutkových i právních problémů spojených s věcí.

Advokát je oprávněn sjednat smluvní odměnu stanovenou podílem na hodnotě věci nebo na výsledku věci, za předpokladu, že je výše takto sjednané odměny přiměřená. Za přiměřenou nelze však zpravidla považovat smluvní odměnu stanovenou podílem na výsledku věci, pokud tento podíl je vyšší než 25 %.³⁶²

Ačkoliv je výše soudních poplatků v České republice relativně nízká, z prováděného výzkumu vyplynulo, že ne vždy jsou žalobci soudní poplatky ochotni bez dalšího akceptovat. Například v rozhodnutí *Leo Express proti České Dráhy*³⁶³ žádal žalobce neúspěšně o osvobození od soudních poplatků pro toto řízení. Žalobce se po žalovaném domáhal náhrady škody vzniklé v souvislosti se zneužitím dominantního postavení žalovaného na relevantním trhu. Výši žalobou uplatněné částky odpovídal soudní poplatek 4,100.000,-Kč.

Žalobce soud žádal o osvobození od soudních poplatků s odůvodněním, že v důsledku protiprávního jednání žalovaného je vytlačován z trhu, je nucen od samého svého vzniku podnikat se značnými ekonomickými ztrátami. Do podnikání byl nucen investovat mimořádné

³⁶¹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2011. s. 300-313.

³⁶² srovnej čl. 10 Usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), Věstník č. 1/1997, dostupný na <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?pgid=23>.

³⁶³ Rozhodnutí MS v Praze ze dne 7.7.2014, č.j. 21 Cm14/2014-72 (*Leo Express proti České Dráhy*).

náklady na koupi vlakových souprav, v současné době není schopen zaplatit soudní poplatek, protože všechny své finanční zdroje používá na to, aby se na relevantním trhu udržel a poskytoval služby v odpovídající kvalitě.

Soud zkoumal příjmové a majetkové poměry žadatele, vycházel přitom z žalobcem předložené konsolidované účetní závěrky a z výše žalobcových aktiv. Soud při úvaze o podmínkách pro osvobození od soudních poplatků mimo jiné stanovil, že:

„Výše nákladů, které měl žalobce se svým vstupem na trh, sama o sobě nemůže být důvodem pro jeho osvobození od soudních poplatků. Zbývá tedy posoudit, zda žalobce má k dispozici peněžní prostředky v takovém rozsahu, které mu umožňují soudní poplatek v konkrétní výši zaplatit, případně zda je žalobce schopen si tyto prostředky obstarat. Na obě otázky dávají žalobcem předložené listiny jednoznačně kladnou odpověď. Pro úhradu soudních poplatků žalobce disponuje dostatkem finančních prostředků [...] argument, že tyto prostředky potřebuje kvůli tomu, aby se konkurenci vyrovnal, jako důvod pro osvobození od soudního poplatku neobstojí. Žalobcova celková finanční a majetková situace nesvědčí o tom, že by úhrada soudního poplatku [...] pro něho měla fatální nepříznivé důsledky. Uvedená částka odpovídá zhruba čtvrtině žalobcových měsíčních tržeb. Žalobcovo rozhodnutí uplatnit u soudu škodu v konkrétní výši jistě není otázkou hodin či dnů, žalobce si mohl být vědom toho, že bude muset hradit výši žalobou uplatněné pohledávky odpovídající soudní poplatek, tudíž jako zodpovědný podnikatel tuto částku postupně „ušetřit“. [...]“³⁶⁴

Z uvedených důvodů soud žalobcovu žádost zamítl. Následně Vrchní soud v Praze usnesení soudu prvního stupně potvrdil,³⁶⁵ když konstatoval, že v dané věci nejsou splněny předpoklady pro osvobození žalobce od soudního poplatku a zároveň připomněl, že:

„Úlevu z povinnosti zaplatit soudní poplatek lze zpravidla přiznat osobám zcela nemajetným či osobám s výrazně nízkými příjmy, pokud tyto se ocitly v situaci, která jim neumožňuje prostředky na splnění jejich poplatkové povinnosti si opatřit. Je bezpochyby projevem zásady rovnosti [...], že právo požádat o osvobození od soudních poplatků má

³⁶⁴ K předpokladům pro osvobození od soudních poplatků srovnej usnesení NS ČR ze dne 17. 7. 2013, č. j. 29 Cdo 1301/2013.

³⁶⁵ Rozhodnutí VS v Praze ze dne 30. 10.2014, č.j.3 Cmo 304/2014-144 (*Leo Express proti České Dráhy*).

každý účastník bez ohledu na jeho status či právní formu. Ve vztahu k právníckým osobám byla uvedena skutečnost již vícekrát podrobena testu ústavního soudnictví, [...]. U účastníků podnikatelů (jak fyzických, tak právníckých osob) je možné brát v úvahu povahu jejich podnikatelské činnosti, stav a strukturu majetku, platební schopnost apod. Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech účastníka se musí promítnout do závěru, zda účastník je s ohledem na své poměry schopen platit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením, včetně nákladů spojených s právním zastoupením [...].“

Nicméně, ve stejné kauze³⁶⁶ se s výši nákladů řízení potýkal i žalovaný, jenž brojil poté, co soud prvního stupně potvrdil částečné zpětvzetí žaloby, proti tomuto zpětvzetí, a naopak se dožadoval, aby také s ohledem na zásadu procesní ekonomie bylo ve věci pravomocně rozhodnuto, kdy (mimo jiné) hrála roli i výše nákladů na řízení, jež byl žalobce nucen vynaložit:

„[Žalovaný] má zájem na tom, aby věc byla projednána v celém rozsahu a rozhodnuto o tom, zda žalovaný za škodu, která žalobci, jak tvrdí, vznikla, odpovídá či nikoli. Obrana proti žalobě je pro něj časově i finančně náročná, vedení sporu a související mediální útoky na něj vrhají špatné světlo.“³⁶⁷

6.6.4 Možnost zvláštní místní příslušnosti soudu

I s ohledem na výše uvedené by se mohlo jevit jako prospěšné, aby byl určen jeden specializovaný krajský soud, jenž by se zabýval soukromým prosazováním soutěžního práva. I z reakcí oslovených advokátů vyplývá, že určení jediného soudu, který by se mohl na otázky soutěžního práva specializovat, by bylo vnímáno pozitivně.

Co se týká největších zkušeností s danou problematikou, pak dosud největší počet případů soukromého prosazování soutěžního práva řešil Městský soud v Praze, v podstatě právě tolik případů, jako všechny ostatní krajské soudy dohromady. Avšak i na v těchto věcech nejaktivnější Městský soud v Praze připadá v průměru jedna kauza za dva roky, což je velmi málo.

Navíc, jak již bylo uvedeno výše, právě zavedení speciální příslušnosti jediného soudu pro soutěžní věci se týkal jediný pozměňovací návrh při projednávání návrhu ZNŠHS, nebyl však odůvodněn, nevedla se o něm žádná debata a nebyl přijat. Během projednávání návrhu zákona

³⁶⁶ Rozhodnutí VS v Praze, ze dne 30.11.2016, č. j. 3Cmo 94/2016-568 (*Leo Express proti České Dráhy*).

³⁶⁷ Tamtéž.

v Poslanecké sněmovně podal poslanec Marek Černoch pozměňovací návrh zákona týkající se výlučné věcné příslušnosti Krajského soudu v Brně. Pozměňovací návrh nikterak neodůvodňuje, proč by právě Krajský soud v Brně měl být specializovaným tribunálem pro soutěžní spory v rámci civilního řízení.

Založením výlučné jurisdikce Krajského soudu v Brně by se založila i výlučná odvolací jurisdikce Vrchního soudu v Olomouci, co se však v odůvodnění pozměňovacího návrhu rovněž vůbec neřeší. Nakonec však zákonodárci ponechali věcnou příslušnost všem krajským soudům, § 25 zákona stanoví, že k řízení o náhradě škody způsobené omezováním hospodářské soutěže jsou v prvním stupni příslušné krajské soudy.

Jakkoliv takovou specializaci taktéž spíše podporujeme, máme za to, že by nemohla být smysluplně zavedena jen pro účely aplikace ZNŠHS, tedy jen pro účely žalob na náhradu škody (a případného zpřístupnění důkazů v těchto věcech), ale pro soukromé vymáhání soukromého práva jako takového, tedy i pro jiné nároky než náhradu škody; v opačném případě bychom dospěli do, z našeho pohledu, absurdní situace, kdy by např. o žalobě na zdržení se a na náhradu škody ze stejného protisoutěžního jednání rozhodovaly dva rozdílné soudy.

Spíše překvapivě, specializované soudy pro soukromé uplatňování soutěžního práva jsou poměrně vzácné i ve střední a východní Evropě, často navíc (např. na Slovensku) nezajišťují skutečnou specializaci, ale toliko koncentrují všechny případy u jednoho, v zásadě náhodně vybraného, soudu.³⁶⁸

BG	HR	CZ	EST	H	LV	LT	PL	RO	SR	SLO
NE	NE	NE	NE	NE	ANO	NE	NE	ANO	ANO	NE

Tabulka 4: Rozhodují ve věcech privateenforcement specializované soudy

³⁶⁸BLAŽO, Ondrej. *Institutional Challenges for Private Enforcement of Competition Law in Central and Eastern European Member States of the EU*. Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies, 2017, 10 (15), s. 31 a násl.

6.7 Shrnutí

V současné době se nám podařilo shromáždit patrně nejrozsáhlejší, přesto však v mnohém nedostatečný či neúplný přehled rozhodnutí českých soudů ve věci uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Máme za to, že jen na základě relevantního přehledu o tom, co se u soudů skutečně děje, je možno přijít se smysluplnými návrhy, které by mohly úroveň uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice zvýšit.

V prvé řadě je nutno konstatovat, že české civilní soudy nevedou žádnou samostatnou evidenci soutěžních věcí, ale evidují je společně s nekalosoutěžními spory a identifikovat relevantní kauzy je pak nejen časově, ale mnohdy i finančně poměrně náročné.

Problémem je bezesporu i celková nesoudružnost v poskytování informací a obecně v odpovídání na žádosti o informace na základě informačního zákona napříč jednotlivými soudy v České republice, o níž bylo podrobně pojednáno ve speciální podkapitole této části práce. S touto problematikou úzce souvisí i otázka „povědomí“ o možnostech soukromého prosazování soutěžního práva, o němž bylo rovněž pojednáno ve speciální podkapitole této části práce.

Jako prvotní krok pro smysluplný rozvoj soukromého prosazování soutěžního práva proto pokládáme za nezbytné, aby byly tyto věci soudy evidovány samostatně, aby bylo možno tyto kauzy identifikovat, a v ideálním případě, aby byla příslušná soudní rozhodnutí zveřejněna na jednom místě.

Zhodnotíme-li množství případů v posledních 20 letech, nevidíme žádný zřetelný trend, tyto počty se pohybují vždy mezi žádnou až třemi novými žalobami v každém roce. Dle našich zjištění (spíše překvapivě) překračovala průměrná délka soudního řízení „pouhých“ 5 let, i toto číslo však bylo zkreslené tím, že nejdelší kauza trvala déle než 14 let.

Také by bylo prospěšné, aby byl určen jeden specializovaný krajský soud, jenž by se zabýval soukromým prosazováním soutěžního práva. Co se týká největších zkušeností s danou problematikou, pak dosud největší počet případů soukromého prosazování soutěžního práva řešil Městský soud v Praze.

Na základě kvalitativní analýzy dostupných rozhodnutí civilních soudů bylo identifikováno několik základních, opakujících se problémů, které žalobcům znesnadňují uplatňování jejich práv.

Na prvním místě se jedná o překvapivou skutečnost, že civilní soudy ještě v dnešní době odmítají svou pravomoc rozhodovat o otázkách soutěžního práva. I když budeme tento problém

považovat za určitý exces a podíváme se na případy, kdy soudy skutečně rozhodovaly, představuje další problém, opět opakovaně se objevující, nepochopení pojmu soutěžitel, a dále absence úvah ovlivněných soutěžně právní doktrínou ve vztahu k některým základním konceptům, jako je zakázaná dohoda a zejména dominantní postavení a jeho zneužití. Soudy byly mnohokrát vedeny úvahami, které nejsou v soutěžním právu obvyklé, resp. které neodpovídají standardu, který nastavil ÚOHS, popřípadě Komise.

Například v minulosti byla vedena řada sporů o vzájemný vztah kompetencí ÚOHS a civilních soudů. Dále pak koncept soutěžitele, tak, jak je definován v unijním právu, je pro české právní prostředí obtížně „uchopitelný“, ačkoliv i ÚOHS nějakou dobu trvalo, než jej začal vykládat skutečně eurokonformně. Pokud jde o civilní soudy v České republice, zdá se, že často dochází k naprostému nepochopení konceptu soutěžitele.

I pokud se soud přenesse přes pojem soutěžitel, působí často obtíže i otázka, co je zakázanou dohodou. Ještě markantnější je tento problém v souvislosti se zneužíváním dominance. Prokázat, že došlo ke zneužití, je pro žalobce obtížné i v situacích, kdy již k tomuto názoru dospěl ÚOHS, a kdy hovoříme o tzv. *follow-on* žalobách. I když se žalobci podaří prokázat, že došlo k protisoutěžnímu jednání, je extrémně obtížné kvantifikovat škodu, zejména pokud jde o ušlý zisk.

Problémy může působit i otázka prokázání příčinné souvislosti mezi protisoutěžním jednáním a vznikem škody nebo prokazování a zpřístupnění důkazních prostředků, kdy jsme identifikovali formalistický přístup soudů. Civilní soudy se při své činnosti dotkly i otázky postavení nepřímých žalobců.

Pokud jde o úspěch žalobce ve věci, tedy v meritu žaloby, úspěch jsme zaznamenali jen ve třech pravomocně skončených věcech, nutno dodat, že šlo o úspěch jen „částečný“. Nutno poznamenat, že hned po žalobách na náhradu škody jsou nejčastějšími žaloby na zdržení se, resp. uložení povinnosti jednat určitým způsobem, a žaloby na neplatnost smlouvy, nejčastěji z důvodu rozporu se soutěžním právem. Méně zastoupené jsou naopak žaloby na vydání bezdůvodného obohacení a, více časté v minulosti, žaloby na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění a zveřejnění rozsudku.

Každopádně v téměř tří čtvrtinách všech pravomocně ukončených případů byla žaloba zamítnuta, ve zbytku došlo ke zpětvzetí žaloby.

7. Závěr

Na tomto místě bychom rádi shrnuli podstatné poznatky, respektive výsledky této práce. Práce se skládá ze sedmi hlavních kapitol, včetně úvodu a závěru. První kapitola se snaží o vyhodnocení vývoje *private enforcementu* na unijní úrovni před účinností směrnice, druhá kapitola pojednává o vývoji přístupu Soudního dvora k uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Třetí kapitola se věnuje směrnici o soukromém prosazování a jejím požadavkům, čtvrtá kapitola pak pojednává o zákoně o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže a zaměřuje se na jeho možné problematické aspekty. Pátá kapitola představuje kvantitativní a kvalitativní výzkum, jehož cílem byla kvantifikace a vyhodnocení zkušeností se soukromým prosazováním v České republice.

Práce vychází z hypotézy v úvodu stanovené, že k uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva dochází v České republice pomálu, a že žalobce má velmi malou šanci na úspěch ve věci, české soudy navíc v těchto věcech rozhodují až desítky let, proto se v průběhu řízení mnohdy žalobce rozhodne pro zpětvzetí žaloby, popřípadě vyhodnotí jako vhodnější uzavřít s žalovaným smír. Původní záměr prokázat, že stanovená hypotéza platí, byl z velké části naplněn.

V současné době se nám podařilo shromáždit patrně nejrozsáhlejší, přesto však v mnohém nedostatečný či neúplný přehled rozhodnutí českých soudů ve věci uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. V první řadě je nutno konstatovat, že české civilní soudy nevedou žádnou samostatnou evidenci soutěžních věcí, ale evidují je společně s nekalosoutěžními spory a identifikovat relevantní kauzy je pak nejen časově, ale mnohdy i finančně poměrně náročné. Problémem je bezesporu i celková nesoudružnost v poskytování informací a obecně v odpovídání na žádosti o informace na základě informačního zákona napříč jednotlivými soudy v České republice, o níž bylo podrobně pojednáno ve speciální kapitole.

Jako prvotní krok pro smysluplný rozvoj soukromého prosazování soutěžního práva proto pokládáme za nezbytné, aby byly tyto věci soudy evidovány samostatně, aby bylo možno tyto kauzy identifikovat, a v ideálním případě, aby byla příslušná soudní rozhodnutí, samozřejmě po odstranění obchodního tajemství, dalších citlivých informací a případně i po důsledné anonymizaci, zveřejněna na jednom místě. Jelikož mají soudy již dnes zákonnou povinnost evidovat případy týkající se porušení unijního soutěžního práva, bylo by vhodné, aby se stejná povinnost týkala i soutěžního práva českého. S tím spojená administrativní zátěž by neměla být nijak zásadní ani pro dotčené soudy. Pokud jde o případnou publikaci soudních

rozhodnutí, logickým místem by mohly být internetové stránky ÚOHS, kde jsou již dnes zveřejňovány rozsudky týkající se přezkumu jeho rozhodovací činnosti; stránka věnovaná *private enforcement* by byla jen logickým rozšířením tohoto „servisu“ pro veřejnost. Je třeba připustit, že zavedení zvláštní evidence „soutěžních“ věcí by pro soudy nemuselo být zcela jednoduché, protože ve většině evidovaných případů se žaloba velmi často opírala (mnohdy na prvním místě) o porušení jiného právního předpisu než zákona na ochranu hospodářské soutěže, případně došlo ke vznesení argumentu z oblasti soutěžního práva až u soudu vyššího stupně; i tyto případy by však bylo třeba do evidence, měla-li by opravdu plnit svůj účel, zahrnout.

Výše navržené řešení považujeme za přijatelný způsob, jakým odstranit prvotní, avšak v zásadě nejpodstatnější nedostatek, máme totiž za to, že jen na základě relevantního přehledu o tom, co se u soudů skutečně děje, je možno přijít se smysluplnými návrhy, které by mohly úroveň uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice zvýšit.

S touto problematikou úzce souvisí i otázka „povědomí“ o možnostech soukromého prosazování soutěžního práva. Budeme-li vycházet z toho, jaká pozornost je mu věnována odbornou i laickou veřejností, pak je třeba upozornit na omezený prostor, který byl v posledních letech odborné debatě o uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva věnován, ať už šlo o až surrealistickou debatu probíhající v Parlamentu při schvalování ZNŠHS, nebo nevelkou propagaci ZNHŠ ze strany Ministerstva spravedlnosti či ÚOHS. Zájem o problematiku soutěžního práva se však pravděpodobně podařilo zvýšit i tak, neboť všichni oslovení advokáti potvrzují větší zájem jejich klientů o tuto problematiku, jakkoliv se tento zájem dosud nepromítl do nových případů.

Zhodnotíme-li množství případů v posledních 20 letech, nevidíme žádný zřetelný trend, tyto počty se pohybují vždy mezi žádnou až třemi novými žalobami v každém roce. Nelze tedy říci, že by se s účinností ZNŠHS výrazně zvýšila chuť žalobců žalovat. To může souviset i s délkou soudních řízení. Dle našich zjištění (spíše překvapivě) překračovala průměrná délka soudního řízení „pouhých“ 5 let, i toto číslo však bylo zkreslené tím, že nejdelší kauza trvala déle než 14 let.

Dalším aspektem, pro který se žalobci „drží zpátky“, může být i výše soudního poplatku, ačkoliv je jejich výše v České republice relativně nízká, z prováděného výzkumu vyplynulo, že ne vždy jsou žalobci soudní poplatky ochotni bez dalšího akceptovat.

Také by bylo zcela jistě prospěšné, aby byl určen jeden specializovaný krajský soud, jenž by se zabýval soukromým prosazováním soutěžního práva. I z reakcí oslovených advokátů

vyplývá, že určení jediného soudu, který by se mohl na otázky soutěžního práva specializovat, by bylo vnímáno pozitivně. Co se týká největších zkušeností s danou problematikou, pak dosud největší počet případů soukromého prosazování soutěžního práva řešil Městský soud v Praze.

Je sice nutno akceptovat námitku, že ani tento soud nemá s uplatňováním nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva největší zkušenosti, v podstatě ale bylo u Městského soudu v Praze řešeno právě tolik případů, jako před všemi ostatními krajskými soudy dohromady. I když byl v těchto věcech nejaktivnější, i tak se jedná o zcela zanedbatelné množství případů, jelikož i na „nejaktivnější“ Městský soud v Praze připadá v průměru jedna kauza na dva roky, což je pro vytváření určité „institucionální paměti“ naprosto nedostatečné.

Jakkoliv takovou specializaci taktéž spíše podporujeme, máme za to, že by nemohla být smysluplně zavedena jen pro účely aplikace ZNŠHS, tedy jen pro účely žalob na náhradu škody (a případného zpřístupnění důkazů v těchto věcech), ale pro soukromé vymáhání soukromého práva jako takového, tedy i pro jiné nároky než náhradu škody; v opačném případě bychom dospěli do z našeho pohledu absurdní situace, kdy by např. o žalobě na zdržení se a na náhradu škody ze stejného protisoutěžního jednání rozhodovali dva rozdílné soudy.

Vzhledem k dosavadním zkušenostem a námi dostupným údajům, máme rovněž obavu, že české soudy, které jsou s uplatňováním nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva konfrontovány spíše výjimečně, nejsou schopny některá specifika soutěžního práva náležitě zohlednit. Tento problém lze efektivně řešit především důsledným vzděláváním soudců, avšak vzdělávání soudců v této oblasti je opět limitováno kvůli malému množství případů a frekvenci konání vzdělávacích akcí v této oblasti, hodnotíme jako spíše nízkou.

Na základě kvalitativní analýzy dostupných rozhodnutí civilních soudů bylo identifikováno několik základních, opakujících se problémů, které žalobcům znesnadňují uplatňování jejich práv. Na prvním místě se jedná o překvapivou skutečnost, že civilní soudy ještě v dnešní době odmítají svou pravomoc rozhodovat o otázkách soutěžního práva.

I když budeme tento problém považovat za určitý exces a podíváme se na případy, kdy soudy skutečně rozhodovaly, představuje další problém, opět opakovaně se objevující, nepochopení pojmu soutěžitel, a dále absence úvah ovlivněných soutěžně právní doktrínou ve vztahu k některým základním konceptům, jako je zakázaná dohoda a zejména dominantní postavení a jeho zneužití.

Naším cílem nebylo negativně hodnotit práci soudů, nicméně považujeme za vhodné na tomto místě upozornit na to, že soudy byly mnohokrát vedeny úvahami, které nejsou v soutěžním právu obvyklé, resp. které neodpovídají standardu, který nastavil ÚOHS, popřípadě Komise.

Například v minulosti byla vedena řada sporů o vzájemný vztah kompetencí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a civilních soudů. Dále pak koncept soutěžitele, tak, jak je definován v unijním právu, je pro české právní prostředí obtížně „uchopitelný“, ačkoliv i Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže nějakou dobu trvalo, než jej začal vykládat skutečně eurokonformně. Pokud jde o civilní soudy v České republice, zdá se, že často dochází k naprostému nepochopení konceptu soutěžitele.

I pokud se soud přenesse přes pojem soutěžitel, působí často obtíže i otázka, co je zakázanou dohodou. Ještě markantnější je tento problém v souvislosti se zneužíváním dominance. Prokázat, že došlo ke zneužití, je pro žalobce obtížné i v situacích, kdy již k tomuto názoru dospěl ÚOHS, a kdy hovoříme o tzv. *follow-on* žalobách.

Dále pak, i když se žalobci podaří prokázat, že došlo k protisoutěžnímu jednání, je extrémně obtížné kvantifikovat škodu, zejména pokud jde o ušlý zisk.

Problémy může (poměrně překvapivě) působit i otázka prokázání příčinné souvislosti mezi protisoutěžním jednáním a vznikem škody nebo prokazování a zpřístupnění důkazních prostředků, kdy jsme identifikovali (nepřekvapivý) formalistický přístup soudů. Je téměř jisté, že se formalistický přístup v budoucnu změní, zejména s ohledem na možnosti, jež přinesla směrnice o soukromém prosazování, a tedy i ZNŠHS, ve smyslu možnosti označení kategorie skutkově významných (listinných) důkazů.

Civilní soudy se při své činnosti dotkly i otázky postavení nepřímých žalobců, respektive situace, kdy spotřebitelé hodlali vůči žalovanému rovněž uplatnit svá práva z titulu porušení soutěžního práva, ovšem nikoliv prostřednictvím vlastní žaloby, ale jako vedlejší účastníci. Soud nicméně takové jejich zapojení do řízení nepřipustil a máme za to, že tento přístup bude muset být v budoucnu přehodnocen.

Vývoj právní úpravy posledních let nás přesvědčuje, že ZNŠHS, ačkoliv byl odbornou veřejností přivítán spíše „chladně“, významně modifikuje uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Kromě samotné implementace směrnice o soukromém prosazování, však šel nový zákon v některých oblastech nad rámec jejich požadavků.

Nicméně, také ZNŠHS klade velké nároky především na vysokou informovanost soudců, jež mají ve věci rozhodnout. V práci například upozorňujeme na poměrně nesourodou terminologii, jež ZNŠHS užívá, ale také na skutečnost, že ZNŠHS se, v souladu se směrnicí o náhradě škody, vztahuje toliko na zakázané dohody a zneužívání dominance, a to jen pokud jde o řízení o náhradě škody. Vzhledem k tomu, že z nám dostupných dat vyplývá, že žaloby na náhradu škody jsou ve většině případů kumulovány s uplatněním i jiného nároku, typicky na zdržení se nebo na bezdůvodné obohacení, pokládali bychom za vhodnější, aby byl zvláštní

právní režim žalob na náhradu škody vztažen i na ostatní nároky z porušení soutěžního práva. Avšak, teprve první reálné zkušenosti s uplatňováním ZNŠHS ukážou, zda se skutečně jedná o problém pro právní praxi.

Specifický problém by dále mohla vyvolávat skutečnost, že v relativně velkém počtu případů byly žaloby na porušení soutěžního (pokud jde o tvrzené porušení soutěžního práva, velmi zřetelně převládá zneužití dominantního postavení nad dohodami) založeny rovněž na tvrzení, že se jedná o nekalou soutěž, což umožňovalo využít specifických nástrojů občanského práva pro nekalosoutěžní spory. Porušení soutěžního práva je jako samostatný důvod žaloby uplatňováno jen zhruba v třetině případů. Zvláštní právní režim pro „soutěžní“ věci by takový postup mohl ohrozit. Obavy v této souvislosti vyjadřovali i oslovení zástupci advokacie, zejména v tom, že by mohly být nekalosoutěžní spory účelově klasifikovány jako spory soutěžní, což bude vyvolávat dodatečný tlak na zkušenosti soudců.

Z procesního hlediska by totiž i ve vztahu k jiným nárokům mohl žalobce nepřímo „těžit“ ze spojení s nárokem na náhradu škody a ze zvýhodněného režimu ZNŠHS. To by mohlo někdy v praxi vést k tomu, že žalobci budou připojovat nárok na náhradu škody, byť by jej jinak neuplatňovali, když by např. nebyli schopni majetkovou újmu doložit a prakticky by jim šlo jen například o zdržovací nárok či přiznání přiměřeného zadostiučinění. Je tedy na místě uvažovat, zda by soudy neměly mít možnost v takovýchto případech odmítnout aplikovat režim ZNŠHS s tím, že jde ze strany žalobců o zneužití práva.

Čistě z praktického hlediska by mohlo k nepřímému uplatnění některých ustanovení ZNŠHS dojít i v situacích, kdy by některý z nároků dle občanského zákoníku byl uplatňován samostatně bez spojení s nárokem na náhradu škody. Například, žalobce uplatňuje žalobou zdržovací nárok (či nárok z bezdůvodného obohacení nebo nárok na přiměřené zadostiučinění) proti osobě dopouštějící se dle tvrzení žalobce omezování hospodářské soutěže. Žalobce prozatím vůči takové osobě neuplatnil nárok na náhradu škody, ale možnost uplatnění takového nároku v budoucnu nevylučuje. Za takové situace by mohl příslušný žalobce iniciovat řízení o zpřístupnění důkazního prostředku, jak to umožňuje ZNŠHS, jelikož to přichází v úvahu i před vlastním podáním žaloby na náhradu škody. K této iniciaci mělo dojít v samostatném řízení, tedy tj. nikoliv v rámci řízení o (například) zdržovací žalobě, avšak na druhou stranu některá limitující ustanovení by měla dopadat i na řízení o zdržovací žalobě, což se však neděje, a tím by daná ustanovení mohla ztratit svůj praktický smysl.

Možnost souběhu nároků z porušení veřejné větve soutěžního práva a nároků z nekalé soutěže může být přiřazena k dalším z problematických aspektů spojených se ZNŠHS. Z námi prováděného výzkumu vyplynulo, že k takovému souběžnému uplatňování nároků z porušení

veřejné a soukromé větve soutěžního práva v praxi poměrně často dochází, a to i v rámci toho relativně malého počtu soutěžněprávních civilních sporů, které již v rámci České republiky probíhaly, resp. probíhají.

Žalobci k uplatnění svých nároků (včetně např. nároku na náhradu škody) ve většině případů přistupují tak, že popíší skutkové okolnosti a jimi žádané nároky, přičemž porušení právních předpisů ze strany žalovaného kvalifikují paralelně jako delikt dle veřejné větve soutěžního práva i jako nekalou soutěž. To otevírá i potenciál pro možnou účelovou kvalifikaci jednání. Pokud totiž žalobce neustojí argumentaci v rovině veřejné větve soutěžního práva, stále možná uspěje s argumentací (často méně sofistikovanou a rozhodně méně právně-ekonomickou) v rovině nekalé soutěže. Opět k tomu může být využit preferenční režim ZNŠHS, například využití procedury zpřístupnění důkazního prostředku, či zvýhodněný režim promlčení. Je tedy otázkou, zda by soudy měly mít možnost odmítnout aplikaci režimu ZNŠHS v případech, kdy bude účelovost právní kvalifikace namítaného jednání jakožto omezování hospodářské soutěže ze strany žalobce zjevná.

Pokud však jde o úspěch žalobce ve věci, tedy v meritu žaloby, úspěch jsme zaznamenali jen ve třech pravomocně skončených věcech, nutno dodat, že šlo o úspěch jen „částečný“, například bylo přiznáno zadostiučinění v penězích, ve výši desetiny nároku uplatněného žalobcem, přičemž návrh na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení byl zamítnut, stejně jako návrh na zveřejnění rozsudku.

Nutno poznamenat, že hned po žalobách na náhradu škody jsou nejčastějšími žaloby na zdržení se, resp. uložení povinnosti jednat určitým způsobem, a žaloby na neplatnost smlouvy, nejčastěji z důvodu rozporu se soutěžním právem. Méně zastoupené jsou naopak žaloby na vydání bezdůvodného obohacení a, více časté v minulosti, žaloby na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění a zveřejnění rozsudku. Každopádně v téměř tř čtvrtinách všech pravomocně ukončených případů byla žaloba zamítnuta, ve zbytku došlo ke zpětvzetí žaloby.

Lze uvažovat o tom, který (popřípadě kombinace kterých) z výše uvedených důvodů vedou právě ke zmiňované zdrženlivosti potenciálních žalobců, které se však, realisticky řečeno, nelze příliš divit, byť v neprospěch rozvoje uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice.

Se vši skromostí si na úplný závěr dovoluje věřit, že nás čekají lepší zítřky, a že efektivní rozvoj *private enforcementu* soutěžního práva v České republice je otázkou času, potažmo otázkou dalších podaných žalob, protože to je jediný způsob, jakým lze dosáhnout kvalitnějšího uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Snad k tomu rovněž tato práce přispěje.

Seznam použitých zdrojů

1. Monografie a komentáře zákona

- BLANKE, Gordon, NAZZINI, Renato. *International Competition Law. A Multi-jurisdictional Handbook*. Alphen aan den Rijn: Kluwer law International, 2012. 990 s.
- BLAŽO, Ondrej. *Institutional Challenges for Private Enforcement of Competition Law in Central and Eastern European Member States of the EU*. Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies, 2017, 10 (15), s. 31 a násl.
- ELIÁŠ, Karel, BEJČEK, Josef, HAJN, Petr, JEŽEK, Jiří. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 652 s.
- FAULL, Jonathan, NIKPAY, Ali. *The EC Law of Competition*. 2. Vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007. 2016 s.
- HULMÁK, Milan a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2080 s.
- JONES, Alison., SUFRIN, Brenda. 2014. *EU Competition Law: Text, Cases and Materials*. 5. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2014. 1331 s.
- KINDL, Jiří, MUNKOVÁ, Eliška. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016. 864 s.
- KRAMAŘÍK, Petr, SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 228 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník IX. Svazek § 2894-3081 Závazky z deliktů a z jiných právních důvodů. Velký Komentář*. Praha: Leges, 2018. 1728 s.
- MUNKOVÁ Jindřiška. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck 1994. 170 s.
- PETR, Michal. a kol. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2010. 640 s.
- PETR, Michal. *Modernizace komunitárního soutěžního práva*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 220 s.
- PIPKOVÁ, Joanna. Petra. *Rozsah odpovědnosti za škodu způsobenou porušením soutěžních pravidel EU*. Univerzita Karlova v Praze, 2014, 192 s.
- RAUS, David, ORŠULOVÁ, Andrea. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 680 s.
- RAUS, David. NERUDA, Robert.: *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. Brno: CP Books, 2005. 362 s.

STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, 356 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2011. 711 s.

2. Odborné články

BEJČEK, Josef. Spory z nedovoleného omezování soutěže. *Právní rádce*, 1995, č. 5 str. 19 a násl.

BLAŽO, Ondrej. *Institutional Challenges for Private Enforcement of Competition Law in Central and Eastern European Member States of the EU*. *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, 2017, č. 10 (15), s. 31 a násl.

KINDL, Jiří. Zdravotní pojišťovny jako podnik? Ano či ne. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2010, č. 2, s. 27 a násl.

KUBEŠA, Tomáš. Aktuální stav, právní předpoklady a východiska soukromoprávního vymáhání škody způsobené porušením soutěžního práva v ČR. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 4, s. 555 a násl.

MUNKOVÁ, Jindřiška. Podnik jako adresát normy v soutěžním právu. *Právní rozhledy*, 2004, č. 17, s. 625 a násl.

MUNKOVÁ, Jindřiška.: K některým otázkám na ochranu hospodářské soutěže. *Právo a podnikání*, 1992, č. 1, str. 14 a násl.

PELIKÁNOVÁ, Irena. Soutěžitel a podnik v českém právu. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2016, číslo 1, s. 7 a násl.

PETR, M. The Scope of the Implementation of the Damages Directive in CEE States. *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, 2017, č. 10 (15), s. 24 a násl.

PETR, Michal. Podniky, koncerny, dceřiné společnosti... kdo vlastně odpovídá za porušení soutěžního práva? *Antitrust revue soutěžního práva*, 2013, č. 2, s. 45 a násl.

PETR, Michal. Přičítání odpovědnosti za porušení soutěžního práva. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2013, č. 3, s. 78 a násl.

PETR, Michal. Vymezení soutěžitele pro účely práva hospodářské soutěže a nekalé soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2019, číslo 2, s. 44 a násl.

PETR, Michal. Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. *Antitrust revue soutěžního práva*, 2017, č. 1, s. 4 a násl.

PIPKOVÁ, Petra Joanna. Směrnice o náhradách kartelových škod a její implementace do českého právního řádu-vybrané otázky. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 7, s. 216 a násl.

3. Příspěvky ve sborníku

HUBKOVÁ, Pavlína. Soukromé vymáhání evropského soutěžního práva: obrana „passing-on” a nároky na náhradu škody nepřímých odběratelů. In: ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina (ed.). *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské Unie – sborník příspěvků k VIII. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha: TROAS, 2016, s. 429–442.

KINDL, Jiří, PETR, Michal. Private Enforcement and Collective Redress in the Czech Republic. In: BÁNDI, Gyula, DARÁK, Péter, LÁNCOS, Petra a kol. (ed.). *Private Enforcement and Collective Redress in European Competition Law*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 77-105.

MÜLLER-GRAFF, Peter-Christian. General Report. In: BÁNDI, Gyula, DARÁK, Péter, LÁNCOS, Petra, a kol. (ed.). *Private Enforcement and Collective Redress in European Competition Law*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 136 a násl.

PETR, Michal. Soukromé prosazování soutěžního práva a přístup Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. In: TICHÝ, Luboš (ed.). *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2009, s. 19 a násl.

PETROV, Anton. Bulgaria. In: PISZCZ, Anna (ed.). *Implementation of the EU Damages Directive in Central and Eastern European Countries*. *Warsava: University of Warsaw*, 2017, s. 37-53.

4. Česká soudní a jiná rozhodnutí

Rozsudek VS v Olomouci ze dne 11. 7. 1996, č.j. 2 A 4/96 (VZP).

Rozhodnutí ÚOHS ze dne 6. 12. 1999, č. j. S 104/99 (DATTEL).

Rozhodnutí předsedy ÚOHS ze dne 5. 9. 2000, č. j. R 4/2000 (DATTEL).

Usnesení KS v Ostravě ze dne 31. 1. 2002, č.j. 1 Cm 221/2000-48 (Dalkia).

Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 7. 3. 2002, č.j. 33 Cm 161/2000-71 (J. M. proti VZP).

Usnesení KS v Ostravě ze dne 16. 7. 2002, č.j. 1 Cm 221/2000-84 (Dalkia).

Rozsudek NS ČR ze dne 31. 3. 2003, č. j. 25 Cdo 1272/2001.

Rozsudek NS ČR ze dne 31. 3. 2003, č. j. 25 Cdo 1272/2001.

Rozhodnutí ÚOHS ze dne 20. 6. 2003 č.j. S 1/03-3250/03-ORP.

Rozsudek NS ČR ze dne 13. 11. 2003, č.j. 25 Cdo 519/2002.

Nález ÚS ze dne 11. 12. 2003, č. j. III. ÚS 124/03.

Rozsudek MS v Praze ze dne 25. 2. 2004, č.j. 19 Cm 246/2001-118 (*GTS proti ČESKÝ TELEKOM*).

Rozsudek NS ČR ze dne 9. 3. 2004, č.j. 21 Cdo 1478/20036.

Rozsudek VS v Praze ze dne 9. 4. 2004, č.j. 33 Cm 161/2000-71 (*J. M. proti VZP*).

Rozsudek KS v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 19. 5. 2004, č.j. 37 Cm 158/2002-82 (*KOVOŠROT Děčín proti Z. Š.*).

Usnesení NS ČR ze dne 25. 5. 2004, č. j. 25 Cdo 1462/2003.

Usnesení VS v Olomouci ze dne 31. 5. 2004. č.j. 7 Cmo 348/2002-135 (*Dalkia*)

Usnesení NS ČR ze dne 29. 6. 2004, č.j. 21 Cdo 541/2004.

Rozsudek NS ČR ze dne 29. 9. 2004, č.j. 32 Odo 32/2004 (*J. M. proti VZP*).

Usnesení KS v Ostravě ze dne 7. 1. 2005, č.j. 1 Cm 221/2000-179 (*Dalkia*).

Usnesení KS v Ostravě ze dne 7. 1. 2005, č.j. 1 Cm 221/2000-181 (*Dalkia*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 15. 3. 2005, č.j. 3 Cmo 254/2004-115 (*KOVOŠROT Děčín proti Z. Š.*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 20. 6. 2005, č.j. 3 Cmo 162/2004-175 (*GTS proti ČESKÝ TELEKOM*).

Rozsudek KS v Českých Budějovicích ze dne 17. 10. 2005, č.j. 13 Cm 307/2005-156 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

Usnesení VS v Olomouci ze dne 31. 10. 2005, č.j. 7 Cmo 83/2005-253 (*Dalkia*).

Usnesení VS v Olomouci ze dne 31. 10. 2005, č.j. 7 Cmo 85/2005-261 (*Dalkia*).

Usnesení ÚS ČR ze dne 1. 11. 2005, č.j. IV.ÚS 408/04 (*J. M. proti VZP*).

Rozsudek NS ČR ze dne 3. 11. 2005, č.j. 29 Odo 1014/2003 (*LEO Express proti České dráhy*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 5. 12. 2006, č.j. 3 Cmo 95/2006-227 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 5.12.2006, č.j. 3 Cmo 95/2006-227 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

Rozsudek MS v Praze ze dne 14. 4. 2007 č.j. 40 Cm 47/2002-257 (*Telefónica O2 proti TELECONSULT-INTERNATIONAL*).

Usnesení KS v Ostravě ze dne 2. 1. 2008, č.j. 1 Cm 221/2000-430 (*Dalkia*).

Rozsudek NS ČR ze dne 26. 3. 2008, č. j. 32 Odo 1042/2005 (*KOVOŠROT Děčín proti Z. Š.*).

Rozsudek KS v Praze ze dne 15. 5. 2008, č.j. 59 Cm 20/2008-18 (*KARSIT HOLDING proti ŠKODA AUTO*).

Rozsudek NS ČR ze dne 14. 11. 2008, č. j. 32 Cdo 1664/2008 (*GTS proti ČESKÝ TELEKOM*).

Rozsudek VS v Olomouci ze dne 11. 3. 2009, č.j. 14 Cmo 67/2008-277 (*R. K. proti Plzeňský Prazdroj*).

Rozsudek MS v Praze ze dne 20. 3. 2009 č. j. 4 Cm 129/2007-258.

Rozsudek NS ČR ze dne 30. 4. 2009, č. j. 23 Cdo 2184/2007 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

Rozsudek NS ČR ze dne 17. 6. 2009, č. j. 25 Cdo 371/2007.

Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 3. 8. 2009, č.j. 33Cm 27/2007-562 (*Dřevařská a lesnická společnost proti Lesy České republiky*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 26. 8. 2009, č.j. 4 Cmo 217/2008-52 (*KARSIT HOLDING proti ŠKODA AUTO*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 27. 1. 2010, č.j. 6 Cmo 332/2009-659 (*Dřevařská a lesnická společnost proti Lesy České republiky*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 29. 3. 2010, č.j. 3 Cmo 22/2009-253 (*GTS proti ČESKÝ TELEKOM*).

Rozsudek NS ČR ze dne 26. 5. 2010, č.j. 23 Cdo 1299/2008.

Usnesení ÚS ČR ze dne 14. 9. 2010, č.j. IV. ÚS 1919/1010 (*Czech Products proti DM Drogerie*).

Rozhodnutím ÚOHS ze dne 3. 11. 2010, č. j. ÚOHS-S162/2008/DP-4490/2010/820/Dbr.

Rozsudek NS ČR ze dne 21. 12. 2010, č. j. 23 Cdo 3217/2009 (*R. K. proti Plzeňský Prazdroj*).

Rozhodnutí VS v Praze ze dne 17. 1. 2011, č.j. 3 Cmo 99/2010-343 (*Telefónica O2 proti TELECONSULT-INTERNATIONAL*).

Rozhodnutím předsedy ÚOHS ze dne 18. 2. 2011, č. j. ÚOHS-R1692010/HS-2676/2011/310-PGa.

Rozsudek NS ČR ze dne 14. 7. 2011, č.j. 25 Cdo 4313/2008.

Rozhodnutí NS ČR ze dne 30. 11. 2011, č.j. 23 Cdo 3170/2011 (*Telefónica O2 proti TELECONSULT-INTERNATIONAL*).

Rozhodnutí NS ČR ze dne 30. 11. 2011, č.j. 23 Cdo 2408/2010.

Usnesení NS ČR ze dne 8. 2. 2012, č. j. 28 Cdo 2242/2011..

Usnesení NS ČR, ze dne 28. 2. 2012, č. j. 23 Cdo 423/2010 (*KARSIT HOLDING proti ŠKODA AUTO*).

Usnesení MS v Praze ze dne 6. 4. 2012, č.j. 41 Cm 13/2011-182 (*VOLNÝ proti O2*).

Rozsudek NS ČR ze dne 17. 4. 2012, č. j. 28 Cdo 1824/2010.

Rozsudek MS v Praze ze dne 2. 7. 2012, č.j. 19 Cm 5/2011-152 (*Elektrobazar proti ELECTROWIN*).

Usnesení VS v Praze ze dne 16. 8. 2012, č.j. 3 Cmo 222/2012-201 (*VOLNÝ proti O2*).

Rozsudek NS ČR ze dne 29. 11. 2012, č. j. 23 Cdo 2416/2012.

Rozsudek KS v Ostravě ze dne 23. 1. 2013 č.j. 9 Cm 22011-489 (*R. K. proti Plzeňský Prazdroj*).

Usnesení MS v Praze ze dne 7. 2. 2013, č.j. 15 Cm 56/2012-368 (*České radiokomunikace proti O2*).

Usnesení VS v Praze ze dne 4. 6. 2013, č.j. 3 Cmo 126/2013-437 (*České radiokomunikace proti O2*).

Usnesení NS ČR ze dne 17. 7. 2013, č. j. 29 Cdo 1301/2013.

Rozhodnutí NS ČR ze dne 30. 9. 2013, č. j. 2 Afs 82/2012-134 (*Student Agency proti Asiana*).

Usnesení OS v Ostravě ze dne 7. 10. 2013, č.j. 16 C 195/2013-4 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

Rozsudek VS v Olomouci ze dne 3. 12. 2013, č.j. 7 Cmo 184/2013-529 (*R. K. proti Plzeňský Prazdroj*).

Usnesení KS v Ostravě ze dne 14. 2. 2014, č.j. 8 Co 20/2014-20 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

Usnesení NS ze dne 31. 3. 2014, č.j. 23 Cdo 3413/2013-518 (*České radiokomunikace proti O2*).

Rozhodnutí MS v Praze ze dne 7. 7. 2014, č.j. 21 Cm14/2014-72 (*Leo Express proti České Dráhy*).

Rozhodnutí KS v Brně ze dne 25. 9. 2014 č.j. 62 Af 27/2011 (*Student Agency proti Asiana*).

Rozhodnutí VS v Praze ze dne 30. 10. 2014, č.j. 3 Cmo 304/2014-144 (*Leo Express proti České Dráhy*).

Rozsudek NS ČR ze dne 26. 11. 2014, č. j. 33 Cdo 729/2013.

Rozsudek NSS ze dne 25. 2. 2015, č. j. 1 As 236/2014-22.

Rozsudek KS v Ústí nad Labem ze dne 31. 3. 2015, č. j. 61 Cm 86/2011-211 (*OK Solar-H proti ČEZ Distribuce*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 20. 5. 2015, č.j. 3 Cmo 390/2014-288 (*Elektrobazar proti ELECTROWIN.*).

Rozsudek NS ČR ze dne 27. 5. 2015, č. j. 23 Cdo 2555/2014 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 29. 7. 2015, č.j. 3 Cmo 316/2014-59 (*Elektrobazar proti ELECTROWIN II.*).

Rozsudek OS v Ostravě ze dne 9. 11. 2015, č. j. 16 C 195/2013-61 (*L. L. proti SEP ESSMANN*).

Rozsudek MS v Praze ze dne 10. 12. 2015, č. j. 21 Cm 14/2014-448 (*LEO Express proti České dráhy*).

Rozsudek MS v Praze ze dne 10. 12. 2015, č.j. 21 Cm 14/2014-448 (*LEO Express proti České dráhy*).

Rozsudek NS ČR ze dne 6. 1. 2016, č.j. 23 Cdo 5730/2015 (*Elektrobazar proti Electrowin*).

Rozsudek NS ČR ze dne 30. 3. 2016, č. j. 32 Cdo 4980/2014.

Rozsudek VS v Praze ze dne 12. 4. 2016, č.j. 6 Cmo 212/2015-259 (*OK Solar-H proti ČEZ Distribuce*).

Rozhodnutí NS ČR ze dne 1. 6. 2016, č. j. 23 Cdo 5730/2015 (*OK Solar-H proti ČEZ Distribuce*).

Rozhodnutí VS v Praze, ze dne 30. 11. 2016, č. j. 3Cmo 94/2016-568 (*Leo Express proti České Dráhy*).

Usnesení NS ČR ze dne 15. 12. 2016, č. j. 23 Cdo 1711/2016.

Rozsudek NS ČR ze dne 27. 7. 2017, č. j. 25 Cdo 1513/2017.

Usnesení ÚS ze dne 23. 8. 2017, č.j. III. ÚS. 2577/16 (*Elektrobazar proti Electrowin*).

Rozsudek NS ČR ze dne 29. 8. 2017, č.j. 32 Cdo 4338/2016 (*OK Solar-H proti ČEZ Distribuce*).

Rozsudek NSS ze dne 29. 10. 2017, č. j. 5 As 61/2005 (*ČESKÁ RAFINÉRSKÁ*).

Rozsudek MS v Praze ze dne 25. 4. 2018, č.j. 41 Cm 13/2011-895 (*VOLNÝ proti O2*).

Rozhodnutí KS v Brně ze dne 20. 12. 2018, č.j. 25 Cm 141/2001-995 (*Asiana proti Student Agency*).

Rozsudek VS v Praze ze dne 23. 5. 2019, č.j. 4 Cmo 44/2019-1125 (*Asiana proti Student Agency*).

Rozsudek MS v Praze ze dne 13. 12. 2019, č. j. 41 Cm 12/2019 (*Student Agency a Regiojet proti Flixbus*).

5. Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie

106/89 *Marleasing v. Comercial Internacional de Alimentación*, ECLI:EU:C:1990:395.

118/85 *Commission v. Italy*, ECLI:EU:C:1987:283.,

127/73 *BRT v Sabam*, ECLI:EU:C:1974:25.

14/83 *Von Colson a Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen*, ECLI:EU:C:1984:153.

148/78 *Ratti*, ECLI:EU:C:1979:110.

170/83 *Hydrotherm*, ECLI:EU:C:1984:271.

199/82 *SpA Sang Giorgio*, ECLI:EU:C:1983:318;

26/62 *Van Gend en Loos v. Administratie der Belastingen*, ECLI:EU:C:1963:1.

26/74 *Roquette Frères v. Commission*, ECLI:EU:C:1976:69.

283/81 *CILFIT v. Ministero della Sanità*, ECLI:EU:C:1982:335.

314/85 *Foto-Frost*, ECLI:EU:C:1987:452.

41/74 *Van Duyn v. Home Office*, ECLI:EU:C:1974:133.

51/81 *De Franceschi v. Council and Commission*, ECLI:EU:C:1982:20.

74/69 *Krohn*, ECLI:EU:C:1970:58.

C-105/03 *Pupino*, ECLI:EU:C:2005:386.

C-128/92 *Banks v British Coal*, ECLI:EU:C:1994:130.

C-161/06 *Skoma-Lux, s.r.o. v Celní ředitelství Olomouc*, ECLI:EU:C:2007:773.

C-164/15 P a 165/15 P *Aer Lingus a Ryanair v. Commission*, ECLI:EU:C:2016:990.

C-173/03 *Traghetti del Mediterraneo, Komise v. Itálie*, ECLI:EU:C:2006:391.

C-178/94 *Dillenkofer and others v. Bundesrepublik Deutschland*, ECLI:EU:C:1996:375.

C-192/95 *Comateb*, ECLI:EU:C:1997:12.

C-199/11 *Otis and others*, ECLI:EU:C:2012:684.

C-205/03 P *Fenin v Commission*, ECLI:EU:C:2006:453.

C-224/01 *Köbler*, ECLI:EU:C:2003:513

C-295/04 *Manfredi*, ECLI:EU:C:2006:461.

C-302/97 *Konle*, ECLI:EU:C:1999:271, a dále C-424/97 *Haim*, ECLI:EU:C:2000:357.

C-321/05 *Kofoed*, ECLI:EU:C:2007:408.

C-360/09 *Pfleiderer*, ECLI:EU:C:2011:389.

C-397/01 *Pfeiffer and others*, ECLI:EU:C:2004:584.

C-41/19 *Höfner*, ECLI:EU:C:1991:161.

C-453/99 *Courage Ltd v. Bernard Crehan and others*, ECLI:EU:C:2001:465.

C-46/93 *Brasserie du pêcheur v. Bundesrepublik Deutschland a The Queen/Secretary of State for Transport, ex part Factortame and others*, ECLI:EU:C:1996:79.
C-536/11 *Donau Chemie and others*, ECLI:EU:C:2013:366.
C-550/07 P *Azko Nobel*, ECLI:EU:C:2010:512.
C-577/12 *Kone and others*, ECLI:EU:C:2014:1317.
C-6/90 a C-9/90 *Francovich and Bonifaci v Italy*, ECLI:EU:C:1991:428.
C-637/17 *Cogeco*, ECLI:EU:C:2019:263.
C-67/96 *Albany*, ECLI:EU:C:1999:430.
C-724/17 *Skanska Industrial Solutions and others*, ECLI:EU:C:2019:204.
Stanovisko GA Kokott ve věci C-637/17 *Cogeco*, ECLI:EU:C:2019:32.
Stanovisko GA Mischo ke spojeným věcem C-6/90 a C-9/90, ECLI:EU:C:1991:221.
Stanovisko GA Wahla k věci C-724/17 *Skanska Industrial Solutions and others*, EU:C:2019:100.
T-11/89 *Shell v Commission*, ECLI:EU:T:1992:33.
T-24/90 *Automec Srl v Commission*, ECLI:EU:T:1992:97.
T-67/11 *Martinair Holland v Commission*, ECLI:EU:T:2015:984.
T-99/04 *AC-Treuhand proti Komisi*, ECLI:EU:T:2008:256.

6. České právní předpisy

instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001 Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy („Kancelářský řád“)
zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže
zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů
Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
zákon č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže a o změně zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů
zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže
zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

7. Unijní právní předpisy

Doporučení o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie. Úř. věst. L 201/60, 26.7.2013.

Nařízení Komise (EU) č. 330/2010 ze dne 20.4.2010, o použití čl. 101 odst. 3 SFEU na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě. Úř. věst. L 102/1, 23.4.2010.

Nařízení Rady (EHS) č. 4064/89 ze dne 21. prosince 1989, o kontrole spojování podniků. Úř. věst. L 395/1, 30.12.1989.

Nařízení Rady (ES) č. 139/2004 ze dne 20. ledna 2004, o kontrole spojování podniků. Úř. věst. L 24/1, 29.1.2004.

Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002, o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82. Úř. věst. L 1, 4.1.2003.

Nařízení Rady č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže, Úř. věst. L1/1, 4.1.2003.

Nařízení Rady č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. L12/1, 16.1.2001.

Sdělení Komise – Pokyny pro vnitrostátní soudy, jak stanovit odhadem část navýšení ceny, která byla přenesena na nepřímého odběratele. Úř. věst. C 267/4, 9.8.2019.

Sdělení Komise – Pokyny pro vnitrostátní soudy, jak stanovit odhadem část navýšení ceny, která byla přenesena na nepřímého odběratele. Úř. věst. C 267/4, 9.8.2019.

Sdělení Komise ES o omezeních přímo souvisejících se spojováním a pro ně nezbytných. Úř. věst. C 56/24, 5.3.2005.

Sdělení Komise o určení výše škody v žalobách o náhradu škody při porušení článku 101 nebo 102 Smlouvy o fungování Evropské unie. Úř. věst. C 167/19, 13.6.2013.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/104/EU ze dne 26. listopadu 2004 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži. Úř. věst. L 349/1, 5. 12.2004.

Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění 2016), Úř. věst. C 202, 7.7.2016.

Smlouva o fungování Evropské unie, Úř. věst. C 326/47, 26.10.2012.

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. března 2009 o bílé knize o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. Úř. věst. C 117 E/161, 6.5.2010.

Zelená kniha – Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES ze dne 19. 12. 2005. KOM (2005) 672.

Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru o provádění doporučení Komise ze dne 11. června 2013, o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie (2013/396/EU) ze dne 25. 1. 2018, COM (2018).

8. Internetové zdroje

Zápis z jednání Hospodářského výboru dne 23. 3. 201 [cit.2018-02-28] Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=109111>>.

Competition policy brief. The Damages Directive – Towards more effective enforcement of the EU competition rules [online]. In ec.europa.eu. leden 2015 [cit.2020-07-07]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/competition/publications/cpb/2015/001_en.pdf>.

Consumer Rights Act ze dne 26. 3. 2015 [cit.2020-07-10]. Dostupné na <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/15>>.

CROFTS, Louth. *Antitrust Litigation „not a must“ in new EU collective-claims regime, Vestager says*. [online] MLex, 12. 3. 2018.

DEJL, Pavel. *Porušení pravidel hospodářské soutěže se lze bránit i u obecných soudů* [online]. In www.patria.cz [cit. 2014-12-29]. Dostupné na <<https://www.patria.cz/pravo/1920358/poruseni-pravidel-hospodarske-souteze-se-lze-branit-i-u-obecnnych-soudu.html>>.

Directive on antitrust damage actions [online]. In ec.europa.eu [cit.2020-07-07]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/proposed_directive_en.html>.

Informační list ÚOHS č. 4/2008 *Soukromé prosazování soutěžního práva*, dostupný na <<http://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/informacni-listy.html>>.

Informační list ÚOHS č. 2/2017 *Soukromoprávní vymáhání soutěžního práva* [cit.2018-02-28] dostupné na <<http://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/informacni-listy.html>>.

KADAVÁ, Veronika. *Vysvětlovací povinnost strany nezátížené důkazním břemenem* [online]. In epravo.cz, 19.11.2019 [cit.2020-07-07]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vysvetlovaci-povinnost-strany-nezatizene-dukaznim-bremenem-110186.html>>.

NERUDA, Robert. *Soukromoprávní vymáhání škody způsobené protisoutěžním jednáním: nová pravidla* [online]. In www.havelholasek.cz, [cit.2014-1229].

Dostupné na <http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/competition_flash_cz_5_2014.pdf>.

HRDÝ, Bohuslav, KULHÁNKOVÁ, Kateřina. *Soukromoprávní vymáhání škody způsobené porušením soutěžního práva: Zpřístupnění důkazů*. [online] in epravo.cz [cit.2018-02-28]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-vymahani-skody-zpusobene-porusenim-soutezniho-prava-zpristupneni-dukazu-105354.html>>.

Ordinary legislative procedure [online]. In ec.europa.eu [cit.2020-0707]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/proposed_directive_en.html>.

Pozměňovací návrh ZNŠHS [cit.2018-02-28]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=991&ct1=2>>.

Přehled pravomocných rozhodnutí soudů v občanskoprávních věcech podle druhů sporů, Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit.2018-02-28]. Dostupné na <<https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

Statistický list Ministerstva spravedlnosti „*Přehled o průměrných délkách řízení ode dne původního nápadu věci do dne právní moci nového rozhodnutí ve dnech podle druhu sporů (celková délka řízení ve věci)*“ [cit.2018-02-28]. Dostupné na <<https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

Stenozáznam z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 16. 5. 2017 [cit.2018-02-28] Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/057schuz/s057029.htm>>.

Stenozáznam z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 7. 6. 2017 [cit.2018-02-28]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/057schuz/s057330.htm#r1>>.

Stenozáznam z jednání Senátu ze dne 20. 7. 2017 [cit.2018-02-28]. Dostupné na <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=11&IS=5905&D=20.07.2017#b18024>>.

Usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), Věstník, ročník 1997, č. 1 [cit.2020-07-05]. Dostupné na <<https://www.cak.cz/scripts/detail.php?pgid=23>>.

Web Justiční akademie [cit.2020-07-05]. Dostupné na

<<https://www.jacz.cz/projekty/ukoncene-projekty/200-projekt-evropske-soutezni-pravo>>.

Zápis z jednání Výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu ze dne 18. 7. 2017 [cit.2018-02-28]. Dostupné na

<<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=85559>>.

Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2006 [online]. In ec.europa.eu, [cit.2020-07-07]. Dostupné na

<https://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2006/cs.pdf>.

Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2007 [online]. In ec.europa.eu, [cit.2020-07-07]. Dostupné na <<https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/d1d2f760-117d-404b-bc7d-71a6740d729b/language-cs>>.

Abstrakt: Uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva

Vymáhání soutěžního práva, na národní i na unijní úrovni, stojí v zásadě na třech pilířích, jedná se o veřejné prosazování neboli tzv. *public enforcement*, dále pak o trestní prosazování neboli tzv. *criminal enforcement* a konečně třetím pilířem je soukromoprávní vymáhání soutěžního práva neboli tzv. *private enforcement*.

Tato práce se zaměřuje na *private enforcement*, tedy soukromoprávní uplatňování náhrady škody z porušení soutěžního práva, kdy má poškozený možnost podat žalobu na náhradu škody, na náhradu nemajetkové újmy, na určení platnosti či neplatnosti smlouvy, na vydání bezdůvodného obohacení, popřípadě se může bránit pomocí negatorních žalob, tedy povinnosti zdržet se určitého jednání a odstranit závadný stav.

Práce se skládá ze sedmi hlavních kapitol, včetně úvodu a závěru. První kapitola se snaží o vyhodnocení vývoje *private enforcementu* na unijní úrovni před účinností směrnice, druhá kapitola pojednává o vývoji přístupu Soudního dvora k uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Třetí kapitola se věnuje směrnici o soukromém prosazování a jejím požadavkům, čtvrtá kapitola pak pojednává o zákoně o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže a zaměřuje se na jeho možné problematické aspekty. Pátá kapitola představuje kvantitativní a kvalitativní výzkum, jehož cílem byla kvantifikace a vyhodnocení zkušeností se soukromým prosazováním v České republice.

Práce vychází z hypotézy, že k uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva dochází v České republice pomálu, a že žalobce má velmi malou šanci na úspěch ve věci. České soudy navíc v těchto věcech rozhodují až desítky let, proto se v průběhu řízení mnohdy žalobce rozhodne pro zpětvzetí žaloby, popřípadě vyhodnotí jako vhodnější uzavřít s žalovaným smír. Původní záměr prokázat, že stanovená hypotéza platí, byl v práci z velké části naplněn.

V České republice byla otázka reálných zkušeností s uplatňováním nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva, jakožto i analýza dnešní právní regulace a jejich problematických aspektů nejen mimořádně aktuální, ale především téma nebylo doposud v českém prostředí doposud zpracováno.

Účelem práce je proto kvantifikace a vyhodnocení zkušeností se soukromým prosazováním v České republice, a to při zohlednění následujícího: jaké žalobní nároky žalobci před soudy uplatňují, jaká je četnost jednotlivých druhů žalob, jaká je průměrná délka trvání řízení, jaká je úspěšnost žalob z hlediska odvolání a dovolání, spolupráce soudů s Komisí,

Soudním dvorem a s domácími soutěžními úřady, a dále pak vyhodnocení shromážděných dat ve smyslu kvalitativním, tedy zaměření se na obsah relevantních získaných rozhodnutí a snaha o vyhodnocení jejich kvalitativní úrovně, respektive zjištění a vyhodnocení překážek, pro efektivní uplatnění práv poškozených osob a vyhledání problematických míst v judikatuře civilních soudů.

Aby bylo možno v budoucnu hodnotit účinnost nové právní úpravy, je třeba kvantifikovat dnešní zkušenosti se soukromým prosazováním, což umožní budoucí srovnání a vyhodnocení faktických dopadů, které nová právní úprava přináší. Dalším účelem této práce tedy bylo v souvislosti s přijetím nového zákona popsat a vyhodnotit kroky, které byly na národní úrovni provedeny za účelem transpozice směrnice, při jehož naplnění bude třeba analyzovat zejména: požadavky, které ze směrnice pro členské státy vyplývají, soulad stávajícího národního práva s těmito požadavky, popsat a vyhodnotit kroky, které byly podniknuty za účelem transpozice směrnice, například ve smyslu způsobu přijetí nového zákona, zhodnocení úspěšnosti transpozice směrnice do českého právního řádu, a konečně také zodpovězení otázky, zda, nový zákon skutečně představuje „revoluci“ v oblasti uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva tak, jak Komise doufala.

Vzhledem k tomu, že zákon vychází z unijní směrnice, bylo nezbytné zasadit daný zákon do kontextu související unijní úpravy a přiblížit nejen některá pravidla unijního práva, ale rovněž související *soft law* a především vývoj přístupu Soudního dvora k uplatňování soukromoprávních nároků vzniklých z porušení soutěžního práva na evropské úrovni.

Těžištěm celé práce je tedy čtvrtá kapitola týkající se ZNŠHS a pátá kapitola týkající se provedeného kvalitativního a kvantitativního výzkumu.

V současné době se nám podařilo shromáždit patrně nejrozsáhlejší přehled rozhodnutí českých soudů ve věci uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. V první řadě je nutno konstatovat, že české civilní soudy nevedou žádnou samostatnou evidenci soutěžních věcí, proto je nejen časově, ale mnohdy i finančně náročné se k relevantním rozhodnutím dostat. Problémem je bezesporu i celková nesoudružnost v poskytování informací a obecně v odpovídání na žádosti o informace na základě informačního zákona napříč jednotlivými soudy v České republice, o níž bylo podrobně pojednáno ve speciální kapitole této práce.

Jako prvotní krok pro smysluplný rozvoj soukromého prosazování soutěžního práva proto pokládáme za nezbytné, aby byly tyto věci soudy evidovány samostatně, aby bylo možno tyto kauzy identifikovat, a v ideálním případě, aby byla příslušná soudní rozhodnutí zveřejněna na jednom místě. Výše navržené řešení považuje za přijatelný způsob, jakým odstranit prvotní,

avšak v zásadě nejpodstatnější nedostatek. Máme totiž za to, že jen na základě relevantního přehledu o tom, co se u soudů skutečně děje, je možno přijít se smysluplnými návrhy, které by mohly úroveň uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice zvýšit.

S touto problematikou úzce souvisí i otázka „povědomí“ o možnostech soukromého prosazování soutěžního práva, práce se proto věnuje i tomu, jaká pozornost je věnována odbornou i laickou veřejností problematice soutěžního práva v České republice. Práce hodnotí i množství případů v posledních 20 letech, průměrnou délku soudních řízení, výši soudních poplatků, či možnost zřízení specializovaného krajského soudu, jenž by se zabýval soukromým prosazováním soutěžního práva. Co se týká největších zkušeností s danou problematikou, pak dosud největší počet případů soukromého prosazování soutěžního práva řešil Městský soud v Praze, před kterým bylo řešeno právě tolik případů, jako před všemi ostatními krajskými soudy dohromady.

Vzhledem k dosavadním zkušenostem a námi dostupným údajům, máme rovněž obavu, že české soudy, které jsou s uplatňováním nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva konfrontovány spíše výjimečně, nejsou schopny některá specifika soutěžního práva náležitě zohlednit. Tento problém lze efektivně řešit například důsledným vzděláváním soudců, avšak vzdělávání soudců v této oblasti je opět limitováno kvůli malému množství případů a frekvence konání vzdělávacích akcí v této oblasti je spíše nízká.

Na základě kvalitativní analýzy dostupných rozhodnutí civilních soudů bylo v práci identifikováno několik základních, opakujících se problémů, které žalobcům znesnadňují uplatňování jejich práv.

Na prvním místě se jedná o překvapivou skutečnost, že civilní soudy ještě v dnešní době odmítají svou pravomoc rozhodovat o otázkách soutěžního práva. I když budeme tento problém považovat za určitý exces a podíváme se na případy, kdy soudy skutečně rozhodovaly, představuje další problém opakovaně se objevující, například nepochopení pojmu soutěžitel, a dále absence úvah ovlivněných soutěžně právní doktrínou ve vztahu k některým základním konceptům, jako je zakázaná dohoda a zejména dominantní postavení a jeho zneužití. Naším cílem nebylo negativně hodnotit práci soudů, nicméně považujeme za vhodné upozornit na to, že soudy byly mnohokrát vedeny úvahami, které nejsou v soutěžním právu obvyklé, resp. které neodpovídají standardu, který nastavil ÚOHS, popřípadě Komise.

I pokud se soud přenesse přes pojem soutěžitel, působí často obtíže i otázka, co je zakázanou dohodou. Ještě markantnější je tento problém v souvislosti se zneužíváním

dominance. Dále pak, i když se žalobci podaří prokázat, že došlo k protisoutěžnímu jednání, je extrémně obtížné kvantifikovat škodu, zejména pokud jde o ušlý zisk.

Problémy může (poměrně překvapivě) působit i otázka prokázání příčinné souvislosti mezi protisoutěžním jednáním a vznikem škody nebo prokazování a zpřístupnění důkazních prostředků, kdy jsme identifikovali (nepřekvapivý) formalistický přístup soudů.

ZNŠHS, ačkoliv byl odbornou veřejností přivítán spíše „chladně“, významně modifikuje uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva. Kromě samotné implementace směrnice o soukromém prosazování však šel nový zákon v některých oblastech nad rámec jejích požadavků. Nicméně také ZNŠHS klade velké nároky především na vysokou informovanost soudců, jež mají ve věci rozhodnout.

V práci například upozorňujeme na poměrně nesourodou terminologii, jež ZNŠHS užívá, ale také na skutečnost, že ZNŠHS se, v souladu se směrnicí o náhradě škody, vztahuje toliko na zakázané dohody a zneužívání dominance, a to jen pokud jde o řízení o náhradě škody. Vzhledem k tomu, že z nám dostupných dat vyplývá, že žaloby na náhradu škody jsou ve většině případů kumulovány s uplatněním i jiného nároku, pokládali bychom za vhodnější, aby byl zvláštní právní režim žalob na náhradu škody vztažen i na ostatní nároky z porušení soutěžního práva. Avšak, teprve první reálné zkušenosti s uplatňováním ZNŠHS ukážou, zda se skutečně jedná o problém pro právní praxi.

Porušení soutěžního práva je jako samostatný důvod žaloby uplatňováno jen zhruba v třetině případů. Zvláštní právní režim pro „soutěžní“ věci by takový postup mohl ohrozit, zejména v tom, že by mohly být nekalosoutěžní spory účelově klasifikovány jako spory soutěžní, což bude opět vyvolávat dodatečný tlak na zkušenosti soudců.

Možnost souběhu nároků z porušení veřejné větve soutěžního práva a nároků z nekalé soutěže může být přiřazena k dalším z problematických aspektů spojených se ZNŠHS. Z námi prováděného výzkumu vyplynulo, že k takovému souběžnému uplatňování nároků z porušení veřejné a soukromé větve soutěžního práva v praxi poměrně často dochází. Žalobci k uplatnění svých nároků ve většině případů přistupují tak, že popíší skutkové okolnosti a jimi žádané nároky, přičemž porušení právních předpisů ze strany žalovaného kvalifikují paralelně jako delikt dle veřejné větve soutěžního práva i jako nekalou soutěž. To otevírá i potenciál pro možnou účelovou kvalifikaci jednání.

Pokud jde o úspěch žalobce ve věci, tedy v meritu žaloby, úspěch jsme zaznamenali jen ve třech pravomocně skončených věcech, nutno dodat, že šlo o úspěch jen „částečný“.

Lze uvažovat o tom, který z výše uvedených důvodů vede právě ke zmiňované zdrženlivosti potenciálních žalobců, které se však, realisticky řečeno, nelze příliš divit,

byť v neprospěch rozvoje uplatňování nároků na náhradu škody z porušení soutěžního práva v České republice.

Klíčová slova:

soutěžní právo – směrnice o soukromém prosazování – náhrada škody – zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže – soukromé prosazování soutěžního práva

Abstract: Claiming damages for violation of competition law

In general, enforcement of competition law, at both on EU and national level, is based on three pillars. These are public, criminal and finally, the third pillar is private enforcement of competition law.

This dissertation focuses on private enforcement, i.e., the private law enforcement of damages for violation of competition law. The injured party has the opportunity to file an action for damages, compensation for non-pecuniary damage, to determine the invalidity or invalidity of the contract, to issue unjust enrichment, or may defend employing negative actions, i.e., the obligation to refrain from specific actions and to eliminate the defective situation.

The thesis is divided into seven chapters, including an introduction and conclusion. The first chapter deals with the development of private enforcement of competition law at EU level before the Damage Directive. The second chapter deals with the Court of Justice case law and its approach. The third chapter deals with the Damage Directive and its requirements. The fourth chapter deals with the Czech law on damages (262/2017 Coll.) and focuses on its possible problematic aspects. The fifth chapter presents quantitative and qualitative research, which has the aim to quantify and evaluate experience with private enforcement in the Czech Republic.

The dissertation is based on the hypothesis that claims for damages for breach of competition law are low in number in the Czech Republic, and that the plaintiff has very little chance of success. The decision comes from the court very late and so during the proceedings, the plaintiff often chooses to withdraw the action, or considers it more appropriate to conclude a settlement with the defendant. The original intention to prove that the established hypothesis is valid, is largely fulfilled within the work.

In the Czech Republic, the issue of real experience with the application of claims for damages, as well as the analysis of today's legal regulation and their problematic aspects is very topical. But most importantly, the topic has not been comprehensively researched in the Czech environment up to now.

The purpose of this work is to quantify and evaluate the experience with private enforcement of competition law in the Czech Republic. We were taking into account the following: claims the plaintiffs bring before the courts, the frequency of individual types of lawsuits, the average duration of proceedings, the success of lawsuits in terms of appeals, cooperation between Czech courts, the European Commission, the Court of Justice and national

competition authorities works, as well as the evaluation of the collected data in a qualitative sense, i.e., focusing on the content of relevant decisions obtained and efforts to evaluate their quality level or identify and evaluate obstacles of injured parties and the search for problematic areas within the case-law of civil courts in the Czech republic.

To assess the effectiveness of the new legislation in the future, it is necessary to quantify today's experience with private enforcement, which will allow all future comparisons and evaluations of the actual impacts of the new legislation. Another purpose of this work was to describe and evaluate the steps taken at the national level to transpose the Damage Directive, for which it is needed to be analyzed in particular: the requirements of the Damage Directive for the Member States, compliance with existing national law with these requirements, description and evaluation of steps taken to transpose the Damage Directive, assessing the success of transposing the Directive into the Czech law, and finally answering the question whether the new law represents a "revolution" in areas of enforcement of antitrust damages, as hoped by the European Commission.

Since the new czech legislature is based on the Damage Directive, it was necessary to place the law in the context of related EU legislation, soft law and especially the Court of Justice case law.

The focus of the whole thesis is, therefore, the fourth chapter concerning newly adopted Czech legislation and the fifth chapter concerning qualitative and quantitative research.

We have managed to collect probably the most comprehensive overview of decisions of Czech courts in the matter of claiming damages for breach of competition law. First of all, the Czech civil courts do not keep any separate records of competition cases. Therefore, it is not only time-consuming but also financially demanding to get the relevant decisions. The problem is the overall inconsistency in providing information and in responding to requests for information under the Information Act in Czech courts, which is discussed in details in fifth chapter of the thesis.

Therefore, as a first step in the meaningful development of private competition law enforcement, it is essential that these cases are registered separately by all courts so they can be identified and, ideally, that the relevant court decisions are published in one place. We consider the solution proposed above to be the most significant and shortcoming, as we believe that only based on a relevant overview of what is happening in the courts can give us meaningful proposals what should be made to increase the number of claims for in the Czech Republic.

Since the court decisions are not published in one place, it creates the issue of awareness of private enforcement of competition law amongs lawyers and general public as well.

In our research we evaluate the number of cases within the last 20 years, the average length of court proceedings, the amount of court fees, or the possibility of establishing a specialized regional court, which would deal with private enforcement of competition law. The most significant number of cases of private enforcement has been decided by the Municipal Court in Prague, which decided as many cases as all other regional courts in the country.

Concerning the experience to date and the data available to us, we are also concerned that Czech courts, which are confronted with claims for breaches of competition law rather exceptionally, are not able to consider certain specifics of competition law. This problem can be resolved by consistent training of judges within the area of competition law, but due to the small number of cases, the frequency of training in this area is rather low.

Based on a qualitative analysis that has been done, the thesis identified several basic and recurring problems that make it difficult for claimants to exercise their rights. Firstly, it is a surprising fact that civil courts still deny their jurisdiction to rule on competition law issues.

Although we might consider it as an excess and look at cases where courts have ruled, it is another recurring problem, such as a lack of understanding of the concept of a competitor, and the absence of considerations influenced by competition law doctrine with some basic concepts such as forbidden agreements and, in particular, the dominant position and its abuse.

Our goal was not to negatively evaluate the work of the courts, however, we considered it appropriate to point out that the courts are often guided by considerations that are not common within competition law, respectively their considerations do not comply with the standard set by the Office for the Protection of Competition or the European Commission.

Even if court gets over the term competitor, it often has difficulties in assessing what is prohibited agreement. This problem is even more visible in cases of the abuse of dominance. Furthermore, even if the applicants succeed in proving that there was anticompetitive conduct, it is challenging to quantify the damage, in particular as regards the loss of profit. Problems can also be (quite surprisingly) caused by the question of proving a causal link between anticompetitive conduct and the occurrence of damage or disclosure of evidence, where we have identified (unsurprisingly) rather formalistic approach of the courts.

The Czech law, although it was welcomed by the professional public rather "coldly", significantly modifies the private enforcement of competition law. In addition to the actual implementation of the Damage Directive, the czech law went beyond its requirements in some areas. However, the czech law places enormous demands on the high level of information of the judges who have to decide on the case. For example, we draw attention to the relatively inconsistent terminology used, but also to the fact that the czech law, following the Damage

Directive, applies only to prohibited agreements and abuses of dominance, but only in damages proceedings.

Since actions for damages are, in most cases, cumulated with the assertion of another claim, we would consider it more appropriate if this special legal regime of damage actions would be extended to other claims for infringement of competition law as well. However, only the first real experience will show whether this is a problem for legal practice or not. Since infringements of competition law are claimed separately only in about third of cases, a special legal regime for "competition" cases could jeopardize such a practice. In particular if some disputes are purposefully classified as competition disputes, it will put additional pressure on the experience of judges.

The possibility of the concurrence of claims from violation of the public branch of competition law and claims from the unfair competition can be assigned to another of the problematic aspects.

Our research had shown that such simultaneous enforcement of claims from violations of the public and private branches of competition law in practice occurs quite often. In most cases, the plaintiffs assert their claims by describing the facts and the claims they have, classifying the defendant's infringement as a tort under the public branch of competition law as well as under the unfair competition. This also opens the way for a possible purposeful qualification.

As regards the applicant's success in the case we have seen success in only three final cases, although that the success was only 'partial'.

It is questionable which, for the above reasons, lead to restraints of potential plaintiffs, which, however, realistically speaking, are not too surprising, although to the detriment of the development of the application of damage claims of competition law in the Czech Republic.

Keywords

competition law – damage directive – damages – private enforcement of competition law